

**Санхүүгийн тайлангууд болон
Хараат бус аудиторын тайлан**

ХААН БАНК ХК

2024 оны 12 дугаар сарын 31

АГУУЛГА

Хараат бус аудиторын тайлан	
Ерөнхий мэдээлэл	1
Товчилсон үгс	2

Санхүүгийн тайлангууд

Санхүүгийн байдлын тайлан	3
Орлого үр дүнгийн болон бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайлан	4
Өмчийн өөрчлөлтийн тайлан	5
Мөнгөн гүйлгээний тайлан	6

Санхүүгийн тайлангийн тодруулгууд

1. Танилцуулга	8
2. Банкны үйл ажиллагааны орчин	8
3. Тайлан бэлтгэх үндэслэл	9
4. Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд чухал ач холбогдолтой тооцоолол, дүгнэлт	9
5. Шинэ буюу нэмэлт өөрчлөлт орсон стандартуудын тайлбар болон хэрэгжилт	14
6. Нягтлан бодох бүртгэлийн шинэ бодлогын мэдэгдэл	15
7. Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	16
8. Монголбанкинд заавал байлгах нөөц	18
9. Бусад банк санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж	18
10. Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт	19
11. Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	23
12. Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	25
13. Бусад хөрөнгө	38
14. Үндсэн хөрөнгө	40
15. Биет бус хөрөнгө	42
16. Ашиглах эрхтэй хөрөнгө болон түрээсийн өр төлбөр	42
17. Бусад банк санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	43
18. Репо хэлцэл	43
19. Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	44
20. Банкнаас гаргасан үнэт цаас	44
21. Зээлээр авсан санхүүжилт	46
22. Бусад өр төлбөр	51
23. Хувьцаат капитал, бусад нөөц ба ногдол ашиг	52
24. Хүү болон түүнтэй адилтгах орлого	54
25. Хүү болон түүнтэй адилтгах зардал	55
26. Шимтгэл, хураамжийн цэвэр орлого	55
27. Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн цэвэр (гарз)/олз	55
28. Зээлжих эрсдэлийн сан	56
29. Үйл ажиллагааны зардал	57
30. Орлогын албан татвар	58
31. Нэгж хувьцаанд ногдох ашиг	60
32. Санхүүгийн үйл ажиллагаанаас үүссэн өр төлбөрийн тохируулга	61
33. Сегментийн шинжилгээ	62
34. Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг	66
35. Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага	75
36. Санхүүгийн хөрөнгүүд болон Санхүүгийн өр төлбөрүүдийн цэвэршүүлэлт	91
37. Бодит үнэ цэнийн тодруулга	93
38. Холбоотой талын тодруулга	102
39. Хөрөнгө болон өр төлбөрийн дуусгавар болох хугацааны шинжилгээ	104
40. Өөрийн хөрөнгийн хүрэлцээ	106
41. Тайлант хугацааны дараах үйл явдал	106

Хараат бус Аудиторын Тайлан

Хаан Банк ХК-ийн Хувьцаа эзэмшигчдэд

Дүгнэлт

Бидний дүгнэлтээр, эдгээр санхүүгийн тайлангууд нь Хаан Банк ХК ("Банк" гэх)-ийн 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх санхүүгийн байдал хийгээд тухайн өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн Банкны санхүүгийн гүйцэтгэл болон мөнгөн гүйлгээг бүх материаллаг зүйлсийн хувьд СТОУС Нягтлан бодох бүртгэлийн стандартуудын дагуу бодитойгоор илэрхийлсэн байна.

Бид юунд аудит хийсэн талаар

Банкны санхүүгийн тайлангууд нь дараах хэсгүүдээс бүрдсэн. Үүнд:

- 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх санхүүгийн байдлын тайлан;
- тухайн өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн орлого, үр дүнгийн болон бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайлан;
- тухайн өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн өмчийн өөрчлөлтийн тайлан;
- тухайн өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн мөнгөн гүйлгээний тайлан; болон
- нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогууд болон бусад тайлбар мэдээллүүдийг агуулсан санхүүгийн тайлангуудын тодруулгууд.

Дүгнэлтийн үндэслэл

Бид аудитаа Аудитын олон улсын стандарт (АОУС)-ын дагуу хийж гүйцэтгэсэн. Уг стандартын дагуу бидний хүлээх үүрэг хариуцлагын талаар энэхүү тайлангийн *санхүүгийн тайлангийн аудитын хүрээнд аудиторын хүлээх үүрэг хариуцлага* хэсэгт тусгасан.

Бидний олж авсан аудитын нотолгоо нь дүгнэлт гаргахад хангалттай бөгөөд зохистой үндэслэл болсон гэдэгт бид итгэж байна.

Хараат бус байдал

Нягтлан Бодогчдын Ёс Зүйн Олон Улсын Стандартын Зөвлөлөөс баталсан Мэргэжлийн Нягтлан Бодогчдын Ёс Зүйн Олон Улсын Дүрэм (Хараат бус байдлын Олон Улсын Стандарт үүнд хамаарна) (НБЭЗОУСЗ-ийн Дүрэм)-ийн дагуу Банкнаас бид хараат бус болно. Бид НБЭЗОУСЗ-ийн дүрмийн бусад ёс зүйн үүрэг хариуцлагыг биелүүлж ажилласан.

Хараат бус Аудиторын Тайлан (үргэлжлэл)

Аудитын арга барил

Хураангуй

Материаллаг байдлын түвшин	<ul style="list-style-type: none"> Банкны материаллаг байдлын ерөнхий түвшин: 40,000,000 мянган төгрөг нь тайлант жилийн татварын өмнөх ашгийн 5%-тай ойролцоо байна.
Аудитын гол асуудлууд	<ul style="list-style-type: none"> Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдал (ХБЭА)-ын сангийн тооцоолол

Аудитын төлөвлөлтийн хүрээнд бид энэхүү материаллаг байдлын түвшинг тодорхойлж, санхүүгийн тайлангуудад материаллаг буруу илэрхийлэл байх эрсдэлийг тооцоолсон. Ялангуяа тодорхой бус ирээдүйн үйл явдлын талаарх таамаглалыг агуулсан нягтлан бодох бүртгэлийн төсөөллүүд зэрэг удирдлагын хийсэн томоохон тооцооллуудыг харгалзан үзсэн. Бид аудитын бүх үе шатанд бусад асуудлаас гадна гүйцэтгэх удирдлагын эрх мэдлээ хэтрүүлэн дотоод хяналтыг зөрчих болон залилангаас үүдэлтэй материаллаг буруу илэрхийллийг батлах нотолгоо байгаа эсэхийг анхаарч үзсэн.

Бид Банкны бүтэц, нягтлан бодох бүртгэл хөтлөлт ба хяналт болон үйл ажиллагаа эрхэлдэг салбар зэргийг харгалзан үзсэний үндсэн дээр санхүүгийн тайлангуудыг бүхэлд нь дүгнэхэд хангалттай нотолгоо өгөхүйц байдлаар аудитын цар хүрээгээ тодорхойлсон.

Материаллаг байдал

Бидний аудитын цар хүрээнд материаллаг байдлын түвшин нөлөөлдөг. Аудит нь санхүүгийн тайлангууд бүхэлдээ материаллаг буруу илэрхийллээс ангид эсэхэд үндэслэлтэй баталгаа олж авахад зориулагдсан. Буруу тайлагнал нь алдаа эсвэл залилангаас үүсч болно. Санхүүгийн тайлангуудад үндэслэн хэрэглэгчдийн гаргах эдийн засгийн шийдвэрт тус бүрдээ эсвэл нийт дүнгээрээ нөлөөлөхүйц бол тэдгээрийг материаллаг гэж үзнэ.

Бид өөрсдийн мэргэжлийн үнэлэмжинд тулгуурлан Банкны санхүүгийн тайлангуудад бүхэлд нь хамаарах материаллаг байдлын тодорхой тоон босго үзүүлэлтийг тогтоосныг доорх хүснэгтэнд харуулав. Эдгээрийг чанарын хүчин зүйлсийн хамт харгалзаж үзсэнээр бид аудитын хамрах хүрээ, гүйцэтгэх горимуудын шинж чанар, хугацаа, хэмжээг тогтоож буруу илэрхийлэл байгаа бол тус бүрдээ эсвэл нийт дүнгээрээ санхүүгийн тайлангуудад бүхэлдээ хэрхэн нөлөөлж буйг тодорхойлоход тусалдаг.

Банкны материаллаг байдлын ерөнхий түвшин	40,000,000 мянган төгрөг
Бид хэрхэн тодорхойлсон талаар	2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн татварын өмнөх ашгийн ойролцоогоор 5%

Хараат бус Аудиторын Тайлан (үргэлжлэл)

<p>Материаллаг байдлын түвшинг тооцсон үндэслэл</p>	<p>Татварын өмнөх ашгийг бид жишиг үзүүлэлт болгон сонгосон, учир нь бидний үзэж байгаагаар энэ нь хэрэглэгчдийн хувьд Банкны үйл ажиллагааны гүйцэтгэлийг хэмждэг хамгийн түгээмэл жишиг үзүүлэлт бөгөөд нийтээр хүлээн зөвшөөрөгдсөн жишиг үзүүлэлт юм. Бид материаллаг байдлын түвшинг татварын өмнөх ашгийн 5%-аар тогтоосон нь энэ салбарын ашиг олох зорилготой байгууллагуудад ашиглагддаг материаллаг байдлын тоон босго үзүүлэлттэй нийцэж байна.</p>
--	--

Аудитын гол асуудлууд

Аудитын гол асуудлууд гэдэг нь тайлант жилийн санхүүгийн тайлангийн аудитад хамгийн их ач холбогдолтой байсан гэж бидний мэргэжлийн үнэлэмжээр үзсэн асуудлууд юм. Эдгээр асуудлуудыг бид санхүүгийн тайлангийн аудитынхаа хүрээнд бүхэлд нь авч үзэн дүгнэлтээ гаргасан бөгөөд тус бүрчлэн дүгнэлт гаргадаггүй болно.

Аудитын гол асуудал	Бидний гүйцэтгэсэн аудитын горимууд энэхүү гол асуудлыг хэрхэн шийдвэрлэсэн талаар
<p>Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдал (ХБЭА)-ын сангийн үнэлгээ.</p> <p>Санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандарт 9, Санхүүгийн хэрэглүүр (СТОУС 9)-ийн дагуу ХБЭА-ын санг тодорхойлох нь нарийн төвөгтэй бөгөөд нилээдгүй мэргэжлийн үнэлэмж шаарддаг болон харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа нь их хэмжээний үлдэгдэл дүнтэй тул харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаанд тооцсон ХБЭА-ын санг аудитын гол асуудал гэж бид үзсэн.</p> <p>Банк ХБЭА-ын үнэлгээг тооцоолохдоо:</p> <ul style="list-style-type: none"> • зээлийн дараах төрлийн хувьд тусгайлсан суурь: <ul style="list-style-type: none"> (i) Нийт үнийн дүн нь 2,000,000 мянган төгрөгөөс дээш дүнтэй, хугацаа нь 30 хоногоос илүү хугацаа хэтэрсэн эсвэл бүтцийн өөрчлөлт хийгдсэн зээлүүд; (ii) Банкны дотоод үнэлгээний дагуу "Ажиглалтын жагсаалт"-д орсон зээлүүд, болон • Бусад бүх зээлийн хувьд бүлгийн түвшинд: ХБЭА-ыг тооцоолохдоо зээлийн эрсдэлийн ижил үзүүлэлтүүдийг (жишээ нь, чанаргүйдлийн магадлал, алдагдалд хүргэх чанаргүйдэл) зээлийн багцын ижил сегментүүдэд ашигласан. 	<p>ХБЭА-ын санг үнэлэхдээ бид дараах аудитын горимуудыг хэрэгжүүлсэн:</p> <p>Бүх зээлийн багцтай холбоотойгоор:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Бид Банкнаас боловсруулсан ХБЭА-ын сангийн үнэлгээний аргачлал, загварыг СТОУС 9-ийн шаардлагад нийцэж байгаа эсэхийг үнэлсэн. Бидний гүйцэтгэсэн горимууд үндсэндээ дараах зүйлст чиглэгдсэн: чанаргүйдлийн тодорхойлолт, зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлтийг тодорхойлох хүчин зүйлс, харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааг шатлалаар ангилах болон чанаргүйдлийн магадлал, алдагдалд хүргэх чанаргүйдэл, макро эдийн засгийн хэтийн төлөвийн хувилбарууд, тэдгээрийн магадлалын жинлэгдсэн үзүүлэлт, чанаргүйдэлд өртөх дүн. • Хугацаа хэтэрсэн зээлүүдийг тодорхойлох хяналтын загвар болон хяналтын үйл ажиллагааны үр дүнг бид түүврийн үндсэн дээр үнэлж, шалгасан. • Бид түүврийн үндсэн дээр зээлүүдийн сегментчлэл болон зээлүүдийн шатлалын ангиллыг шалгасан. • Бид макро эдийн засгийн хэтийн төлөв, тэдгээрийн магадлалын жинлэлтийг ХБЭА-ын түвшинд хэрхэн нөлөөлөх талаарх Банкны үнэлгээг ерөнхийд нь

Хараат бус Аудиторын Тайлан (үргэлжлэл)

<p>Үнэлэмж шаардсан гол хэсэг нь:</p> <ul style="list-style-type: none"> • СТОУС 9-ийн дагуу харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааг шатлалаар ангилсан байдал; • Чанаргүйдлийн магадлал, алдагдалд хүргэх чанаргүйдэл, чанаргүйдэлд өртөх дүн болон макро эдийн засгийн хэтийн төлөвийн хувилбарууд болон тэдгээрийн магадлалын жинлэгдсэн үзүүлэлт юм. <p>Тодруулга 4 “Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд чухал ач холбогдолтой тооцоолол, дүгнэлт”, Тодруулга 12 “Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа” болон Тодруулга 35 “Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага” зэрэг санхүүгийн тайлангийн тодруулгуудад хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлын сангийн талаарх дэлгэрэнгүй мэдээллийг тодруулсан.</p>	<p>шалгаж, тухайлан эдийн засгийн олон хувилбарт жинлэгдсэн үзүүлэлтүүдтэй холбоотой болон таамагласан макро эдийн засгийн хувьсагчдыг (ДНБ, бодлогын хүү, ажилгүйдлийн түвшин, валютын ханшийн өөрчлөлт, болон малчны зээлийн багцын хувьд малын хорогдлын хувь гэх мэт) гадны эх сурвалж дахь мэдээлэлтэй тулган, ашиглагдсан загварын зохистой эсэхийг шалгасан.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Бид зээлдэгчдийн үйл ажиллагаагаа явуулж буй сегмент болон зээлийн шатлалын хувьд ХБЭА-ын дүнд дүн шинжилгээ хийсэн. <p>Тусгайлан үнэлсэн зээлийн багцын ХБЭА-ын хувьд:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Барьцаа хөрөнгөд тулгуурлан тусгайлан үнэлсэн зээлүүдийн хувьд ХБЭА-ын тооцоололд харгалзан үзсэн барьцаа хөрөнгийн үнэлгээг бид түүврийн үндсэн дээр шалгаж үнэлсэн. • Мөнгөн урсгалд тулгуурлан тусгайлан үнэлсэн зээлүүдийн хувьд, бид түүвэрт үндэслэн Банкны үндсэн таамаглалын олон хувилбаруудаас тооцоолсон ирээдүйн мөнгөн урсгалаас эргэн төлөгдөх дүнгийн үндэслэлтэй байдлыг үнэлсэн. • Бид ашиглагдсан хувилбаруудын хамаарал, тэдгээрийн магадлалыг үнэлж, мөнгөн гүйлгээний өнөөгийн үнэ цэнийг дахин тооцоолсон. Үүний тулд бид Банкны зээлдэгчдийн үйл ажиллагаа явуулж буй салбар болон эдийн засгийн хандлагыг авч үзсэн. <p>Бүлгийн түвшинд үнэлсэн зээлийн багцын ХБЭА-ын хувьд:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Бид ХБЭА-ын тооцоололд ашигласан түүхэн өгөгдөл (чанаргүйдлийн магадлал, эргэн төлөгдөх хувь) болон тайлагналын өдрөөрх өгөгдөлийн (чанаргүйдэлд өртөх дүн болон зээлийн шатлал) үнэн зөв эсэхийг түүврийн үндсэн дээр шалгасан. Ингэхдээ бид мэдээллийг эх баримттай нь, жишээ нь: зээлийн гэрээ, барьцааны гэрээ болон зээлийн дансны хуулга зэрэгтэй тулгах замаар гүйцэтгэсэн.
--	--

Хараат бус Аудиторын Тайлан (үргэлжлэл)

	<ul style="list-style-type: none"> Бид түүврийн үндсэн дээр ХБЭА-ын математик тооцооллын үнэн зөв байдлыг шалгасан. <p>Мөн бид Банкны санхүүгийн тайлангуудын тодруулгуудын хангалттай бөгөөд зохистой байдлыг үнэлсэн.</p>
--	--

Бусад мэдээлэл

Удирдлага бусад мэдээлэлтэй холбоотой үүрэг хариуцлагыг хүлээнэ. Энэхүү аудиторын тайланг гаргах өдрөөс хойш бид хүлээн авахаар хүлээгдэж буй бусад мэдээлэл гэдэгт 2024 оны 12 сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант хугацааны Жилийн тайланг (үүнд санхүүгийн тайлан болон аудиторын тайлан хамаарахгүй болно) орно.

Санхүүгийн тайланд өгсөн бидний дүгнэлт нь бусад мэдээлэлд хамаарахгүй бөгөөд үүнд ямар нэг төрлийн баталгаажуулах дүгнэлт гаргахгүй болно.

Санхүүгийн тайланд хийсэн аудиттай холбоотойгоор бидний хүлээх үүрэг хариуцлага нь бусад мэдээллийг бэлэн болох үед уншиж танилцах бөгөөд ингэхдээ уг мэдээлэл нь санхүүгийн тайлан болон аудитын явцад олж авсан бидний ойлголттой материаллаг зөрүүтэй эсвэл ямар нэг байдлаар материаллаг буруу илэрхийлэгдсэн эсэхийг шалгаж үзэх юм.

2024 оны 12 сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант хугацааны Жилийн тайланг уншиж танилцах үед хэрэв бид энэхүү бусад мэдээлэлд материаллаг буруу илэрхийлэл байна гэж үзвэл Засаглах эрх бүхий этгээдэд энэ талаар тайлагнах үүрэгтэй.

Удирдлага болон Засаглах эрх бүхий этгээдийн санхүүгийн тайланд хүлээх үүрэг хариуцлага

Санхүүгийн тайлангуудыг СТОУС Нягтлан бодох бүртгэлийн стандартын дагуу бэлтгэж, бодитойгоор тайлагнах болон залилан эсвэл алдааны улмаас үүсч болох материаллаг буруу илэрхийллээс ангид санхүүгийн тайлангуудыг бэлтгэхэд шаардлагатай дотоод хяналтын тогтолцоог бүрдүүлэх нь удирдлагын үүрэг хариуцлага юм.

Санхүүгийн тайланг бэлтгэхдээ удирдлагын зүгээс Банк нь үйл ажиллагаагаа тасралтгүй үргэлжлүүлэх чадвартай эсэхийг үнэлэх, шаардлагатай гэж үзвэл үйл ажиллагаагаа тасралтгүй үргэлжлүүлэхтэй холбоотой асуудлуудыг санхүүгийн тайланд тодруулах, Банкыг татан буулгах, үйл ажиллагааг нь зогсоох эсвэл ингэхээс өөр бодит сонголт байхгүй болсноос бусад тохиолдолд нягтлан бодох бүртгэлийн тасралтгүй үйл ажиллагааны зарчимд суурилан санхүүгийн тайлангаа бэлтгэх үүрэг хариуцлагыг хүлээнэ.

Засаглах эрх бүхий этгээдүүд нь Банкны санхүүгийн тайлагналын үйл явцад хяналт тавих үүрэгтэй.

Хараат бус Аудиторын Тайлан (үргэлжлэл)

Санхүүгийн тайлангийн аудитад аудиторын хүлээх үүрэг хариуцлага

Бидний зорилго нь санхүүгийн тайлангууд нь бүхэлдээ залилан эсвэл алдааны улмаас үүсэх материаллаг буруу илэрхийллээс ангид эсэх талаар үндэслэлтэй баталгааг олж авах, мөн бидний дүгнэлтийг агуулсан аудиторын тайланг бэлтгэх юм. Үндэслэлтэй баталгаа гэдэг нь өндөр түвшний баталгаажуулалт боловч, АОУС-ын дагуу гүйцэтгэсэн аудит нь материаллаг буруу илэрхийлэл бүрийг байнга олж илрүүлнэ гэсэн баталгаа биш юм. Буруу илэрхийлэл нь залилан эсвэл алдааны улмаас үүсч болох ба эдгээр нь тус бүртээ эсвэл нийтдээ санхүүгийн тайланд үндэслэн гаргах хэрэглэгчдийн эдийн засгийн шийдвэрт нөлөөлөхүйц байвал материаллаг буруу илэрхийлэл гэж үзнэ.

АОУС-ын дагуу аудит хийх явцдаа бид мэргэжлийн үнэлэмжүүдийг гаргадаг ба аудитын туршид мэргэжлийн үл итгэх байр сууринаас ханддаг. Мөн бид:

- Санхүүгийн тайланд залилан эсвэл алдааны улмаас үүсэх материаллаг буруу илэрхийлэл байх эрсдэлийг тодорхойлж, түүнийг үнэлэн, тэдгээр эрсдэлүүдэд нийцсэн аудитын горимыг боловсруулан хэрэгжүүлж, аудитын дүгнэлт гаргахад үндэслэл болохуйц хангалттай бөгөөд зохистой аудитын нотолгоог олж авдаг. Залилан нь хуйвалдаан, бичиг баримт хуурамчаар үйлдэх, санаатайгаар орхигдуулах, буруу илэрхийлэх болон эрх мэдлээ ашиглан дотоод хяналтыг зөрчих зэрэг үйлдлүүдийг агуулсан байдаг тул залилангаас үүдэлтэй материаллаг буруу илэрхийллийг олж илрүүлэхгүй байх эрсдэл нь алдааны улмаас үүсэх буруу илэрхийллийг илрүүлэхгүй байх эрсдэлээс өндөр байдаг.
- Бид Банкны дотоод хяналтын үр нөлөөг дүгнэх зорилгоор бус тухайн нөхцөл байдалд тохирохуйц аудитын горим боловсруулахын тулд аудитын ажилтай холбоотой дотоод хяналтын талаар ойлголт олж авдаг.
- Удирдлагын зүгээс мөрдөж буй нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогуудын зохистой байдал болон хийсэн тооцооллуудын үндэслэлтэй байдал, холбогдох тодруулгуудыг үнэлдэг.
- Нягтлан бодох бүртгэлийн тасралтгүй байх суурийг удирдлага зохистой мөрдсөн эсэх, мөн олж авсан аудитын нотолгоонд үндэслэн, үйл ажиллагаагаа тасралтгүй үргэлжлүүлэх банкны чадамжид мэдэгдэхүйц эргэлзээ үүсгэсэн үйл явдал, нөхцөл байдалтай холбоотой материаллаг тодорхой бус байдал байна гэж үзвэл аудиторын тайландаа санхүүгийн тайлангийн холбогдох тодруулгад анхаарал хандуулах эсвэл ийм тодруулгыг хангалтгүй гэж үзвэл дүгнэлтээ өөрчлөх шаардлага гардаг. Аудиторын тайлан гарах өдөр хүртэл олж авсан аудитын нотолгоондоо үндэслэн бид дүгнэлт өгдөг. Гэхдээ ирээдүйн үйл явдал, эсвэл нөхцөл байдал нь Банк тасралтгүй байх зарчмын дагуу үйл ажиллагаагаа үргэлжлүүлэх боломжгүй болоход хүргэж болно.
- Тодруулгуудыг оролцуулан санхүүгийн тайлангийн ерөнхий толилуулга, бүтэц болон агуулгыг үнэлдэг ба холбогдох ажил гүйлгээ болон үйл явдлуудыг санхүүгийн тайланд үнэн зөв тодруулах шаардлагыг хангахуйц байдлаар илэрхийлсэн эсэхийг үнэлдэг.

Бид төлөвлөсөн аудитын ажлын хамрах хүрээ, хугацаа болон аудитын явцад тодорхойлсон дотоод хяналтын аливаа мэдэгдэхүйц доголдол болон бусад асуудлуудыг багтаагаад аудитын томоохон илрүүлэлтийн талаар засаглах эрх бүхий этгээдтэй харилцдаг.

Бид мөн хараат бус байдалд тавигдах ёс зүйн хэм хэмжээнд хэрхэн нийцэж ажилласан, хараат бус байдал алдагдах үндэслэлтэй эргэлзээ төрүүлэхүйц бүхий л харилцаа болон бусад бүхий л хүчин зүйлсийн талаар, шаардлагатай нөхцөлд тэдгээрээс хараат бус байдлыг хэрхэн хамгаалах арга хэмжээг авч ажилласан мэдэгдлийг засаглах эрх бүхий этгээдэд гаргаж өгдөг.

Хараат бус Аудиторын Тайлан (үргэлжлэл)

Засаглах эрх бүхий этгээдтэй харилцсан асуудал дотроос тайлант үеийн санхүүгийн тайлангийн аудитад хамгийн чухал асуудлуудыг тодруулж, тэдгээрийг аудитын гол асуудлууд гэж тодорхойлдог. Хууль тогтоомж, дүрэм журамд аливаа асуудлыг олон нийтэд мэдээлэхийг хориглосон эсвэл аудиторын тайланд тухайн асуудлыг мэдээлснээр үүсэх сөрөг үр дагавар нь түүнийг мэдээлснээр олон нийтийн хүртэх үр өгөөжөөс илүү гэж үзэх нэн ховор тохиолдлоос бусад тохиолдолд тэдгээр асуудлыг аудиторын тайландаа тусгадаг.

Энэхүү хараат бус аудиторын тайланг гаргаж буй аудитын гэрээт ажлын партнер нь Айгуль Ахметова болно.

Баталсан:

Гарын үсэг зурсан:

Айгуль Ахметова
Партнер
ПрайсуотерхаусКуперс Аудит ХХК

ПрайсуотерхаусКуперс Аудит ХХК
ATA4602 3357128
9020091090
PRICEWATERHOUSECOOPERS AUDIT LLC
ПрайсуотерхаусКуперс Аудит ХХК

Монгол Улс, Улаанбаатар хот
2025 оны 3 сарын 10-ны өдөр

ХААН БАНК ХК

ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

ТУЗ-ИЙН ГИШҮҮД

Түдэвийн Дарьбум
Дашдаваагийн Хулан
Харада Ясүнари
Цагаачийн Баатарсайхан
Кисабүро Иший
Жон Ло
Батболдын Амарсанаа
Ханс Аарт Йонгегянс
Амарбаясгалангийн Тамир

НАРИЙН БИЧГИЙН ДАРГА

Ванчиндоржийн Янжинлхам

АЛБАН ЁСНЫ ХАЯГ

ХААН Банк Цамхаг
Чингисийн өргөн чөлөө 6,
Стадион Оргил - 1, Хан-Уул дүүрэг,
Улаанбаатар хот - 17010,
Монгол Улс

АУДИТОРУУД

ПрайсуотерхаусКуперс Аудит ХХК

ХААН БАНК ХК

ТОВЧИЛСОН ҮГС

Энэхүү Санхүүгийн тайланд товчилсон үгсийн дараах хэв маягийг ашигласан болно:

ХӨ	Хорогдуулсан өртөг
МБ	Монголбанк
ХБЭА	Хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдал
ҮАХА	Үр ашигт хүүгийн аргачлал
ЧӨД	Чанаргүйдэлд өртөх магадлал
БДОБҮЦ	Бусад дэлгэрэнгүй орлогоор бүртгэгдэх бодит үнэ цэнэ
ААБҮЦ	Ашиг, алдагдлаар бүртгэгдэх бодит үнэ цэнэ
БҮЦ	Бодит үнэ цэнэ
СТОУС	Санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандарт
ЖЗХШ	Жишиг зээлийн хүүгийн шинэчлэл
АХЧ	Алдагдалд хүргэх чанаргүйдэл
НХХБЭА	Нийт хугацааны хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдал
МИК	Монголын ипотекийн корпорац
ТӨГ	Монгол Төгрөг
БДО	Бусад дэлгэрэнгүй орлого
ЧМ	Чанаргүйдлийн магадлал
ХАҮҮЦБ	Худалдаж авсан болон үүссэн үнэ цэнийн бууралт
ЭХТ	Эрсдэлгүй хүүгийн түвшин
ИЗББ	Ипотекийн зээлээр баталгаажсан бонд
АЭХ	Ашиглах эрхтэй хөрөнгө
НХӨ	Нийт хөрөнгийн өгөөж
ӨХӨ	Өөрийн хөрөнгийн өгөөж
ЗЭМӨ	Зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлт
ЗҮТХТ	Зөвхөн үндсэн төлбөр ба хүүгийн төлбөр
ҮЦСК	Үнэт цаасны санхүүжилтийн корпорац
12 сарын ХБЭА	12 сарын хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдал
ОТХБ	Олон талт хөгжлийн банк
КВС	Кросс валютын своп
БЖДҮ	Бичил, жижиг дунд үйлдвэр
ЖДҮ	Жижиг дунд үйлдвэр
СЯ	Сангийн яам

ХААН БАНК ХК
Санхүүгийн Байдлын Тайлан

Мянган төгрөгөөр		2024 оны 12 Тодруулга дугаар сарын 31	2023 оны 12 дугаар сарын 31
ХӨРӨНГӨ			
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	7	5,470,343,139	4,957,727,074
Монголбанкинд заавал байлгах нөөц	8	1,635,209,857	1,090,955,256
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж	9	7,004,654	13,728,242
Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	10	1,270,284,125	1,602,635,724
Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	10	4,509,664	4,970,548
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	11	29,950,355	47,260,829
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	12	11,195,929,984	9,016,974,855
Хараат компанид оруулсан хөрөнгө оруулалт		168,976	283,589
Бусад хөрөнгө	13	180,965,856	107,703,252
Биет бус хөрөнгө	15	34,377,217	43,529,294
Ашиглах эрхтэй хөрөнгө	16	14,096,706	12,115,097
Үндсэн хөрөнгө	14	459,469,587	452,369,173
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө		414,488	389,140
НИЙТ ХӨРӨНГӨ		20,302,724,608	17,350,642,073
ӨР ТӨЛБӨР			
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	17	88,910,731	228,123,208
Репо хэлцэл	18	87,791,865	60,182,082
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	19	14,202,469,957	12,378,271,995
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	11	-	5,698,552
Банкнаас гаргасан үнэт цаас	20	758,617,294	223,998,582
Зээлээр авсан санхүүжилт	21	2,485,410,252	2,121,721,870
Орлогын албан татварын өглөг	30	8,915,881	27,366,766
Хойшлогдсон татварын өр төлбөр	30	10,898,887	8,855,501
Түрээсийн өр төлбөр	16	15,219,265	13,036,341
Бусад өр төлбөр	22	179,832,227	191,651,815
НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР		17,838,066,359	15,258,906,712
ӨӨРИЙН ХӨРӨНГӨ			
Энгийн хувьцаа	23	191,219,800	191,219,800
Нэмж төлөгдсөн капитал	23	164,257,808	164,257,808
Хуримтлагдсан ашиг		2,018,390,804	1,649,038,593
Бусад нөөц	23	90,789,837	87,219,160
НИЙТ ӨӨРИЙН ХӨРӨНГӨ		2,464,658,249	2,091,735,361
НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР БА ӨӨРИЙН ХӨРӨНГӨ		20,302,724,608	17,350,642,073

2025 оны 03 дугаар сарын 10-ны өдөр Банкны удирдлагыг төлөөлж энэхүү тайланг нийтлэхийг хүлээн зөвшөөрч гарын үсэг зурав.

T. Darbyum
Т.ДАРЬБУМ

Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн дарга

Sh. Elziy Ayush
Ш.ӨЛЗИЙ-АЮУШ

Санхүү хариуцсан дэд захирал

P. Munkhtuya
Р.МӨНХТУЯА

Гүйцэтгэх захирал

N. Baasanjargal
Н.БААСАНЦЭЭ

Санхүүгийн удирдлагын газрын захирал

ХААН БАНК ХК**Орлого үр дүнгийн болон бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайлан**

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Тодр уулга	2024	2023
Үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан тооцоолсон хүүгийн орлого	24	2,377,864,779	1,864,815,193
Бусад адилтгах хүүгийн орлого	24	46,615,805	43,414,439
Хүүгийн зардал	25	(1,124,484,248)	(804,766,104)
Бусад адилтгах хүүгийн зардал	25	(40,328,027)	(16,042,582)
Хүү болон түүнтэй адилтгах орлогын цэвэр ашиг		1,259,668,309	1,087,420,946
Зээлжих эрсдэлийн сангийн зардал	28	(118,630,102)	(92,761,247)
Зээлжих эрсдэлийн сангийн зардлын дараах хүү болон түүнтэй адилтгах орлогын цэвэр ашиг		1,141,038,207	994,659,699
Хураамж, шимтгэлийн орлого	26	302,874,458	281,634,353
Хураамж, шимтгэлийн зардал	26	(72,185,651)	(59,690,761)
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн цэвэр гарз	27	(590,113)	(12,604,013)
Гадаад валютын арилжааны олз		32,034,569	30,272,682
Гадаад валютын ханшийн өөрчлөлтийн (гарз)/олз		(2,050,213)	1,429,362
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоор бодит үнэ цэнийг хүлээн зөвшөөрөх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтаас үүссэн олз		2,449,196	1,746,029
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтаас үүссэн олз		-	1,133,461
Ашиг, алдагдлаар бодит үнэ цэнийг хэмжих өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтаас үүссэн олз		-	1,010,247
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжих санхүүгийн хөрөнгүүдийн өөрчлөлтөөс үүссэн цэвэр олз		3,650,890	5,426,968
Үйл ажиллагааны бусад орлого		6,650,412	3,063,375
Үйл ажиллагааны зардал	29	(582,553,152)	(502,737,833)
Бусад гарз, цэвэр дүнгээр		(1,387,119)	(2,585,247)
Татварын өмнөх ашиг		829,931,484	742,758,322
Орлогын албан татварын зардал	30	(191,417,028)	(183,975,449)
Тайлант жилийн ашиг		638,514,456	558,782,873
Бусад дэлгэрэнгүй орлого/(зардал):			
<i>Ирээдүйд ашиг, алдагдалд дахин ангилагдах зүйлс:</i>			
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоор бодит үнэ цэнийг хүлээн зөвшөөрөх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт:			
<i>Дахин үнэлгээний цэвэр олз</i>		7,261,054	10,956,422
<i>Худалдан борлуулснаас ашиг, алдагдалд дахин ангилсан цэвэр олз</i>		(2,449,196)	(1,746,029)
Мөнгөн гүйлгээний хейджийн нөөц		2,881,367	10,253,377
Бусад дэлгэрэнгүй орлогод шууд бүртгэгдсэн орлогын татвар		(1,923,306)	(4,865,942)
<i>Ирээдүйд ашиг, алдагдалд дахин ангилагдахгүй зүйлс:</i>			
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоор бодит үнэ цэнэ хэмжигдэх өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын (гарз)/олз		(460,885)	415,356
Бусад дэлгэрэнгүй орлогод шууд бүртгэгдсэн орлогын татвар		115,221	(103,839)
Тайлант жилийн бусад дэлгэрэнгүй орлого		5,424,255	14,909,345
Тайлант жилийн нийт дэлгэрэнгүй орлого		643,938,711	573,692,218
Банкны хувьцаа эзэмшигчдэд хамаарах нэгж хувьцаанд ногдох суурь болон хорогдуулсан ашиг (нэгж хувьцааны хувьд төгрөгөөр илэрхийлэгдсэн)	31	334	307

Санхүүгийн тайлангийн 8-106 дугаар хуудсан дахь тодруулгууд нь энэхүү санхүүгийн тайлангийн салшгүй хэсэг болно.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Энгийн хувьцаа	Нэмж төлөгдсөн капитал	БДОБҮЦ-ээр хэмжигдэх үнэт цаасны дахин үнэлгээний нөөц	Мөнгөн гүйлгээний хейджийн нөөц	Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нөөц	Хуримтлагдсан ашиг	Нийт эзэмшигчдийн өмч
2023 оны 1 сарын 1-нээр	172,097,820	–	(3,452,623)	(10,420,015)	88,384,098	1,268,756,786	1,515,366,066
Тайлант жилийн ашиг	–	–	–	–	–	558,782,873	558,782,873
Бусад дэлгэрэнгүй орлого	–	–	7,219,312	7,690,033	–	–	14,909,345
Нийт дэлгэрэнгүй орлого	–	–	7,219,312	7,690,033	–	558,782,873	573,692,218
Өөрийн хөрөнгийн өөрчлөлт (Тодруулга 23)	19,121,980	164,257,808	–	–	–	–	183,379,788
Ногдол ашиг (Тодруулга 23)	–	–	–	–	–	(180,702,711)	(180,702,711)
Хэрэгжсэн дахин үнэлгээний нөөц	–	–	–	–	–	(2,201,645)	2,201,645
2023 оны 12 сарын 31-нээр	191,219,800	164,257,808	3,766,689	(2,729,982)	86,182,453	1,649,038,593	2,091,735,361
2024 оны 1 сарын 1-нээр	191,219,800	164,257,808	3,766,689	(2,729,982)	86,182,453	1,649,038,593	2,091,735,361
Тайлант жилийн ашиг	–	–	–	–	–	638,514,456	638,514,456
Бусад дэлгэрэнгүй орлого	–	–	3,263,230	2,161,025	–	–	5,424,255
Нийт дэлгэрэнгүй орлого	–	–	3,263,230	2,161,025	–	638,514,456	643,938,711
Ногдол ашиг (Тодруулга 23)	–	–	–	–	–	(271,015,823)	(271,015,823)
Хэрэгжсэн дахин үнэлгээний нөөц	–	–	–	–	–	(1,853,578)	1,853,578
2024 оны 12 сарын 31-нээр	191,219,800	164,257,808	7,029,919	(568,957)	84,328,875	2,018,390,804	2,464,658,249

Мянган төгрөгөөр	Тодруулга	2024	2023
ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ			
Татварын өмнөх ашиг		829,931,484	742,758,322
Татварын өмнөх ашгийн цэвэр мөнгөн урсгалд тохируулагдсан тохируулгууд:			
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт	27	590,113	12,604,013
Хүлээгдэж буй эрсдэлийн сангийн зардал	28	118,630,102	92,761,247
Өмчлөх бусад хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн бууралтаас үүссэн цэвэр (буцаалт)/зардал		(1,296,402)	4,228,559
Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл	29,14	59,253,010	55,676,503
Биет бус хөрөнгийн хорогдуулалт	29,15	14,947,797	18,292,815
Ашиглах эрхтэй хөрөнгийн элэгдэл	29,16	9,834,378	8,438,579
Үндсэн хөрөнгө данснаас хассаны гарз	14	405,571	988,660
Биет бус хөрөнгө данснаас хассаны гарз	15	2,027,815	-
Үндсэн хөрөнгө борлуулсны цэвэр (олз)/гарз		7,986	(514,314)
Бусад дэлгэрэнгүй орлогод бодит үнэ цэнээр хэмжигдэх санхүүгийн хөрөнгө борлуулсны цэвэр (олз)/гарз		(2,449,196)	(1,746,029)
Хараат компанид оруулсан хөрөнгө оруулалт борлуулсны цэвэр гарз		27,851	-
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх өрийн үнэт цаас борлуулсны олз		-	(1,133,461)
Ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр хэмжигдэх өрийн үнэт цаасны олз		-	(1,010,247)
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх санхүүгийн хөрөнгийн өөрчлөлтөөс үүссэн цэвэр олз		(3,650,890)	(5,426,968)
Валютын ханшийн өөрчлөлтөөс үүссэн цэвэр гарз/(олз)		2,050,213	(1,429,362)
Хүү болон түүнтэй адилтгах орлого	24	(2,424,480,584)	(1,908,229,632)
Хүү болон түүнтэй адилтгах зардал	25	1,164,812,275	820,808,686
Үйл ажиллагааны хөрөнгө, өр төлбөрийн өөрчлөлтийн өмнөх үйл ажиллагаанд зарцуулсан мөнгөн гүйлгээ		(229,358,477)	(162,932,629)
Цэвэр (өсөлт)/бууралт:			
- Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц		(559,315,826)	(120,508,368)
- Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа		(2,328,550,360)	(1,994,603,698)
- Бусад банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж		6,519,999	(13,300,000)
- Бусад хөрөнгө		(93,298,564)	(37,972,735)
- Ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр хэмжигдэх өрийн үнэт цаас		99,511,200	204,952,000
Цэвэр өсөлт/(бууралт):			
- Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж		(139,081,070)	36,721,366
- Харилцагчдын харилцах, хадгаламж		1,759,431,901	1,378,733,751
- Бусад өр төлбөр		(18,854,658)	38,840,691
Татвар болон хүүгийн зардлын өмнөх үйл ажиллагааны цэвэр мөнгөн гүйлгээ		(1,502,995,855)	(670,069,622)
Хүлээн авсан хүү		2,398,608,437	1,884,182,577
Төлсөн хүү		(1,080,973,866)	(630,826,313)
Орлогын албан татварын төлөлт	30.3	(209,632,612)	(161,390,205)
Үйл ажиллагааны/(ашигласан) цэвэр мөнгөн гүйлгээ		(394,993,896)	421,896,437

Санхүүгийн тайлангийн 8-106 дугаар хуудсан дахь тодруулгууд нь энэхүү санхүүгийн тайлангийн салшгүй хэсэг болно.

ХААН БАНК ХК
Мөнгөн Гүйлгээний Тайлан

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	<i>Тодруулга</i>	2024	2023
Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ			
Өмчийн үнэт цаасны худалдан авалт		-	(288,011)
Хараат компанид оруулсан хөрөнгө оруулалтыг борлуулсны орлого		86,762	-
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр хэмжигдэх өрийн хэлбэрээрх үнэт цаасны худалдан авалт	10	(528,452,263)	(76,036,641)
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр хэмжигдэх өрийн хэлбэрээрх үнэт цаасны борлуулалтын орлого	10	265,605,748	146,547,043
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх өрийн хэлбэрээрх үнэт цаасны худалдан авалт	10	(124,917,514)	(745,055,624)
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх өрийн хэлбэрээрх үнэт цаас борлуулсны орлого	10	731,545,294	682,276,387
Үндсэн хөрөнгө борлуулсны орлого		394,254	712,739
Үндсэн хөрөнгийн худалдан авалт	14	(66,837,683)	(53,739,014)
Биет бус хөрөнгийн худалдан авалт	15	(7,823,535)	(15,536,085)
Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагааны/(ашигласан) цэвэр мөнгөн гүйлгээ		269,601,063	(61,119,206)
Санхүүгийн үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ			
РЕПО хэлцлээс орж ирсэн орлого	32	839,494,046	958,913,403
РЕПО хэлцлийн эргэн төлөлт	32	(811,873,401)	(1,271,488,927)
Зээлээр авсан санхүүжилтээс орж ирсэн орлого	32	894,136,139	957,358,478
Зээлээр авсан санхүүжилтийн эргэн төлөлт	32	(535,069,802)	(616,157,388)
Банкнаас гаргасан өрийн үнэт цаасны орлого	32	526,865,000	226,762,400
Түрээсийн өр төлбөрийн үндсэн төлбөрийн эргэн төлөлт	32	(9,437,574)	(8,410,670)
Энгийн хувьцаа гаргалт болон нэмж төлөгдсөн капитал	23	-	183,379,788
Төлсөн ногдол ашиг	23	(271,015,823)	(180,702,711)
Санхүүгийн үйл ажиллагааны цэвэр мөнгөн гүйлгээ		633,098,585	249,654,373
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн валютын ханшийн өөрчлөлтийн нөлөө		5,669,549	(27,272,253)
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн зээлжих эрсдэлийн сангийн зардал	7	(759,236)	1,155,522
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн цэвэр бууралт		512,616,065	584,314,873
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл	7	4,957,727,074	4,373,412,201
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл	7	5,470,343,139	4,957,727,074

Санхүүгийн тайлангийн 8-106 дугаар хуудсан дахь тодруулгууд нь энэхүү санхүүгийн тайлангийн салшгүй хэсэг болно.

1. Танилцуулга

ХААН Банк ХК (“Банк”) нь Монголбанкнаас (“МБ”) олгосон 2 тоот зөвшөөрлийн дагуу Банк, санхүүгийн үндсэн үйлчилгээг 2006 оны 11 дүгээр сарын 22-ны өдрөөс хойш үзүүлж байна. Банкны хүчин төгөлдөр дүрмийн дагуу Банкны үндсэн үйл ажиллагаа нь:

- Мөнгөн хадгаламж,
- Төлбөр тооцооны үйлчилгээ;
- Гуравдагч этгээдэд өөрийн нэр дээр баталгаа, батлан даалт гаргах;
- Гадаад валют худалдах, худалдан авах, хадгалах, байршуулах;
- Үнэт металл, үнэт чулуу худалдах, худалдан авах, хадгалах, байршуулах;
- Үнэт зүйл хадгалах;
- Гадаад гуйвуулгын үйлчилгээ;
- Үнэт цаас гаргах, худалдах, худалдан авах;
- Санхүүгийн түрээсийн үйлчилгээ;
- Зээл болон бусад санхүүгийн хэрэглүүрийг худалдах, худалдан авах;
- Даатгалын зуучлалын (борлуулалтын агент) үйлчилгээ;
- Тодорхой үнэт цаасны бүртгэл;
- Кастодиан банкны үйлчилгээ;
- Факторингийн үйлчилгээ болон
- Хууль эрх зүйн хүрээнд зөвшөөрөгдсөн санхүүгийн бусад үйлчилгээ болон Монголбанкны дүрэм журам зэрэг холбогдох хууль тогтоомжоор зөвшөөрөгдсөн, Монголбанк болон СЗХ-оос зохих ёсоор зөвшөөрөгдсөн санхүүгийн бусад үйлчилгээ.

Банк нь Монгол Улсад бүртгэлтэй, тус улсын нутаг дэвсгэрт үйл ажиллагаагаа явуулдаг. Банк нь Монгол Улсын хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй хувьцаат компани юм. Банкны төв байрны албан ёсны хаяг нь ХААН банк цамхаг, Чингисийн өргөн чөлөө 6, Стадион Оргил-1, Хан-Уул дүүрэг, Улаанбаатар хот - 17010, Монгол Улс.

2024 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар банкны том хувьцаа эзэмшигч нь Токиогийн хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй Эйч Эс Холдингс Лимитед Компани юм. Таван Богд Холдингс ХХК нь 2024 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар банкны нийт гаргасан хувьцааны 20-оос илүү хувийг эзэмшдэг цорын ганц бусад нөлөө бүхий хувьцаа эзэмшигч юм. Тодруулга 23-ыг харна уу.

2. Банкны үйл ажиллагааны орчин

Монгол Улс харьцангуй өндөр инфляци, зээлийн хүү зэрэг хөгжиж буй зах зээлийн олон шинж чанарыг агуулдаг. Үйлдвэржилтийн түвшин багатай, ашигт малтмалын нөөцүүд бүхий нүүрс, зэс зэрэг уул уурхайн түүхий эдийг экспортлох нь эдийн засгийн гол тулгуур юм. Монгол Улсын эдийн засаг 2017-2019 оны хооронд дунджаар 6 орчим хувиар өссөнөөс хойш КОВИД-19 цар тахлын сөрөг нөлөөгөөр агшиж, 2020 онд 4.6 хувиар буурч, 2021 оноос хойш бага зэрэг сэргэж байна. ДНБ-ий өсөлт 2024 онд 5.6% (2023 онд: 6.9%) байсан нь гэнэтийн түүхий эдийн орлогын өсөлт буюу уул уурхайн салбарын экспортын өсөлттэй холбоотой. Оны эхэнд цаг агаар хүндэрсэн нь хөдөө аж ахуйн салбарын эдийн засгийн өсөлтөд сөргөөр нөлөөлсөн.

2024 оны 9 сарын 18-ны өдөр Фитч үнэлгээний агентлаг Монгол Улсын зээлжих зэрэглэлийн үнэлгээг тогтвортой төлөвтэй “В+” болгон дээшлүүлсэн. 2024 оны 10 сарын 4-ний өдөр Стандарт энд Пүүрсийн эрсдэлийн зэрэглэл тогтоох үнэлгээний байгууллага Монгол Улсын зээлжих зэрэглэлийг урт хугацаат эерэг төлөвтэй “В+” болгон дээшлүүлсэн. 2024 оны 11 сарын 18-ны өдөр Мүүдис үнэлгээний агентлаг Монгол Улсын зээлжих зэрэглэлийн үнэлгээг тогтвортой төлөвтэй “В2” болгон дээшлүүлсэн.

2024 оны туршид Монголбанк бодлогын хүүгээ 3 удаа өөрчилж, 13%-аас 10% болгосон. (2024 оны 12 дугаар сарын 31: 10%, 2023 оны 12 дугаар сарын 31: 13%).

Инфляцийн түвшин 2023 оны эцэст 7.9% байснаас 2024 оны эцсийн байдлаар 9.0% болж өссөн байна. Эдийн засаг сэргэж байгаатай холбоотойгоор цахилгаан эрчим хүчний үнэ нэмэгдэхийн зэрэгцээ үйлчилгээ, түрээс, импортын барааны үнэ нэмэгдсэн нь өсөлтийн гол түлхэц болсон. Мөн ОХУ-Украин улсын мөргөлдөөн үргэлжилсэн хэвээр байгаа тул Банк нь ОХУ-ын банкуудад байршуулсан хөрөнгө болон ОХУ-ын эдийн засагт үзүүлэх нөлөөллийг бууруулахын тулд шаардлагатай арга хэмжээг авч, хориг арга хэмжээний жагсаалт, шалгалтын системийг тогтмол шинэчлэн ажиллаж байна.

2. Банкны үйл ажиллагааны орчин (үргэлжлэл)

Хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдал (“ХБЭА”)-ыг тооцоолоход Банк макро эдийн засгийн хувьсагчдын таамаглалыг багтаасан ирээдүйд чиглэсэн мэдээллийг ашигладаг. Гэхдээ аливаа эдийн засгийн урьдчилсан мэдээний нэгэн адил тэдгээрийн гарах төсөөлөл, магадлал нь тодорхойгүй байдлын өндөр түвшинд байдаг тул бодит үр дүн нь төсөөлж байснаас эрс ялгаатай байж болно. Тодруулга 4 болон 35-д Банк ХБЭА-ын загварт ирээдүйд чиглэсэн мэдээллийг хэрхэн ашигласан талаар дэлгэрэнгүй толилуулсан.

3. Тайлан бэлтгэх үндэслэл

Банк эдгээр санхүүгийн тайлангуудыг Нягтлан Бодох Бүртгэлийн Олон Улсын Стандартын Зөвлөлөөс гаргасан Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандарт (“СТОУС Нягтлан Бодох Бүртгэлийн стандарт”)-ын дагуу бэлтгэн гаргасан.

Эдгээр санхүүгийн тайлангуудыг санхүүгийн хэрэглүүрийг бодит үнэ цэнээр нь анх хүлээн зөвшөөрөх, мөн ашиг алдагдлаарх бодит үнэ цэнэ (“ААБҮЦ”)-ээр болон бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнэ (“БДОБҮЦ”)-ээр бүртгэгдэх үндсэн хөрөнгө, санхүүгийн хэрэглүүрийг дахин үнэлэх замаар өөрчилсөн түүхэн өртөгт үндэслэн бэлтгэсэн. Эдгээр санхүүгийн тайлангуудыг бэлтгэхэд баримталсан Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогуудыг доор толилуулав. Эдгээр нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогуудыг өөрөөр зааснаас бусад тохиолдолд бүх тайлант жилүүдэд тасралтгүй мөрдөж ирсэн.

Эдгээр санхүүгийн тайлангууд нь Банкны үйл ажиллагааны бүртгэлийн мөнгөн тэмдэгт болох Монгол төгрөгөөр толилуулагдсан бөгөөд өөрөөр тусгайлан зааснаас бусад тохиолдолд бүх үзүүлэлтүүд мянгалчлан илэрхийлэгдсэн.

Санхүүгийн байдлын тайланг хөрвөх чадварын дарааллаар танилцуулах. Банк нь тодорхой тодорхойлсон үйл ажиллагааны мөчлөггүй тул Санхүүгийн байдлын тайланд эргэлтийн болон эргэлтийн бус хөрөнгө, өр төлбөрийг тусад нь толилуулдаггүй. Үүний оронд хөрөнгө, өр төлбөрийг хөрвөх чадварын дарааллаар толилуулдаг. Санхүүгийн хэрэглүүрийн дуусгавар болох хугацааны шинжилгээг Тодруулга 35-аас харна уу. Тодруулга 35-д шинжилгээ хийгдээгүй зүйлсийн хувьд тайлант үеэс өмнөх болон дараах 12 сарын хугацаанд нөхөгдөх буюу барагдуулахаар хүлээгдэж буй төлбөрийн талаарх мэдээллийг Тодруулга 39-өөс харна уу.

Санхүүгийн тайланг гаргасны дараа нэмэлт өөрчлөлт оруулах. Банкны хувьцаа эзэмшигчид болон удирдлага санхүүгийн тайланг гаргасны дараа нэмэлт өөрчлөлт оруулах эрхтэй.

4. Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд чухал ач холбогдолтой тооцоолол, дүгнэлт

Банк санхүүгийн тайлангуудаа бэлтгэн гаргахдаа удирдлагаас орлого, зардал, хөрөнгө, өр төлбөрийн тайлагнасан дүн, тэдгээрийн дагалдах тодруулга, түүнчлэн болзошгүй өр төлбөрийн талаарх тодруулгад нөлөөлөхүйц дүгнэлт, тооцоолол, таамаглал хийхийг шаарддаг. Эдгээр таамаглал болон тооцооллын тодорхой бус байдал нь ирээдүйн тайлант хугацааны хөрөнгө, өр төлбөрийн дансны үнэд материаллаг залруулга хийх шаардлагатай үр дүнд хүргэж болзошгүй. Банкны нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэх явцад удирдлага нь дараагийн санхүүгийн жилд хөрөнгө, өр төлбөрийн дансны үнэд материаллаг залруулга хийх мэдэгдэхүйц эрсдэл бүхий ирээдүйн болон тайлант өдрийн тооцооллын тодорхой бус байдлын бусад гол эх үүсвэрүүдийн талаар дараах дүгнэлт, таамаглалыг гаргасан.

Одоо байгаа нөхцөл байдал болон ирээдүйн хөгжлийн талаарх таамаглал нь Банкны хяналтаас үл хамаарах нөхцөл байдлын улмаас өөрчлөгдөж болох бөгөөд тэдгээр нь тохиолдсон тохиолдолд таамаглалд тусгагдсан болно. Удирдлагын томоохон дүгнэлт/тооцоолол бүхий санхүүгийн тайланд хүлээн зөвшөөрөгдсөн дүнгүүдэд хамгийн их нөлөө үзүүлдэг зүйлсийг холбогдох дүгнэлт/тооцооллын дагуу доор нэгтгэн харууллаа.

4.1. Бизнес загварын үнэлгээ

Банк бизнесийн зорилгодоо хүрэхийн тулд санхүүгийн хөрөнгийг хамгийн үр дүнтэйгээр удирдах түвшинд бизнес загвараа тодорхойлно.

Банкны бизнес загвар нь хэрэглүүрийн түвшинд биш нийлмэл багцын түвшинд хянагддаг ба дараах ажиглагдахуйц хүчин зүйлсээс хамаарна:

4. Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд чухал ач холбогдолтой тооцоолол, дүгнэлт (үргэлжлэл)

4.1. Бизнес загварын үнэлгээ (үргэлжлэл)

- Бизнес загварын үнэлгээ болон тухайн бизнес загварт хамаарагдаж буй санхүүгийн хөрөнгийг хэрхэн үнэлэгдэж байгааг Банкны эрх бүхий албан тушаалтнуудад тайлагнадаг
- Бизнес загварын (тухайн бизнес загварт хамаарагдах санхүүгийн хөрөнгө) гүйцэтгэлд нөлөөлж буй эрсдэл ба эдгээр эрсдэлийг хэрхэн удирдах аргачлал
- Байгууллагын удирдлагуудад хэрхэн урамшуулал олгодог (жишээ нь, урамшуулал нь хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ эсвэл гэрээний цуглуулсан мөнгөн урсгалд үндэслэдэг эсэх)

Борлуулалтын хүлээгдэж буй давтамж, үнэ цэнэ ба хугацаа нь Банкны үнэлгээг хийхэд чухал хүчин зүйлс болдог.

Бизнес загварын үнэлгээ нь хамгийн боломжит хувилбарт үндэслэдэг ба 'хамгийн муу' эсвэл 'стресс' нөхцөлүүдийг харгалзан үздэггүй. Хэрэв анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн дараах мөнгөн урсгал нь анх таамагласан хүлээлтээс өөр байвал Банк тухайн бизнес загварт хамааралтай санхүүгийн хөрөнгийн ангиллыг солихгүй бөгөөд харин тухайн мэдээллийг шинээр санхүүгийн хөрөнгө худалдаж авах үед үнэлгээндээ оруулан үздэг.

Банкны өрийн үнэт цаасны ойролцоогоор 53%-ийг (2023 оны 12 дугаар сарын 31: 26%) хөрвөх чадвартай багц гэж тодорхойлж, цуглуулах ба борлуулах зорилгоор эзэмшиж байгаа гэж ангилсан бол үлдсэн өрийн үнэт цаасыг хугацаа дуустал эзэмших буюу цуглуулах зориулалттай гэж ангилсан. Эдгээр үнэт цаасыг зөвхөн стресс буюу хямралын үед борлуулна.

Монголын Ипотекийн Корпораци ХХК ("МИК ОССК" ХХК)-д худалдах ипотекийн зээлийн багц, Үнэт цаасны санхүүжилтийн Корпораци ХХК ("ҮЦСК" ХХК)-д худалдах ЖДҮ-ийн зээлийн багцаас бусад бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдалд бүртгэгдэх зээл гэж ангилагддаг бүх зээлүүд нь цуглуулах зорилгоор эзэмших бизнесийн загварын шалгуурыг хангасан гэж Банк дүгнэсэн.

4.2. Мөнгөн урсгал нь зөвхөн үндсэн төлбөр болон хүүгийн төлбөрөөс бүрдэж буй эсэх үнэлгээ (ЗҮТХТ)

Санхүүгийн хэрэглүүрийн ангиллын хоёр дахь шат бол Банк ЗҮТХТ-ийн шаардлагыг хангаж буй эсэхийг тодорхойлохын тулд санхүүгийн хэрэглүүрийн гэрээний нөхцөлийг дүгнэдэг. Энэхүү шалгуурын хүрээнд 'Үндсэн' гэдэг нь анхны хүлээн зөвшөөрөх үеийн санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнэ бөгөөд санхүүгийн хөрөнгийн ашиглах хугацааны туршид өөрчлөгдөж болно (жишээ нь, үндсэн төлбөрийн эргэн төлөлт эсвэл урамшуулал/хөнгөлөлтийн хорогдуулалт).

Зээлийн гэрээн дэх хүүгийн хамгийн гол үзүүлэлт нь мөнгөний өнөөгийн үнэ цэнэ болон зээлийн эрсдэл байдаг. ЗҮТХТ-ийн үнэлгээг хийхийн тулд Банк санхүүгийн хөрөнгийг ямар валютаар илэрхийлсэн, хүүгийн түвшнийг тогтоосон хугацаа гэх мэт холбогдох хүчин зүйлс, үнэлэмжийг авч үздэг.

Нөгөө талаас, эрсдэлийг хариуцах магадлал багатай гэрээний заалт эсвэл үндсэн зээлийн зохицуулалттай холбоогүй гэрээний мөнгөн гүйлгээний тогтворгүй байдал зэрэг нь зөвхөн үндсэн төлбөр болон хүүгийн төлбөрийн үлдэгдэл дүнгийн гэрээний мөнгөн гүйлгээнд нөлөөлөхгүй. Ийм тохиолдолд санхүүгийн хөрөнгө нь ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнэ (ААБҮЦ)-ээр бүртгэгдэнэ.

ЗҮТХТ-ийн шалгуурт тэнцээгүй хэрэглүүрийг ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнэ (ААБҮЦ)-ээр хэмждэг бөгөөд энэ нь Засгийн газрын хөтөлбөрийн хүрээнд Ипотекийн зээлийн хөтөлбөр болон репо хэлцлийн хүрээнд хэрэгжиж буй санхүүгийн хэрэглүүртэй холбоотой.

4.3. Зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлт (ЗЭМӨ)

Зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц өссөн эсэхийг тодорхойлохын тулд Банк тайлант өдрийн эцэст санхүүгийн хэрэглүүрийн ашиглалтын хугацаанд үүсэх эрсдэлийг анх хүлээн зөвшөөрсөн өдрийн эрсдэлтэй харьцуулна. Үнэлгээгээр тайлант үеийн эцэст тодорхой нэг зээлийн эрсдэлийн түвшинд хүрэхээс илүү зээлийн эрсдэлийн харьцангуй өсөлтийг нь авч үздэг. Банк хэт их зардал, хүчин чармайлт гаргалгүйгээр бүхий л боломжит ашиглаж болохуйц бэлэн байгаа ирээдүйд чиглэсэн мэдээллийг авч үздэг.

Банк хугацаа хэтрүүлэхээс өмнөх зээлийн эрсдэлийн өсөлтийг харуулсан төлөв байдлын үзүүлэлтүүдийг тодорхойлж, зээлийн эрсдэлийн үнэлгээнд тусгайлсан болон бүлгийн түвшинд тохирсон ирээдүйн мэдээллийг тусгадаг. Зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлтийг тодорхойлохын тулд удирдлага үнэлгээнд үндэслэн тодорхой шалгуурыг авч үздэг. Тэдгээр шалгуур нь:

4. Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд чухал ач холбогдолтой тооцоолол, дүгнэлт (үргэлжлэл)

4.3. Зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлт (ЗЭМӨ) (үргэлжлэл)

- Байгууллагын зээлийн хувьд 30 хоногоор хугацаа хэтэрсэн, иргэний зээлийн хувьд 15 хоногоор хугацаа хэтэрсэн
- Гэрээний бүтцэд өөрчлөлт орсон зээл
- Монголбанкны “Активыг ангилах, активын эрсдэлийн сан байгуулж зарцуулах журам”-ын дагуу зээлийн эрсдэлийн ангилал нь “Анхаарал хандуулах” гэж ангилагдсан
- Зээлийн эрсдэлээс урьдчилан сэрэмжлүүлэх үйл ажиллагааны журмын дагуу “Анхаарах зээл”-д ангилагдсан зээл
- Салбар болон бүс нутгийн төвлөрлийн эрсдэлд өртөх магадлалтай гэж үзсэн эдийн засгийн салбар
- Хэрэв зээлдэгчийн бусад зээл чанаргүйдсэн, онцгой нөхцөл байдлууд эсвэл дээрх ЗЭМӨ шалгуурыг хангасан бол.

Хэрэв харилцагчдад олгосон бүх зээл, урьдчилгаа төлбөрийг нийт хугацааны ХБЭА-ын сан (Шатлал 1-ийн 12 сарын ХБЭА-аар тооцогдсон)-аар тооцох бол хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлын сан нь 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар 119,871,582 мянган төгрөг (2023 оны 12 дугаар сарын 31: 107,504,484 мянган төгрөгөөр их байсан)-өөр их байна.

4.4. Хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдал (ХБЭА)-ын хэмжилт

Хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдал (ХБЭА)-ын хэмжилт нь аргачлал, загвар болон өгөгдлийн орц зэрэг сонголтыг өөртөө багтаадаг чухал тооцоолол юм. Дараах бүрэлдэхүүн хэсгүүд нь эрсдэлийн алдагдалд ихээхэн нөлөө үзүүлдэг (Тодруулга 35):

- Бизнесийн загвар болон ХБЭА-ын үнэлгээний зорилгоорх санхүүгийн хөрөнгийн сегментчилэл;
- ЗЭМӨ-ийн үнэлгээ;
- Чанаргүйдлын тодорхойлолт;
- Тусгайлсан болон бүлгийн ХБЭА-ын үнэлгээ;
- Дотоодын зээлийн үнэлгээний загварууд;
- Чанаргүйдлийн магадлал (“ЧМ”)
- Алдагдалд хүргэх чанаргүйдлийн (“АХЧ”) үнэлгээ;
- Макро эдийн засгийн хэтийн төлөв, тэдгээрийн магадлалын жинлэлт.

Банк ХБЭА-ыг хэмжих зорилгоор макро эдийн засгийн таамаглалын загвар зэрэг ирээдүйд чиглэсэн хүлээн зөвшөөрөгдөхүйц мэдээллийг ашигласан. 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар ХБЭА-ын тооцоололд хамааралтай хамгийн ашиглагдахуйц ирээдүйн таамаглал болон магадлалын жинлэгдсэн хувиудыг дор үзүүлэв:

Өгөгдөл	Хувилбар	Жинлэгдсэн хувь	Таамаглалууд
ДНБ-ний өсөлт	Дээд	25.7%	9.6%
	Суурь	54.3%	6.5%
	Доод	20.0%	3.6%
Бодлогын хүү	Дээд	25.7%	6.1%
	Суурь	54.3%	8.2%
	Доод	20.0%	10.1%
Ажилгүйдлийн хувь	Дээд	25.7%	3.5%
	Суурь	54.3%	5.4%
	Доод	20.0%	7.2%
Төг/Ам.дол/жилийн өсөлт	Дээд	25.7%	-6.5%
	Суурь	54.3%	3.4%
	Доод	20.0%	9.9%

Тооцоолсон жинлэсэн дундажийн өөрчлөлтийн үр дүнд ХБЭА нь 2024 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар 639,865 мянган төгрөгөөр буурсан байна. (2023 оны 12 сарын 31: Тэг төгрөг)

Сүүлийн жилүүдэд цаг агаарын эрс тэс үзэгдлийн давтамж нэмэгдэж байгаа нь өвөл, хаврын улиралд зудын (өвлийн хүнд нөхцөл) эрсдэлийг нэмэгдүүлж байна. Цаашид цаг уурын өөрчлөлтөөс үүдэн өвөлжилт хүндрэх төлөвтэй байна. Банк тус өөрчлөлийг малчдын зээлээ төлөх чадварт мэдэгдэхүйц нөлөөлнө гэж үзэж байгаа тул хөдөө аж ахуйн сегмент дэх малчны зээлийн багцын хэтийн төлөвийг тусад нь тооцоолсон.

4. Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд чухал ач холбогдолтой тооцоолол, дүгнэлт (үргэлжлэл)

4.4. Хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдал (ХБЭА)-ын хэмжилт (үргэлжлэл)

2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар хөдөө аж ахуйн сегментэд багтсан малчны зээлд дараах таамаглалыг ашигласан болно:

Өгөгдөл	Хувилбар	Жинлэгдсэн хувь	Таамаглалууд
Малын хорогдлын түвшин	Дээд	7.7%	4.5%
	Суурь	46.2%	12.5%
	Доод	46.1%	31.5%

Малчны зээлийн багцын ирээдүйд чиглэсэн макро эдийн засгийн суурьт ашигласан жинлэсэн хувийг 10%-аар доод таамаглалруу шууд өөрчлөхөд 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар ХБЭА-ын санг 8,673,259 мянган төгрөгөөр нэмэгдүүлэхэд хүргэх болно.

Түүнчлэн банкны удирдлагууд зудын байдал ихээхэн нөлөөлсөн бүс нутгаас нь хамааруулан нийтдээ 354,517,851 мянган төгрөгийн малчны зээлийн багцын зээлийн эрсдэл нэмэгдэж байгаа гэж үнэлсэн учир банкнаас энэхүү багцыг Шатлал 2-т ангилсан. Түүхэн чанаргүйдлийн магадлал (ЧМ) нь одоогийн малчны зээлийн багцын төлөгдөх магадлалыг илэрхийлэхээ больсон гэж Банк үзэж байгаа бөгөөд малын түүхэн хорогдлын түвшин болон чанаргүй зээлийн дансны үнэ хоорондын хамааралд үндэслэн түүхэн ЧМ-ын хувь хэмжээг тохируулсан. Үүний үр дүнд 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар тодорхой бүс нутгийн малчны зээлийн багцын ХБЭА-ыг тооцоход илүү өндөр ЧМ ашигласан ба ХБЭА нь 50,053,567 мянган төгрөг (2023 оны 12 сарын 31: 27,677,164 төгрөг)-өөр өссөн үр дүнг үзүүлсэн байна.

ЧМ-ын 10%-ийн өсөлт нь 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар малчны зээлийн багцын эрсдэлийн алдагдлын санг 8,844,891 мянган төгрөгөөр нэмэгдүүлэхэд хүргэнэ.

АХЧ-ийн 10%-ийн өсөлт нь 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар малчны зээлийн багцын эрсдэлийн алдагдлын санг 9,419,713 мянган төгрөгөөр нэмэгдүүлэхэд хүргэнэ.

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх таамаглал болон магадлалын хувиудыг дор үзүүлэв:

Өгөгдөл	Хувилбар	Жинлэгдсэн хувь	Таамаглалууд
ДНБ-ний өсөлт	Дээд	22.3%	9.1%
	Суурь	58.5%	5.9%
	Доод	19.2%	2.7%
Бодлогын хүү	Дээд	22.3%	9.0%
	Суурь	58.5%	11.5%
	Доод	19.2%	14.0%
Ажилгүйдлийн хувь	Дээд	22.3%	5.4%
	Суурь	58.5%	7.1%
	Доод	19.2%	8.8%
Төг/Ам.дол/жилийн өсөлт	Дээд	22.3%	-5.1%
	Суурь	58.5%	4.7%
	Доод	19.2%	14.5%

Ирээдүйд чиглэсэн макро эдийн засгийн суурьт ашигласан жинлэсэн хувийг 10%-аар доод таамаглалруу шууд өөрчлөхөд 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр нийт ХБЭА-ын санг 727,313 мянган төгрөг (2023 оны 12 дугаар сарын 31: 1,378,598 мянган төгрөгөөр нэмэгдсэн)-өөр нэмэгдүүлэхэд хүргэнэ.

ЧМ-ын 10%-ийн өсөлт нь 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр нийт эрсдэлийн алдагдлын санг 12,492,931 мянган төгрөг (2023 оны 12 дугаар сарын 31: 14,476,957 мянган төгрөгөөр нэмэгдсэн)-өөр нэмэгдүүлэхэд хүргэнэ.

АХЧ-ийн 10%-ийн өсөлт нь 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр нийт эрсдэлийн алдагдлын санг 32,008,361 мянган төгрөг (2023 оны 12 дугаар сарын 31: 33,465,881 мянган төгрөгөөр нэмэгдсэн)-өөр нэмэгдүүлэхэд хүргэнэ.

4. Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд чухал ач холбогдолтой тооцоолол, дүгнэлт (үргэлжлэл)

4.5. Засгийн Газар, Монголбанк, төрийн байгууллага болон олон улсын санхүүгийн байгууллагуудаас авсан зээлийн эх үүсвэр

Банк нь Монгол Улсын Засгийн Газрын байгууллагуудаас (зарим нь олон улсын санхүүгийн байгууллагуудын оролцоотой хөтөлбөрүүд байдаг) санхүүжилтийг хэвийн зээлийн хүүтэй ижил хүүгээр авдаг бөгөөд тус зээлийн хүү нь Банкны бусад зээлдүүлэгчдээс авдаг зээлийн хүүгээс доогуур байж болзошгүй. Ийм санхүүжилтийн үр дүнд Банк эдгээр эх үүсвэрүүдийг зээлдэгчийн тодорхойлсон зорилтот харилцагчдад хөнгөлөлттэй нөхцөлөөр зээлүүлэх боломжтой. Удирдлага эдгээр хэрэглүүрүүдийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үед олз, гарз үүсэх эсэхийг авч үздэг. Ажил гүйлгээнүүд нь холбоогүй талуудтай хийгддэг тул удирдлагын үнэлэлтээр эдгээр эх үүсвэрүүд болон холбогдох зээл олголтууд нь зах зээлийн үнээр хийгдсэн бөгөөд анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үед нь олз, гарз үүсэхгүй гэж дүгнэсэн.

4.6. Монголын ипотекийн корпорац (МИК)-ийн орон сууцны зээлээр баталгаажсан үнэт цаас

Банк МИК-ийн орон сууцны зээлийн багц худалдаж, үнэт цаасжуулах гүйлгээнд 2013 оноос хойш оролцсон. МИК-ийн Тусгай зориулалттай компани (ТЗК) нь (МИК ОССК)-ийн охин компани ба арилжааны банкуудаас Ипотекийн зээлээр баталгаажсан зээлийн багц худалдан авах Давуу болон Энгийн эрхтэй үнэт цаасыг гаргадаг. Дээрх зээлийн багцыг МИК-ийн тусгай зориулалтын компанид үүрэггүй худалдсан. Давуу эрхтэй бондын үндсэн төлбөрийг бүрэн эргүүлэн төлөгдсөний дараа энгийн бондын үндсэн төлбөрийг авах боломжтой ба давуу эрхтэй бонд эзэмшигчид нь төлбөрийн хувьд давуу эрхтэй байдаг. Банк зарагдсан зээл тус бүрийн хувьд үйлчилгээ үзүүлэгч гэгдэх ба харилцагчаас зээлийн төлбөрийг цуглуулж, үйлчилгээний шимтгэлд цуглуулсан төлбөрөөс 2.5%-ийн шимтгэл авна.

Удирдлага эдгээр зээлүүдийг СТОУС Нягтлан бодох бүртгэлийн стандартад зааснаар данснаас хасах эсэх шаардлагыг хангасан эсэхэд үнэлгээ хийж үзсэн. Банк хэдийгээр агент шиг зээлийн багцаас мөнгө хүлээн авсан боловч эдгээр орон сууцны зээлийн мөнгөн урсгалыг хүлээн авах эрх шилжүүлснээр бүх эрсдэл болон өгөөжийг давхар шилжүүлсэн гэж Банкны удирдлага дүгнэсэн ба тайлан тэнцэлдээ эдгээр зээлийг хүлээн зөвшөөрөөгүй байна.

4.7. Урт хугацаат үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнэ

Банк нь Монголбанктай валют хоорондын урт хугацаат хүүгийн своп хэлцэл хийсэн байна. Үүсмэл хэрэглүүрүүдийг бодит үнэ цэнээр бүртгэх бөгөөд энэ нь эерэг утгатай тохиолдолд хөрөнгөд, сөрөг утгатай тохиолдолд өр төлбөрт тус тус бүртгэдэг. Банк ийм төрлийн своп хэлцлийн бодит үнэ цэнийг үнэлэх үнэлгээний загвар, аргачлалыг боловсруулсан. Энэхүү загвар аргачлал нь бүхэлдээ зах зээлийн ажиглагдахуйц мэдээлэлд үндэслэгддэг. Банк нь ам.долларын форвард хүүний хувийг Блүүмберг терминалын ам.долларын форвард өгөөжийн муруйгаас авдаг. Хэрэв зах зээл дээрх төгрөгөөр илэрхийлсэн форвард ханшийн өгөөжийн муруйн мэдээлэл байхгүйн улмаас Банк төгрөгөөр илэрхийлсэн форвард хүүгийн хувьд Монголбанкаас зарласан зээлийн хүүг ашигладаг.

Хэлцлийн эхэн үед, үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр нь голчлон төлбөрийг бага хэмжээгээр эсвэл огт шилжүүлэхгүй байх нөхцөл бүхий хоёр талын харилцан хэлэлцээртэй байдаг. Гэвч эдгээр хэрэглүүр нь ихэвчлэн өндөр түвшний хөшүүргийг агуулдаг бөгөөд хэлбэлзэл өндөртэй байдаг. Хөрөнгийн үнэ цэнийн харьцангуй бага хөдөлгөөн, хувь хэмжээ болон үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн индексийн хувь нь Банкны ашиг, алдагдалд нөлөөлж болзошгүй.

4.8. Хейджийн бүртгэл

Банк 2016 оны 5 сарын 1-ний өдрөөс хейджийн бүртгэлийг хэрэгжүүлж эхэлсэн бөгөөд 2018 оны 1 сарын 1-ний өдрөөс эхлэн СТОУС 9-ийг хейджийн бүртгэлд ашиглаж эхэлсэн.

Хейджийн бүртгэлийн шалгуурыг хангахын тулд хейджийн харилцаа нь ирээдүйд өндөр үр дүнтэй байх ёстой бөгөөд өмнөх тогтоосон хугацаанд (жишээ нь, нэг сар) өндөр үр дүнтэй байсныг харуулах шаардлагатай.

Банк хейджийн үр ашгийг үнэлэхдээ чанар болон тоон аргуудыг ашигладаг. Хейджийн бодлого журамд, хейджийн үр ашиггүй байдал дараах тохиолдолд үүсч болно:

- Хейджийн хэрэглүүр болон хейджээр хамгаалагдсан зүйлийн мөнгөн урсгалын ялгаа;
- Харилцагч талуудын бодит үнэ цэнэд нөлөөлөх зээлийн эрсдэл;
- Хейдж хүчин төгөлдөр болох өдрөөр тохиролцсон форвард ханш болон зах зээлийн форвард ханшийн ялгаа.

4. Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд чухал ач холбогдолтой тооцоолол, дүгнэлт (үргэлжлэл)

4.9 Гүйцэтгэлийн баталгаа

Банк гаргасан гүйцэтгэлийн баталгааны гэрээнүүдийг СТОУС 17-ийн хүрээнд хамаарах даатгалын гэрээний тодорхойлолтыг хангаж байгаа эсэхийг шинжилж үнэлсэн. Гүйцэтгэлийн баталгааны зарим гэрээ нь зээлийн эрсдэл учруулдаг гэж Банк үздэг ба учир нь (1) бүх гэрээнүүд нь баталгаа гаргуулах хүсэлт өгсөн харилцагчаас Банкыг баталгаа гаргагчийн хувьд нөхөн төлбөр төлөх үүргийн хэмжээний барьцаа гаргахыг шаарддаг, (2) банк ийм төрлийн баталгаа эзэмшигчдэд их хэмжээний нэмэлт төлбөр төлөх шаардлагатай арилжааны шинжтэй нөхцөл байдал үүсэх хувилбар байхгүй. Иймээс Банк СТОУС 9-ийн дагуу эдгээр гэрээг зээлийн үүрэг гэж тооцдог. 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлийн үүрэг болгон бүртгэсэн гүйцэтгэлийн баталгааны нийт дүн 85,163,613 мянган төгрөг (2023 оны 12 дугаар сарын 31: 76,168,960 мянган төгрөг) бөгөөд санхүүгийн байдлын тайланд тусгагдсан холбогдох өр төлбөрийн дансны үнэ 293,696 мянган төгрөг (2023 оны 12 дугаар сарын 31: 437,229 мянган төгрөг) байна. 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар эдгээр гүйцэтгэлийн баталгаанд хүлээн зөвшөөрсөн шимтгэлийн орлого 172,901 мянган төгрөг (2023: 150,213 мянган төгрөг) байна.

5. Шинэ буюу нэмэлт өөрчлөлт орсон стандартуудын тайлбар болон хэрэгжилт

Дараах нэмэлт өөрчлөлтүүд 2024 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс хүчин төгөлдөр болсон:

- СТОУС 16, Түрээс-д орсон нэмэлт өөрчлөлтүүд: Борлуулах болон буцаан түрээслэх үеийн түрээсийн өр төлбөр (2022 оны 9 сарын 22-ны өдөр батлагдан гарсан бөгөөд 2024 оны 1 сарын 1-ний өдөр болон түүнээс хойших тайлант жилийн хугацаануудад хүчин төгөлдөр болно).
- Богино болон урт хугацаат өр төлбөрийн ангилал – НББОУС 1-д орсон нэмэлт өөрчлөлтүүд (анх 2020 оны 1 сарын 23-ны өдөр батлагдсан бөгөөд 2020 оны 7 сарын 15, 2022 оны 10 сарын 31-ний өдрүүдэд нэмэлт өөрчлөлт орсон ба дараа нь 2024 оны 1 сарын 1-ний өдөр болон түүнээс хойших тайлант жилийн хугацаануудад хүчин төгөлдөр болно).
- НББОУС 7 Мөнгөн гүйлгээний тайлан болон СТОУС 7 Санхүүгийн хэрэглүүр: Тодруулга: Бэлтгэн нийлүүлэгчийн санхүүжилтийн зохицуулалтад орсон нэмэлт өөрчлөлтүүд (2023 оны 5 сарын 25-ны өдөр батлагдан гарсан бөгөөд 2024 оны 1 сарын 1-ний өдөр болон түүнээс хойших тайлант жилийн хугацаануудад хүчин төгөлдөр болно).

Эдгээр нэмэлт өөрчлөлтүүд нь Банкны санхүүгийн тайланд мэдэгдэхүйц нөлөө үзүүлээгүй.

6. Нягтлан бодох бүртгэлийн шинэ бодлогын мэдэгдэл

2025 оны 1 сарын 1-ний өдөр буюу түүнээс хойших буюу түүнээс хойш эхлэх тайлант жилүүдэд заавал дагаж мөрдөх зарим шинэ стандарт, тайлбарууд батлагдсан бөгөөд Банк эдгээр стандартуудыг хугацаанаас нь өмнө хэрэгжүүлж эхлээгүй.

- НББОУС 21-д орсон нэмэлт өөрчлөлт - Солилцооны дутмаг байдал (2023 оны 08 сарын 15-ны өдөр батлагдан гарсан бөгөөд 2025 оны 1 сарын 1-ний өдөр болон түүнээс хойших тайлант жилийн хугацаануудад хүчин төгөлдөр болно).
- СТОУС 9 болон СТОУС 7-д орсон нэмэлт өөрчлөлт – Санхүүгийн хэрэглүүрийн ангилал болон хэмжилт (2024 оны 05 сарын 30-ны өдөр батлагдан гарсан бөгөөд 2026 оны 1 сарын 1-ний өдөр болон түүнээс хойших тайлант жилийн хугацаануудад хүчин төгөлдөр болно)
- СТОУС 18 Санхүүгийн тайлангийн танилцуулга болон тодруулга (2024 оны 4 сарын 9-ний өдөр батлагдан гарсан бөгөөд 2027 оны 1 сарын 1-ний өдөр болон түүнээс хойших тайлант жилийн хугацаануудад хүчин төгөлдөр болно)
- СТОУС 19 Олон нийтэд танилцуулагддаггүй охин компани (2024 оны 5 сарын 9-ний өдөр батлагдан гарсан бөгөөд 2027 оны 1 сарын 1-ний өдөр болон түүнээс хойших тайлант жилийн хугацаануудад хүчин төгөлдөр болно).
- СТОУС 10 болон НББОУС 28-д орсон нэмэлт өөрчлөлт - Хөрөнгө оруулагч болон түүний салбар эсвэл хамтарсан компанийн хооронд хөрөнгө худалдах буюу хувь нэмэр оруулах (2014 оны 9 сарын 11-ний өдөр батлагдан гаран бөгөөд хэрэгжиж эхлэх хугацааг НББОУС3-өөс тодорхойлсон өдөр болон түүнээс хойших тайлант жилийн хугацаануудад хүчин төгөлдөр болно).
- СТОУС 9 болон СТОУС 7-д орсон нэмэлт өөрчлөлт - Байгалиас хамааралтай цахилгаан эрчим хүчний гэрээ (2024 оны 12 сарын 18-ны өдөр батлагдан гарсан бөгөөд 2026 оны 1 сарын 1-ний өдөр болон түүнээс хойших тайлант жилийн хугацаануудад хүчин төгөлдөр болно).
- СТОУС Нягтлан бодох бүртгэлийн стандартын жилийн сайжруулалт (2024 оны 6 сард батлагдан гарсан бөгөөд 2026 оны 1 сарын 1-ний өдөр болон түүнээс хойших тайлант жилийн хугацаануудад хүчин төгөлдөр болно)
- СТОУС 14 Хуулийн шаардлагаар хойшлогдсон данс (2014 оны 1 сарын 30-ны өдөр батлагдан гарсан бөгөөд 2016 оны 1 сарын 1-ний өдөр болон түүнээс хойших тайлант жилийн хугацаануудад хүчин төгөлдөр болно).

Дээр өөрөөр тодруулаагүй бол Банк шинэ стандарт болон өөрчлөлтүүдийн санхүүгийн тайланд үзүүлэх нөлөөг одоогоор үнэлж байна.

7. Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2024 оны 12 дугаар сарын 31	2023 оны 12 дугаар сарын 31
Бэлэн мөнгө	169,843,089	201,506,285
Монголбанкны харилцах	358,986,761	218,195,709
Монголбанкны үнэт цаас	4,341,204,093	3,065,853,012
Бусад банкууд дахь харилцах хадгаламж – 3 сараас бага хугацаатай	602,198,089	1,439,240,653
Засгийн газрын бонд	-	34,061,072
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн нийт дүн	5,472,232,032	4,958,856,731
Хасах: Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн зээлжих эрсдэлийн сан	(1,888,893)	(1,129,657)
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн цэвэр дүн	5,470,343,139	4,957,727,074

Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгөд тодорхой хэмжээний мөнгө рүү түргэн хөрвөх боломжтой үнэ цэнээ алдах эрсдэл багатай зүйлс хамаарна. Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгөд бусад банкуудад 3 сараас бага анхны хугацаатай байршуулсан репо, урвуу репо хэлцлүүд, банк хооронд байршуулсан бүх мөнгөн хөрөнгө орно. Санхүүгийн байдлын тайланд болон мөнгөн гүйлгээний тайлангийн зорилгоор анх 3 сараас их хугацаатайгаар байршуулсан хөрөнгийг мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгөд оруулж бүртгэхгүй. Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийг хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх ба энэ нь: (1) гэрээнд заасан мөнгөн гүйлгээг цуглуулах зорилгоор эзэмшдэг бөгөөд эдгээр мөнгөн гүйлгээ нь ЗҮТХТ-ийн дагуу байх, (2) ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнийг хүлээн зөвшөөрөхгүй үед бүртгэдэг.

Мөнгөн гүйлгээний тайланд тусгагдсан төлбөр болон орлого нь Банкны мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн шилжүүлгийг илэрхийлдэг. Банкны харилцагч талуудын харилцах дансанд бүртгэсэн дүнг оролцуулан, зээлийн хүүгийн авлага, харилцагчдын харилцах данснаас суутгасан үндсэн төлбөр, харилцагчдад олгосон зээл ба зээлийн хүүгийн төлөлт зэргийг оролцуулах ба эдгээр төлөлтүүд нь харилцагчдын мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө болно.

2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банк ОХУ-ын хоригт ороогүй гурван банкинд 131,607 мянган төгрөг (2023 оны 12 дугаар сарын 31: 150,845 мянган төгрөг)-ийн харилцах дансыг байршуулсан байсан бөгөөд Банкны зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц өссөн гэж үзсэн тул тэдгээрийг “Шатлал 2”-т ангилж, нийт хугацааны турш дахь ХБЭА-ыг тооцоолж, нийт 104,956 мянган төгрөг (2023 оны 12 сарын 31: 122,788 мянган төгрөг)-ийг бүртгэсэн. Бусад мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийг “Шатлал 1”-т ангилсан.

Монголбанкны үнэт цаасыг 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар 84,840,000 мянган төгрөг (2023 оны 12 дугаар сарын 31: 29,009,000 мянган төгрөг)-ийн Репо хэлцлээр барьцаалсан. Барьцаалуулагч эдгээр үнэт цаасыг дахин барьцаалах, худалдах эрхгүй. Бусад мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө, түүний дотор төв банкинд байгаа үлдэгдэл (заавал байлгах нөөцөөс бусад) барьцаалагдахгүй.

Бэлэн мөнгөнөөс бусад мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сан

Доорх хүснэгтэд Банкны дотоод зээлийн үнэлгээний систем болон жилийн эцсийн байдлаар шатлалын ангилалд үндэслэсэн зээлжилтийн чанар болон зээлийн эрсдэлийн хамгийн дээд хэмжээг харууллаа. Хүснэгтэд тусгасан дүнгүүд үнэ цэнийн бууралтын хасагдуулгын нийт дүнгээр илэрхийлэгдсэн. Банк зээлийн бус санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын үнэлгээнд Стандарт болон Пүүрс (S&P)-ийн жил бүр гаргадаг дэлхийн корпорациудын чанаргүйдэл болон зэрэглэл шилжилтийн судалгааг ашигладаг бөгөөд үнэлгээгүй компанийн хувьд таамаглалын зэрэглэлийг ашигладаг. Банкны дотоод үнэлгээний систем болон ХБЭА-ын сангийн тооцооллыг тусгайлсан эсвэл бүлгэд суурилсан үнэлгээгээр тооцоолох эсэх тухай бодлого журмыг Тодруулга 35-д дэлгэрэнгүй тусгасан болно.

7. Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө (үргэлжлэл)

2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн дотоод үнэлгээний зэрэглэл:

Мянган төгрөгөөр	Монголбанкны харилцах	Монголбанкны үнэт цаас	Бусад банкууд дахь үнэт харилцах, хадгаламж-3 сараас бага		Нийт дүн
AA– аас AA+ зэрэгтэй	-	-	74,075,463		74,075,463
A– аас A+ зэрэгтэй	-	-	254,620,194		254,620,194
BBB– ээс BBB+ зэрэгтэй	-	-	7,388,005		7,388,005
BB– ээс BB+ зэрэгтэй	-	-	5,590,559		5,590,559
B– ээс B+ зэрэгтэй	358,986,761	4,341,204,093	244,296,045		4,944,486,899
C ээс CCC+ зэрэгтэй	-	-	131,607		131,607
Үнэлгээгүй	-	-	16,096,216		16,096,216
Нийт дүн	358,986,761	4,341,204,093	602,198,089		5,302,388,943

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн дотоод үнэлгээний зэрэглэл:

Мянган төгрөгөөр	Монголбанкны харилцах	Монголбанкны үнэт цаас	Бусад банкууд дахь харилцах, хадгаламж-3 сараас бага		Нийт дүн
			Засгийн газрын бонд		
AA– аас AA+ зэрэгтэй	-	-	59,174,044	34,061,072	93,235,116
A– аас A+ зэрэгтэй	-	-	275,007,447	-	275,007,447
BBB– ээс BBB+ зэрэгтэй	-	-	1,897,000	-	1,897,000
BB– ээс BB+ зэрэгтэй	-	-	6,044,979	-	6,044,979
B– ээс B+ зэрэгтэй	218,195,709	3,065,853,012	1,063,309,391	-	4,347,358,112
C ээс CCC+ зэрэгтэй	-	-	150,845	-	150,845
Үнэлгээгүй	-	-	33,656,947	-	33,656,947
Нийт дүн	218,195,709	3,065,853,012	1,439,240,653	34,061,072	4,757,350,446

Мөнгөн гүйлгээний тайланд тусгагдаагүй, мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө шаардагдаагүй хөрөнгө оруулалтын гүйлгээг дараах хүснэгтэд харууллаа:

Мянган төгрөгөөр	2024	2023
Мөнгөн бус хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагаа		
Үнэт цаас солилцооны БДОБҮЦ-ээр хэмжигдэх өрийн үнэт цаасны худалдан авалт	-	54,548,914
Үнэт цаасны хэлбэрийн БДОБҮЦ-ээр хэмжигдэх өрийн үнэт цаас борлуулсны орлого	-	(105,893,362)
Үнэт цаас солилцооны ХӨ-өөр хэмжигдэх өрийн үнэт цаасны худалдан авалт	-	182,449,522
Үнэт цаасны хэлбэрийн ХӨ-өөр хэмжигдэх өрийн үнэт цаас борлуулсны орлого	-	(128,293,346)
Зээлээр сольсон ХӨ-өөр хэмжигдэх өрийн үнэт цаасны худалдан авалт	-	41,467,200
Мөнгөн бус хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагаа	-	44,278,928

ХААН БАНК ХК**Санхүүгийн тайлангийн тодруулгууд – 2024 оны 12 сарын 31****8. Монголбанкинд заавал байлгах нөөц**

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2024 оны 12 дугаар сарын 31	2023 оны 12 дугаар сарын 31
Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц	1,652,362,155	1,103,720,018
Хасах: Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөцийн зээлжих эрсдэлийн сан	(17,152,298)	(12,764,762)
Заавал байлгах нөөцийн цэвэр дүн	1,635,209,857	1,090,955,256

Монголбанкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөцийн үлдэгдлийг ХӨ-өөр бүртгэх бөгөөд Банкны өдөр тутмын үйл ажиллагааг санхүүжүүлэхэд ашиглах боломжгүй заавал байлгах нөөцийн хүүгүй хадгаламж тул үүнийг мөнгөн гүйлгээний тайлан дахь мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгөд оруулахгүй.

Монголбанкинд байршуулах бэлэн мөнгөний зайлшгүй байлгах нөөцийн үлдэгдэл нь 14 хоногийн татан төвлөрүүлсэн эх үүсвэрийн дундаж үлдэгдлийн төгрөгийн 11% (2023: 8%) болон валютын 16% (2023: 18%-аас багагүй байна.

2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Монголбанкны шаардсан 14 хоногийн дундаж нөөцийн үлдэгдлийн 1,369,228,046 мянган төгрөг (2023: 738,212,966 мянган төгрөг) нь монгол төгрөгөөр илэрхийлэгдсэн байсан ба гадаад валютын хувьд Монголбанкны харилцах дансанд 283,134,109 мянган төгрөг (2023: 365,507,051 мянган төгрөг)-ийг бүртгэсэн байна.

2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний болон 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар банкны дотоод үнэлгээний системд үндэслэсэн Монголбанкны заавал байлгах нөөцийн зээлжилтийн чанар нь “В- зэргээс В+” зэрэгтэй байна. Банкны дотоод үнэлгээний систем болон ХБЭА-ын санг тусгайлсан эсвэл бүлэгт суурилан тооцоолдог эсэх талаар баримтлах бодлогыг Тодруулга 35-д тусгасан болно. ХБЭА-ын хэмжилтийн хувьд 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний болон 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Монголбанкны заавал байлгах нөөцийг “Шатлал 1”-д бүртгэсэн.

2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний болон 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн нийт дансны үнэ болон холбогдох ХБЭА-ын сангийн өөрчлөлтөд хийсэн дүн шинжилгээг доор харууллаа:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2024 Шатлал 1	2023 Шатлал 1
1-р сарын 1-нээрх нийт дансны дүн	1,103,720,018	980,607,485
Тайлант жилийн цэвэр хөдөлгөөн	548,642,137	123,112,533
12-р сарын 31-нээрх дансны дүн	1,652,362,155	1,103,720,018
1-р сарын 1-нээрх ХБЭА-ын сангийн дүн	12,764,762	11,502,658
Тайлант жилийн цэвэр хөдөлгөөн (Тодруулга 28)	4,387,536	1,262,104
12-р сарын 31-нээрх дансны үнэ	17,152,298	12,764,762

9. Бусад банк санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2024 оны 12 дугаар сарын 31	2023 оны 12 дугаар сарын 31
Гадаадын банк санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах хадгаламж	7,005,328	13,728,242
Нийт бусад банк санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж	7,005,328	13,728,242
Хасах: Банк санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж зээлжих эрсдэлийн сан	(674)	-
Бусад банк санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламжийн цэвэр дүн	7,004,654	13,728,242

9. Бусад банк санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж (үргэлжлэл)

Бусад банк, санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламжийг Банк харилцагч банкуудад мөнгө байршуулсан үед бүртгэнэ. Бусад банк, санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламжийг дараах тохиолдолд хорогдуулсан өртгөөр бүртгэнэ: (1) гэрээнд заасан мөнгө гүйлгээг цуглуулах зорилгоор эзэмшдэг бөгөөд эдгээр мөнгөн гүйлгээ нь ЗҮТХТ-ийн дагуу байх, (2) ашиг, алдагдалд бодит үнэ цэнийг (ААБҮЦ) хүлээн зөвшөөрөхгүй үед.

2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр болон 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банк дотоод зээлжих эрсдэлийн үнэлгээний системээрээ бусад банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламжийг “AAA” үнэлгээтэй гэж тодорхойлсон.

10. Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2024 оны 12 дугаар сарын 31	2023 оны 12 дугаар сарын 31
ХӨ-өөр хэмжигдэх өрийн үнэт цаас	600,182,758	1,185,802,247
БДОБҮЦ-ээр хэмжигдэх өрийн үнэт цаас	339,993,364	77,090,484
ААБҮЦ-ээр хэмжигдэх өрийн үнэт цаас	330,108,003	339,742,993
Нийт өрийн хэлбэрээрх үнэт цаас	1,270,284,125	1,602,635,724
БДОБҮЦ-ээр хэмжигдэх өмчийн үнэт цаас	4,509,664	4,970,548
Нийт өмчийн хэлбэрээрх үнэт цаас	4,509,664	4,970,548
Нийт хөрөнгө оруулалт	1,274,793,789	1,607,606,272

Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт. Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтыг Банк бизнес загвар болон мөнгөн урсгалын онцлог шинжид тулгуурлан ХӨ, БДОБҮЦ болон ААБҮЦ-ээр ангилж бүртгэдэг. Хэрэв өрийн үнэт цаас нь ААБҮЦ-ээр заавал тодорхойлогдоогүй бол түүнийг ЗҮТХТ-ийн дагуу гэрээнд заасан мөнгөн төлбөрийг цуглуулах зорилгоор эзэмшиж байгаа үед ХӨ-өөр бүртгэх ба нягтлан бодох бүртгэлийн зөрүүг бууруулах зорилгоор бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдээгүй үед хорогдуулсан өртгөөр бүртгэнэ.

Хэрэв өрийн үнэт цаас нь ААБҮЦ-ээр тодорхойлогдоогүй бол өрийн үнэт цаасыг ЗҮТХТ-ийн дагуу гэрээнд заасан мөнгөн төлбөрийг цуглуулах зорилгоор болон худалдан борлуулах зорилгоор эзэмшиж байгаа үед БДОБҮЦ-ээр бүртгэгдэнэ. Эдгээр хөрөнгүүдийн хүүний орлогыг үр ашигт хүүний аргачлалаар тодорхойлох ба ашиг алдагдалд бүртгэнэ. Үнэ цэнийн бууралтын санг хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлын загварыг ашиглан тооцоолох ба тухайн тайлант жилийн ашиг, алдагдалд бүртгэдэг. Бусад бүх дансны үнэ цэнийн өөрчлөлтийг БДО-д хүлээн зөвшөөрнө. Хэрэв БДО-ын тайланд хүлээн зөвшөөрөгдөхгүй үед өмнө нь хуримтлагдан бүртгэгдсэн байсан ашиг алдагдлыг БДО-ын тайлангаас ашиг, алдагдлын тайлан руу дахин ангилна.

ААБҮЦ-ээр бүртгэгдэх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын хувьд ХӨ болон БДОБҮЦ-ийн шалгуурыг хангаагүй өрийн үнэт цаасууд байна. Банк нягтлан бодох бүртгэлийн олон янзын сууриар хүлээн зөвшөөрөгдсөн буюу хэмжигдсэн санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийн хоорондын нягтлан бодох бүртгэлийн зөрүүг мэдэгдэхүйц хэмжээгээр бууруулах сонголтыг ашиглаж байгаа тохиолдолд анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөр нь ААБҮЦ-ээр бүртгэгдэх өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалтыг дахин тодорхойлж болно.

Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтад Засгийн Газрын бондууд, Монголбанкны үнэт цаасууд, Ипотекийн зээлээр баталгаажсан “Энгийн” ба “Давуу” эрхтэй үнэт цаас, Үнэт цаасны Санхүүжилтийн корпорацын бонд, Компанийн бондууд болон Нийслэл бондууд багтана.

Засгийн Газрын бондууд олон улсын зах зээлд бүртгэлтэй байдаг ба тухайн хөрөнгө оруулалтын бизнес загварт үндэслэн БДОБҮЦ эсвэл ХӨ-өөр хэмжигдэнэ.

Дотоодын зах зээлд бүртгэлтэй Нийслэл бондыг санхүүгийн хөрөнгийн бизнес загварт үндэслэн БДОБҮЦ-ээр хэмждэг.

Монголбанкны үнэт цаас нь хөрөнгийн биржид бүртгэлгүй, Засгийн Газраас гаргасан хүү тооцдог урт хугацаат, ХӨ-өөр хэмжигдэх өрийн үнэт цааснууд байна.

10. Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт (үргэлжлэл)

Компаний бондууд, биржийн болон биржийн бус үнэт цаасууд ХӨ-өөр хэмжигдэнэ.

Давуу эрхтэй бондонд Монголын Ипотекийн Корпорацаас (“МИК”) гаргасан давуу эрхтэй “ИЗББ” болон Үнэт Цаасны Санхүүжилтийн корпорацаас (“ҮЦСК”) гаргасан давуу эрхтэй бондууд багтана. Давуу эрхтэй “ИЗББ” нь Монголын Ипотекийн Корпорацаас гаргасан хүү тооцдог, урт хугацаат үнэт цаас бөгөөд орон сууцны хөнгөлөлттэй зээлийн санхүүжилтэд зориулж арилжааны банкуудад олгосон ба Монголбанк болон Сангийн Яаманд ипотекийн зээлийн эх үүсвэрийн эргэн төлөлт байдлаар худалддаг.

Энгийн эрхтэй бондонд МИК-аас гаргасан энгийн эрхтэй “ИЗББ” болон ҮЦСК-аас гаргасан энгийн эрхтэй бондууд багтана. Энгийн эрхтэй “ИЗББ” нь МИК-аас гаргасан хүү тооцдог, урт хугацаат үнэт цаас бөгөөд арилжааны банкууд хамгийн багадаа 3 жил эзэмших үүрэгтэй.

2024 онд БДОБҮЦ-ээр хэмжигдэх өрийн үнэт цаасны өсөлт нь нийслэл бондын хөрөнгө оруулалттай холбоотой бол хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх өрийн үнэт цаасны бууралт нь Засгийн газрын бонд болон төв банкны үнэт цаасны эргэн төлөлттэй холбоотой байна.

2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын ангилал болон хэмжилтийг доор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	ААБҮЦ-ээр хэмжигдэх өрийн үнэт цаас	БДОБҮЦ-ээр хэмжигдэх өрийн үнэт цаас	ХӨ-өөр хэмжигдэх өрийн үнэт цаас	Нийт дүн
Засгийн газрын бонд	-	116,498,559	476,353,207	592,851,766
Нийслэл бонд	-	231,981,411	-	231,981,411
Давуу эрхтэй бонд	136,364,285	-	11,884,077	148,248,362
Энгийн эрхтэй бонд	193,743,718	-	-	193,743,718
Компанийн бонд	-	-	123,892,958	123,892,958
Нийт дансны дүн	330,108,003	348,479,970	612,130,242	1,290,718,215
Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан	-	(8,486,606)	(11,947,484)	(20,434,090)
Дансны үнэ (бодит үнэ цэнэ)	330,108,003	339,993,364	600,182,758	1,270,284,125

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын ангилал болон хэмжилтийг доор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	ААБҮЦ-ээр хэмжигдэх өрийн үнэт цаас	БДОБҮЦ-ээр хэмжигдэх өрийн үнэт цаас	ХӨ-өөр хэмжигдэх өрийн үнэт цаас	Нийт дүн
Засгийн газрын бонд	-	78,595,711	610,714,371	689,310,082
Монголбанкны үнэт цаас	-	-	455,485,593	455,485,593
Давуу эрхтэй бонд	138,952,185	-	39,895,361	178,847,546
Энгийн эрхтэй бонд	200,790,808	-	-	200,790,808
Компанийн бонд	-	-	92,647,779	92,647,779
Нийт дансны дүн	339,742,993	78,595,711	1,198,743,104	1,617,081,808
Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан	-	(1,505,227)	(12,940,857)	(14,446,084)
Дансны үнэ (бодит үнэ цэнэ)	339,742,993	77,090,484	1,185,802,247	1,602,635,724

10. Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт (үргэлжлэл)

Зээлжих эрсдэлийн сангийн өөрчлөлт хөдөлгөөн болон БДОБҮЦ болон ХӨ-өөр хэмжигдэх өрийн хэрэглүүрийн нийт дансны дүнг дор харуулав.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	БДОБҮЦ-ээр хэмжигдэх өрийн үнэт цаас	ХӨ-өөр хэмжигдэх өрийн үнэт цаас
2024 оны 1 сарын 1-ний нийт дансны дүн	78,595,711	1,198,743,104
Худалдан авалт/Нэмэгдсэн	528,452,263	124,917,514
Дуусгавар болсон/эргэн төлөгдсөн санхүүгийн хөрөнгө оруулалт	(265,605,748)	(731,545,294)
Хуримтлагдсан хүүгийн өөрчлөлт	1,069,087	20,208,878
Гадаад валютын ханшийн зөрүү	1,156,799	(193,960)
Бодит үнэ цэнийн өсөлт	4,811,858	-
2024 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар	348,479,970	612,130,242
2024 оны 1 сарын 1-ний ХБЭА-ын сан	1,505,227	12,940,857
Шинэ хөрөнгө оруулалтын худалдан авалт	12,810,219	3,608,988
ХБЭА-ын тооцоололд ашигласан үзүүлэлтүүдийн өөрчлөлт	(985,314)	(2,645,310)
Хугацаа дууссан/ эргэн төлөгдсөн	(4,843,526)	(1,957,051)
Тайлант жилийн цэвэр зардал/(буцаалт) (Тодруулга 28)	6,981,379	(993,373)
2024 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар	8,486,606	11,947,484
2024 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар	339,993,364	600,182,758
<i>Мянган төгрөгөөр</i>	БДОБҮЦ-ээр хэмжигдэх өрийн үнэт цаас	ХӨ-өөр хэмжигдэх өрийн үнэт цаас
2023 оны 1 сарын 1-ний нийт дансны дүн	188,025,198	1,050,724,235
Худалдан авалт/Нэмэгдсэн	130,585,555	968,972,346
Дуусгавар болсон/эргэн төлөгдсөн санхүүгийн хөрөнгө оруулалт	(252,440,405)	(810,569,733)
Хуримтлагдсан хүүгийн өөрчлөлт	3,510,030	(6,289,506)
Гадаад валютын ханшийн зөрүү	(295,060)	(4,094,238)
Бодит үнэ цэнийн өсөлт	9,210,393	-
2023 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар	78,595,711	1,198,743,104
2023 оны 1 сарын 1-ний ХБЭА-ын сан	1,722,511	11,998,543
Шинэ хөрөнгө оруулалтын худалдан авалт	1,027,513	12,086,821
ХБЭА-ын тооцоололд ашигласан үзүүлэлтүүдийн өөрчлөлт	102,257	(5,158,928)
Хугацаа дууссан/ эргэн төлөгдсөн	(1,347,054)	(5,985,579)
Тайлант жилийн цэвэр (буцаалт)/зардал (Тодруулга 28)	(217,284)	942,314
2023 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар	1,505,227	12,940,857
2023 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар	77,090,484	1,185,802,247

10. Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт (үргэлжлэл)

Дараах хүснэгтэд зээлийн эрсдэлийн зэрэглэлд үндэслэсэн ХБЭА-ын санг хүлээн зөвшөөрсөн, БДОБҮЦ-ээр хэмжигдэх өрийн үнэт цаасны зээлжилтийн эрсдэлийн шинжилгээг харууллаа. Бүх БДОБҮЦ-ээр хэмжигдэх өрийн үнэт цаас нь Шатлал 1-т ордог. Банкны ашигласан зээлийн эрсдэлийн үнэлгээний системийн тодорхойлолт болон хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлын хэмжилтийн аргачлал, чанаргүйдлийн тодорхойлолт, БДОБҮЦ нь хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаасанд хамаарах ЗЭМӨ-ийн талаар Тодруулга 35-аас харна уу.

Мянган төгрөгөөр	2024 оны 12 сарын 31			2023 оны 12 сарын 31		
	Нийт дансны дүн	Зээлжих эрсдэлийн сан	Дансны үнэ (бодит үнэ цэнэ)	Нийт дансны дүн	Зээлжих эрсдэлийн сан	Дансны үнэ (бодит үнэ цэнэ)
<i>В- аас В+ зэрэгтэй</i>						
Засгийн газрын бонд	116,498,559	(2,160,537)	114,338,022	78,595,711	(1,505,227)	77,090,484
<i>Үнэлгээгүй</i>						
Нийслэл бонд	231,981,411	(6,326,069)	225,655,342	-	-	-
БДОБҮЦ-ээр хэмжигдэх нийт өрийн үнэт цаас	348,479,970	(8,486,606)	339,993,364	78,595,711	(1,505,227)	77,090,484

Дараах хүснэгтэд зээлийн эрсдэлийн зэрэглэлд үндэслэсэн ХӨ-өөр хэмжигдэх өрийн үнэт цаасны зээлжилтийн чанарын шинжилгээг харуулсан. Бүх ХӨ-өөр хэмжигдэх өрийн үнэт цаас нь Шатлал 1-т ордог. Банкны ашигласан зээлийн эрсдэлийн үнэлгээний системийн тодорхойлолт болон хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлын хэмжилтийн аргачлал, чанаргүйдлийн тодорхойлолт, ХӨ-өөр хэмжигдэх өрийн үнэт цаасанд хамаарах ЗЭМӨ-ийн талаар Тодруулга 35-аас харна уу.

Мянган төгрөгөөр	2024 оны 12 сарын 31			2023 оны 12 сарын 31		
	Нийт дансны дүн	Зээлжих эрсдэлийн сан	Дансны үнэ	Нийт дансны дүн	Зээлжих эрсдэлийн сан	Дансны үнэ
<i>В- с В+ зэрэгтэй</i>						
Засгийн газрын бонд	476,353,207	(8,763,959)	467,589,248	610,714,371	(8,209,122)	602,505,249
Монголбанкны үнэт цаас	-	-	-	455,485,593	(1,394,716)	454,090,877
Компанийн бонд	85,776,122	(1,674,109)	84,102,013	85,540,105	(1,802,157)	83,737,948
<i>Үнэлгээгүй</i>						
Давуу эрхтэй бонд	11,884,077	(381,426)	11,502,651	39,895,361	(1,302,838)	38,592,523
Компанийн бонд	38,116,836	(1,127,990)	36,988,846	7,107,674	(232,024)	6,875,650
ХӨ-өөр хэмжигдэх нийт өрийн үнэт цаас	612,130,242	(11,947,484)	600,182,758	1,198,743,104	(12,940,857)	1,185,802,247

Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт

Бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт нь Монголын хөрөнгийн бирж (“МХБ”) болон Монголын хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй МИК Холдинг ХК (“МИК”)–д оруулсан хөрөнгө оруулалтыг илэрхийлж байна.

11. Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр

Дараах хүснэгтэд хөрөнгө, өр төлбөр гэж бүртгэгдсэн үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн нэрлэсэн үнэ болон бодит үнэ цэнийг харуулсан. Нэрлэсэн үнэ нь нийт дүнгээрээ үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн тухайн үнэт цаасны дүн байх бөгөөд суурь хүү эсвэл хүүгийн индексээс шалтгаалан үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн үнэлгээнд өөрчлөлт ордог. Нэрлэсэн үнэ нь жилийн эцсийн байдлаарх гүйлгээний дүнг харуулах боловч зах зээлийн эрсдэл эсвэл зээлийн эрсдэлийн алийг нь ч илэрхийлэхгүй.

	Нэрлэсэн үнэ		Бодит үнэ цэнэ	
	Авлага	Өглөг	Хөрөнгө (бодит үнэ цэнэ)	Өр төлбөр (бодит үнэ цэнэ)
<i>Мянган төгрөгөөр</i>				
Урт хугацаат үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	2,484,621,329	2,446,585,032	29,158,228	-
Хейджийн бүртгэлд хамрагдах хейджийн хэрэглүүрүүд	1,273,019,863	1,261,749,950	6,835,418	-
Хейджийн бүртгэлд хамрагдахгүй үүсмэл хэрэглүүрүүд	1,211,601,466	1,184,835,082	22,322,810	-
Нийт богино хугацаат санхүүгийн хэрэглүүр	83,179,602	82,366,923	792,127	-
2024 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар нийт бодит үнэ цэнээрх үүсмэл хэрэглүүр	2,567,800,931	2,528,951,955	29,950,355	-

	Нэрлэсэн үнэ		Бодит үнэ цэнэ	
	Авлага	Өглөг	Хөрөнгө (бодит үнэ цэнэ)	Өр төлбөр (бодит үнэ цэнэ)
<i>Мянган төгрөгөөр</i>				
Урт хугацаат үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	1,832,159,489	1,787,006,314	47,260,829	4,977,339
Хейджийн бүртгэлд хамрагдах хейджийн хэрэглүүрүүд	1,093,806,142	1,073,585,764	19,710,937	2,291,097
Хейджийн бүртгэлд хамрагдахгүй үүсмэл хэрэглүүрүүд	738,353,347	713,420,550	27,549,892	2,686,242
Нийт богино хугацаат санхүүгийн хэрэглүүр	57,867,582	58,678,074	-	721,213
2023 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар нийт бодит үнэ цэнээрх үүсмэл хэрэглүүр	1,890,027,071	1,845,684,388	47,260,829	5,698,552

Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр. Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийг (валютын своп хэлцэл багтсан) бодит үнэ цэнээр бүртгэдэг.

Бүх үүсмэл хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнэ нь эерэг байвал түүнийг хөрөнгөд, сөрөг бол өр төлбөр гэж бүртгэдэг. Үүсмэл хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлого болон тухайн жилийн ашиг, алдагдалд (үүсмэл хэрэглүүрээс үүссэн олзоос гарзыг хассан) тусгаж бүртгэдэг.

Хейджийн бүртгэл. Банк тодорхой деривативуудыг (валют хоорондын своп) хейджийн хэрэглүүр гэж тодорхойлдог бөгөөд тэдгээр нь хейджээр хамгаалагдсан зүйл гэж тодорхойлогдсон гадаадын Банк болон Банк бус санхүүгийн байгууллагуудаас авсан ам.долларын урт хугацааны зээлийн санхүүжилтийн мөнгөн гүйлгээний хэлбэлзлийн эрсдэлээс хамгаалах зорилготой юм.

Банк хейджийн зүйлийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг тооцоолохдоо таамаглалын дериватив аргыг ашигладаг. Таамаглалын дериватив арга нь хейджийн эрсдэлд өртөхөд хамгийн тохиромжтой хейджийн хэрэглүүр болох нэрлэсэн деривативыг бий болгох явдал юм (хүүгийн своп эсвэл форвард хэлцэл нь энгийн нөхцөлтэй байх ба хейджийн харилцаа эхлэх үед бодит үнэ цэнэ тэг байна). Таамаглалын деривативын бодит үнэ цэнийг бодит хейджийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлттэй харьцуулах замаар хейджийн ирээдүйн мөнгөн гүйлгээний өнөөгийн цэвэр үнэ цэнийн төлөөлөл болгон ашигладаг.

11. Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр (үргэлжлэл)

Банкны тайлант хугацааны эцсээрх гадаад валютын форвард болон своп хэлцлээс үүссэн гадаад валютын авлага болон өглөгийн бодит үнэ цэнийг дараах хүснэгтэд үзүүлэв. Хүснэгтэнд холбогдох тайлант хугацааны эцсийн өдрийн дараа харилцагч талуудтай хийгдсэн хэлцлүүдийн төлбөр тооцооны дүн (болон төлбөр)-ийн цэвэршүүлээгүй нийт позицыг тусган харууллаа. Зах зээл дэх хүүний түвшний өөрчлөлт, гадаад валютын ханшийн өөрчлөлт, хөдөлгөөн болон гэрээний нөхцөл дэх бусад хувьсах өөрчлөлтөөс хамаарч үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр нь ашигтай (хөрөнгө) ашиггүй (өр төлбөр) байж болно. Үүсмэл санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийн нийт бодит үнэ цэнэ нь цаг үргэлж их хэмжээгээр өөрчлөгдөж болдог.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Авлага 2024	Өр төлбөр 2024	Авлага 2023	Өр төлбөр 2023
Гадаад валютын форвард болон своп хэлцэл: тайлант хугацааны эцсээрх бодит үнэ цэнэ				
– төлбөр тооцооны авлага (+)	2,523,563,899	-	1,858,269,668	17,421,548
– төлбөр тооцооны өглөг (-)	(2,493,613,544)	-	(1,811,008,839)	(23,120,100)
Гадаад валютын форвард болон своп хэлцлийн цэвэр бодит үнэ цэнэ	29,950,355	-	47,260,829	(5,698,552)

Банк үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн гэрээний эрсдэлд өртөх дүнг Банкны зах зээлийн эрсдэлийн удирдлагын бүхий л хүрээнд хянадаг. Санхүүгийн байдал болон гүйцэтгэлд хейджийн бүртгэл хэрхэн нөлөөлөхийг Тодруулга 27 болон Тодруулга 35-аас мөн доороос харна уу.

2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар, хейджийн нягтлан бодох бүртгэлд хейджээр хамгаалагдсан зүйл гэж тодорхойлогдсон гадны банк болон банк бус санхүүгийн байгууллагуудаас авсан ам.долларын урт хугацаат зээлийн санхүүжилт нь 372,201 мянган ам.доллар (2023 оны 12 дугаар сарын 31: 320,699 мянган ам.доллар)-ын нэрлэсэн дүнтэй бөгөөд жилийн 3.3%-4.3%-ийн хүү дээр 6 сарын баталгаажсан овернайт санхүүжилтийн хүү (БОСХ)-г нэмсэн хувьсах хүү (2023 оны 12 дугаар сарын 31: жилийн 3.4%-4.3%-ийн хүү дээр 6 сарын ЛИБОР эсвэл БОСХ)-тэй байсан эсвэл жилийн 4.1%-4.5% тогтмол хүүтэй байсан (2023 оны 12 дугаар сарын 31: жилийн 4.1%-4.5%).

Дараах хүснэгтэнд хейджийн бүртгэлийг хангах хейджийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийн мэдээллийн харууллаа.

Мөнгөн урсгалын хейдж <i>Мянган төгрөгөөр</i>	Хейджийн хэрэглүүр	Хейджийн эрсдэл	Хейджийн бүртгэлд хамрагдах хейджийн хэрэглүүрийн боди үнэ цэнийн өөрчлөлт	Үр ашиггүй байдлын тооцоололд ашигласан хейджээр хамгаалагдсан зүйлсийн үнийн өөрчлөлт	Ашиг, алдагдлын тайлан руу ангилагдсан үр ашиггүй хейджийн дүн
2024 оны 12 дугаар сарын 31- ний өдөр	Валют хоорондын хүүгийн своп хэлцэл	Валютын ханшийн эрсдэл	4,049,538	(2,592,462)	1,457,077
2023 оны 12 дугаар сарын 31- ний өдөр	Валют хоорондын хүүгийн своп хэлцэл	Валютын ханшийн эрсдэл	(22,890,576)	18,255,772	(4,634,804)

Дараах хүснэгтэд хеджийн хэрэглүүрийн хугацааны ангиллыг дэлгэрэнгүй тусган харууллаа:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	3 сараас бага	3 - 6 сар	6 - 12 сар	1 - 5 жил	5 жилээс их
Төгрөгийн авлага	32,532,713	-	4,396,313	21,981,563	-
Төгрөгийн дундаж хүү	12.0%	-	12.0%	12.0%	-
Төгрөгийн өглөг	144,995,799	151,567,192	338,912,003	1,753,820,849	-
Төгрөгийн дундаж хүү	12.0%	12.0%	11.7%	11.3%	-
Ам.долларын авлага	144,905,332	159,813,622	341,956,520	1,779,035,266	-
Долларын дундаж хүү	6.8%	6.9%	6.4%	5.9%	-
Ам.долларын өглөг	31,637,313	-	4,275,313	21,376,563	-
Долларын дундаж хүү	6.8%	-	6.8%	6.8%	-

12. Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2024 оны 12 дугаар сарын 31	2023 оны 12 дугаар сарын 31
ХӨ-өөр хэмжигдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт дансны дүн	11,530,750,655	9,486,001,509
Хасах: Зээлжих эрсдэлийн сан	(735,127,618)	(652,449,894)
ХӨ-өөр хэмжигдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт дансны дүн	10,795,623,037	8,833,551,615
ААБҮЦ-ээр хэмжигдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	400,306,947	183,423,240
Нийт харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	11,195,929,984	9,016,974,855

Банк харилцагчаас авах өрийг худалдан авах эсвэл шинээр зээл олгож мөнгө шилжүүлсэн тохиолдолд харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааг бүртгэнэ. Бизнес загвар болон мөнгөн урсгалын шинж чанарт үндэслэн дараах хэмжилтийн аль нэгээр нь ангилна:

- (1) ХӨ: гэрээнд заасан мөнгөн урсгалыг цуглуулах зорилгоор олгосон зээл бөгөөд эдгээр мөнгөн урсгал нь ЗҮТХТ-ийн дагуу байх, зээл нь ААБҮЦ-ээр заавал тодорхойлогдоогүй байх, болон
- (2) ААБҮЦ: ЗҮТХТ болон хорогдуулсан өртөг, БДОБҮЦ-ээр хүлээн зөвшөөрөгдөх шалгуурыг хангаагүй тохиолдолд бодит үнэ цэнийг ашиг алдагдалд хүлээн зөвшөөрнө.

Үнэ цэнийн бууралтын санг ирээдүйд чиглэсэн хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлын загварт үндэслэн тогтоодог. Тодруулга 35-д хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлын хэмжилтэд ашигласан өгөгдөл, таамаглал, тооцооллын аргачлал болон Банк хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлын загварт ирээдүйд чиглэсэн мэдээллийг хэрхэн тодруулсан тайлбарыг тусгасан.

Хорогдуулсан өртөг (“ХӨ”) нь санхүүгийн хэрэглүүрийг анх хүлээн зөвшөөрсөн дүнгээс аливаа үндсэн дүнгийн эргэн төлөлтийг хасч, хуримтлагдсан хүүг нэмж, санхүүгийн хөрөнгийн хувьд үнэ цэнийн бууралттай холбоотой аливаа хасагдуулгыг хассан дүн юм. Хуримтлагдсан хүүд анх хүлээн зөвшөөрөх үед хойшлогдсон гүйлгээний зардлын хорогдуулалт, мөн үнийн аливаа нэмэгдэл буюу хөнгөлөлтийн дүнгийн үр ашигт хүүгийн аргаар тооцсон хорогдуулалт орно. Хуримтлагдсан хүүгийн орлого, хуримтлагдсан хүүгийн зардал, мөн хуримтлагдсан купон болон үнийн дискаунтчилсан нэмэгдэл буюу хөнгөлөлтийг (мөн аливаа хойшлогдсон шимтгэлийн хамт) тусад нь толилуулаагүй ба тэдгээрийг санхүүгийн байдлын тайлан дахь тэнцэлд хамаарах хэсэгт дансны үнээр тусгасан болно.

Үр ашигт хүүгийн аргачлал нь хүүгийн орлого болон эсвэл хүүгийн зардлыг хамаарах хугацааны туршид дансны үнээс тооцогдох хүүгийн хувийг тогтмол байлгахгаар (үр ашигт хүүгийн хувь) хуваарилах арга юм. Үр ашигт хүүгийн арга нь ирээдүйд орж ирэхээр тооцоолсон мөнгөн орлого, гарах зарлагыг (ирээдүйн эрсдэлийн алдагдлыг үл харгалзан) санхүүгийн хэрэглүүрийн хүлээгдэж буй хугацааны эсвэл зохистой бол түүнээс богино хугацааны туршид хорогдуулж санхүүгийн хэрэглүүрийн нийт дансны үнээс тооцдог хүүгийн хувь юм.

Үр ашигт хүүгийн хувь нь хувьсах хүүтэй хэрэглүүрийн мөнгөн урсгалыг хүүг өөрчлөх дараагийн мөч хүртэл дискаунтчлах боловч хэрэглүүрт тусгагдсан хөвөх хүү дээр нэмэгдэх зээлийн хүүгийн зөрүүг илэрхийлсэн урамшуулал буюу хөнгөлөлтийг, мөн зах зээлийн түвшинд тохируулагддаггүй бусад хувьсах хүчин зүйлсэд үл хамаарна. Эдгээр урамшуулал, хөнгөлөлтийг хэрэглүүрийн хүлээгдэж буй нийт хугацааны туршид хорогдуулна. Өнөөгийн үнэ цэнийн тооцоололд гэрээний талуудын хооронд өгч авалцах бүх шимтгэл, хураамжийг оруулах бөгөөд тэдгээр нь үр ашигт хүүгийн бүрэлдэхүүн хэсэг болно. Худалдаж авахад эсвэл шинээр олгоход үнэ цэнийн бууралттай (“POCI”) санхүүгийн хөрөнгийг анх хүлээн зөвшөөрөх үед үр ашигт хүүний түвшинг зээлийн эрсдэлд тохируулахыг хэлнэ. Үүнд: анх хүлээн зөвшөөрөхдөө гэрээний төлбөрийн оронд хүлээгдэж буй мөнгөн гүйлгээнд үндэслэн тооцоолно.

ХБЭА-ын сан. Банк ХӨ болон БДОБҮЦ-ээр хэмжигдэх санхүүгийн өрийн хэрэглүүр болон зээл, санхүүгийн баталгаатай холбоотой ХБЭА-ыг ирээдүйн таамаглалын нөхцөл байдалд суурилан үнэлдэг. Банк ХБЭА-ыг хэмжиж, зээлжих эрсдэлийн хасагдуулгыг тайлант хугацаа бүрийн эцэст хүлээн зөвшөөрдөг. ХБЭА-ын хэмжилт нь:

- (1) олон янзын боломжит үр дүнг үнэлсний үр дүнд тодорхойлсон зохистой, магадлалаар жинлэсэн дүн,
- (2) мөнгөний цаг хугацааны үнэ цэнэ

12. Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

(3) тайлант хугацаа бүрийн эцэст өнгөрсөн үйл явдлууд, одоогийн нөхцөл байдал болон ирээдүйн нөхцөл байдлын таамаглалын талаар хэт их өртөг, хүчин чармайлтгүйгээр олдох боломжтой үндэслэл бүхий бэлэн мэдээлэлд үндэслэнэ.

ХӨ-өөрх өрийн хэрэглүүрийг санхүүгийн байдлын тайланд ХБЭА-ын санг хассан цэвэр дүнгээр тайлагнана. Зээл болон санхүүгийн баталгааны хувьд ХБЭА-ын санг санхүүгийн байдлын тайланд өр төлбөр гэж тусад нь хүлээн зөвшөөрдөг. БДОБҮЦ-ээрх өрийн хэрэглүүрийн хувьд ХБЭА-ын санг хассан хорогдуулсан өртгийн өөрчлөлтийн дүн нь ашиг алдагдалд хүлээн зөвшөөрөгдөх бөгөөд дансны үнийн бусад өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод БДОБҮЦ-ээрх өрийн хэрэглүүрийн гарзыг хассан дүнгээр олз гэж тайлагнагдана.

Банк анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн дараах зээлийн чанарын өөрчлөлтөд үндэслэсэн үнэ цэнийн бууралтын "3 шатлал" бүхий загварыг ашигладаг. Анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үед ямар нэг үнэ цэнийн бууралтгүй зээлүүдийг "Шатлал 1"-т ангилна. 1-р шатлалын зээлүүдийн ХБЭА нь ашиглалтын хугацаанд хүлээгдэж буй алдагдлын тайлант өдрөөс хойш 12 сар эсвэл үүнээс богино бол гэрээний хугацаа дуусах хүртэл (12 сарын ХБЭА) үүсч болох санхүүгийн хэрэглүүрийн дефолтоос үүдэн гарах хүлээгдэж буй алдагдлыг хэмжинэ. Хэрэв Банк анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс хойш зээлийн эрсдэл нь мэдэгдэхүйц өссөн гэдгийг тогтоовол хөрөнгийг "Шатлал 2"-т шилжүүлэн ангилах бөгөөд ХБЭА-н нийт хугацааны хүлээгдэж буй алдагдалд үндэслэн хэмжих ба хүлээгдэж буй эргэн төлөлтүүдийг авч үзэж болно ("Нийт хугацааны ХБЭА").

Тодруулга 35-аас Банк ЗЭМӨ-ийг хэрхэн тодорхойлсныг харна уу. Хэрэв Банк санхүүгийн хөрөнгийн эрсдэлийн үнэ цэнэ буурсан гэж тодорхойлсон бол хөрөнгийг "Шатлал 3"-руу шилжүүлэн ангилах ба ХБЭА-ыг нийт хугацааны турш дахь хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдалд үндэслэн тооцдог. Банкны эрсдэлийн үнэ цэнийн бууралттай хөрөнгө болон чанаргүйдлийн тодорхойлолтыг Тодруулга 35-д тайлбарласан болно. Худалдан авсан, шинээр гаргасан үнэ цэнийн бууралттай санхүүгийн хөрөнгийн хувьд ХБЭА нь үргэлж хөрөнгийн нийт хугацааны турш дахь ХБЭА-тай ижил хэмжигдэнэ. ХБЭА-ын загварыг хэмжихэд ашиглагдсан мэдээлэл, таамаглал, тооцооллын аргууд болон ХБЭА-ын загварт ирээдүйд чиглэсэн мэдээллийг Банк хэрхэн ашигласан талаарх тайлбарыг Тодруулга 35-аас харна уу.

Үүнээс гадна зээл болон ашиглагдаагүй байгаа зээлийн шугамыг хоёуланг нь багтаасан зээлийн карт гэх мэт санхүүгийн зарим хэрэглүүрүүдийн хувьд Банк хугацааны туршид хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлыг тухайн хугацаа нь хамгийн ихдээ гэрээний хугацаатай адилхан болсон ч гэсэн зээлийн эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлснээр энэхүү алдагдлыг багасгах хүртэл тооцоолдог. Зээлийн эргэн төлөлтийг шаардах болон ашиглагдаагүй байгаа шугамын гэрээг цуцлах гэрээгээрх эрх нь гэрээний дагуу шаардах хугацаанд эрсдэлийн алдагдлын дүнд хязгаарлалт тавьдаггүйтэй холбоотой.

2024 онд ажилчдад олгосон зах зээлийн хүүнээс доогуур хүүтэй зээлтэй холбогдуулан 4,120,258 мянган төгрөг (2023: 3,785,133 мянган төгрөг)-ийн алдагдлыг тайлант жилийн ашиг, алдагдалд бүртгэсэн.

Санхүүгийн хөрөнгө - данснаас хасах. Банк элэгдэж дууссан, дахин ашиглах боломжгүй гэж дүгнэсэн тохиолдолд санхүүгийн хөрөнгийг бүхэлд нь эсвэл хэсэгчлэн данснаас хасдаг. Бүртгэлээс хасах нь данснаас хасагдсан үйл явдлыг илэрхийлнэ. Банк гэрээгээр хүлээгдэж буй төлбөрийг нөхөн төлөхийг оролдох үед хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах үйл ажиллагаа хэвээр байгаа санхүүгийн хөрөнгийг данснаас хасах боломжтой боловч эргэн төлөгдөх үндэслэл болохгүй.

ХӨ-өөр хэмжигдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт дансны үнэ болон зээлжих эрсдэлийн сангийн ангилалыг 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр болон 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар дараах хүснэгтээр харууллаа:

Мянган төгрөгөөр	2024 оны 12 дугаар сарын 31			2023 оны 12 дугаар сарын 31		
	Нийт дансны дүн	Зээлжих эрсдэлийн сан	Дансны дүн	Нийт дансны дүн	Зээлжих эрсдэлийн сан	Дансны дүн
Бизнесийн зээл	5,882,675,052	(475,743,698)	5,406,931,354	4,616,191,834	(463,656,001)	4,152,535,833
Хэрэглээний зээл	4,997,206,761	(166,603,827)	4,830,602,934	4,207,102,149	(149,514,440)	4,057,587,709
Хөдөө аж ахуйн зээл	650,868,842	(92,780,093)	558,088,749	662,707,526	(39,279,453)	623,428,073
Нийт дүн	11,530,750,655	(735,127,618)	10,795,623,037	9,486,001,509	(652,449,894)	8,833,551,615

ХААН БАНК ХК

Санхүүгийн тайлангийн тодруулгууд – 2024 оны 12 сарын 31

12. Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэгдсэн харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт дансны үлдэгдэл болон зээлжих эрсдэлийн сангийн тайлант хугацааны эхэн болон эцсийн үлдэгдлийн дэлгэрэнгүйг доорх хүснэгтээр харуулав:

	Зээлжих эрсдэлийн сан			Нийт дансны дүн				
	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	Нийт дүн	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	Нийт дүн
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
БИЗНЕСИЙН ЗЭЭЛ								
2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар	46,683,209	119,562,466	297,410,326	463,656,001	3,298,019,708	939,882,914	378,289,212	4,616,191,834
Шинээр олгосон болон худалдан авсан	114,143,734	-	-	114,143,734	10,433,758,318	-	-	10,433,758,318
Тайлант хугацаанд данснаас хассан	(52,305,013)	(40,062,426)	(74,899,138)	(167,266,577)	(8,253,056,956)	(802,939,418)	(115,762,178)	(9,171,758,552)
- Шилжилт/Шатлал 1-рүү	2,336,078	(21,556,027)	-	(19,219,949)	322,721,369	(322,721,369)	-	-
- Шилжилт/Шатлал 2-руу	(47,499,530)	73,657,308	(3,435,038)	22,722,740	(698,783,147)	704,043,533	(5,260,386)	-
- Шилжилт/Шатлал 3-руу	-	(48,212,373)	75,772,179	27,559,806	-	(126,256,235)	126,256,235	-
Хуримтлагдсан хүүгийн өөрчлөлт	26,783	(851,180)	325,938	(498,459)	10,718,744	(4,071,846)	251,407	6,898,305
Загварын таамаглалын өөрчлөлт	759,881	23,399,725	13,628,745	37,788,351	-	-	-	-
Тайлант хугацааны зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан нийт өөрчлөлт	17,461,933	(13,624,973)	11,392,686	15,229,646	1,815,358,328	(551,945,335)	5,485,078	1,268,898,071
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулаагүй өөрчлөлт:</i>								
Данснаас хассан	-	-	(3,157,964)	(3,157,964)	-	-	(3,157,964)	(3,157,964)
Гадаад валютын ханшийн зөрүү болон бусад өөрчлөлтүүд	16,484	(132)	(337)	16,015	801,508	(56,807)	(1,590)	743,111
2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар	64,161,626	105,937,361	305,644,711	475,743,698	5,114,179,544	387,880,772	380,614,736	5,882,675,052

ХААН БАНК ХК

Санхүүгийн тайлангийн тодруулгууд – 2024 оны 12 сарын 31

12. Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

	Зээлжих эрсдэлийн сан				Нийт дансны дүн			
	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	Нийт дүн	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	Нийт дүн
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
БИЗНЕСИЙН ЗЭЭЛ								
2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар	58,636,903	120,698,286	243,956,132	423,291,321	2,589,034,827	1,116,047,926	299,858,326	4,004,941,079
Шинээр олгосон болон худалдан авсан	69,539,263	-	-	69,539,263	7,714,381,754	-	-	7,714,381,754
Тайлант хугацаанд данснаас хассан	(51,573,129)	(29,214,983)	(62,779,711)	(143,567,823)	(6,218,849,263)	(779,952,901)	(103,344,750)	(7,102,146,914)
- Шилжилт/Шатлал 1-рүү	1,290,659	(3,469,860)	-	(2,179,201)	68,419,941	(68,419,941)	-	-
- Шилжилт/Шатлал 2-руу	(31,914,871)	47,286,788	(40,115)	15,331,802	(860,133,893)	860,187,594	(53,701)	-
- Шилжилт/Шатлал 3-руу	-	(46,671,203)	105,638,216	58,967,013	-	(181,580,505)	181,580,505	-
Хуримтлагдсан хүүгийн өөрчлөлт	(226,774)	(2,449,240)	148,662	(2,527,352)	6,586,437	(6,402,348)	327,737	511,826
Загварын таамаглалын өөрчлөлт	947,296	33,382,060	10,547,751	44,877,107	-	-	-	-
Тайлант хугацааны зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан нийт өөрчлөлт	(11,937,556)	(1,136,438)	53,514,803	40,440,809	710,404,976	(176,168,101)	78,509,791	612,746,666
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулаагүй өөрчлөлт:</i>								
Данснаас хассан	-	-	(14,117)	(14,117)	-	-	(14,117)	(14,117)
Гадаад валютын ханшийн зөрүү болон бусад өөрчлөлтүүд	(16,138)	618	(46,492)	(62,012)	(1,420,095)	3,089	(64,788)	(1,481,794)
2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар	46,683,209	119,562,466	297,410,326	463,656,001	3,298,019,708	939,882,914	378,289,212	4,616,191,834

12. Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

	Зээлжих эрсдэлийн сан				Нийт дансны дүн			
	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	Нийт дүн	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	Нийт дүн
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
ХЭРЭГЛЭЭНИЙ ЗЭЭЛ								
2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар	26,418,039	27,270,842	95,825,559	149,514,440	3,847,359,872	234,274,953	125,467,324	4,207,102,149
Шинээр олгосон болон худалдан авсан	41,882,642	-	-	41,882,642	7,544,929,561	-	-	7,544,929,561
Тайлант хугацаанд данснаас хассан	(39,486,235)	(9,320,730)	(13,665,115)	(62,472,080)	(6,606,180,571)	(110,700,759)	(39,185,277)	(6,756,066,607)
- Шилжилт/Шатлал 1-рүү	70,868	(1,128,472)	-	(1,057,604)	10,569,381	(10,569,381)	-	-
- Шилжилт/Шатлал 2-руу	(4,259,233)	8,734,005	(477,309)	3,997,463	(196,834,356)	197,819,751	(985,394)	-
- Шилжилт/Шатлал 3-руу	-	(6,545,285)	36,878,271	30,332,986	-	(87,888,955)	87,888,955	-
Хуримтлагдсан хүүгийн өөрчлөлт	3,425	(57,574)	148,995	94,846	5,728,273	109,656	78,174	5,916,103
Загварын таамаглалын өөрчлөлт	3,186,402	990,434	4,809,615	8,986,451	-	-	-	-
Тайлант хугацааны зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан нийт өөрчлөлт	1,397,869	(7,327,622)	27,694,457	21,764,704	758,212,288	(11,229,689)	47,796,458	794,779,057
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулаагүй өөрчлөлт:</i>								
Данснаас хассан	-	-	(4,675,498)	(4,675,498)	-	-	(4,675,498)	(4,675,498)
Гадаад валютын ханшийн зөрүү болон бусад өөрчлөлтүүд	9	1	171	181	834	96	123	1,053
2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар	27,815,917	19,943,221	118,844,689	166,603,827	4,605,572,994	223,045,360	168,588,407	4,997,206,761

12. Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

	Зээлжих эрсдэлийн сан			Нийт дүн	Нийт дансны дүн			Нийт дүн
	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)		Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
ХЭРЭГЛЭЭНИЙ ЗЭЭЛ								
2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар	16,288,031	19,650,911	94,537,608	130,476,550	2,471,674,621	300,255,615	116,178,161	2,888,108,397
Шинээр олгосон болон худалдан авсан	39,622,068	-	-	39,622,068	6,497,613,538	-	-	6,497,613,538
Тайлант хугацаанд данснаас хассан	(26,783,724)	(5,316,167)	(15,496,845)	(47,596,736)	(5,025,114,367)	(149,862,481)	(25,386,327)	(5,200,363,175)
- Шилжилт/Шатлал 1-рүү	20,876	(782,880)	-	(762,004)	5,469,644	(5,469,644)	-	-
- Шилжилт/Шатлал 2-руу	(5,711,379)	9,644,058	(3,167,132)	765,547	(124,296,974)	128,795,909	(4,498,935)	-
- Шилжилт/Шатлал 3-руу	-	(3,167,128)	16,166,543	12,999,415	-	(39,156,818)	39,156,818	-
Хуримтлагдсан хүүгийн өөрчлөлт	-	75,290	11,914	87,204	22,016,833	(287,587)	18,101	21,747,347
Загварын таамаглалын өөрчлөлт	2,982,193	7,166,758	3,773,752	13,922,703	-	-	-	-
Тайлант хугацааны зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан нийт өөрчлөлт	10,130,034	7,619,931	1,288,232	19,038,197	1,375,688,674	(65,980,621)	9,289,657	1,318,997,710
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулаагүй өөрчлөлт:</i>								
Гадаад валютын ханшийн зөрүү болон бусад өөрчлөлтүүд	(26)	-	(281)	(307)	(3,423)	(41)	(494)	(3,958)
2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар	26,418,039	27,270,842	95,825,559	149,514,440	3,847,359,872	234,274,953	125,467,324	4,207,102,149

12. Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

	Зээлжих эрсдэлийн сан			Нийт дүн	Нийт дансны дүн			Нийт дүн
	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)		Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН ЗЭЭЛ								
2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар	3,023,251	30,498,301	5,757,901	39,279,453	463,469,872	191,438,168	7,799,486	662,707,526
Шинээр олгосон болон худалдан авсан	5,937,276	-	-	5,937,276	409,137,926	-	-	409,137,926
Тайлант хугацаанд данснаас хассан	(4,480,419)	(12,555,002)	(750,730)	(17,786,151)	(325,025,464)	(102,828,940)	(2,444,647)	(430,299,051)
- Шилжилт/Шатлал 1-рүү	788,137	(4,228,766)	-	(3,440,629)	25,988,232	(25,988,232)	-	-
- Шилжилт/Шатлал 2-рүү	(2,566,227)	53,208,466	(504,455)	50,137,784	(288,945,062)	289,781,021	(835,959)	-
- Шилжилт/Шатлал 3-рүү	-	(193,919)	1,959,562	1,765,643	-	(4,464,566)	4,464,566	-
Хуримтлагдсан хүүгийн өөрчлөлт	2,914	405	42,002	45,321	(2,794,496)	12,079,556	72,448	9,357,508
Загварын таамаглалын өөрчлөлт	2,031,251	13,164,221	1,680,991	16,876,463	-	-	-	-
Тайлант хугацааны зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан нийт өөрчлөлт	1,712,932	49,395,405	2,427,370	53,535,707	(181,638,864)	168,578,839	1,256,408	(11,803,617)
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулаагүй өөрчлөлт:</i>								
Данснаас хассан	-	-	(35,067)	(35,067)	-	-	(35,067)	(35,067)
2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар	4,736,183	79,893,706	8,150,204	92,780,093	281,831,008	360,017,007	9,020,827	650,868,842

12. Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

	Зээлжих эрсдэлийн сан			Нийт дүн	Нийт дансны дүн			Нийт дүн
	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)		Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН ЗЭЭЛ								
2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар	7,046,567	2,148,460	3,741,392	12,936,419	664,289,596	37,223,686	4,599,146	706,112,428
Шинээр олгосон болон худалдан авсан	10,272,726	-	-	10,272,726	669,494,542	-	-	669,494,542
Тайлант хугацаанд данснаас хассан	(11,027,934)	(8,685,374)	(1,050,280)	(20,763,588)	(653,872,141)	(56,399,477)	(3,525,209)	(713,796,827)
- Шилжилт/Шатлал 1-рүү	413	(16,751)	-	(16,338)	527,382	(527,382)	-	-
- Шилжилт/Шатлал 2-руу	(3,384,094)	37,205,308	(70,031)	33,751,183	(211,573,742)	211,661,936	(88,194)	-
- Шилжилт/Шатлал 3-руу	-	(404,319)	2,934,330	2,530,011	-	(6,810,191)	6,810,191	-
Хуримтлагдсан хүүгийн өөрчлөлт	-	694	1,943	2,637	(5,395,765)	6,289,596	3,552	897,383
Загварын таамаглалын өөрчлөлт	115,573	250,283	200,547	566,403	-	-	-	-
Тайлант хугацааны зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан нийт өөрчлөлт	(4,023,316)	28,349,841	2,016,509	26,343,034	(200,819,724)	154,214,482	3,200,340	(43,404,902)
2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар	3,023,251	30,498,301	5,757,901	39,279,453	463,469,872	191,438,168	7,799,486	662,707,526

12. Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Нийт зээлийн 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний болон 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлжилтийн чанарыг харууллаа:

		2024 оны 12 дугаар сарын 31				2023 оны 12 дугаар сарын 31			
Чанаргүйдэх магадлал	Бизнесийн зээл	Хэрэглээний зээл	Хөдөө аж ахуйн зээл	Нийт дансны дүн	Бизнесийн зээл	Хэрэглээний зээл	Хөдөө аж ахуйн зээл	Нийт дансны дүн	
Шатлал 1	0,00%-с <0,15% хүртэл	114,623,633	165,904,499	607,314	281,135,446	75,478,066	111,415,596	7,324,035	194,217,697
	0,15%-с <0,25% хүртэл	-	6,904,270	-	6,904,270	-	52,937,726	3,221,233	56,158,959
	0,25%-с <0,50% хүртэл	106,625,175	64,472,413	1,797,919	172,895,507	63,979,173	-	1,580,183	65,559,356
	0,50%-с <0,75% хүртэл	67,350,432	76,649,342	4,500,078	148,499,852	37,084,658	65,875,567	5,737,642	108,697,867
	0,75%-с <2,50% хүртэл	379,868,723	4,278,074,255	25,290,653	4,683,233,631	368,333,322	635,920,336	91,992,601	1,126,246,259
	2,50%-с <10,0% хүртэл	4,443,402,193	-	249,446,582	4,692,848,775	2,752,181,611	2,944,744,968	353,373,610	6,050,300,189
	10,0%-с <45,0% хүртэл	366,425	982,464	139,124	1,488,013	284,202	234,407	19,753	538,362
	45,0%-с <65,8% хүртэл	1,942,963	12,585,751	49,338	14,578,052	678,676	6,231,272	220,815	7,130,763
	Нийт дүн Шатлал 1	5,114,179,544	4,605,572,994	281,831,008	10,001,583,546	3,298,019,708	3,847,359,872	463,469,872	7,608,849,452
Шатлал 2	0,00%-с <0,15% хүртэл	3,017,663	1,085,498	1,357,318	5,460,479	15,568,104	1,377,953	3,899,163	20,845,220
	0,15%-с <0,25% хүртэл	-	66,200	595,130	661,330	-	93,103	1,761,621	1,854,724
	0,25%-с <0,50% хүртэл	1,243,114	474,246	798,620	2,515,980	11,346,426	-	49,715	11,396,141
	0,50%-с <0,75% хүртэл	4,488,712	600,063	7,132,544	12,221,319	-	123,587	2,547,414	2,671,001
	0,75%-с <2,50% хүртэл	13,538,420	10,620,870	40,248,818	64,408,108	42,535,966	2,638,063	24,571,496	69,745,525
	2,50%-с <10,0% хүртэл	87,054,845	47,089,227	306,597,244	440,741,316	238,294,598	18,389,828	146,003,602	402,688,028
	10,0%-с <45,0% хүртэл	241,610,520	100,703,000	1,822,473	344,135,993	520,442,146	135,156,853	9,450,519	665,049,518
	45,0%-с дээш	36,927,498	62,406,256	1,464,860	100,798,614	111,695,674	76,495,566	3,154,638	191,345,878
	Нийт дүн Шатлал 2	387,880,772	223,045,360	360,017,007	970,943,139	939,882,914	234,274,953	191,438,168	1,365,596,035

12. Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

		2024 оны 12 дугаар сарын 31				2023 оны 12 дугаар сарын 31			
	Чанаргүйдэх хугацаа	Бизнесийн зээл	Хэрэглээний зээл	Хөдөө аж ахуйн зээл	Нийт дансны дүн	Бизнесийн зээл	Хэрэглээний зээл	Хөдөө аж ахуйн зээл	Нийт дансны дүн
Шатлал 3	12 хүртэлх сар	118,102,928	78,384,803	3,955,234	200,442,965	168,275,697	42,149,751	5,041,859	215,467,307
	13-с 24 хүртэлх сар	124,518,704	25,839,545	2,724,786	153,083,035	75,375,202	19,274,186	1,317,104	95,966,492
	25-с 36 хүртэлх сар	65,034,741	13,292,373	979,847	79,306,961	39,577,248	12,060,394	157,967	51,795,609
	37-с 48 хүртэлх сар	30,503,884	7,967,110	129,056	38,600,050	13,878,624	12,876,022	1,043,861	27,798,507
	49-с 60 хүртэлх сар	7,091,785	9,738,204	1,035,380	17,865,369	7,809,504	23,334,162	33,781	31,177,447
	61-с 84 хүртэлх сар	8,086,736	27,684,108	37,292	35,808,136	42,030,163	10,666,945	15,023	52,712,131
	84-с дээш сар	27,275,958	5,682,264	159,232	33,117,454	31,342,774	5,105,864	189,891	36,638,529
Нийт дүн Шатлал 3		380,614,736	168,588,407	9,020,827	558,223,970	378,289,212	125,467,324	7,799,486	511,556,022

Өвөлжилт хүндэрсэнтэй холбогдуулан Банкнаас хөдөө аж ахуйн зээлийн хүрээнд малчны зээлийн багцын түүхэн ЧМ-ыг тооцсон. Үүний үр дүнд 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар ХБЭА болон ЧМ-ыг нэмэгдүүлсэн талаарх нэмэлт мэдээллийг Тодруулга 4-өөс харна уу.

12. Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Харилцагчдад олгосон зээлийн багцын эдийн засгийн эрсдэлийн төвлөрөл дараах байдалтай байна:

САЛБАР	2024 оны 12 дугаар сарын 31		2023 оны 12 дугаар сарын 31	
	Дүн	%	Дүн	%
Хувь хүмүүс	5,397,513,707	45%	4,390,525,389	45%
Худалдаа, арилжаа	2,359,521,417	20%	2,062,247,359	21%
Барилга	850,230,672	7%	667,259,816	7%
Хөдөө аж ахуй	753,993,385	6%	507,460,523	5%
Боловсруулах үйлдвэр	678,191,021	6%	507,806,356	5%
ЖДҮ	428,627,920	4%	451,703,458	5%
Уул уурхай	345,894,108	3%	145,735,033	2%
Тээвэр	268,496,678	2%	253,918,805	3%
Үл хөдлөх хөрөнгө	192,970,603	2%	195,078,222	2%
Нийгмийн халамж	69,573,729	1%	58,286,732	1%
Бусад	586,044,362	4%	429,403,056	4%
НИЙТ ДҮН	11,931,057,602	100%	9,669,424,749	100%

Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэгдсэн хувь хүнд олгосон зээлийн барьцаа хөрөнгийн мэдээллийг 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар доор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Бизнесийн зээл	Хэрэглээний зээл	Хөдөө аж ахуйн зээл	Нийт дүн
Зээлийн сайжруулалтаар баталгаажсан зээл:				
- Зээлийн сайжруулалт	-	3,252,913,247	-	3,252,913,247
Зээлийн барьцааны төрөл:				
- үл хөдлөх хөрөнгө	4,367,973,532	1,213,830,926	39,832,378	5,621,636,836
- бусад	557,205,711	51,167,554	591,388,291	1,199,761,556
- бэлэн мөнгө	42,327	400,544,993	-	400,587,320
- машин	334,380,767	39,891,087	8,799,786	383,071,640
- эргэлтэнд байгаа бараа	300,697,175	728,702	12,264	301,438,141
- тоног төхөөрөмж	140,362,124	1,517,305	5,321,221	147,200,650
- лиценз	4,115,485	-	-	4,115,485
Нийт дүн	5,704,777,122	4,960,593,814	645,353,940	11,310,724,875
Барьцаагүй зээл	177,897,931	36,612,947	5,514,902	220,025,780
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт дансны үнэ	5,882,675,052	4,997,206,761	650,868,842	11,530,750,655

Зээлийн сайжруулалт нь ирээдүйн орлого олох цалин, тэтгэвэр, кредит карт зэрэг хэрэглээний зээлээс бүрдэнэ. Дээрх тодруулга нь олгосон зээл болон барьцаа хөрөнгийн дансны үнийн бага хэсгийг л илэрхийлнэ. Үлдсэн хэсгийг барьцаагүй зээлийн ангилалд тодруулна. Зээлийн дансны үнийг барьцаанд авсан хөрөнгийн хөрвөх чадварт үндэслэн хуваарилсан.

12. Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

ААБҮЦ-ээр бүртгэгдсэн хувь хүнд олгосон зээлийн барьцаа хөрөнгийн мэдээллийг 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар доор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Бизнесийн зээл	Хэрэглээний зээл	Хөдөө аж ахуйн зээл	Нийт дүн
Зээлийн барьцааны төрөл:				
- үл хөдлөх хөрөнгө	-	400,295,496	-	400,295,496
Нийт дүн	-	400,295,496	-	400,295,496
Барьцаагүй зээл	-	11,451	-	11,451
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт дансны үнэ	-	400,306,947	-	400,306,947

Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдсэн хувь хүнд олгосон зээлийн барьцаа хөрөнгийн мэдээллийг 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар доор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Бизнесийн зээл	Хэрэглээний зээл	Хөдөө аж ахуйн зээл	Нийт дүн
Зээлийн сайжруулалтаар баталгаажсан зээл:				
- Зээлийн сайжруулалт	-	2,669,681,987	-	2,669,681,987
Зээлийн барьцааны төрөл:				
- үл хөдлөх хөрөнгө	3,706,926,611	984,989,940	63,297,680	4,755,214,231
- бусад	213,315,151	67,489,765	578,446,303	859,251,219
- бэлэн мөнгө	139,196	361,072,539	1,498	361,213,233
- машин	273,737,677	53,183,789	12,692,987	339,614,453
- эргэлтэнд байгаа бараа	219,492,427	742,436	17,244	220,252,107
- тоног төхөөрөмж	96,634,363	1,590,852	5,425,721	103,650,936
- лиценз	6,059,929	-	-	6,059,929
Нийт дүн	4,516,305,354	4,138,751,308	659,881,433	9,314,938,095
Барьцаагүй зээл	99,886,480	68,350,841	2,826,093	171,063,414
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт дансны үнэ	4,616,191,834	4,207,102,149	662,707,526	9,486,001,509

ААБҮЦ-ээр хэмжигдсэн хувь хүнд олгосон зээлийн барьцаа хөрөнгийн мэдээллийг 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар доор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Бизнесийн зээл	Хэрэглээний зээл	Хөдөө аж ахуйн зээл	Нийт дүн
Зээлийн барьцааны төрөл:				
- үл хөдлөх хөрөнгө	-	182,464,112	-	182,464,112
Нийт дүн	-	182,464,112	-	182,464,112
Барьцаагүй зээл	-	959,128	-	959,128
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт дансны үнэ	-	183,423,240	-	183,423,240

12. Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдсэн болон үнэ цэнэ буурсан санхүүгийн хөрөнгүүдийн зээлийн эрсдэлийг бууруулж буй барьцаа хөрөнгө болон зээлийн сайжруулалтын бусад хүчин зүйлсийг дараах байдлаар тусад нь толилуулсан (1) барьцаа хөрөнгө болон зээлийн сайжруулалтын бусад хүчин зүйлс нь хөрөнгийн дансны үнэтэй тэнцүү буюу их (илүү барьцаа бүхий хөрөнгө) мөн (2) барьцаа хөрөнгө болон зээлийн сайжруулалтын бусад хүчин зүйлс нь хөрөнгийн дансны үнээс бага (дутуу барьцаа бүхий хөрөнгө). Үнэ цэнэ буурсан хөрөнгүүд дэх барьцаа хөрөнгийн нөлөөг 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр болон 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар доор харууллаа:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Илүү барьцаа бүхий хөрөнгө		Дутуу барьцаа бүхий хөрөнгө	
	Хөрөнгийн дансны үнэ	Барьцаа хөрөнгийн үнэ	Хөрөнгийн дансны үнэ	Барьцаа хөрөнгийн үнэ
2024 оны 12 дугаар сарын 31				
Бизнесийн зээл	356,175,777	1,947,002,915	24,438,959	13,572,031
Хэрэглээний зээл	142,772,823	386,102,207	25,815,585	7,053,124
Хөдөө аж ахуйн зээл	8,904,314	60,060,505	116,514	72,200
2023 оны 12 дугаар сарын 31				
Бизнесийн зээл	346,260,495	1,661,422,915	32,028,717	6,887,278
Хэрэглээний зээл	92,614,468	313,759,823	32,852,856	8,270,919
Хөдөө аж ахуйн зээл	7,629,549	221,243,492	169,937	127,864

Бүхэлд нь үл хүлээн зөвшөөрч шилжүүлсэн санхүүгийн хөрөнгүүд

Банк тайлант жилийн хугацаанд тогтмол хүүтэй үл хөдлөх хөрөнгийн барьцаат зээлийн багцаас орж ирэх мөнгөн урсгалыг авах 100%-ийн эрхийг МИК-ийн эзэмшлийн тусгай зориулалтын компаниудад худалдаж, оронд нь Ипотекийн зээлээр баталгаажсан бондыг “ИЗББ”-ыг худалдан авсан. Банк санхүүгийн тайланд 94,650,500 мянган төгрөг (2023 оны 12 дугаар сарын 31: 282,931,600 мянган төгрөг)-ийн зээлийн багцыг үл хүлээн зөвшөөрч 9,465,200 мянган төгрөг болон 85,185,300 мянган төгрөг (2023 оны 12 дугаар сарын 31: 254,638,300 мянга төгрөг ба 28,293,300 мянган төгрөг)-ийн давуу эрхтэй болон энгийн ИЗББ-ыг санхүүгийн хөрөнгөөр хүлээн зөвшөөрсөн.

ААБҮЦ-ээр хэмжигдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа

Банк 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар 400,306,947 мянган төгрөг (2023 оны 12 дугаар сарын 31: 183,423,240 мянган төгрөг)-ийн ипотекийн харилцагчдад олгосон зээл, урьдчилгааны багцыг эзэмшиж байгаа ба ААБҮЦ-ээр ангилагдсан байна.

13. Бусад хөрөнгө

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2024 оны 12 дугаар сарын 31	2023 оны 12 дугаар сарын 31
ХӨ-өөр хэмжигдэх бусад санхүүгийн хөрөнгө		
Байгууллага болон Засгийн газрын байгууллагаас авах авлага*	67,346,196	29,354,246
Хувь хүнээс авах авлага	5,382,191	2,070,469
Төлбөр тооцоо үйлчилгээний авлага	5,358,366	971,101
Факторингийн авлага	4,216,496	-
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	4,433,613	2,046,074
Хасах: Зээлжих эрсдэлийн сан	(38,166,893)	(28,279,462)
Нийт ХӨ-өөр хэмжигдэх бусад санхүүгийн хөрөнгө	48,569,969	6,162,428
Бусад санхүүгийн бус хөрөнгө		
Ажилчдын хойшлуулсан тэтгэмж**	60,105,570	48,702,730
Урьдчилж төлсөн зардал	28,990,556	24,683,139
Эргэлтийн бус хөрөнгийн урьдчилгаа төлбөр	13,801,936	17,767,756
Бусад урьдчилгаа төлбөр	15,708,671	5,236,294
Оффисын бараа материал, хангамжийн материал	13,789,154	5,150,905
Өмчлөх бусад хөрөнгө	3,315,979	4,612,381
Нийт санхүүгийн бус хөрөнгө	135,711,866	106,153,205
Хасах: ӨБХ-ийн сан	(3,315,979)	(4,612,381)
Нийт бусад санхүүгийн бус хөрөнгө	132,395,887	101,540,824
Нийт бусад хөрөнгө	180,965,856	107,703,252

*Байгууллагаас авах авлагад Монгол Улсын Зам Тээврийн Хөгжлийн Яаманд олгосон 26,153,107 мянган төгрөг (2023 оны 12 дугаар сарын 31: 26,080,005 мянган төгрөг)-ийн баталгаатай холбогдуулан БНХАУ-ын Худалдаа, аж үйлдвэрийн банк (ICBC)-аас авсан эсрэг баталгааны авлага багтсан болно. Банк ICBC-ээс өгсөн баталгааг идэвхжүүлж чадаагүй тул шүүхэд нэхэмжлэл гаргасан. Энэ хэрэг нь БНХАУ-ын Дээд шүүхэд байгаа бөгөөд Банк авлагад 100%-ийн санг байгуулсан.

2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр болон 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар ICBC-ээс авах дээрх авлагыг “Шатлал 3”-т, үлдсэн бусад хөрөнгийг “Шатлал 1”-т ангилсан.

**Банк ажилтнууддаа хөнгөлөлттэй зээл олгодог. Бодит үнэ цэнийн тохируулга нь ажилтнуудад олгосон хөнгөлөлттэй зээлийг анх олгоход тохируулагдах бодит үнэ цэнэ нь цалингийн урьдчилсан төлбөрт хамаарах ба зээлийн хугацааны туршид хорогдуулдаг.

13. Бусад хөрөнгө (үргэлжлэл)

Үнэ цэнийн бууралтын сангийн гарзын нэгтгэл дараах байдалтай байна:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2024 оны 12 дугаар сарын 31	2023 оны 12 дугаар сарын 31
Бусад авлагын үнэ цэнэ бууралтын сан		
1 сарын 1-ний өдрийн байдлаар	28,279,462	28,777,085
Тайлант жилийн зардал	10,013,871	217,836
Буцаалт	(84,349)	(438,156)
Тайлант жилийн цэвэр зардал/(буцаалт)(Тодруулга 28)	9,929,522	(220,320)
Данснаас хассан	(107,440)	-
Гадаад валютын ханшийн зөрүү	65,349	(277,303)
12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар	38,166,893	28,279,462
Өмчлөх бусад хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сан		
1 сарын 1-ний өдрийн байдлаар	4,612,381	383,822
Тайлант жилийн цэвэр (буцаалт)/зардал (Тодруулга 28)	(1,296,402)	4,228,559
12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар	3,315,979	4,612,381

14. Үндсэн хөрөнгө

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Газар ба барилга	Компьютер тоног төхөөрөмж	Тавилга, эд хогшил, тээврийн хэрэгсэл	Дуусаагүй барилга	Нийт дүн
2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар					
Өртөг/үнэлгээ					
2024 оны 1 сарын 1-нээр	311,880,082	304,323,002	71,282,306	9,743,623	697,229,013
Нэмэгдсэн	14,570	53,141,803	9,886,870	3,794,440	66,837,683
Шилжүүлсэн	4,462,786	-	-	(4,462,786)	-
Борлуулсан	-	(2,254,684)	(2,552,585)	-	(4,807,269)
Данснаас хассан	(9,140)	(14,197,197)	(1,244,559)	-	(15,450,896)
2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар	316,348,298	341,012,924	77,372,032	9,075,277	743,808,531
Хуримтлагдсан элэгдэл					
2024 оны 1 сарын 1-нээр	18,375,618	189,854,427	36,629,795	-	244,859,840
Тайлант жилийн зардал (Тодруулга 29)	6,811,795	45,019,023	7,422,192	-	59,253,010
Борлуулсан	-	(2,193,751)	(2,534,830)	-	(4,728,581)
Данснаас хассан	(3,790)	(14,054,774)	(986,761)	-	(15,045,325)
2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдийн байдлаар	25,183,623	218,624,925	40,530,396	-	284,338,944
Дансны цэвэр дүн	291,164,675	122,387,999	36,841,636	9,075,277	459,469,587

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Газар ба барилга	Компьютер тоног төхөөрөмж	Тавилга, эд хогшил, тээврийн хэрэгсэл	Дуусаагүй барилга	Нийт дүн
2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар					
Өртөг/үнэлгээ					
2023 оны 1 сарын 1-нээр	301,845,593	293,170,395	69,869,713	7,237,714	672,123,415
Нэмэгдсэн	-	35,449,735	5,014,375	13,274,904	53,739,014
Шилжүүлсэн	10,768,995	-	-	(10,768,995)	-
Борлуулсан	(60,275)	(575,437)	(2,531,929)	-	(3,167,641)
Данснаас хассан	(674,231)	(23,721,691)	(1,069,853)	-	(25,465,775)
2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар	311,880,082	304,323,002	71,282,306	9,743,623	697,229,013
Хуримтлагдсан элэгдэл					
2023 оны 1 сарын 1-нээр	12,034,815	172,869,953	31,724,901	-	216,629,669
Тайлант жилийн зардал (Тодруулга 29)	6,419,136	41,198,335	8,059,032	-	55,676,503
Борлуулсан	(4,000)	(562,601)	(2,402,616)	-	(2,969,217)
Данснаас хассан	(74,333)	(23,651,260)	(751,522)	-	(24,477,115)
2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдийн байдлаар	18,375,618	189,854,427	36,629,795	-	244,859,840
Дансны цэвэр дүн	293,504,464	114,468,575	34,652,511	9,743,623	452,369,173

14. Үндсэн хөрөнгө (үргэлжлэл)

Барилгыг дор дурдсанчлан дахин үнэлэгдсэн өртгөөс хуримтлагдсан элэгдлийг, мөн шаардлагатай бол үнэ цэнийн бууралтын гарзыг хассан дүнгээр тусгадаг.

Банкны эзэмшиж буй барилгыг анх өртгөөр нь хэмжиж бүртгэх ба дахин үнэлэгдсэн тохиолдолд үл хөдлөх хөрөнгийн дансны үнэ нь бодит үнээс материаллаг зөрүүтэй эсэхийг тайлант хугацаа бүрийн эцэст дахин үнэлнэ. Дахин үнэлгээнээс нэмэгдсэн дансны үнээр бусад дэлгэрэнгүй орлогыг кредитлэн, өөрийн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл дансыг нэмэгдүүлнэ. Ижил хөрөнгийн өмнө нь үүссэн нэмэгдлийг хааж буй дахин үнэлгээний бууралтыг бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрч, өөрийн хөрөнгөнд өмнө нь хүлээн зөвшөөрсөн дахин үнэлгээний нэмэгдлийг бууруулах ба бусад бүх бууралтыг тухайн жилийн ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрнө. Хөрөнгийг борлуулах болон данснаас хасахад гарсан нэмэгдэл эсвэл хөрөнгийг Банк ашиглаж буй тохиолдолд өөрийн хөрөнгөнд бүртгэсэн барилга, тоног төхөөрөмжийн дахин үнэлгээний нөөцийг хуримтлагдсан алдагдал буюу хуримтлагдсан ашигт шууд хааж бүртгэдэг. Сүүлийн тохиолдолд бодит зөрүүгийн хэрэгжсэн өсөлт нь хөрөнгийн дахин үнэлсэн дансны үнээс тооцсон элэгдэл болон хөрөнгийн анхны өртгөөс тооцсон элэгдлийн зөрүүтэй тэнцэнэ.

Банкны эзэмшиж буй тоног төхөөрөмжийг үнэ цэнэ бууралтын гарз болон элэгдлийг хассан дүнгээр бүртгэнэ.

Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл. Дуусаагүй барилгад элэгдэл тооцдоггүй. Бусад үндсэн хөрөнгүүдийн элэгдлийг өртөг эсвэл дахин үнэлсэн дүнг доорх ашиглах хугацааны туршид шулуун шугамын аргыг ашиглан үлдэх өртөг хүртэл нь хуваарилж тооцно:

Ашиглалтын хугацаа (жилээр)

Барилга	30-67
Компьютер	3-10
Оффисын тавилга, тоног төхөөрөмж	10
Тээврийн хэрэгсэл	10
Ашиглах эрхтэй хөрөнгө	1-5
Зар сурталчилгаа, хаяг	2

Газар, барилгыг бодит үнэ цэнээр бүртгэдэг. Банкны үл хөдлөх хөрөнгийн дахин үнэлгээний дүн нь ижил төрлийн үл хөдлөх хөрөнгийг үнэлж байсан туршлагатай, холбогдох мэргэжлийн мэргэшлийг эзэмшсэн, хараат бус үнэлгээчдийн хийсэн үнэлгээнд тулгуурладаг. Хамгийн сүүлд 2020 онд Хараат бус үнэлгээчид үнэлгээг хийсэн. Барилгыг 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар өртгийн загвараар хүлээн зөвшөөрсөн бол газар, барилгын дансны үнэ 196,803,273 мянган төгрөг (2023: 202,653,842 мянган төгрөг) байх байсан. 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар, Банк нийт 1,072,349 мянган төгрөг (2023: 1,025,293 мянган төгрөг)-ийн үндсэн хөрөнгө, тоног төхөөрөмжийг худалдан авах гэрээний үүрэгтэй байсан.

15. Биет бус хөрөнгө

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2024 оны 12 дугаар сарын 31		2023 оны 12 дугаар сарын 31	
	Компьютер программ хангамж	Нийт дүн	Компьютер программ хангамж	Нийт дүн
Өртгөөр				
1 сарын 1-нээр	108,628,548	108,628,548	93,112,463	93,112,463
Нэмэгдсэн	7,823,535	7,823,535	15,536,085	15,536,085
Данснаас хассан	(5,906,985)	(5,906,985)	(20,000)	(20,000)
12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар	110,545,098	110,545,098	108,628,548	108,628,548
Хорогдуулалт				
1 сарын 1-нээр	65,099,254	65,099,254	46,826,439	46,826,439
Тайлант жилийн зардал (Тодруулга 29)	14,947,797	14,947,797	18,292,815	18,292,815
Данснаас хассан	(3,879,170)	(3,879,170)	(20,000)	(20,000)
12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар	76,167,881	76,167,881	65,099,254	65,099,254
Дансны цэвэр дүн	34,377,217	34,377,217	43,529,294	43,529,294

16. Ашиглах эрхтэй хөрөнгө болон түрээсийн өр төлбөр

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Ашиглах эрхтэй хөрөнгө	Түрээсийн өр төлбөр
2024 оны 1-р сарын 1-нээр	12,115,097	13,036,341
Нэмэгдсэн	11,815,987	11,620,498
Тайлант жилийн элэгдэл (Тодруулга 29)	(9,834,378)	-
Хүүгийн зардал (Тодруулга 25)	-	2,472,839
Түрээсийн төлбөр	-	(11,910,413)
2024 оны 12 дугаар сарын 31-нээр	14,096,706	15,219,265
2023 оны 1-р сарын 1-нээр	10,202,947	11,231,249
Нэмэгдсэн	10,350,729	10,215,762
Тайлант жилийн элэгдэл (Тодруулга 29)	(8,438,579)	-
Хүүгийн зардал (Тодруулга 25)	-	1,966,273
Түрээсийн төлбөр	-	(10,376,943)
2023 оны 12 дугаар сарын 31-нээр	12,115,097	13,036,341

Түрээсийн өглөгийн төлбөр төлөгдөх хугацааны шинжилгээг Тодруулга 39-өөс харна уу.

Банкны салбарууд оффисын зориулалтаар талбай түрээслэдэг ба түрээсийн гэрээ ихэвчлэн 1 жилээс 5 жилийн хугацаатай хийгддэг.

16. Ашиглах эрхтэй хөрөнгө болон түрээсийн өр төлбөр (үргэлжлэл)

Түрээстэй холбоотой ашиг, алдагдлын тайланд тусгагдсан дүнг дараах хүснэгтэд харууллаа:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2024	2023
Түрээсийн өр төлбөрт тооцсон хүүгийн зардал (Тодруулга 25)	2,472,839	1,966,273
Ашиглах эрхтэй хөрөнгийн элэгдлийн зардал (Тодруулга 29)	9,834,378	8,438,579
Богино хугацаат түрээсийн зардал (Тодруулга 29)	1,509,979	1,687,294
Индекс болон ханшаас хамааралгүй түрээсийн хувьсах төлбөр (Үйл ажиллагааны ашиглалтын зардал)	1,666,560	1,375,518
Нийт дүн	15,483,756	13,467,664

17. Бусад банк санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2024 оны 12 дугаар сарын 31	2023 оны 12 дугаар сарын 31
Банк санхүүгийн байгууллагын хадгаламж	75,106,945	189,137,834
Банк санхүүгийн байгууллагын харилцах	13,803,786	38,985,374
Нийт дүн	88,910,731	228,123,208

Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгийг харилцагч банкууд Банкинд мөнгө буюу бусад төрлийн хөрөнгө шилжүүлсэн үед хүлээн зөвшөөрнө.

Үүсмэл бус өр төлбөрийг ХӨ-өөр бүртгэнэ.

2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр болон 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар гадаадын банкны байршуулсан хугацаатай ам.долларын хадгаламж жилийн 4.40% хүүтэй, төгрөгийн хадгаламж жилийн 10.00% хүүтэй (2023: ам.долларын хадгаламж жилийн 0.25% хүүтэй, төгрөгийн хадгаламж жилийн 12.00%-13.00% хүүтэй), анх тогтоосон хугацаа нь 11-90 хоног (2023: 5-7 хоног) байна.

18. Репо хэлцэл

2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн үлдэгдэлд Банк Монголбанкттай байгуулсан 87,791,865 мянган төгрөг (2023: 60,182,082 мянган төгрөг)-ийн, жилийн 12.0% хүүтэй (2023: жилийн 10.5%-14.0% хүүтэй), анх тогтоосон хугацаа нь 364-365 хоног (2023: 365-730 хоног)-ийн репо хэлцэл багтсан.

Репо хэлцэл нь Тодруулга 7-д дурдсан Монголбанкны үнэт цаасаар бүрэн баталгаажигдсан болно.

19. Харилцагчдын харилцах, хадгаламж

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2024 оны 12 дугаар сарын 31	2023 оны 12 дугаар сарын 31
Засгийн газар		
– Харилцах данс	1,179,810,644	782,924,965
– Хугацаатай хадгаламж	90,822,552	61,428,516
Хувийн сектор		
– Харилцах данс	1,803,325,161	1,952,557,881
– Хугацаатай хадгаламж	664,011,259	911,714,581
– Барьцаат хадгаламж	50,276,668	25,801,830
Иргэд		
– Харилцах данс	2,206,710,152	1,916,581,982
– Хугацаагүй хадгаламж	2,167,802,132	1,690,588,385
– Хугацаатай хадгаламж	6,039,711,389	5,036,673,855
Нийт дүн	14,202,469,957	12,378,271,995

Харилцагчдын харилцах, хадгаламж нь хувь хүн, төрийн болон бизнесийн байгууллагын өмнө хүлээж буй банкны үүсмэл бус өр төлбөр бөгөөд ХӨ-өөр бүртгэлд тусгадаг.

20. Банкнаас гаргасан үнэт цаас

<i>In thousands of MNT</i>	2024 оны 12 дугаар сарын 31	2023 оны 12 дугаар сарын 31
Ногоон бонд	207,766,401	206,864,445
Дотоодын ногоон бонд	103,348,053	17,134,137
Нийгмийн бонд	447,502,840	-
Нийт банкны гаргасан үнэт цаас	758,617,294	223,998,582

Банкнаас гаргасан өрийн үнэт цаасуудад Банкнаас гаргасан бондууд багтсан бөгөөд ХӨ-өөр хэмжигдэнэ.

20. Банкнаас гаргасан үнэт цаас (үргэлжлэл)

Нийгмийн Бонд

Банк 2024 оны 6 сарын 27-ны өдөр 130,000 мянган ам.доллар хүртэлх дүн бүхий “Нийгмийн Бонд”-ыг олон улсад хаалттай хэлбэрээр гаргахаар Олон Улсын Санхүүжилтийн Корпорац (ОУСК)-тай санхүүжилтийн гэрээнүүдийг байгуулсан. Бондын эх үүсвэрээр Банк эрүүл мэнд, боловсрол, хүнс хөдөө аж ахуй, дэд бүтэц, орлогод нийцсэн орон сууц, бичил болон жижиг, дунд бизнес эрхлэгчид, эмэгтэй бизнес эрхлэгчдийн үйл ажиллагаа зэрэг нийгэмд эерэг нөлөө үзүүлэхүйц зээлийн төсөл, хөтөлбөрүүдийг санхүүжүүлэхэд зарцуулах юм. Олон Улсын Санхүүжилтийн Корпорац (ОУСК) нь нийт 100 сая ам.долларын хөрөнгө оруулалт хийсэн ба тус эх үүсвэрийн эхний хэсэг болох 60,000 мянган ам.доллар нь 2024 оны 8 сарын 15-ны өдөр, хоёрдугаар хэсэг болох 40,000 мянган ам.доллар нь мөн оны 12 сарын 19-ний өдөр тус тус олгогдсон. Нэмэлтээр, Францын Хөгжлийн Агентлагийн харьяа Пропарко банкнаас хоёрдугаар хэсэгт 30,000 мянган ам.долларын хөрөнгө оруулалт хийсэн бөгөөд Банк эх үүсвэрийг 2024 оны 12 сарын 19-ний өдөр хүлээн авсан.

Дотоодын “Ногоон бондын хөтөлбөр”

Банкны 30,000 мянган ам.долларын дотоодын “Ногоон бондын хөтөлбөр”-ийн хүрээнд 2023 оны 12 сарын 15-ны өдөр санхүүжилтийн эхний хэсэг болох 17,000,000 мянган төгрөг (5,000 мянган ам.доллартай тэнцэх)-ийн бондыг амжилттай гаргасан. 2024 оны 9 сарын 2-ны өдөр Банк гадны стратегийн хөрөнгө оруулагчид болох Азийн хөгжлийн банк (АХБ) болон Европын сэргээн босголт хөгжлийн банк (ЕСБХБ)-тай Монголын хөрөнгийн бирж (МХБ) дээр хоёр дахь ээлжийн ам.долларын Ногоон бондын санхүүжилтийн ерөнхий гэрээг байгуулсан. Банк нь бондын эх үүсвэрийг Банкны Ногоон Бондын Санхүүжилтийн Хүрээнд тодорхойлсны дагуу сэргээгдэх эрчим хүч болон байгаль орчинд эерэг нөлөө үзүүлэх, эрчим хүчний хэмнэлт, ногоон барилга байгууламж, хүрээлэн буй орчинд ээлтэй хөдөө аж ахуйн ногоон төсөл хөтөлбөр, үйл ажиллагааг санхүүжүүлэх зориулалттай юм. Бонд нь 3 жилийн хугацаатай. 2024 оны 10 сарын 17-ны өдөр МХБ-ээр дамжуулан Ам.долларын Ногоон Бондыг стратегийн хөрөнгө оруулагчдад амжилттай худалдаж санхүүжилтийг татан төвлөрүүлсэн.

Ногоон бонд

Банк 2023 оны 3-р сарын 16-ны өдөр 5 жилийн хугацаатай 60,000 мянган ам.долларын Ногоон бондыг хаалттай хэлбэрээр гаргасан. Олон Улсын Санхүүжилтийн Корпораци (ОУСК), Нидерландын Хөгжлийн Санхүүжилтийн Компани (ХСК) болон Микровест Капитал Менежмент (МКМ) нь одоогийн бонд эзэмшигчид юм. Бондын орлого нь Банкны Ногоон Бондын Хамрах хүрээнд тодорхойлсон сэргээгдэх эрчим хүч, эрчим хүчний хэмнэлт, ногоон барилга байгууламж, бохирдлоос урьдчилан сэргийлэх, хянах, усны менежмент ба ус цэвэршүүлэх, тогтвортой хөдөө аж ахуй, мал аж ахуй, ногоон тээврийг дэмжих зорилготой ногоон зээл, төслүүдийг санхүүжүүлэхэд зориулагдсан болно. Бондын төлбөрийг 2025 оны 4-р сараас эхлэн хагас жил тутамд төлж эхлэх бөгөөд 2028 оны 4-р сард төлөгдөж дуусна.

21. Зээлээр авсан санхүүжилт

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2024 оны 12 дугаар сарын 31	2023 оны 12 дугаар сарын 31
Гадаадын Банк санхүүгийн байгууллагуудаас зээлсэн эх үүсвэр		
Олон Улсын Санхүүгийн Корпорац болон ОУСК-ийн хамтын санхүүжилтийн зээл	461,475,572	459,255,327
Европын Сэргээн Босголт, Хөгжлийн Банк	331,557,363	269,664,034
Нидерландын Хөгжлийн Санхүүжилтийн Компани (ХСК) болон ХСК-ийн хамтын санхүүжилтийн зээл	284,625,323	377,032,840
БлүОрчард Финанс Лимитед	169,241,333	93,292,234
Симбиотикс Групп	155,084,153	117,675,399
РиспонсАбилити Хөрөнгө оруулалт АГ	152,093,537	89,367,530
Германы хөрөнгө оруулалтын корпораци (Ди И Жи)	137,494,800	-
Австрийн Хөгжлийн Банк (ОеЕВ)	117,278,863	58,566,151
Инкофин Инвестмент Менежмент	109,534,726	129,366,035
ЭйчЭс Холдингс Лимитед Компани	35,331,917	35,311,033
ДиДаблюЭм	32,219,782	41,339,381
Банк Им Бистум Эссэн ЭйЖи	23,667,098	14,281,055
ЖиЭлСи Алтернатив Инвестментс	17,082,742	16,992,626
Гадаадын санхүүгийн байгууллагуудаас авсан нийт зээлийн санхүүжилт	2,026,687,209	1,702,143,645
Өрийн бичиг		
Симбиотикс	21,153,651	39,470,781
Глобал импакт инвестмент Эс Эй Ар Эл	10,660,877	10,610,682
Финетик Эс Си Эй, СИКАФ СИФ	5,220,821	5,191,725
Нийт өрийн бичгийн дүн	37,035,349	55,273,188
Засгийн газраас санхүүжсэн эх үүсвэр		
Монголбанк	326,386,024	207,395,386
Сангийн яам - Азийн Хөгжлийн Банк	34,205,872	31,399,511
Сангийн яам/ Японы олон улсын хамтын ажиллагааны банк	33,682,335	32,505,970
Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамны хөдөлмөрийн зах зээлийг дэмжих жижиг зээл	9,903,741	3,387,153
Засгийн газрын төслийн зээлүүд	1,929,630	1,072,449
Хүнс, хөдөө аж ахуйн хөнгөн үйлдвэрийн яам	638,049	4,854,719
Сангийн яам – Бусад	176,705	3,369,715
Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын яамны оюутны хөгжлийн зээл	30,539	87,582
Бусад засгийн газрын байгууллагуудын зээлүүд	-	168,337
Бусад төслийн зээл	687,402	692,962
Нийт зээлээр авсан засгийн газрын санхүүжилт	407,640,297	284,933,784
Худалдааны санхүүжилт	14,047,397	79,371,253
Нийт зээлээр авсан санхүүжилт	2,485,410,252	2,121,721,870

Олон улсын санхүүгийн байгууллага болон Монгол Улсын төрийн байгууллагуудаас авсан зээл, өрийн бичгүүд нь зээлээр авсан санхүүжилтэнд багтана. Анхны хэмжилтийн дараа гаргасан өр болон бусад зээлсэн хөрөнгийг үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан тооцож хорогдуулсан өртгөөр хэмжинэ. Хорогдуулсан өртгийг тооцохдоо гаргасан хөрөнгийн хөнгөлөлт, урамшуулал, мөн үр ашигт хүүгийн салшгүй хэсэг болох зардлыг харгалзан тооцдог.

21. Зээлээр авсан санхүүжилт (үргэлжлэл)**Гадаадын санхүүгийн байгууллагуудаас зээлсэн эх үүсвэр****1. Европын сэргээн босголт, хөгжлийн банк (ЕСБХБ)**

Банк 2024 оны 5 сарын 15-ны өдөр “Mongolian Green Economy Financing Facility” (MonGEFF) болон “Women in Business” (WiB) хөтөлбөрийн хүрээнд нийт 20,000 мянган ам.долларын дүн бүхий урт хугацаат зээлийн гэрээнүүд байгуулсан. Тус хоёр зээл нь 3 жилийн хугацаатай, эхний 18 сарын хугацаанд үндсэн зээлийн төлбөрөөс чөлөөлөгдөж, түүний дараагаар хагас жил тутам 4 хуваан тэнцүү төлөлт хийх нөхцөлтэй. MonGEFF хөтөлбөрийн хүрээнд олгосон 10,000 мянган ам.долларын эх үүсвэр нь байгаль орчинд ээлтэй ногоон зээлийг санхүүжүүлэх зориулалттай бол WiB хөтөлбөрийн хүрээнд олгосон 10,000 мянган ам.долларын эх үүсвэр нь бичил, жижиг, дунд бизнес эрхлэгч/удирддаг эмэгтэйчүүдийг дэмжихэд зарцуулагдах ба үүнээс 5,000 мянган ам.доллар хүртэлх эх үүсвэрийг тусгайлан “дижитал шинэчлэлт” хийж буй бизнес эрхлэгч эмэгтэйчүүдэд олгох зориулалттай юм. Банк тус санхүүжилтийг 2024 оны 8 сарын 5-ны өдөр хүлээн авсан.

Банк 2023 оны 5 сарын 17-ны өдөр ЕСБХБ-тай “Women in Business” (WiB) хөтөлбөрийн хүрээнд байгуулсан 20,000 мянган ам.долларын урт хугацаат зээлийн гэрээний 2-р хэсэг болох 10,000 мянган ам.долларыг 2024 оны 5 сарын 21-ний өдөр хүлээн авсан. Тус санхүүжилтийн зориулалт нь Монгол Улсын бичил, жижиг, дунд бизнес эрхлэгч/удирддаг эмэгтэйчүүдийг дэмжин санхүүжилт олгох юм. Зээл нь эхний 12 сарын хугацаанд үндсэн зээлийн төлбөрөөс чөлөөлөгдөж, түүний дараагийн жилээс нь хагас жил тутам тэнцүү төлөлт хийх нөхцөлтэй ба нийт 3 жилийн хугацаатай бөгөөд 2027 оны 5 сарын 15-ны өдөр бүрэн төлөгдөж дуусна.

2. РеспонсАбилити Хөрөнгө оруулалт АГ

Банк 2024 оны 6 сарын 5-ны өдөр РеспонсАбилити Хөрөнгө оруулалт АГ-ийн удирддаг “Финаншиал Инклушн Фанд” сантай 6,000 мянган ам.долларын урт хугацаат зээлийн гэрээ байгуулсан. Энэхүү санхүүжилт нь Монгол улсын бичил, жижиг, дунд бизнес эрхлэгчдийг дэмжих зориулалттай. Зээл нь хугацааны эцэст бөөнөөр төлөгдөх буюу 2027 оны 7 сарын 23-ны өдөр бүрэн төлөгдөж дуусах юм. Банк санхүүжилтийн эх үүсвэрийг 2024 оны 6 сарын 6-ны өдөр хүлээн авсан.

Банк 2024 оны 7 сарын 29-ний өдөр РеспонсАбилити Хөрөнгө оруулалт АГ-ийн удирддаг “Глобал Жэндер Смарт Фанд” сантай 15,000 мянган ам.долларын урт хугацаат зээлийн гэрээ байгуулсан. Тус санхүүжилт нь Монгол Улс дахь бичил, жижиг, дунд бизнес эрхлэгч/удирддаг эмэгтэйчүүдийг дэмжих зориулалттай. Зээл нь 3 жилийн хугацаатай, эхний 14 сарын хугацаанд үндсэн төлбөрөөс чөлөөлөгдөж, түүний дараагаас 3 тэнцүү дүнгээр хуваан төлөх нөхцөлтэй ба 2027 оны 8 сарын 2-ны өдөр бүрэн төлөгдөж дуусна. Банк эх үүсвэрийг 2024 оны 7 сарын 31-ний өдөр хүлээн авсан.

Банк 2024 оны 10 сарын 14-ний өдөр РеспонсАбилити Хөрөнгө оруулалт АГ-ийн удирддаг “Глобал Клаймат Партнершип Фанд” сантай 15,000 мянган ам.долларын урт хугацаат зээлийн гэрээ байгуулсан. Тус зээлийн эх үүсвэрээр Монгол Улсын эрчим хүчний үр ашигтай болон уур амьсгалтай холбоотой төсөл, хөтөлбөрийг дэмжин санхүүжүүлэхэд зориулагдах юм. Зээл нь 5 жилийн хугацаатай, эхний 24 сарын хугацаанд үндсэн төлбөрөөс чөлөөлөгдөж, түүний дараагаас 7 тэнцүү дүнгээр хуваан төлөх нөхцөлтэй ба 2029 оны 10 сарын 22-ны өдөр бүрэн төлөгдөж дуусна. Банк эх үүсвэрийн эхний хэсэг болох 10,000 мянган ам.долларыг 2024 оны 10 сарын 22-ны өдөр хүлээн авсан.

3. БлуОрчард

Банк 2024 оны 6 сарын 12-ны өдөр “БлуОрчард Финанс лимитэд”-ийн удирддаг “БлуОрчард МикроФинанс Фанд” (БОМФ) сан болон “Ковид-19 хөгжиж буй улс орны ЖДБ-ийг дэмжих сан” (КОВИД Фанд) сангуудтай нийт 27,500 мянган ам.долларын урт хугацаат зээлийн гэрээ байгуулсан. Эдгээр зээл нь Монгол Улсын бичил, жижиг, дунд бизнес эрхлэгчдийг дэмжих зориулалттай байна. БОМФ сангаас олгосон 20,000 мянган ам.долларын зээл нь 3 жилийн хугацаатай ба 2027 оны 6 сарын 18-ны өдөр эргэн төлөгдөж дуусна. Харин КОВИД Фанд сангаас олгосон 7,500 мянган ам.долларын зээлийн эргэн төлөлт нь 2027 оны 11 сарын 18-ны өдөр үндсэн төлбөр болон хүүгийн төлбөрийн хамт бүрэн төлөгдөж дуусах ба үндсэн төлбөр бөөн дүнгээр, хүүгийн төлбөр хагас жил тутамд тэнцүү дүнгээр төлөгдөнө. Банк эх үүсвэрийг 2024 оны 6 сарын 18-ны өдөр хүлээн авсан.

4. ДиДаблюЭм

Банк 2023 оны 6 сарын 26-ны өдөр “ДиДаблюЭм Ассэт Менежмент” (DWM) хөрөнгө оруулалтын удирдлагын компанийн удирддаг хоёр сантай нийт 3,250 мянган ам.долларын урт хугацаат зээлийн гэрээ байгуулсан. Зээлийн эх үүсвэр нь Монгол Улсын бичил, жижиг, дунд бизнес эрхлэгчдийг дэмжин санхүүжүүлэх зориулалттай. Зээл нь хугацааны эцэст бөөн дүнгээр буюу 2026 оны 6 сарын 27-ны өдөр бүрэн төлөгдөж дуусах юм. Банк санхүүжилтийн эх үүсвэрийг 2024 оны 7 сарын 3-ны өдөр хүлээн авсан.

21. Зээлээр авсан санхүүжилт (үргэлжлэл)**5. Симбиотикс**

Банк 2024 оны 7 сарын 8-ны өдөр Симбиотикс хөрөнгө оруулалтын удирдлагын компанийн удирддаг ЭмЭсЭМИ Бондс Эс.Эй сантай 8,000 мянган ам.доллартай тэнцэх дүн бүхий төгрөгийн урт хугацаат зээлийн гэрээ байгуулсан. Зээлийн зориулалт нь Монгол Улсын бичил, жижиг, дунд бизнес эрхлэгчдийг санхүүжүүлэхэд зарцуулагдана. Зээл нь хугацааны эцэст бөөн дүнгээр буюу 2026 оны 5 сарын 25-ны өдөр бүрэн төлөгдөж дуусах юм. Банк санхүүжилтийн эх үүсвэрийг 2024 оны 7 сарын 16-ны өдөр хүлээн авсан.

Банк 2024 оны 9 сарын 27-ны өдөр Симбиотикс хөрөнгө оруулалтын удирдлагын компанийн ЭмЭсЭМИ Бондс Эс.Эй сантай 7,500 мянган ам.долларын урт хугацаат зээлийн гэрээ байгуулсан. Зээлийн зориулалт нь Монгол Улсын бичил, жижиг, дунд бизнес эрхлэгчдийг дэмжин санхүүжүүлэхэд зарцуулагдана. Зээл нь хугацааны эцэст бөөн дүнгээр буюу 2027 оны 10 сарын 2-ны өдөр бүрэн төлөгдөж дуусах юм. Банк санхүүжилтийн эх үүсвэрийг 2024 оны 10 сарын 2-ны өдөр хүлээн авсан.

Банк 2024 оны 11 сарын 7-ны өдөр Симбиотикс хөрөнгө оруулалтын удирдлагын компанийн ЭмЭсЭМИ Бондс Эс.Эй сантай 5,000 мянган ам.долларын урт хугацаат зээлийн гэрээ байгуулсан. Зээлийн зориулалт нь Монгол Улсын бичил, жижиг, дунд бизнес эрхлэгчдийг дэмжин санхүүжүүлэхэд зарцуулагдана. Зээл нь хугацааны эцэст бөөн дүнгээр буюу 2027 оны 11 сарын 13-ны өдөр бүрэн төлөгдөж дуусах юм. Банк санхүүжилтийн эх үүсвэрийг 2024 оны 11 сарын 13-ны өдөр хүлээн авсан.

6. Банк Им Бистум Эссэн эГ (БиБ)

Банк 2024 оны 7 сарын 23-ны өдөр Банк Им Бистум Эссэн эГ (БиБ) банкны удирддаг СИКАВ болон ФИС сангуудтай нийт 4,000 мянган ам.долларын урт хугацаат зээлийн гэрээ байгуулсан. Зээлийн зориулалт нь Монгол Улс дахь бичил, жижиг, дунд бизнесийг дэмжин санхүүжүүлэхэд зарцуулагдана. Зээл нь 3 жилийн хугацаатай бөгөөд эргэн төлөлт нь улирал тутмын 30, 33, 36 дугаар саруудад тэнцүү хуваан, 2027 оны 7 сарын 30-ны өдөр бүрэн төлөгдөж дуусна. Банк эх үүсвэрийг 2024 оны 7 сарын 30-ны өдөр хүлээн авсан.

7. Германы хөрөнгө оруулалтын корпораци (DEG)

Банк 2024 оны 9 сарын 30-ны өдөр Германы хөрөнгө оруулалтын корпорац (Ди И Жи)-тай нийт 40,000 мянган ам.долларын урт хугацаат зээлийн гэрээ байгуулсан. Зээлийн эх үүсвэрийг байгаль орчинд ээлтэй, уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицох чиглэлийн төслүүдийг санхүүжүүлэх (30 хувь), жижиг, дунд бизнес эрхлэгч харилцагчид (70 хувь, үүнээс 50 хувь нь эмэгтэй удирдлагатай бизнес эрхлэгчид)-ийг дэмжихэд зориулах юм. Зээл нь 4 жилийн хугацаатай, 18 дахь сараас эхлэн 6 тэнцүү хуваан төлөгдөх бөгөөд 2028 оны 10 сарын 15-ны өдөр бүрэн төлөгдөж дуусна. Банк эх үүсвэрийг 2024 ны 10 сарын 29-ний өдөр хүлээн авсан.

8. Австрийн Хөгжлийн Банк (ОеЕВ)

Банк 2024 оны 12 сарын 3-ны өдөр Австрийн Хөгжлийн Банк (ОеЕВ)-тай 20,000 мянган ам.долларын урт хугацаат зээлийн гэрээ байгуулсан. Тус эх үүсвэр нь бичил болон жижиг, дунд бизнесийг санхүүжүүлэх зориулалттай бөгөөд үүнээс хамгийн багадаа 60%-ийг Банкны эмэгтэй бичил, жижиг дунд бизнесийн зээлийг санхүүжүүлэхэд зарцуулна. Зээл нь 5 жилийн хугацаатай, эхний 1.5 жилийн хугацаанд үндсэн төлбөрөөс чөлөөлөгдөн, үлдсэн хугацаанд тэнцүү дүнгээр төлөгдөж, 2029 оны 11 сарын 30-ны өдөр бүрэн төлөгдөж дуусна. Банк эх үүсвэрийг 2024 оны 12 сарын 20-ны өдөр хүлээн авсан.

9. Нидерландын хөгжлийн банк (FMO)-ны хамтарсан санхүүжилт

Банк 2024 оны 12 сарын 11-ний өдөр Нидерландын хөгжлийн банк (FMO), Финландын хөгжлийн санхүүгийн байгууллага (FinnFund), болон Италийн хөгжлийн банк (CDP)-ууд хамтран оролцсон 200,000 мянган ам.долларын дүн бүхий хамтарсан санхүүжилтийн гэрээг байгуулсан. Тус санхүүжилт нь барьцаагүй, А/В хамтарсан санхүүжилтийн хэлбэрээр, ам.доллар болон төгрөгийн хосолмол валютаар олгогдож байгаагаараа онцлог бөгөөд 5 жилийн хугацаатай 145,000 мянган ам.доллар, 40,000 мянган ам.долларын дүнтэй тэнцэх төгрөгийн эх үүсвэр болон 3 жилийн хугацаатай 15,000 мянган ам.долларын эх үүсвэрээс тус тус бүрдэнэ. Энэхүү санхүүжилтийн эх үүсвэрээр шаардлага хангасан ногоон төсөл хөтөлбөрүүд, мөн залуу бизнес эрхлэгч, эмэгтэй бизнес эрхлэгчид, болон хөдөө аж ахуйн чиглэлээр үйл ажиллагаа эрхэлдэг жижиг, дунд бизнес эрхлэгчид, тэр дундаа ноос ноолуурын бизнес эрхлэгчдийг тусгайлан дэмжин санхүүжүүлэх юм. Банк санхүүжилтийн эх үүсвэрийг 2025 оны 1-р улиралд хүлээн авахаар төлөвлөж байна.

21. Зээлээр авсан санхүүжилт (үргэлжлэл)**10. Эргэн төлөлт**

Тайлант хугацааны турш Банк нийт 89,700 мянган ам.долларын урт хугацаат зээл болон өрийн бичгийн эргэн төлөлтийг холбогдох санхүүжилтийн гэрээнүүдийн эргэн төлөгдөх хуваарийн дагуу бүрэн төлсөн.

Худалдааны санхүүжилт

Тайлант хугацааны туршид нийт 78,573,310 мянган төгрөгийн эргэн төлөлтийг хийж, 14,272,733 мянган төгрөгийн нэмэлт санхүүжилт авсан байна. Бүх худалдааны санхүүжилт нь ам.доллароор илэрхийлэгдсэн. Худалдааны санхүүжилт нь жилийн суурь хүүний түвшин дээр нэмэх нь 0.70%-5.96% хүүтэй ба 6 хүртэлх жилийн хугацаатай.

Засгийн газраас санхүүжсэн эх үүсвэр

2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн байдлаар Төрийн байгууллагаас авсан зээлийн хувьд дараах томоохон эргэн төлөлт хийгдэж, шинээр санхүүжилт орж ирсэн:

Монголбанк***Ипотекийн зээлээр баталгаажсан санхүүжилт***

Банк Ипотекийн зээлээр баталгаажсан санхүүжилтийн хөтөлбөрийн хүрээнд Монголбанкнаас жилийн 1%-2% хүүтэй санхүүжилт авч, энэ санхүүжилтээр харилцагчдад жилийн 3%-6% хүүтэй орон сууцны зээл олгодог. 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банк нийт 248,667,437 мянган (2023: 121,017,763 мянган төгрөг) төгрөгийн ипотекийн зээлийн нэмэлт санхүүжилтийг авсан.

Алт-2 хөтөлбөр төслийн зээл

Алт-2 хөтөлбөрийн төслийн зээлийг Монголбанкт хамтран хэрэгжүүлж байгаа бөгөөд 2020 оны 6-р сард ерөнхий гэрээг байгуулсан. Урт хугацаат санхүүжилтийн төслийн зээлийн үлдэгдэл 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар 379,719 мянган төгрөг байгаа бөгөөд 2025 оны 9-р сард төлөгдөж дуусна.

Сангийн яам / Японы олон улсын хамтын ажиллагааны банк

Монгол Улсын Засгийн газар, Японы Олон улсын хамтын ажиллагааны банк (Жайка) хооронд байгуулсан зээлийн гэрээний 1-р хавсралтын дагуу Жайка олон улсын хамтын ажиллагааны нийгэмлэгээс “Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх, байгаль орчныг хамгаалах хоёр шатлалт зээлийн төсөл”-ийг санхүүжүүлэх зорилгоор 5,000,000 мянган иенийн зээл олгохоор болсон. Энэхүү гэрээний хүрээнд 2007 оны 5 сарын 14-ний өдөр Банк 93,282,870 мянган төгрөг, 3,200 мянган ам.долларын санхүүжилт авсан. Төгрөгийн зээлийн хувьд хүү нь арилжааны банкуудын өмнөх 12 дугаар сарын хугацаагүй хадгаламжийн дундаж хүүтэй тэнцүү, ам.долларын зээлийн хувьд хүү нь 6 сарын ЛИБОР хүү дээр 1%-ийн ахуйц ашиг нэмсэнтэй тэнцүү байдлаар тогтоосон байдаг. 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлийн үлдэгдэл 33,682,335 мянган төгрөг (2023: 32,505,970 мянган төгрөг) байгаа ба тус зээл 2034 онд төлөгдөж дуусна.

Сангийн яам – Азийн Хөгжлийн Банк***Хөдөө аж ахуй, Хөдөөгийн хөгжлийн нэмэлт санхүүжилт төсөл (АХБ)***

2015 оны 10 сарын 28-ны өдөр Монгол Улсын засгийн газар Азийн хөгжлийн банктэй “Хөдөө аж ахуйн болон хөдөөгийн хөгжлийн төслийн нэмэлт санхүүжилт”-ийн 3287-МОН, 3288-МОН (СФ) тоот дамжуулан зээлдүүлэх гэрээнүүдийг байгуулсан. Энэхүү нэмэлт гэрээний хүрээнд Банк нь Сангийн яамтай 2016 оны 5 сарын 5-ны өдөр зээлийн гэрээг байгуулсан бөгөөд 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлийн үлдэгдэл нь 18,726,562 мянган төгрөг (2023: 22,930,000 мянган төгрөг) ба тус жилийн хүү 4.5% болно.

Зээлийн батлан даалтын сан

Азийн хөгжлийн банкны “Зээлийн батлан даалтын тогтолцоог дэмжих замаар эдийн засгийг төрөлжүүлэх, ажил эрхлэлтийг нэмэгдүүлэх” төслийн зээлийг хэрэгжүүлэх хүрээнд Банк нь Зээлийн батлан даалтын сантай “Батлан даалтын ерөнхий гэрээ”-г байгуулсан. Энэхүү төслийн зээлийн хүрээнд 16,700,000 мянган төгрөгийн батлан даалтын эх үүсвэр хүлээн авсан бөгөөд санхүүжилтийн зардал нь жилийн 5% байна. 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлийн үлдэгдэл нь 14,036,373 мянган төгрөг (2023: 7,200,000 мянган төгрөг) байгаа ба 2033 онд төлөгдөж дуусна.

21. Зээлээр авсан санхүүжилт (үргэлжлэл)**Засгийн газраас санхүүжсэн эх үүсвэр (үргэлжлэл)**Орлогыг дэмжих хөтөлбөр

Гүүд Нэйборс Олон улсын ТББ-аас тодорхойлсон зорилтот бүсийн оршин суугчдын өрхийн орлогыг нэмэгдүүлэх, амжиргааны чанар, нийгэм, эдийн засгийн чадавхийг нэмэгдүүлэх зорилгоор Банк Гүүд Нэйборс Монгол байгууллагатай 2023 оны 10 сарын 6-ны өдөр гэрээ байгуулсан. Жилийн хүү нь 3% байна. 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээл 1,223,000 мянган төгрөг (2023: 1,200,000 мянган төгрөг)-ийн үлдэгдэлтэй байгаа ба 2028 оны 5-р сард төлөгдөж дуусна.

Гэр бүл, хөдөлмөр хамгааллын яам – Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сан(i) Хөдөлмөрийн зах зээлийг дэмжих жижиг зээл 2023

Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамтай "Хөдөлмөрийн зах зээлийг дэмжих туршилтын хөтөлбөр"-ийн хүрээнд 2022 оны 12 сарын 26-ны өдөр "Бичил бизнес эрхлэгчдийг дэмжих арга хэмжээний хүрээнд олгох жижиг зээлийг дамжуулан зээлдүүлэх гэрээ"-г байгуулан хамтран ажиллаж байна. Жилийн хүү нь 4.4% байна. 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлийн үлдэгдэл нь 3,350,000 мянган төгрөг (2023: 586,900 мянган төгрөг) ба 2025 оны 12-р сард төлөгдөж дуусна.

(ii) Хөдөлмөрийн зах зээлийг дэмжих жижиг зээл 2024

Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамтай "Хөдөлмөрийн зах зээлийг дэмжих туршилтын хөтөлбөр"-ийн хүрээнд 2024 оны 06 сарын 18-ны өдөр "Бичил бизнес эрхлэгчдийг дэмжих арга хэмжээний хүрээнд олгох жижиг зээлийг дамжуулан зээлдүүлэх гэрээ"-г байгуулан хамтран ажиллаж байна. Жилийн хүү нь 3.45% байна. 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлийн үлдэгдэл нь 6,500,000 мянган төгрөг (2023: 3,350,000 мянган төгрөг) ба 2027 оны 6-р сард төлөгдөж дуусна.

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яамЖижиг дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх сангийн урт хугацаат хөнгөлөлттэй зээл

Банк 2019 оны 8 сарын 2-ны өдөр Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яамтай "Ерөнхий нөхцөл тохиролцоо хамтран ажиллах гэрээ"-г байгуулсан. Төслийн хүрээнд 21,026,105 мянган төгрөгийн зээлийн эх үүсвэр хүлээн авсан бөгөөд эх үүсвэрт тооцох жилийн хүү нь 1.8% байна. 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлийн үлдэгдэл 636,977 мянган төгрөг (2023: 4,850,000 мянган төгрөг) байгаа ба 2025 оны 7-р сард төлөгдөж дуусна.

Зах зээл ба Бэлчээрийн удирдлагын хөгжил

Банк 2020 оны 5 сарын 15-ны өдөр Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яамтай "Ерөнхий нөхцөл тохиролцоо хамтран ажиллах гэрээ"-г байгуулсан. Төслийн хүрээнд Банк 2,772,800 мянган төгрөгийн төслийн зээлийн эх үүсвэр хүлээн авсан бөгөөд эх үүсвэрт тооцох жилийн хүү нь 5% байна. 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлийн үлдэгдэл 142,120 мянган төгрөг (2023: 2,770,000 мянган төгрөг) байгаа ба 2026 оны 10-р сард төлөгдөж дуусна.

Кино урлагийг дэмжих сангаас олгох хөнгөлөлттэй зээл

ХААН банк 2024 оны 10 сарын 31-ний өдөр Кино урлагийн зөвлөлтэй "Хамтран ажиллах гэрээ"-г байгуулсан. Төслийн хүрээнд банк 1,000,000 мянган төгрөгийн төслийн зээлийн эх үүсвэр хүлээн авсан бөгөөд эх үүсвэрт тооцох жилийн хүү нь 3% байна. 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлийн үлдэгдэл 1,000,000 мянган төгрөг байгаа ба 2028 оны 1-р сард төсөл хэрэгжиж дуусна.

Дээрх бүх зээлийн санхүүжилт нь барьцаагүй.

Зээлийн гэрээнүүдийн ихэнх нь тодорхой шалгуур үзүүлэлтүүдийг хангаж байхыг Банкнаас шаарддаг ба тус нөхцөлүүдийг дараах төрлүүдэд ангилан үзүүлж болно:

- Өөрийн хөрөнгийн харьцаа (эрсдэлээр жинлэсэн өөрийн хөрөнгийн харьцаа, 1 дүгээр зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгө болон нийт хөрөнгийн харьцаа);
- Санхүүгийн эрсдэлийн холбогдох харьцаа үзүүлэлтүүд (нийт гадаад валютын нээлттэй позиц, нэгж гадаад валютын арилжааны эрсдэлийн харьцаа, төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадварын харьцаа, хүүгийн хөшүүргийн харьцаа);
- Зээлтэй холбоотой харьцаа үзүүлэлтүүд (хамгийн том зээлдэгчид болон өөрийн хөрөнгийн харьцаа, холбоотой талын зээлийн харьцаа, нийт томоохон нөлөөллийн харьцаа, чанаргүй зээлийг нийт зээлд харьцуулсан харьцаа, нээлттэй зээлийн эрсдэлийн харьцаа, сангаас хаасан зээлийн нийт зээлд эзлэх харьцаа);

21. Зээлээр авсан санхүүжилт (үргэлжлэл)

- Бусад харьцаа үзүүлэлтүүд (зардал орлогын харьцаа, зээл хадгаламжийн харьцаа, нийт хөрөнгийн өгөөж болон өөрийн хөрөнгийн өгөөжийн хамгийн бага дүн).

Банк нь олон улсын санхүүгийн байгууллагад гаргасан өрийн бичгийн нийт дүн 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар 37,035,349 мянган төгрөг (2023 оны 12 дугаар сарын 31: 55,273,188 мянган төгрөг) байна.

Банк 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр болон 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар гэрээний үүргээ биелүүлж ажилласан.

22. Бусад өр төлбөр

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2024 оны 12 дугаар сарын 31	2023 оны 12 дугаар сарын 31
<i>Бусад санхүүгийн өр төлбөр:</i>		
Өглөг болон хуримтлагдсан өр төлбөр	42,671,917	37,372,135
Хойшлогдсон клирингийн төлбөр тооцоо	39,388,637	79,774,247
Картын түр өглөг	36,461,566	31,960,367
Балансын гадуурх үүргийн нөөц (Тодруулга 34)	19,569,934	12,534,864
<i>Бусад санхүүгийн бус өр төлбөр:</i>		
Цалингийн өглөг	25,777,756	19,666,057
Орлогын албан татавараас бусад татварын өглөг	15,876,184	9,700,389
Хойшлогдсон орлого	86,233	643,756
Нийт бусад өр төлбөр	179,832,227	191,651,815

Хойшлогдсон клирингийн төлбөр тооцоо болон картын түр өглөг нь төлөх бэлэн мөнгө болон төлбөр тооцоотой хамааралтай байдаг. Холбогдох төлбөр нь дараа ажлын өдөрт бүрэн төлөгддөг.

23. Хувьцаат капитал, бусад нөөц ба ногдол ашиг

Хувьцаат капитал

	Энгийн хувьцааны тоо, олгосон болон бүрэн төлөгдсөн		Дүн	
	2024 оны 12 дугаар сарын 31	2023 оны 12 дугаар сарын 31	2024 оны 12 дугаар сарын 31 Мянган төгрөгөөр	2023 оны 12 дугаар сарын 31 Мянган төгрөгөөр
Нийт энгийн хувьцаа	1,912,198,000	1,912,198,000	191,219,800	191,219,800
Нэмж төлөгдсөн капитал	-	-	164,257,808	164,257,808
Жилийн эцсийн байдлаар нийт цэвэр энгийн хувьцаа	1,912,198,000	1,912,198,000	355,477,608	355,477,608

Банк 2023 оны 4 сарын 13-ны өдрөөс 4 сарын 19-ний өдрийн хооронд Монголын Хөрөнгийн Бирж(МХБ)-ээр дамжуулан хувьцаагаа анх удаа олон нийтэд санал болгосон (IPO). Монголбанк 2023 оны 6 сарын 22-ны өдөр IPO-оос төвлөрсөн эх үүсвэрийг өөрийн хөрөнгөд бүртгэх хүсэлтийг хүлээн авч зөвшөөрсөн. IPO-ийн үр дүнд 183,379,788 мянган төгрөгийг өөрийн хөрөнгөд бүртгэсэн. Үүнд нийт санал болгож буй 191,219,800 ширхэг энгийн хувьцааны нэрлэсэн үнэ болох 19,121,980 мянган төгрөгийн энгийн хувьцаа багтсан ба нийт 164,257,808 мянган төгрөгийг нэрлэсэн үнэ болон IPO-ийн үнийн зөрүүгээр нэмж төлөгдсөн капитал дансанд бүртгэсэн.

2024 онд Банк Хувьцаа эзэмшигчдийн хурлын шийдвэр болон Монголбанкны зөвшөөрлийн дагуу 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн ногдол ашиг болох 271,015,823 мянган төгрөг (2023: 180,702,711 мянган төгрөг)-ийг хувьцаа эзэмшигчиддээ тараасан.

Банкны хувьцаа эзэмшигчдийн өмчлөлийн хувь хэмжээ 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр болон 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар дараах байдалтай байна:

	2024 оны 12 дугаар сарын 31	2023 оны 12 дугаар сарын 31
Эйч Эс Холдингс Лимитед Компани	40.99%	40.99%
Таван Богд Холдинг ХХК	22.78%	22.78%
Д.Хулан	13.22%	13.22%
Эйч Эс Интернэйшнл (Ази) Лимитед Компани	8.78%	8.78%
Олон нийт	14.23%	14.23%
Нийт энгийн хувьцаа	100.00%	100.00%

Эйч Эс Интернэйшнл (Ази) Лимитед Компани нь 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр болон 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Эйч Эс Холдингс Лимитед Компанийн 100% охин компани юм.

23. Хувьцаат капитал, бусад нөөц ба ногдол ашиг (үргэлжлэл)

Бусад нөөц

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Мөнгөн гүйлгээний хейджийн нөөц	БДОБҮЦ-ээр бүртгэгдэх нөөц	Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нөөц	Нийт бусад нөөц
2024 оны 12 дугаар сарын 31				
2024 оны 1 сарын 1-нээр	(2,729,982)	3,766,689	86,182,453	87,219,160
Хорогдуулалт	-	-	(1,853,578)	(1,853,578)
БДОБҮЦ-ээр бүртгэгдэх хөрөнгө оруулалтын бодит бус гарз	-	(2,630,405)	-	(2,630,405)
Хейджийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн гарз (Тодруулга 11)	2,592,462	-	-	2,592,462
Ашиг, алдагдалд дахин ангилагдсан хейджийн хэрэглүүрийн дахин үнэлгээ	(2,796,005)	-	-	(2,796,005)
Ашиг, алдагдалд дахин ангилагдсан хэрэгжсэн цэвэр гарз	3,084,910	-	-	3,084,910
БДОБҮЦ-ээр бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүрийн ХБЭА-ын цэвэр зардал (Тодруулга 10)	-	6,981,378	-	6,981,378
Бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдэх хойшлогдсон татварын хөрөнгө (Тодруулга 30.2)	(720,342)	(1,087,743)	-	(1,808,085)
Бусад дэлгэрэнгүй орлогын цэвэр өөрчлөлт	2,161,025	3,263,230	-	5,424,255
Хуримтлагдсан ашгийн өөрчлөлт	-	-	(1,853,578)	(1,853,578)
2024 оны 12 дугаар сарын 31	(568,957)	7,029,919	84,328,875	90,789,837

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Мөнгөн гүйлгээний хейджийн нөөц	БДОБҮЦ-ээр бүртгэгдэх нөөц	Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нөөц	Нийт бусад нөөц
2023 оны 12 дугаар сарын 31				
2023 оны 1 сарын 1-нээр	(10,420,015)	(3,452,623)	88,384,098	74,511,460
Хорогдуулалт	-	-	(2,201,645)	(2,201,645)
БДОБҮЦ-ээр бүртгэгдэх хөрөнгө оруулалтын бодит бус гарз	-	9,843,033	-	9,843,033
Хейджийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн гарз (Тодруулга 11)	(18,255,772)	-	-	(18,255,772)
Ашиг, алдагдалд дахин ангилагдсан хейджийн хэрэглүүрийн дахин үнэлгээ	21,318,201	-	-	21,318,201
Ашиг, алдагдалд дахин ангилагдсан хэрэгжсэн цэвэр гарз	7,190,948	-	-	7,190,948
БДОБҮЦ-ээр бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүрийн ХБЭА-ын цэвэр зардал	-	(217,284)	-	(217,284)
Бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдэх хойшлогдсон татварын хөрөнгө (Тодруулга 30.2)	(2,563,344)	(2,406,437)	-	(4,969,781)
Бусад дэлгэрэнгүй орлогын цэвэр хөдөлгөөн	7,690,033	7,219,312	-	14,909,345
Хуримтлагдсан ашгийн өөрчлөлт	-	-	(2,201,645)	(2,201,645)
2023 оны 12 дугаар сарын 31	(2,729,982)	3,766,689	86,182,453	87,219,160

24. Хүү болон түүнтэй адилтгах орлого

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2024	2023
<i>Үр ашигт хүүгийн аргачлалаар тооцсон хүүгийн орлого</i>		
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	1,785,654,298	1,376,822,871
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	495,737,521	400,713,505
ХӨ-өөр хэмжигдэх өрийн хэрэглүүр	74,915,312	76,713,503
БДОБҮЦ-ээр хэмжигдэх өрийн хэрэглүүр	20,180,538	8,560,941
Бусад банкинд байршуулсан харилцах, хадгаламж	1,377,110	2,004,373
Үр ашигт хүүгийн аргачлалаар тооцсон нийт хүүгийн орлого	2,377,864,779	1,864,815,193

Бусад адилтгах хүүгийн орлого

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2024	2023
ААБҮЦ-ээр хэмжигдэх өрийн хэрэглүүр	31,165,462	29,093,144
ААБҮЦ-ээр хэмжигдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	15,450,343	14,321,295
Нийт бусад хүү болон түүнтэй адилтгах орлого	46,615,805	43,414,439

Хүүгийн орлого, зардлыг ААБҮЦ-ээр хүлээн зөвшөөрөхөөс бусад тохиолдолд бүх өрийн хэрэглүүр бүрийн хувьд аккруэл суурьт үндэслэн үр ашигт хүүгийн аргачлалар тооцоолон бүртгэнэ. Энэ аргын дагуу гэрээний талуудын хооронд төлөгдсөн эсвэл хүлээн авсан бүх хураамж, гүйлгээний зардал болон бүх үнийн нэмэгдэл буюу хөнгөлөлтийг үр ашигт хүүнд оруулан тооцож, цаг хугацааны хувьд хойшлуулан хүүгийн орлого эсвэл зардалд бүртгэнэ. ААБҮЦ-ээр хэмжигдэх өрийн хэрэглүүрийн хүүгийн орлогыг нэрлэсэн хүүгээр тооцож орлого үр дүнгийн тайлангийн “бусад адилтгах орлого” мөрөнд тайлагнасан.

Үр ашигт хүүгийн бүрэлдэхүүн болох хураамжид санхүүгийн хөрөнгийг худалдан авах эсвэл санхүүгийн өр төлбөрийг үүсгэхэд шууд холбоотойтойгоор нэмэгдэн гардаг, жишээлбэл төлбөрийн чадварыг үнэлэх, зээлийн баталгаа эсвэл барьцааг үнэлэх болон бүртгэх, хэрэглүүрийн нөхцөлүүдийг хэлэлцэх болон холбогдох баримт бичиг боловсруулах зэрэг гэрээ байгуулахтай холбоотой аливаа хураамжууд орно. Банк нь харилцагчид зээл олгосны дараах богино хугацаанд тухайн зээлийг тусгайлсан хэлцэл байгуулах худалдах төлөвлөгөөгүй тохиолдолд тухайн зээлийг зах зээлийн хүүгээр олгохтой холбоотой хураамж, шимтгэлийг үр ашигт хүүгийн бүрэлдэхүүн хэсэг болгон тооцно. Зээл олгохоор хүлээсэн үүргийг Банк ААБҮЦ-ээр хэмжигдсэн санхүүгийн өр төлбөр гэж ангилдаггүй.

Үүссэн болон худалдан авсан үнэ цэнийн бууралттай санхүүгийн хөрөнгийн хувьд үр ашигт хүүгийн түвшин нь хүлээгдэж буй мөнгөн гүйлгээг (анхны хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдал) анх бодит үнэ цэнэ (худалдан авах үнээр илэрхийлэгддэг)-ээр хүлээн зөвшөөрч бүртгэхдээ хямдруулах хүү юм. Үр дүнд нь үр ашигт хүүгийн түвшин нь эрсдэлийн тохируулгатай байдаг.

Дараах нөхцөлөөс бусад үед санхүүгийн хөрөнгийн нийт дансны үнэд үр ашигт хүүгийн түвшинг ашиглан хүүгийн орлогыг тооцоолно. (1) зээлийн үнэ цэнийн бууралтад орсон санхүүгийн хөрөнгүүд (Шатлал 3), хүүгийн орлогын үр ашигт хүүний түвшинг ашиглан ХӨ-өөр тооцож, ХБЭА-ын санг хассан дүнгээр, (2) үүссэн болон худалдан авсан үнэ цэнийн бууралттай санхүүгийн хөрөнгийн хувьд анхны зээлийн тохируулгатай үр ашигт хүүгийн түвшинг ашиглан хорогдуулсан өртгийг тооцох үед.

Хэрэв шатлал 3-д ангилсан санхүүгийн хөрөнгийн зээлийн эрсдэл дараа нь сайжирч, хөрөнгө нь цаашид зээлийн үнэ цэнийн бууралтгүй болсон мөн энэ сайжирсан байдал нь хөрөнгийг зээлийн үнэ цэнийн бууралттай гэж тогтоосны дараа үүсэх үйл явдалтай бодитойгоор холбоотой байгаа тохиолдолд хөрөнгийг шатлал 3-аас гаргаж, хүүгийн орлогын дансны нийт дүнгээс үр ашигт хүүгийн аргаар тооцож бүртгэнэ. Өмнө нь хөрөнгө шатлал 3-д байсны улмаас ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрөгдөөгүй байсан нэмэлт хүүгийн орлого нь ангилал сайжирснаар үнэ цэнийн бууралтын буцаалт гэж хүлээн зөвшөөрөгдөнө.

25. Хүү болон түүнтэй адилтгах зардал

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2024	2023
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	864,668,770	587,269,083
Зээлээр авсан санхүүжилт	175,948,788	163,063,975
Хейдж хангасан своп хэлцлийн хүүгийн зардал	38,559,104	27,959,347
Банкнаас гаргасан үнэт цаас	31,860,385	13,999,172
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	13,447,201	12,474,527
Нийт хүүгийн зардал	1,124,484,248	804,766,104

Бусад адилтгах хүүгийн зардал

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2024	2023
Хейдж хангаагүй своп хэлцлийн хүүгийн зардал	35,658,284	13,349,300
Түрээсийн өр төлбөр (Тодруулга 16)	2,472,839	1,966,273
Санхүүгийн хөрөнгийн өөрчлөлтөөс үүссэн гарзын буцаалт	2,196,904	727,009
Нийт бусад хүү болон түүнтэй адилтгах зардал	40,328,027	16,042,582

26. Шимтгэл, хураамжийн цэвэр орлого

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2024	2023
Шимтгэл, хураамжийн орлого		
Картын үйлчилгээний шимтгэл, хураамж	145,044,474	134,127,436
Мобайл болон интернэт банкны үйлчилгээний шимтгэл, хураамж	122,284,078	116,937,472
Төлбөр тооцооны гүйлгээний шимтгэл, хураамж	21,619,552	16,964,575
Батлан даалт болон баталгааны шимтгэл, хураамж	3,537,739	3,546,341
Мөнгөн гүйлгээний шимтгэл, хураамж	2,102,858	1,835,710
Шилжүүлгийн шимтгэл, хураамж	169,701	241,410
Бусад	8,116,056	7,981,409
Нийт шимтгэл, хураамжийн орлого	302,874,458	281,634,353
Шимтгэл, хураамжийн зардал		
Мобайл үйлчилгээний шимтгэл, хураамж	33,589,632	27,154,247
Картын үйлчилгээний шимтгэл, хураамж	24,584,516	21,380,036
Төлбөр тооцооны гүйлгээний шимтгэл, хураамж	12,389,929	9,267,553
Гадаад валютын арилжааны шимтгэл, хураамж	1,621,574	1,888,925
Нийт шимтгэл, хураамжийн зардал	72,185,651	59,690,761
Шимтгэл, хураамжийн цэвэр орлого	230,688,807	221,943,592

Шимтгэлийн орлогыг үндсэн ажил гүйлгээ гарсны дараа тодорхой хугацаанд буюу Банк гүйцэтгэлийн үүргээ хангасан үед хүлээн зөвшөөрнө. Хүлээн авсан хураамж, шимтгэл болон авлагын дүн нь гүйцэтгэлийн ялгаатай үүргүүд гэж тодорхойлсон үйлчилгээний хувьд гүйлгээний үнийг илэрхийлнэ. Иймд орлогод харилцагчийн нэрийн өмнөөс гадаад валют худалдах, худалдан авахад зориулсан хураамж, төлбөрийн гүйлгээ хийх үйлчилгээний хураамж, бэлэн мөнгөний төлбөр тооцоо, цуглуулах, зарцуулах хураамж зэрэг багтана.

27. Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн цэвэр гарз

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2024	2023
Хейджийн хэрэгжсэн цэвэр гарз	(3,100,639)	(7,141,463)
Хейджийн өгөөжгүй хэсэг	1,594,001	(4,634,804)
Хейдж хангаагүй своп хэлцлийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт	916,525	(827,746)
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн нийт цэвэр гарз	(590,113)	(12,604,013)

28. Зээлжих эрсдэлийн сан

Дараах хүснэгтэд ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдсэн тайлант жилийн санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн ХБЭА-ын сангийн зардал/(буцаалт)-ыг харуулав:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2024	2023
<i>ХБЭА-ын сангийн цэвэр зардал/(буцаалт):</i>		
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө (Тодруулга 7)	759,236	(1,155,522)
Монголбанкинд заавал байлгах нөөц (Тодруулга 8)	4,387,536	1,262,104
Бусад банк санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах хадгаламж (Тодруулга 9)	674	-
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (Тодруулга 12)	90,530,058	85,822,040
ХӨ-өөр хэмжигдэх өрийн хэрэглүүр (Тодруулга 10)	(993,373)	942,314
БДОБҮЦ-ээр хэмжигдэх өрийн хэрэглүүр (Тодруулга 10)	6,981,379	(217,284)
Балансын гадуурх үүрэг (Тодруулга 34)	7,035,070	6,327,915
Бусад хөрөнгө (Тодруулга 13)	9,929,522	(220,320)
Нийт ХБЭА-ын сан	118,630,102	92,761,247

29. Үйл ажиллагааны зардал

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2024	2023
Цалин, хөлс ба урамшуулал	221,991,019	169,146,648
МТ-ийн үйлчилгээний зардал	110,069,601	99,681,682
Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл (Тодруулга 14)	59,253,010	55,676,503
Мөнгөн хадгаламжийн даатгалын шимтгэл	32,336,137	26,879,455
Эрүүл мэнд, нийгмийн даатгалын шимтгэл	26,854,647	20,748,148
Барилга, байшингийн засварын зардал	23,600,403	20,736,904
Биет бус хөрөнгийн хорогдуулалт (Тодруулга 15)	14,947,797	18,292,815
Оффисын бараа материал, хангамжийн зардал	12,957,181	11,385,774
Маркетинг, зар сурталчилгааны зардал	12,252,403	11,602,083
Ашиглах эрхтэй хөрөнгийн элэгдэл (Тодруулга 16)	9,834,378	8,438,579
Харуул хамгаалалтын үйлчилгээ	7,275,589	5,890,783
Хадгаламж тогтворжуулах сангийн зардал	4,850,736	4,605,537
Мэдээлэл, харилцаа холбооны зардал	4,678,993	4,321,496
Тээврийн зардал	4,196,925	3,874,097
Арга хэмжээний зардал	3,975,867	3,381,287
Мэргэжлийн үйлчилгээний зардал	3,811,708	4,052,471
Судалгааны зардал	3,310,266	1,524,750
Албан томилолтын зардал	3,107,049	2,529,101
Орлогын албан татвараас бусад татварын зардал	3,045,118	8,036,988
Сургалтын зардал	2,385,047	3,537,942
Даатгалын зардал	2,134,124	1,925,472
Богино хугацаат түрээсийн зардал	1,509,979	1,687,294
Бусад зардал	14,175,175	14,782,024
Нийт дүн	582,553,152	502,737,833

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2024	2023
Эрүүл мэнд ба нийгмийн даатгалын шимтгэл:		
Эрүүл мэнд ба нийгмийн даатгалын сан	8,593,487	6,639,407
Тэтгвэрийн даатгалын сан	18,261,160	14,108,741
Нийт дүн	26,854,647	20,748,148

Банкны ажилчдын цалин, нийгмийн даатгалын шимтгэл, жилийн цалинтай чөлөө, ХЧТАТэтгэмж, урамшуулал, мөнгөн бус тэтгэмжийг ажилтны холбогдох үйлчилгээ үзүүлсэн тайлант жилд тайлагнана. Банк хуулиар тогтоосон шимтгэлийн тогтолцооны төлбөрөөс гадна тэтгэвэр болон түүнтэй адилтгах тэтгэмжийн төлбөрийг хийх хууль ёсны болон бодит үүрэг хүлээхгүй.

2024 оны 6 болон 11-р сард ажилчдын үндсэн цалин нэмэгдсэнтэй холбоотойгоор тайлант жилийн цалингийн зардал өссөн.

2024 оны санхүүгийн жилд аудиторын аудитын үйлчилгээний шимтгэлд 624,619 мянган төгрөг (2023: 412,879 мянган төгрөг), бусад баталгаажуулалтын үйлчилгээний шимтгэлд 428,921 мянган төгрөг (2023: 359,025 мянган төгрөг), баталгаажуулалтын бус үйлчилгээний шимтгэлд 514,043 мянган төгрөг (2023:1,071,763 мянган төгрөг)-ийг тус тус бүртгэсэн.

30. Орлогын албан татвар

30.1 Орлогын албан татварын зардал

2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр болон 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн орлогын албан татварын зардлын бүрэлдэхүүнд:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2024	2023
Тайлант жилийн татвар:		
Тайлант жилийн татварын зардал	191,181,727	184,798,981
Хойшлогдсон татвар:		
Түр зөрүү үүссэнтэй холбоотой болон татварын алдагдал	235,301	(823,532)
Нийт орлогын албан татварын зардал	191,417,028	183,975,449

Орлогын албан татварыг тайлант үеийн эцэст бүхэлдээ буюу үндсэндээ батлагдсан хууль тогтоомжийн дагуу санхүүгийн тайлангуудад хүлээн зөвшөөрнө. Орлогын албан татварын зардал нь тухайн тайлант хугацааны болон хойшлогдсон татвараас бүрдэх бөгөөд тухайн зардлуудтай холбоотой ажил гүйлгээ нь тухайн буюу өөр тайлант хугацаанд бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдсэнээс бусад тохиолдолд тухайн жилийн ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрөгдөнө.

Тайлант хугацааны орлогын албан татвар нь тухайн болон өмнөх хугацаанд үүссэн татвар ногдуулах ашиг, алдагдалтай холбоотой татварын байгууллагад төлөх эсвэл түүнээс нөхөн авах дүн болно. Санхүүгийн тайланг холбогдох татварын албанд тушаахаас өмнө баталж амжаагүй тохиолдолд татвар ногдуулах ашиг, алдагдлыг урьдчилан тооцоолдог. Орлогын албан татвараас бусад татваруудыг удирдлагын болон үйл ажиллагааны бусад зардалд бүртгэдэг.

Хойшлогдсон орлогын албан татварыг тооцоохдоо татварын алдагдлыг ирээдүйд шилжүүлэх балансын өглөгийн аргыг ашигладаг ба санхүүгийн тайлангийн өдрийн байдлаарх хөрөнгө, өр төлбөрийн татварын суурь болон санхүүгийн тайлан дахь бүртгэлийн дүнгийн хооронд үүсэх түр зөрүүнд үндэслэж тооцдог.

Анхны хүлээн зөвшөөрөлийн чөлөөлөлтийн дагуу татвар ногдуулах ашиг болон бүртгэлийн ашгийн алинд ч нөлөөлдөггүй, мөн бизнесийн нэгдлээс бусад ажил гүйлгээнд хөрөнгө ба өр төлбөрийг анхлан хүлээн зөвшөөрөх үед үүссэн түр зөрүүгийн хувьд хойшлогдсон татвар бүртгэхгүй. Хойшлогдсон татварын үлдэгдлийг тайлант хугацааны эцэст бүхэлдээ буюу үндсэндээ батлагдсан байсан татварын хувь хэмжээгээр тооцож байгаа бөгөөд түр зөрүү гарах хугацаанд буцаах эсвэл татварын алдагдлыг ирээдүйд ашиглагдах үед тооцохоор хүлээгдэж байдаг.

Хасагдах түр зөрүү болон татварын алдагдал шилжүүлснээс үүссэн хойшлогдсон татварын хөрөнгийг ирээдүйд түр зөрүү буцаах магадлалтай үед бүртгэх бөгөөд эдгээр түр зөрүүг ирээдүйд олох татварын ашгаас хасч ашиглаж болохуйц хэмжээгээр хүлээн зөвшөөрнө.

Банк санхүүгийн тайлагналын зорилгоор орлогод суурилан албан татварыг тооцоолдог бөгөөд орлогын албан татварын зорилгоор татвар ногдохгүй орлого болон татвараас хасагдахгүй зардлын хувьд тохируулга хийх замаар орлогын албан татварын зардлыг тодорхойлдог. Банк нь Монгол Улсын татварын хууль тогтоомжийн дагуу 6,000,000 мянган төгрөг (2023: 6,000,000 мянган төгрөг) хүртэлх татвар ногдох орлогоос 10%, 6,000,000 мянган төгрөг (2023: 6,000,000 мянган төгрөг)-өөс илүү гарсан дүнгээс 25%-ийн орлогын албан татвар төлдөг. Засгийн Газрын бондын хүүгийн орлого нь хуулийн дагуу татвар ногдохгүй орлого болно. Харилцагчдад олгосон чанаргүй зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын гарз нь орлогын татварын зорилгоор хасагдах зардал болно.

Татварын өмнөх ашгаас хуулиар тогтоосон хувь хэмжээгээр тооцож гаргасан орлогын албан татварын зардлыг Банкинд хүчин төгөлдөр үйлчлэх орлогын татварын хувь хэмжээгээр тооцож гаргасан орлогын албан татварын зардалд 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр болон 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн байдлаар хэрхэн тохируулсныг дараах байдлаар үзүүлэв. Үүнд:

30. Орлогын албан татвар (үргэлжлэл)

30.1 Орлогын албан татварын зардал (үргэлжлэл)

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2024	2023
Татварын өмнөх ашиг	829,931,484	742,758,322
25%-ийн орлогын албан татвар (2023: 25%)	207,482,871	185,689,580
Татвар ногдох орлогоос хасагдахгүй зардлын нөлөө	7,288,726	6,786,271
Татвараас чөлөөлөгдөх орлого-Засгийн газрын бонд	(16,105,014)	(12,492,373)
Тусгай хувь хэмжээгээр ногдуулсан орлогын албан татвар	(238,385)	(130,422)
Тайлант жилийн ногдуулсан татвараас бага/давсан сан	(6,111,170)	5,022,393
Бага хувиар татвар ногдуулах орлогын нөлөө	(900,000)	(900,000)
Тайлант жилийн татварын зардал	191,417,028	183,975,449

2024 оны орлогын албан татварын үр ашигт хүүгийн хувь хэмжээ нь 23.06% (2023: 24.77%) байна.

Монгол Улсын татварын хууль тогтоомжийн дагуу татвараас чөлөөлөгдөх орлогод Засгийн газрын бондын хүүний орлого орсон байна.

30.2 Хойшлогдсон татвар

Банкны тодорхой бус байр суурийг удирдлага тайлант үеийн эцэс бүрд дахин үнэлдэг. Банкны орлогын татварын байр суурийг татварын байгууллага хүлээн зөвшөөрөхгүй байж болохоос үүдэн нэмэлт татвар ногдуулах нь ногдуулахгүй байхаас илүү магадлалтай гэж удирдлага үзсэн тохиолдолд өр төлбөрийг хүлээн зөвшөөрнө. Санхүүгийн тайлангийн эцсийн өдрийн байдлаар бүхэлдээ буюу үндсэндээ батлагдсан байсан хууль тогтоомжийн тайлбар, мөн ижил асуудлыг шүүх байгууллагын шийдвэрлэсэн байдалд үндэслэн үнэлгээ хийдэг.

Торгууль, алданги болон орлогын бус татвартай холбоотой өглөгийн хувьд тайлант хугацааны эцэс дэх өр төлбөрийг барагдуулахад шаардагдах зардлыг удирдлага хамгийн боломжит аргаар тодорхойлсноор хүлээн зөвшөөрнө.

СТОУС, Нягтлан бодох бүртгэлийн стандарт болон Монгол Улсын татварын хууль тогтоомжийн зохицуулалтын ялгаа нь санхүүгийн тайлагналын зорилгоор хөрөнгө, өр төлбөрийн дансны үнэ болон тэдгээрийн татварын сууриар тооцсон үнийн хооронд түр зөрүүг үүсгэдэг. Эдгээр түр зөрүүгийн татварын нөлөөллийг доор дэлгэрэнгүй харууллаа.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Бодит үнэ цэнээр хэмжигдэх хөрөнгө оруулалт болон бусад санхүүгийн хөрөнгө ба ХБЭА	Санхүүгийн үүсмэл хэрэглүүрийн дахин үнэлгээ	Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл	Нийт дүн
2024 оны 1 сарын 1-нээрх	768,203	(161,815)	(9,461,889)	(8,855,501)
Бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрсөн (Тодруулга 23)	(1,087,743)	(720,342)	-	(1,808,085)
Ашиг, алдагдалд бүртгэсэн	2,783,863	147,528	(3,166,692)	(235,301)
2024 оны 12 сарын 31-нээрх	2,464,323	(734,629)	(12,628,581)	(10,898,887)
2023 оны 1 сарын 1-нээрх	2,966,737	(756,019)	(6,919,969)	(4,709,251)
Бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрсөн (Тодруулга 23)	(2,406,437)	(2,563,345)	-	(4,969,782)
Ашиг, алдагдалд бүртгэсэн	207,903	3,157,549	(2,541,920)	823,532
2023 оны 12 сарын 31-нээрх	768,203	(161,815)	(9,461,889)	(8,855,501)

30. Орлогын албан татвар (үргэлжлэл)

30.3 Орлогын албан татварын өглөг

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2024 оны 12 дугаар сарын 31	2023 оны 12 дугаар сарын 31
Орлогын албан татварын өр төлбөр 1 сарын 1-ний өдрөөр	27,366,766	3,957,990
Тайлант жилийн орлогын татварын зардал	191,181,727	184,798,981
Төлсөн татвар	(209,632,612)	(161,390,205)
Орлогын албан татварын өр төлбөр 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар	8,915,881	27,366,766

31. Нэгж хувьцаанд ногдох ашиг

Нэгж хувьцаанд ногдох ашгийг Банкны хувьцаа эзэмшигчдэд ногдох ашиг, алдагдлыг тайлант жилийн эргэлтэд байгаа хувьцааны жинлэсэн дундаж тоонд хувааж тодорхойлно. Банкинд хорогдуулсан энгийн хувьцаа байхгүй тул хорогдуулсан болон үндсэн ногдох ашиг ижил байна. Нэгж хувьцаанд ногдох ашгийг доорх байдлаар тооцоолсон:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2024 оны 12 дугаар сарын 31	2023 оны 12 дугаар сарын 31
Энгийн хувьцаа эзэмшигчдэд хамаарах ашиг – үндсэн болон хорогдуулсан	638,514,456	558,782,873
Нэгж хувьцаанд ногдох энгийн хувьцааны жинлэсэн дундаж тоо	1,912,198,000	1,818,945,604

Нэгж хувьцаанд ногдох ашиг

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2024 оны 12 дугаар сарын 31	2023 оны 12 дугаар сарын 31
Тухайн тайлангийн хугацаанд Банкны хувьцаа эзэмшигчдэд:		
Нэгж хувьцаанд ногдох ашиг, үндсэн	334	307
Нэгж хувьцаанд ногдох ашиг, хорогдуулсан	334	307

32. Санхүүгийн үйл ажиллагаанаас үүссэн өр төлбөрийн тохируулга

Банкны өр төлбөр болон түүний өөрчлөлт, хөдөлгөөнийг тайлант хугацаа бүрээр үзүүлэв. Мөнгөн гүйлгээний тайланд өрийн зүйлсийг санхүүжилт гэж тусгасан:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Санхүүгийн үйл ажиллагаанаас үүссэн өр төлбөр				
	Зээлээр авсан санхүүжилт	Репо хэлцэл	Банкнаас гаргасан үнэт цаас	Түрээсийн өр төлбөр	Нийт дүн
2024 оны 1 сарын 1-нээрх санхүүгийн үйл ажиллагаанаас үүссэн өр төлбөр	2,121,721,870	60,182,082	223,998,582	13,036,341	2,418,938,875
Мөнгөн гүйлгээ					
Орох мөнгөн урсгал	894,136,139	839,494,046	526,865,000	-	2,260,495,185
Гарах мөнгөн урсгал	(535,069,802)	(811,873,401)	-	(9,437,574)	(1,356,380,777)
Төлөгдсөн хүү	(171,753,453)	(10,609,175)	(26,597,934)	(2,472,839)	(211,433,401)
Мөнгөн бус гүйлгээ					
Шинэ түрээс	-	-	-	11,620,498	11,620,498
Хуримтлагдсан хүү	175,948,788	10,598,313	30,684,281	2,472,839	219,704,221
Гадаад валютын ханшийн тохируулга	426,710	-	3,667,365	-	4,094,075
2024 оны 12 сарын 31-нээрх санхүүгийн үйл ажиллагаанаас үүссэн өр төлбөр	2,485,410,252	87,791,865	758,617,294	15,219,265	3,347,038,676
<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Санхүүгийн үйл ажиллагаанаас үүссэн өр төлбөр				
	Зээлээр авсан санхүүжилт	Репо хэлцэл	Банкнаас гаргасан үнэт цаас	Түрээсийн өр төлбөр	Нийт дүн
2023 оны 1 сарын 1-нээрх санхүүгийн үйл ажиллагаанаас үүссэн өр төлбөр	1,776,932,717	367,267,329	-	11,231,249	2,155,431,295
Мөнгөн гүйлгээ					
Орох мөнгөн урсгал	957,358,478	958,913,403	226,762,400	-	2,143,034,281
Гарах мөнгөн урсгал	(616,157,388)	(1,271,488,927)	-	(8,410,670)	(1,896,056,985)
Төлөгдсөн хүү	(57,486,650)	(4,643,211)	(9,638,271)	(1,966,273)	(73,734,405)
Мөнгөн бус гүйлгээ					
Шинэ түрээс	-	-	-	10,215,762	10,215,762
Хуримтлагдсан хүү	163,063,975	10,133,488	13,999,172	1,966,273	189,162,908
Гадаад валютын ханшийн тохируулга	(101,989,262)	-	(7,124,719)	-	(109,113,981)
2023 оны 12 сарын 31-нээрх санхүүгийн үйл ажиллагаанаас үүссэн өр төлбөр	2,121,721,870	60,182,082	223,998,582	13,036,341	2,418,938,875

33. Сегментийн шинжилгээ

Үйл ажиллагааны сегмент нь бизнесийн үйл ажиллагааны явцад орлого олж, зардал гаргадаг бүрэлдэхүүн хэсгээс бүрдэх бөгөөд үйл ажиллагааны үр дүнг үйл ажиллагааны ахлах шийдвэр гаргагч тогтмол хянадаг ба санхүүгийн мэдээллийг сегмент бүрээр бүртгэх боломжтой байдаг. Үйл ажиллагааны ахлах шийдвэр гаргагч нь Банкны гүйцэтгэх удирдлагын хорооны гишүүд юм.

Банк нь бүтээгдэхүүн, үйлчилгээнд суурилсан дараах таван бизнесийн үндсэн сегментэд үйл ажиллагаагаа явуулдаг:

- *Иргэдийн банк:* Хувийн банкны үйлчилгээ, харилцагчийн хувийн харилцах, хадгаламж, кредит болон дебит карт, хэрэглээний зээл, ипотекийн зээл зэрэг үйлчилгээнүүд орно.
- *ЖДБ-ийн банк:* Харилцах, хугацаагүй болон хугацаатай хадгаламжийн данс, овердрафт, зээл болон бусад зээлийн хэрэгсэл, бизнесийн зөвлөгөө болон бусад зөвлөгөөг өгөх үйлчилгээг үзүүлнэ.
- *Байгууллагын банк:* Харилцах, хугацаагүй болон хугацаатай хадгаламжийн данс, овердрафт, зээл болон бусад зээлийн хэрэгслийн үйлчилгээг үзүүлнэ.
- *Хөрөнгө удирдлагын үйл ажиллагаа:* Эрсдэлийн удирдлагын зорилгоор үүсмэл хэрэглүүрүүдийг ашиглах болон богино хугацаат байршуулалт, компани засгийн газрын ерийн үнэт цаас зэрэг хөрөнгөд хөрөнгө оруулалт хийсэн санхүүжилт болон төвлөрсөн эрсдэлийн удирдлагын үйл ажиллагаа нь хөрөнгө удирдлагын үйл ажиллагаа юм. Үйл ажиллагаа нь Банкны хөрөнгө удирдлагын үйл ажиллагаа юм.

Дээрх сегментийн үр дүнгээс гадна Төв оффисын үйл ажиллагаа болон банкны байр, байгууллагын тодорхой зардлыг удирдан чиглүүлдэг төвлөрсөн дундын үйлчилгээний үйл ажиллагааг багтаасан Банкны үйл ажиллагааны ерөнхий үр дүнг Бусад гэж тодруулсан.

Банк татварын өмнөх ашигт үндэслэн сегмент бүрийн ашигт ажиллагааг үнэлдэг.

Банк үйл ажиллагаагаа Монгол Улсад явуулдаг тул газарзүйн сегментийн талаар нэмэлт мэдээлэл байхгүй. Гадаад харилцагч болон хамтрагч байгууллагуудтай хийсэн гүйлгээний орлого нь 2024 болон 2023 онд Банкны нийт орлогын 10% ба түүнээс дээш хувийг эзлээгүй байна.

33. Сегментийн шинжилгээ (үргэлжлэл)

2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар

Мянган төгрөгөөр	Иргэдийн банк	ЖДБ-ийн банк	Байгууллагын банк	Хөрөнгө удирдлага	Бусад	Нийт дүн
Үр ашигт хүүгийн аргачлалаар тооцоолсон хүүгийн орлого	1,265,329,094	291,527,735	228,665,898	583,023,425	9,318,627	2,377,864,779
<i>Бизнесийн зээлийн бүтээгдэхүүн</i>	455,054,265	270,867,519	228,658,597	-	6,088,641	960,669,022
<i>Хэрэглээний зээлийн бүтээгдэхүүн</i>	810,274,829	20,660,216	7,301	-	3,229,986	834,172,332
<i>Бусад хүүгийн орлого</i>	-	-	-	583,023,425	-	583,023,425
Бусад адилтгах хүүгийн орлого	15,749,739	1,729,660	-	29,057,013	79,393	46,615,805
Хүүгийн зардал	(776,243,511)	(43,397,142)	(45,413,178)	(294,286,411)	34,855,994	(1,124,484,248)
<i>Хувь хүн</i>	(720,706,483)	(24,624,577)	(115,514)	-	(187,327)	(745,633,901)
<i>Байгууллага</i>	(55,537,028)	(18,772,565)	(45,297,664)	(294,286,411)	35,043,321	(378,850,347)
Бусад адилтгах хүүгийн зардал	(2,013,772)	(459,068)	-	-	(37,855,187)	(40,328,027)
Цэвэр хүүгийн орлогын хуваарилалт дахь Төв оффисын зардлын хуваарилалт	(181,152,487)	(39,994,130)	(38,467,572)	-	259,614,189	-
Үйл ажиллагааны сегмент хоорондын гүйлгээ	500,273,933	(59,147,865)	(27,632,232)	(306,817,908)	(106,675,928)	-
Хүү болон түүнтэй адилтгах орлогын цэвэр ашиг	821,942,996	150,259,190	117,152,916	10,976,119	159,337,088	1,259,668,309
Зээлжих эрсдэлийн (сан)/буцаалт	(83,091,925)	(34,806,424)	18,492,216	(11,135,450)	(8,088,519)	(118,630,102)
Зээлжих эрсдэлийн сангийн дараах хүү болон түүнтэй адилтгах орлогын цэвэр ахуйц ашиг	738,851,071	115,452,766	135,645,132	(159,331)	151,248,569	1,141,038,207
Шимтгэл, хураамжийн орлого	256,618,140	14,043,621	30,457,448	1,755,249	-	302,874,458
Шимтгэл, хураамжийн зардал	(52,601,019)	(2,146,915)	(3,588,054)	(13,849,663)	-	(72,185,651)
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн цэвэр (гарз)/олз	-	-	-	(590,113)	-	(590,113)
Гадаад валютын арилжааны олз	7,532,534	1,672,361	2,677,755	20,151,919	-	32,034,569
Гадаад валютын ханшийн өөрчлөлтийн олз	-	-	-	(2,050,213)	-	(2,050,213)
БДОБУЦ-ээр хэмжигдэх өрийн хэлбэрээрх үнэт цаасны цэвэр олз/(гарз)	-	-	-	2,449,196	-	2,449,196
ХӨ-өөр хэмжигдэх санхүүгийн хөрөнгүүдийн өөрчлөлтөөс үүссэн цэвэр олз/(гарз)	7,046,931	8,671	(2,872,277)	(618,628)	86,193	3,650,890
Үйл ажиллагааны бусад орлого	714,272	10,748	-	5,333	5,920,059	6,650,412
Үйл ажиллагааны зардал	(207,947,786)	(16,079,146)	(3,203,986)	(5,736,444)	(349,585,790)	(582,553,152)
Бусад гарз, цэвэр дүнгээр	285,376	96,890	-	-	(1,769,385)	(1,387,119)
Татварын өмнөх ашиг	750,499,519	113,058,996	159,116,018	1,357,305	(194,100,354)	829,931,484
Нийт хөрөнгө	7,856,227,571	1,824,504,102	1,700,043,185	8,301,265,376	620,684,374	20,302,724,608
Нийт өр төлбөр	11,816,012,913	1,213,773,349	1,192,879,346	3,032,238,951	583,161,800	17,838,066,359
Капиталын зардал	31,202,708	2,214,701	-	-	67,729,813	101,147,222

ХААН БАНК ХК

Санхүүгийн тайлангийн тодруулгууд – 2024 оны 12 сарын 31

33. Сегментийн шинжилгээ (үргэлжлэл)

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Иргэдийн банк	ЖДБ-ийн банк	Байгууллагын банк	Хөрөнгө удирдлага	Бусад	Нийт дүн
Үр ашигт хүүгийн аргачлалаар тооцоолсон хүүгийн орлого	1,027,335,167	164,315,805	165,054,608	490,520,196	17,589,417	1,864,815,193
<i>Бизнесийн зээлийн бүтээгдэхүүн</i>	319,680,624	157,083,813	164,071,665	-	5,710,068	646,546,170
<i>Хэрэглээний зээлийн бүтээгдэхүүн</i>	707,654,543	7,231,992	193,391	-	11,879,349	726,959,275
<i>Бусад хүүгийн орлого</i>	-	-	789,552	490,520,196	-	491,309,748
Бусад адилтгах хүүгийн орлого	14,864,119	2,500,421	215,887	25,775,717	58,295	43,414,439
Хүүгийн зардал	(564,533,934)	(10,518,339)	(11,216,862)	(230,813,284)	12,316,315	(804,766,104)
<i>Хувь хүн</i>	(532,457,646)	(4,921,192)	(1,815)	-	(639,755)	(538,020,408)
<i>Байгууллага</i>	(32,076,288)	(5,597,147)	(11,215,047)	(230,813,284)	12,956,070	(266,745,696)
Бусад адилтгах хүүгийн зардал	-	-	-	-	(16,042,582)	(16,042,582)
Цэвэр хүүгийн орлогын хуваарилалт дахь Төв оффисын зардлын хуваарилалт	(169,584,777)	(24,951,663)	(33,883,569)	-	228,420,009	-
Үйл ажиллагааны сегмент хоорондын гүйлгээ	371,624,307	(48,684,507)	(51,425,213)	(285,347,267)	13,832,680	-
Хүү болон түүнтэй адилтгах орлогын цэвэр ашиг	679,704,882	82,661,717	68,744,851	135,362	256,174,134	1,087,420,946
Зээлжих эрсдэлийн (сан)/буцаалт	(71,684,297)	(26,225,009)	6,441,853	(831,612)	(462,182)	(92,761,247)
Зээлжих эрсдэлийн сангийн дараах хүү болон түүнтэй адилтгах орлогын цэвэр ахуйц ашиг	608,020,585	56,436,708	75,186,704	(696,250)	255,711,952	994,659,699
Шимтгэл, хураамжийн орлого	245,001,659	8,808,638	25,733,156	2,090,900	-	281,634,353
Шимтгэл, хураамжийн зардал	(48,234,655)	(1,525,709)	(4,733,967)	(5,196,430)	-	(59,690,761)
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн цэвэр (гарз)/олз	-	-	-	(12,604,013)	-	(12,604,013)
Гадаад валютын арилжааны олз	9,198,040	872,890	2,692,404	17,509,348	-	30,272,682
Гадаад валютын ханшийн өөрчлөлтийн олз	-	-	-	1,429,362	-	1,429,362
БДОБҮЦ-ээр хэмжигдэх өрийн хэлбэрээрх үнэт цаасны цэвэр олз/(гарз)	-	-	-	1,746,029	-	1,746,029
ХӨ-өөр хэмжигдэх өрийн хэлбэрээрх үнэт цаасны цэвэр олз/(гарз)	-	-	-	1,133,461	-	1,133,461
ААБҮЦ-ээр хэмжигдэх өрийн хэлбэрээрх үнэт цаасны цэвэр олз/(гарз)	-	-	-	1,010,247	-	1,010,247
ХӨ-өөр хэмжигдэх санхүүгийн хөрөнгүүдийн өөрчлөлтөөс үүссэн цэвэр олз/(гарз)	2,035,266	2,265,105	(4,300,371)	-	5,426,968	5,426,968
Үйл ажиллагааны бусад орлого	513,741	946	-	8,384	2,540,304	3,063,375
Үйл ажиллагааны зардал	(184,704,108)	(7,028,781)	(1,399,608)	(3,414,066)	(306,191,270)	(502,737,833)
Бусад гарз, цэвэр дүнгээр	(220,650)	45,423	-	-	(2,410,020)	(2,585,247)
Татварын өмнөх ашиг	631,609,878	59,875,220	93,178,318	3,016,972	(44,922,066)	742,758,322
Нийт хөрөнгө	6,786,463,451	1,074,331,315	1,311,226,262	7,625,621,739	552,999,306	17,350,642,073
Нийт өр төлбөр	10,825,261,438	580,832,872	986,624,139	2,353,044,258	513,144,005	15,258,906,712
Капиталын зардал	23,721,689	85,731	-	-	45,467,679	69,275,099

ХААН БАНК ХК

Санхүүгийн тайлангийн тодруулгууд – 2024 оны 12 сарын 31

33. Сегментийн шинжилгээ (үргэлжлэл)

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Иргэдийн банк	ЖДБ-ийн банк	Байгууллагын банк	Хөрөнгө удирдлага	Нийт дүн
2024					
Картын үйлчилгээний шимтгэл, хураамж	116,066,098	7,611,669	21,366,707	-	145,044,474
Мобайл болон интернэт банкны үйлчилгээний шимтгэл, хураамж	114,420,694	3,500,837	4,362,547	-	122,284,078
Төлбөр тооцооны гүйлгээний шимтгэл, хураамж	16,958,107	1,220,696	1,967,227	1,473,522	21,619,552
Батлан даалт болон баталгааны шимтгэл, хураамж	645,911	881,039	1,924,859	85,930	3,537,739
Мөнгөн гүйлгээний шимтгэл, хураамж	1,805,121	166,826	121,809	9,102	2,102,858
Шилжүүлгийн шимтгэл, хураамж	158,430	5,304	5,967	-	169,701
Бусад	6,563,779	657,250	708,332	186,695	8,116,056
2024 оны шимтгэл, хураамжийн нийт орлого	256,618,140	14,043,621	30,457,448	1,755,249	302,874,458

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Иргэдийн банк	ЖДБ-ийн банк	Байгууллагын банк	Хөрөнгө удирдлага	Нийт дүн
2023					
Картын үйлчилгээний шимтгэл, хураамж	107,309,743	6,529,071	20,288,492	130	134,127,436
Мобайл болон интернэт банкны үйлчилгээний шимтгэл, хураамж	115,130,192	527,937	1,279,343	-	116,937,472
Төлбөр тооцооны гүйлгээний шимтгэл, хураамж	13,604,350	443,549	977,794	1,938,882	16,964,575
Батлан даалт болон баталгааны шимтгэл, хураамж	327,209	722,522	2,421,145	75,465	3,546,341
Мөнгөн гүйлгээний шимтгэл, хураамж	1,605,286	106,444	108,147	15,833	1,835,710
Шилжүүлгийн шимтгэл, хураамж	199,658	10,269	31,483	-	241,410
Бусад	6,825,221	468,846	626,752	60,590	7,981,409
2023 оны шимтгэл, хураамжийн нийт орлого	245,001,659	8,808,638	25,733,156	2,090,900	281,634,353

34. Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг

Банк харилцагчдынхаа санхүүгийн хэрэгцээнд зориулж төрөл бүрийн буцаах нөхцөлгүй болзошгүй өр төлбөр болон үүргийг хүлээдэг. Хэдийгээр эдгээр үүргүүдийг санхүүгийн байдлын тайланд тусгадаггүй ч эдгээр нь тодорхой хэмжээний эрсдэлийг агуулж байдаг тул Банкны нийт эрсдэлийн нэгээхэн хэсэг гэж үздэг.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2024 оны 12 дугаар сарын 31			2023 оны 12 дугаар сарын 31		
	Нийт дансны дүн	Зээлжих эрсдэлийн сан	Дансны дүн	Нийт дансны дүн	Зээлжих эрсдэлийн сан	Дансны дүн
Болзошгүй өр төлбөр						
Санхүүгийн баталгаа	76,814,247	(2,250,010)	74,564,237	65,842,774	(314,302)	65,528,472
Гүйцэтгэлийн баталгаа	85,163,613	(293,696)	84,869,917	76,168,690	(437,229)	75,731,461
Аккредитив	43,232,816	(230,593)	43,002,223	27,347,449	(185,163)	27,162,286
Ашиглагдаагүй зээлийн шугам	1,476,885,258	(16,649,400)	1,460,235,858	636,504,815	(10,317,573)	626,187,242
Ашиглагдаагүй кредит карт	36,315,445	(120,075)	36,195,370	52,416,065	(1,279,543)	51,136,522
Факторингийн авлага	8,851,654	(26,160)	8,825,494	200,000	(1,054)	198,946
Нийт болзошгүй өр төлбөр	1,727,263,033	(19,569,934)	1,707,693,099	858,479,793	(12,534,864)	845,944,929
Капитал хөрөнгөтэй холбоотой үүргүүд						
Үндсэн хөрөнгө	1,072,349	-	1,072,349	1,025,293	-	1,025,293
Нийт дүн	1,728,335,382	(19,569,934)	1,708,765,448	859,505,086	(12,534,864)	846,970,222

ХААН БАНК ХК

Санхүүгийн тайлангийн тодруулгууд – 2024 оны 12 сарын 31

34. Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг (үргэлжлэл)

Балансын гадуурх үүргийн хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдал (ХБЭА)-ын сан:

Ашиглагдаагүй зээлийн шугам:

	Зээлжих эрсдэлийн сан				Нийт дансны дүн			
	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	Нийт дүн	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	Нийт дүн
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
2023 оны 12 дугаар сарын 31-нээр	3,491,207	3,189,451	3,636,915	10,317,573	507,285,464	122,567,559	6,651,792	636,504,815
Тайлант жилд олгосон болон худалдан авсан/өсөлт	50,844,396	-	-	50,844,396	4,907,533,412	-	-	4,907,533,412
Үл хүлээн зөвшөөрсөн эсвэл төлөгдсөн	(26,843,058)	(14,112,993)	(3,636,915)	(44,592,966)	(3,798,247,499)	(262,648,490)	(6,256,980)	(4,067,152,969)
- Шатлал 1-рүү шилжсэн	137,468	(233,033)	-	(95,565)	27,614,030	(27,614,030)	-	-
- Шатлал 2-руу шилжсэн	(13,072,163)	13,249,202	-	177,039	(175,088,711)	177,088,711	(2,000,000)	-
- Шатлал 3-руу шилжсэн	-	(1,077)	-	(1,077)	-	(3,349,848)	3,349,848	-
2024 оны 12 дугаар сарын 31-нээр	14,557,850	2,091,550	-	16,649,400	1,469,096,696	6,043,902	1,744,660	1,476,885,258
	Зээлжих эрсдэлийн сан				Нийт дансны дүн			
	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	Нийт дүн	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	Нийт дүн
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
2022 оны 12 дугаар сарын 31-нээр	3,010,494	867,440	1,076,570	4,954,504	563,109,677	73,481,852	3,591,428	640,182,957
Тайлант жилд олгосон болон худалдан авсан/өсөлт	27,842,830	-	-	27,842,830	3,025,093,224	-	-	3,025,093,224
Үл хүлээн зөвшөөрсөн эсвэл төлөгдсөн	(17,475,596)	(2,929,133)	(2,777,392)	(23,182,121)	(2,844,569,050)	(179,905,976)	(4,296,340)	(3,028,771,366)
- Шатлал 1-рүү шилжсэн	748	(3,718)	-	(2,970)	1,600,593	(1,600,593)	-	-
- Шатлал 2-руу шилжсэн	(9,887,269)	10,386,959	-	499,690	(237,948,980)	237,948,980	-	-
- Шатлал 3-руу шилжсэн	-	(5,132,097)	5,337,737	205,640	-	(7,356,704)	7,356,704	-
2023 оны 12 дугаар сарын 31-нээр	3,491,207	3,189,451	3,636,915	10,317,573	507,285,464	122,567,559	6,651,792	636,504,815

ХААН БАНК ХК

Санхүүгийн тайлангийн тодруулгууд – 2024 оны 12 сарын 31

34. Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг (үргэлжлэл)

Ашиглагдаагүй кредит карт:

	Зээлжих эрсдэлийн сан				Нийт дансны дүн			
	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	Нийт дүн	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	Нийт дүн
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
2023 оны 12 дугаар сарын 31- нээр	144,134	7,789	1,127,620	1,279,543	49,285,960	1,186,794	1,943,311	52,416,065
Тайлант жилд олгосон болон худалдан авсан/өсөлт	399,617	-	-	399,617	90,389,771	-	-	90,389,771
Үл хүлээн зөвшөөрсөн эсвэл төлөгдсөн	(401,754)	(26,566)	(1,127,471)	(1,555,791)	(99,593,751)	(3,883,745)	(3,012,895)	(106,490,391)
- Шатлал 1-рүү шилжсэн	129	(21,892)	-	(21,763)	109,388	(109,388)	-	-
- Шатлал 2-руу шилжсэн	(26,257)	49,783	(149)	23,377	(4,327,858)	4,333,448	(5,590)	-
- Шатлал 3-руу шилжсэн	-	(4,908)	-	(4,908)	-	(1,209,299)	1,209,299	-
2024 оны 12 дугаар сарын 31- нээр	115,869	4,206	-	120,075	35,863,510	317,810	134,125	36,315,445

	Зээлжих эрсдэлийн сан				Нийт дансны дүн			
	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	Нийт дүн	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	Нийт дүн
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
2022 оны 12 дугаар сарын 31- нээр	233,325	23,317	358,106	614,748	59,188,664	1,503,980	1,049,002	61,741,646
Тайлант жилд олгосон болон худалдан авсан/өсөлт	3,475,576	-	-	3,475,576	162,013,384	-	-	162,013,384
Үл хүлээн зөвшөөрсөн эсвэл төлөгдсөн	(750,028)	(95,626)	(2,675,133)	(3,520,787)	(163,035,681)	(3,574,693)	(4,728,591)	(171,338,965)
- Шатлал 1-рүү шилжсэн	1,690	(85,555)	-	(83,865)	387,786	(387,786)	-	-
- Шатлал 2-руу шилжсэн	(2,816,429)	2,918,089	(85,515)	16,145	(9,268,193)	9,391,983	(123,790)	-
- Шатлал 3-руу шилжсэн	-	(2,752,436)	3,530,162	777,726	-	(5,746,690)	5,746,690	-
2023 оны 12 дугаар сарын 31- нээр	144,134	7,789	1,127,620	1,279,543	49,285,960	1,186,794	1,943,311	52,416,065

ХААН БАНК ХК

Санхүүгийн тайлангийн тодруулгууд – 2024 оны 12 сарын 31

34. Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг (үргэлжлэл)

Санхүүгийн баталгаа:

	Зээлжих эрсдэлийн сан				Нийт дансны дүн			
	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	Нийт дүн	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	Нийт дүн
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
2023 оны 12 дугаар сарын 31- нээр	314,302	-	-	314,302	65,842,774	-	-	65,842,774
Тайлант жилд олгосон болон худалдан авсан/өсөлт	2,485,560	-	-	2,485,560	396,871,107	-	-	396,871,107
Үл хүлээн зөвшөөрсөн эсвэл төлөгдсөн	(2,493,505)	-	-	(2,493,505)	(385,899,634)	-	-	(385,899,634)
- Шатлал 1-рүү шилжсэн	-	-	-	-	-	-	-	-
- Шатлал 2-руу шилжсэн	(8,038)	1,951,691	-	1,943,653	(2,540,367)	2,540,367	-	-
- Шатлал 3-руу шилжсэн	-	-	-	-	-	-	-	-
2024 оны 12 дугаар сарын 31- нээр	298,319	1,951,691	-	2,250,010	74,273,880	2,540,367	-	76,814,247

	Зээлжих эрсдэлийн сан				Нийт дансны дүн			
	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	Нийт дүн	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	Нийт дүн
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
2022 оны 12 дугаар сарын 31- нээр	155,689	-	-	155,689	38,828,880	-	-	38,828,880
Тайлант жилд олгосон болон худалдан авсан/өсөлт	1,831,270	-	-	1,831,270	490,443,490	-	-	490,443,490
Үл хүлээн зөвшөөрсөн эсвэл төлөгдсөн	(1,672,657)	-	-	(1,672,657)	(463,429,596)	-	-	(463,429,596)
- Шатлал 1-рүү шилжсэн	-	-	-	-	-	-	-	-
- Шатлал 2-руу шилжсэн	-	-	-	-	-	-	-	-
- Шатлал 3-руу шилжсэн	-	-	-	-	-	-	-	-
2023 оны 12 дугаар сарын 31- нээр	314,302	-	-	314,302	65,842,774	-	-	65,842,774

ХААН БАНК ХК

Санхүүгийн тайлангийн тодруулгууд – 2024 оны 12 сарын 31

34. Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг (үргэлжлэл)

Гүйцэтгэлийн баталгаа:

	Зээлжих эрсдэлийн сан				Нийт дансны дүн			
	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	Нийт дүн	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	Нийт дүн
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
2023 оны 12 дугаар сарын 31- нээр	437,229	-	-	437,229	76,168,690	-	-	76,168,690
Тайлант жилд олгосон болон худалдан авсан/өсөлт	775,589	-	-	775,589	184,286,458	-	-	184,286,458
Үл хүлээн зөвшөөрсөн эсвэл төлөгдсөн	(919,122)	-	-	(919,122)	(175,291,535)	-	-	(175,291,535)
- Шатлал 1-рүү шилжсэн	-	-	-	-	-	-	-	-
- Шатлал 2-руу шилжсэн	-	-	-	-	-	-	-	-
- Шатлал 3-руу шилжсэн	-	-	-	-	-	-	-	-
2024 оны 12 дугаар сарын 31- нээр	293,696	-	-	293,696	85,163,613	-	-	85,163,613
	Зээлжих эрсдэлийн сан				Нийт дансны дүн			
	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	Нийт дүн	Шатлал 1 (12 сарын ХБЭА)	Шатлал 2 (ЗЭМӨ-ийн нийт хугацааны ХБЭА)	Шатлал 3 (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын нийт хугацааны ХБЭА)	Нийт дүн
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
2022 оны 12 дугаар сарын 31- нээр	338,249	-	-	338,249	71,046,500	-	-	71,046,500
Тайлант жилд олгосон болон худалдан авсан/өсөлт	707,044	-	-	707,044	132,238,389	-	-	132,238,389
Үл хүлээн зөвшөөрсөн эсвэл төлөгдсөн	(608,064)	-	-	(608,064)	(127,116,199)	-	-	(127,116,199)
- Шатлал 1-рүү шилжсэн	-	-	-	-	-	-	-	-
- Шатлал 2-руу шилжсэн	-	-	-	-	-	-	-	-
- Шатлал 3-руу шилжсэн	-	-	-	-	-	-	-	-
2023 оны 12 дугаар сарын 31- нээр	437,229	-	-	437,229	76,168,690	-	-	76,168,690

34. Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг (үргэлжлэл)

Импортын аккредитив:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Зээлжих эрсдэлийн сан Шатлал 1	Нийт дансны дүн Шатлал 1
2023 оны 12 дугаар сарын 31-нээр	185,163	27,347,449
Тайлант жилд олгосон	747,797	84,036,672
Үл хүлээн зөвшөөрсөн эсвэл төлөгдсөн	(702,367)	(68,151,305)
2024 оны 12 дугаар сарын 31-нээр	230,593	43,232,816

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Зээлжих эрсдэлийн сан Шатлал 1	Нийт дансны дүн Шатлал 1
2022 оны 12 дугаар сарын 31-нээр	143,760	24,667,537
Тайлант жилд олгосон	284,489	50,114,668
Үл хүлээн зөвшөөрсөн эсвэл төлөгдсөн	(243,086)	(47,434,756)
2023 оны 12 дугаар сарын 31-нээр	185,163	27,347,449

Факторингийн авлага

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Зээлжих эрсдэлийн сан Шатлал 1	Нийт дансны дүн Шатлал 1
2023 оны 12 дугаар сарын 31-нээр	1,054	200,000
Тайлант жилд олгосон	54,985	13,527,148
Үл хүлээн зөвшөөрсөн эсвэл төлөгдсөн	(29,879)	(4,875,494)
2024 оны 12 дугаар сарын 31-нээр	26,160	8,851,654

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Зээлжих эрсдэлийн сан Шатлал 1	Нийт дансны дүн Шатлал 1
2022 оны 12 дугаар сарын 31-нээр	-	-
Тайлант жилд олгосон	1,054	200,000
Үл хүлээн зөвшөөрсөн эсвэл төлөгдсөн	-	-
2023 оны 12 дугаар сарын 31-нээр	1,054	200,000

34. Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг (үргэлжлэл)

		2024 оны 12 дугаар сарын 31							2023 оны 12 дугаар сарын 31						
Чанаргүйдэх магадлал	Ашиглагдаагүй зээлийн шугам	Ашиглагдаагүй кредит карт	Санхүүгийн баталгаа	Гүйцэтгэлийн баталгаа	Импортын аккредитив	Факторингийн авлагын шугам	Нийт дансны дүн	Ашиглагдаагүй зээлийн шугам	Ашиглагдаагүй кредит карт	Санхүүгийн баталгаа	Гүйцэтгэлийн баталгаа	Импортын аккредитив	Факторингийн авлагын шугам	Нийт дансны дүн	
Шатлал 1	0,00%-с <0,15% хүртэл	13,286,448	2,353,970	-	-	-	-	15,640,418	14,158,770	19,930,258	-	-	-	-	34,089,028
	0,15%-с <0,25% хүртэл	-	738,267	-	-	-	-	738,267	-	1,431,925	-	-	-	-	1,431,925
	0,25%-с <0,50% хүртэл	16,939,809	1,325,373	-	-	-	-	18,265,182	12,372,167	-	-	-	-	-	12,372,167
	0,50%-с <0,75% хүртэл	11,883,362	2,140,824	-	-	-	-	14,024,186	2,492,387	1,386,033	-	-	-	-	3,878,420
	0,75%-с <2,50% хүртэл	88,721,756	29,305,076	-	-	-	-	118,026,832	37,049,948	7,051,437	-	-	-	-	44,101,385
	2,50%-с <10,0% хүртэл	1,338,265,321	-	74,273,880	85,163,613	43,232,816	8,851,654	1,549,787,284	441,132,192	19,386,014	65,842,774	76,168,690	27,347,449	200,000	630,077,119
	10,0%-с <45,0% хүртэл	-	-	-	-	-	-	-	80,000	100,293	-	-	-	-	180,293
	Нийт Шатлал 1	1,469,096,696	35,863,510	74,273,880	85,163,613	43,232,816	8,851,654	1,716,482,169	507,285,464	49,285,960	65,842,774	76,168,690	27,347,449	200,000	726,130,337
Шатлал 2	0,00%-с <0,15% хүртэл	2,467	110,107	-	-	-	-	112,574	1,319,769	1,086,319	-	-	-	-	2,406,088
	0,15%-с <0,25% хүртэл	-	4,132	-	-	-	-	4,132	-	747	-	-	-	-	747
	0,25%-с <0,50% хүртэл	103,000	9,287	-	-	-	-	112,287	2,591,134	-	-	-	-	-	2,591,134
	0,50%-с <0,75% хүртэл	-	35,739	-	-	-	-	35,739	-	45	-	-	-	-	45
	0,75%-с <2,50% хүртэл	84,368	68,263	-	-	-	-	152,631	1,262,786	40,005	-	-	-	-	1,302,791
	2,50%-с <10,0% хүртэл	2,787,016	61,985	2,540,367	-	-	-	5,389,368	67,495,258	19,641	-	-	-	-	67,514,899
	10,0%-с <45,0% хүртэл	2,998,626	3,280	-	-	-	-	3,001,906	49,898,441	6,550	-	-	-	-	49,904,991
	45,0%-с дээш	68,425	25,017	-	-	-	-	93,442	171	33,487	-	-	-	-	33,658
	Нийт Шатлал 2	6,043,902	317,810	2,540,367	-	-	-	8,902,079	122,567,559	1,186,794	-	-	-	-	123,754,353

ХААН БАНК ХК

Санхүүгийн тайлангийн тодруулгууд – 2024 оны 12 сарын 31

34. Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг (үргэлжлэл)

		2024 оны 12 дугаар сарын 31							2023 оны 12 дугаар сарын 31						
Чанаргүйдлийн хугацаа	Ашиглагдаагүй зээлийн шугам	Ашиглагдаагүй кредит карт	Санхүүгийн баталгаа	Гүйцэтгэлийн баталгаа	Импортын аккредитив	Факторингийн авлагын шугам	Нийт дансны дүн	Ашиглагдаагүй зээлийн шугам	Ашиглагдаагүй кредит карт	Санхүүгийн баталгаа	Гүйцэтгэлийн баталгаа	Импортын аккредитив	Факторингийн авлагын шугам	Нийт дансны дүн	
Шатлал 3	12 хүртэлх сар	691,099	34,628	-	-	-	725,727	3,026,546	1,481,594	-	-	-	-	4,508,140	
	13-аас 24 сар	491,632	47,992	-	-	-	539,624	2,785,801	286,135	-	-	-	-	3,071,936	
	25-аас 36 сар	461,565	19,696	-	-	-	481,261	641,145	98,898	-	-	-	-	740,043	
	37-оос 48 сар	364	15,360	-	-	-	15,724	7,533	73,472	-	-	-	-	81,005	
	49-өөс 60 сар	-	12,149	-	-	-	12,149	-	1,961	-	-	-	-	1,961	
	61-ээс 84 сар	100,000	4,300	-	-	-	104,300	160,767	1,251	-	-	-	-	162,018	
	84-өөс дээш сар	-	-	-	-	-	-	30,000	-	-	-	-	-	30,000	
Нийт Шатлал 3	1,744,660	134,125	-	-	-	-	1,878,785	6,651,792	1,943,310	-	-	-	-	8,595,103	

34. Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг (үргэлжлэл)**Үүрэг**

Үүрэг гэдэг нь Банкны зүгээс зээл олгох, зээлийн шугам нээх гэрээт үүргүүдийг хүлээснийг илэрхийлдэг. Ийм гэрээний үүргүүд нь тогтсон дуусгавар болох хугацаа эсвэл цуцлах бусад төрлийн заалтуудтай байдаг. Зээл олгох үүрэг хэрэгжээгүй байтал харилцагчаас тусгай шаардлага хангахыг шаардах тус үүргийнх нь хугацаа дууссан байж болох тул гэрээнд заасан нийт дүн ирээдүйн мөнгөний шаардлагыг илэрхийлдэг гэсэн ойлголт биш юм.

Хадгаламжийн даатгалын корпорацитай үүссэн маргаан

2018 оны 9 сарын 6-ны өдөр Хадгаламжийн даатгалын корпораци (ХДК) нь Монгол Улсын хөгжлийн Банкнаас Хаан Банкинд байршуулсан харилцах болон мөнгөн хадгаламжийн данснаас даатгалын хураамж болох 1,000,000 мянган төгрөгийг нэхэмжилсэн. Банк энэхүү нэхэмжлэлийг хүлээн зөвшөөрөхгүй байгаа бөгөөд 2018 оны 10 сарын 1-ний өдөр шүүхэд хариу тайлбар хүргүүлсэн. Мөн 2019 оны 1 сарын 18-ны өдөр Хадгаламжийн даатгалын корпораци нэхэмжлэлийн шаардлагаа 667,000 мянган төгрөгөөр нэмж нэхэмжилсэн бөгөөд нийт нэхэмжлэлийн дүн 1,667,000 мянган төгрөг болсон гэвч нэмэлт 667,000 мянган төгрөгийг Анхан шатны шүүх хэрэгсэхгүй болгосон.

Хоёр тал хууль эрх зүйн үүднээс өөр тайлбар хийснээс болж маргаан үүссэн. Энэ хэрэг өнгөрсөн жилүүдэд Анхан шатны шүүх, Давж заалдах шатны шүүх, Улсын дээд болон Дээд шүүхээр хэд хэдэн удаа хэлэлцэгдсэн. 2022 онд Улсын дээд шүүхийн анхан шатны шүүх хурал 2022 оны 2 сарын 8-ны өдөр болж, Хадгаламжийн даатгалын корпорацийн шинжээч томилуулах хүсэлтийг шүүх хүлээн авсан. 2023 оны 11 дүгээр сарын 20-ны өдөр болсон шүүх хуралдааны үеэр тус банкнаас шүүгчийн эрхийг хасах хүсэлт гаргасан тул шүүх хурлыг тодорхойгүй хугацаагаар хойшлуулсан. Банкны удирдлага нь шаардлагатай хуулийн зөвлөгөөг авснаар хүлээгдэж буй үр дүн нь Банкинд ашигтай байх магадлалтай гэж үзэж байгаа тул 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр болон 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар ямар нэгэн өр төлбөрийг хүлээн зөвшөөрөөгүй болно.

Болзошгүй орлогын албан татварын өр төлбөр

Банк нь СТОУС, Нягтлан бодох бүртгэлийн стандартын дагуу үнэ цэнийн бууралтын санг байгуулахаас гадна Монголбанкны (Төв Банк) тайлагналын шаардлагын дагуу үнэ цэнийн бууралтын санг Монголбанк болон Сангийн яамны хамтарсан тушаалаар батлагдсан Активыг ангилах, активын эрсдэлийн санг байгуулж, зарцуулах журмын дагуу зээлийн ангилалд үндэслэн байгуулдаг. Эдгээр журмын дагуу Банк нь харилцагчдад олгосон зээл болон урьдчилгааны чанарыг хугацааны болон чанарын хүчин зүйлсэд үндэслэн тодорхойлдог. Харилцагчид олгосон зээл нь дараах байдлаар ангилагддаг: хэвийн, анхаарал хандуулах, чанаргүй зээл. Чанаргүй зээл нь хэвийн бус, эргэлзээтэй болон муу гэсэн дэд ангиллаар ангилагддаг. Ангилал бүр нөөц сангийн тодорхой хувийг тооцохыг шаарддаг.

Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд тусгайлан татварын зорилгоор СТОУС, Нягтлан бодох бүртгэлийн стандарт эсвэл Монголбанкны шаардлагын дагуу үнэ цэнийн бууралтын санг ашиглахыг тусгаж өгөөгүй байна. Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн дагуу хэвийн зээлд байгуулсан эрсдэлийн сангийн зардлыг тайлант хугацааны татвар ногдох орлогоос хасагдахгүй зардал гэж үздэг. Өмнөх жилүүдийн адил 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр болон 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банк нь СТОУС, Нягтлан бодох бүртгэлийн стандартын дагуу зээлд байгуулсан үнэ цэнэ бууралтын эрсдэлийн сангийн дүнг тодорхойлж, эрсдэлийн сангийн зардлыг татвар ногдох орлогоос хасагдах зардал гэж бүртгэсэн бөгөөд Монголбанкны шаардлагын дагуу хэвийн зээлийн үнэ цэнэ бууралтын эрсдэлийн санг үнэлэн, холбогдох үнэ цэнэ бууралтын эрсдэлийн сангийн зардлыг татвар ногдох орлогоос хасагдахгүй зардал хэмээн тайлагнасан.

Татварын зохицуулалт нь зээлийн үнэ цэнийн бууралтын сангийн татварын суурийг тодорхой тусгаагүй тул Монгол Улсын татварын зохицуулалтыг янз бүрээр тайлбарлаж болно.

Иймд татварын алба аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын зорилгоор үнэ цэнийн бууралтын санг суутган тооцохдоо СТОУС, Нягтлан бодох бүртгэлийн стандартын дагуу тооцохоос илүүтэй Монголбанкны хууль тогтоомжид үндэслэн тооцох эрсдэл бий. Тодруулга 35 болон Тодруулга 12-аас Монголбанкны хууль тогтоомж болон СТОУС, Нягтлан бодох бүртгэлийн стандартын дагуу тооцох ХБЭА-ын сангийн дүнг харна уу.

35. Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага

Банкны эрсдэлийн менежментийн стратеги нь зорилтод нөлөөлж болзошгүй эрсдэлийг хүлээн зөвшөөрөх эрсдэлийн хүрээнд тодорхойлж, шинжлэх, бууруулах, тайлагнах, хянах замаар эрсдэлийг үр дүнтэй зохицуулах зорилготой бөгөөд дараах зорилтуудаар хэрэгжиж байна. Үүнд:

- Эрсдэл-өгөөжийн хамгийн тохиромжтой харьцааг хадгалах;
- Эрсдэлийн удирдлагын оролцогчдын дунд үүрэг хариуцлагыг үр дүнтэй хуваарилах;
- Бүх ажилтнуудын дунд эрсдэлийн удирдлагын тогтвортой соёлыг төлөвшүүлэх;
- Банкны гол эрсдэлүүдийг тодорхойлж, үр дүнтэй хянах;
- Олон улсын стандарт, зөвлөмж, шилдэг дадал хэвшлийн дагуу эрсдэлийг тодорхойлох, шинжилгээ хийх, бууруулах, хяналт тавих үйл явцыг тогтмол сайжруулж, хэрэгжүүлэх.

Банкны эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоо нь хүлээн зөвшөөрөх эрсдэл, эрсдэлийн дээд удирдлага, эрсдэлийн удирдлагын үйл явцаас бүрддэг. Банк нь эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоогоо олон улсын шилдэг практик, зөвлөмж, стандарт, Монгол Улсын зохицуулах байгууллагуудын дүрэм, шаардлагад нийцүүлэн байнга сайжруулж, үр дүнтэй хэрэгжүүлж байна.

Эрсдэлийн удирдлагын үр дүнтэй үйл явц нь Банкны цаашдын ашиг орлогыг нэмэгдүүлэхэд чухал ач холбогдолтой бөгөөд ажилтан бүр болзошгүй эрсдэлүүдийг тайлагнах, зохицуулах, хянах үүрэгтэй.

Банк нь эрсдэлийн удирдлагын хүрээнд санхүүгийн эрсдэл, үйл ажиллагааны эрсдэл, хууль зүйн эрсдэл, комплаенсийн эрсдэл, мэдээллийн технологийн эрсдэл, мэдээллийн аюулгүй байдлын эрсдэлийг зохицуулж, тасралтгүй хянадаг. Санхүүгийн эрсдэл нь зээлийн эрсдэл, хөрвөх чадварын эрсдэл болон зах зээлийн эрсдэл (валютын эрсдэл, хүүгийн эрсдэл болон үнийн бусад эрсдэл гэх мэт) багтдаг.

Санхүү, үйл ажиллагаа, комплаенс болон мэдээллийн аюулгүй байдлын эрсдэлүүдийг хамгаалалтын хоёрдугаар шугамын хэлтэс, нэгжүүд удирдаж хянадаг бөгөөд Санхүүгийн эрсдэл хариуцсан дэд захирал, Байгууллагын эрсдэл, комплаенс хариуцсан дэд захирал, Аюулгүй байдлын захирал эрсдэлийг хариуцдаг бөгөөд Эрсдэл хариуцсан гүйцэтгэх захирлын орлогчид шууд тайлагнадаг.

Хуулийн эрсдэлийг Гүйцэтгэх захирал хянадаг бөгөөд Мэдээллийн технологийн эрсдэлийг Мэдээлэл, технологи хариуцсан дэд захирал болон Технологи ба Үйл ажиллагааны хариуцсан дэд захирал хяналт тавьж ажилладаг. Үүнээс гадна Банкны эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоог үр дүнтэй хэрэгжүүлж, хяналт тавих зорилгоор Банк нь Байгууллагын нэгдсэн эрсдэлийн удирдлагын хороо, Актив пассивын удирдлагын хороо, Зээлийн эрсдэлийн хороо, Комплаенс ба хууль зүйн эрсдэлийн хороо болон тодорхой эрсдэлд хяналт тавих холбогдох эрсдэлийн дэд хороог байгуулсан.

Банкны 2020-2023 оны дунд хугацааны стратегийн хүрээнд банк нь Өөрийн хөрөнгө болон Хөрвөх чадварын Хүрэлцээг Дотооддоо Үнэлэх Үйл явц (ICLAAP)-ыг Базелын тогтолцооны стандартчилалд аргачлалд суурилан нэвтрүүлсэн. Банк нь мөн ICLAAP-ийг үр дүнтэй хэрэгжүүлэх хүрээнд Банкны дунд хугацааны стратеги (2024-2026) болон 2024 оны Бизнес төлөвлөгөөнд ICLAAP-тэй холбоотой зорилтуудыг тодорхойлж, ICLAAP-ийг үе шаттайгаар хэрэгжүүлсэн.

Мөн Монгол Банкны мөнгөний бодлогын хүрээнд 2024 онд "Банкуудын сайн удирдлагыг дээшлүүлэх, эрсдэлийн удирдлагыг сайжруулах хүрээнд банкны үйл ажиллагааны гол эрсдэлийн дотоод үнэлгээний үндэс суурийг бий болгох" зорилтыг тусгасан байна.

Банк нь ICLAAP-тай холбоотой тоон болон чанарын эрсдэлийн арга хэмжээг 2024 оны Эрсдэлийн хэрэглээний тайландаа шинээр тодорхойлсон бөгөөд түүнийг ТУЗ-өөс баталсан.

Энэхүү зорилгын дагуу Банк 2024 онд ICLAAP-ийн урьдчилсан тайланг бэлтгэж, Хяналт шалгалт, үнэлгээний үйл явцад Монгол Банкинд хүргүүлсэн.

Банк нь мөн ICLAAP-ийг үр дүнтэй хэрэгжүүлэх хүрээнд Банкны дунд хугацааны стратеги (2024-2026) болон 2024 оны Бизнес төлөвлөгөөнд ICLAAP-тэй холбоотой зорилтуудыг тодорхойлж, ICLAAP-ийг үе шаттайгаар хэрэгжүүлсэн.

35. Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

35.1 Эрсдэлийн удирдлагын бүтэц

Банк нь ICLAAP-тай холбоотой тоон болон чанарын эрсдэлийн арга хэмжээг 2024 оны Эрсдэлийн хэрэглээний тайландаа шинээр тодорхойлсон бөгөөд түүнийг ТУЗ-өөс баталсан.

Энэхүү зорилгын дагуу Банк нь 2024 онд Хяналт тавих, үнэлгээ хийхээр Өөрийн хөрөнгө болон Хөрвөх чадварын Хүрэлцээг Дотооддоо Үнэлэх Үйл явц (ICLAAP)-ын урьдчилсан тайланг бэлтгэж, Монголын Банкинд хоёр дахь удаагаа танилцууллаа.

2024 онд Банк ТУЗ-ийн 2024 оны 4 дүгээр сарын 22-ны өдрийн тогтоолоор зохион байгуулалтын бүтцийг шинэчлэн баталж, эрсдэлийн удирдлагын стратегийн ач холбогдлыг илэрхийлэх, байгууллагын эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоог боловсронгуй болгох, өөрчлөлтийн хүрээнд чадавхийг бэхжүүлэх зорилгоор эрсдэлийн удирдлагын нэгдсэн бүтэц, зохион байгуулалтыг бий болгосон. Үүнд:

- (i) Одоогийн зохион байгуулалтын бүтцэд Эрсдэл хариуцсан гүйцэтгэх захирлын орлогч гэсэн албан тушаалыг шинээр тусгаж өгсөн. Шинэ Эрсдэл хариуцсан гүйцэтгэх захирлын орлогчид шууд тайлагнадаг Эрсдэл хариуцсан шинэ хоёр албан тушаал болох Санхүүгийн эрсдэл хариуцсан дэд захирал, Байгууллагын эрсдэл, комплаенс хариуцсан дэд захирал бөгөөд, түүнчлэн шинээр Байгууллагын аюулгүй байдлын захирал томилогдсон.
- (ii) Байгууллагын эрсдэлийн удирдлагын хэлтэс шинээр байгуулагдсан. Энэ хэлтэс нь аж ахуйн нэгжийн эрсдэлийн удирдлагыг үр дүнтэй хэрэгжүүлэх эрсдэлийн бодлого, стратеги боловсруулах, ICLAAP-ын хэрэгжилтэд хяналт тавих, эрсдэлийн нэгдсэн хандлагыг хөгжүүлэх, эрсдэлийн тогтвортой соёлыг төлөвшүүлэх, дотоод хяналтын бодлогыг удирдах үүрэгтэй.
- (iii) Эрсдэлийн удирдлагын бусад албадын үйл ажиллагаа, хамрах хүрээ, чиг үүргийг шинэчилж, зарим хэлтсүүдийг нэгтгэх, нэрийг нь өөрчлөх, Зээлийн мэдээллийн шинжилгээний алба, Эрсдэлийн удирдлагын нэгжийг шинээр байгуулсан.
- (iv) Шинэчлэгдсэн зохион байгуулалтын бүтцийн хүрээнд засаглал, хяналт шалгалт, үйл ажиллагааг сайжруулах, шийдвэр гаргалтыг шинэчилсэн хүрээнд оновчтой болгох үүднээс Банкны бүх хороод, тэдгээрийн бүтэц, үйл ажиллагааны журмыг өөрчлөн шинэчилсэн. Энэ хүрээнд Байгууллагын Эрсдэлийн Удирдлагын Хороо (БЭУХ), Банкны эрсдэлийн анхан шатны хороо, түүний харьяа эрсдэл хариуцсан салбар хороодын бүтэц, бүрэлдэхүүн, үйл ажиллагааны журмыг шинэчлэн баталсан.

ТУЗ нь Банкны эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоог хянах үндсэн үүрэгтэй бөгөөд ТУЗ-ийн Эрсдэлийн хороонд үүрэг хариуцлагаа шилжүүлж болно.

ТУЗ-ийн дэргэдэх эрсдэлийн хороо. ТУЗ-ийн дэргэдэх эрсдэлийн хороо нь Банкны эрсдэлд хяналт тавих үүргээ биелүүлэхэд нь ТУЗ-д тусалдаг. ТУЗ-ийн дэргэдэх эрсдэлийн хороо нь банкны эрсдэлийн ерөнхий түвшинд нийцсэн эрсдэлийн удирдлага, хяналтын тогтолцоог бий болгох, хэрэгжилтэд хяналт тавих чиглэлээр ажилладаг. Мөн ТУЗ-ийн дэргэдэх эрсдэлийн хороо нь Банкны эрсдэлийн удирдлагын үндсэн бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг тодорхойлж, Байгууллагын эрсдэлийн удирдлагын хороо, Комплаенс ба хууль зүйн эрсдэлийн хорооны сар бүрийн тайланг хянаж, ТУЗ-өөс баталсан эрсдэлийн түвшин, хязгаарыг дагаж мөрддөг.

ТУЗ-ийн дэргэдэх аудитын хороо. ТУЗ-ийн дэргэдэх аудитын хороо нь ТУЗ-д Банкны санхүүгийн тайлангууд, тодруулгуудын болон мэдээллийн үнэн зөв байдал, хууль эрх зүйн болон зохицуулалтын нийцтэй байдал, эрсдэлийн удирдлагын болон дотоод хяналтын үр дүнтэй ба үр ашигтай байдал, дотоод аудитын чиг үүргийн гүйцэтгэл зэргийг баталгаажуулах, хяналт тавих үүргээ биелүүлэхэд нь туслах үүрэгтэй.

Удирдлагын хороо. Удирдлагын хороо нь сард нэг удаа хуралдах бөгөөд холбогдох хууль, тогтоомжоор Банкны хүлээсэн үүрэг, зохицуулагч байгууллагын хууль ёсны шийдвэр, хувьцаа эзэмшигчдийн болон ТУЗ-ийн гаргасан шийдвэр, тогтоолын хэрэгжилтийг хангах, зохион байгуулах зорилгоор банкны бизнес төлөвлөгөө, үндсэн үйл ажиллагаа болон бусад шаардлагатай асуудлыг хэлэлцэх, шийдвэр гаргах, Монгол улсын нийгэм, эдийн засаг, улс төр, цаг үеийн нөхцөл байдалтай уялдуулан шуурхай шийдвэр гаргах, банкны стратегийн зорилтыг хэрэгжүүлэх болон үндсэн үйл ажиллагаатай холбоотой аливаа асуудлыг хэлэлцэн, шийдвэр гаргадаг.

35. Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)**35.1 Эрсдэлийн удирдлагын бүтэц (үргэлжлэл)**

Өргөтгөсөн удирдлагын хороо. Өргөтгөсөн удирдлагын хороо нь сар бүрийн 2 болон 4 дэх долоо хоногуудад хуралддаг бөгөөд холбогдох хууль тогтоомж болон зохицуулагч байгууллагуудын хууль ёсны шийдвэр, хувьцаа эзэмшигчдийн болон ТУЗ-ийн гаргасан шийдвэр, тогтоолын хэрэгжилтийг хангуулах, зохион байгуулах зорилгоор банкны бизнес төлөвлөгөө, үндсэн үйл ажиллагаа болон бусад шаардлагатай асуудлаар мэдээлэл солилцох, Монгол улсын нийгэм, эдийн засаг, улс төр, цаг үеийн нөхцөл байдалтай уялдуулан асуудал хэлэлцэх, мэдээлэл солилцдог.

Байгууллагын нэгдсэн эрсдэлийн удирдлагын хороо. Байгууллагын нэгдсэн эрсдэлийн удирдлагын хороо нь банкны нэгдсэн эрсдэлийн удирдлагын бодлого, стратегийг тодорхойлж, банкны материаллаг эрсдэлийг тодорхойлох, үнэлэх, тэдгээрийг үр дүнтэй удирдаж, хянах үйл явцыг олон улсын сайн туршлага, стандарт, зөвлөмжид нийцүүлэх замаар байгууллагын нэгдсэн эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоог үр дүнтэй хэрэгжүүлэх зорилготой бөгөөд банкны эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоо болон эрсдэлийн удирдлагын үйл явцад тогтмол хяналт тавьж ажиллах ба банкны голлох дээд түвшний эрсдэлүүдийг тодорхойлох, үнэлэх, тухайн эрсдэлтэй холбогдуулан авах арга хэмжээ, стратегийг хэлэлцэж шийдвэрлэдэг. Байгууллагын нэгдсэн эрсдэлийн удирдлагын хороо нь голлох эрсдэлийн түвшин болон арга хэмжээг эрсдэлийн самбарт бүртгэдэг ба эрсдэлийн самбарыг сар тутам шинэчилж шийдвэр гаргахад ашигладаг. Байгууллагын нэгдсэн эрсдэлийн удирдлагын хороог Эрсдэл хариуцсан гүйцэтгэх захирлын орлогч удирддаг бөгөөд сард нэг удаа хуралддаг. Тус хороо нь банкны нэгдсэн эрсдэлийг удирдаж, хянадаг бөгөөд эрсдэлийн төрлөөс хамааран харьяа чиглэлийн дэд хороод эрсдэлийг нарийвчлан хянаж, удирддаг.

Актив пассивын удирдлагын хороо (“АПУХ”). Актив пассивын удирдлагын хороо (АПУХ) нь Банкны санхүүжилтийн эх үүсвэрийн, төлбөрийн чадварын, гадаад валютын, эргэн төлөгдөх хугацааны болон хүүгийн түвшний эрсдэлүүдийн ерөнхий актив пассивын удирдлагаар хангах үүрэгтэй ажилладаг. АПУХ-ны зорилго нь Банкны санхүүгийн тайлангийн актив пассивын бүтцийг Банкны тогтвортой хөгжлийг хангахад тохиромжтой байдлаар тогтоох, актив пассивын зохистой удирдлагаар ашигт ажиллагаа болон төлбөрийн чадварыг хангах мөн валютын ханшийн, хүүгийн түвшний болон зах зээлийн бусад эрсдэлүүдийг удирдахад оршино. АПУХ-г Санхүү хариуцсан дэд захирал удирддаг.

35.2 Зээлийн эрсдэл

Банк зээлийн эрсдэлд өртөх бөгөөд энэ нь санхүүгийн хэрэглүүрийн аль нэг тал үүргээ биелүүлээгүйгээс нөгөө талдаа санхүүгийн хохирол учруулах явдал юм.

Банк зээл олгох болон бусад талуудтай хийсэн гүйлгээний үр дүнд зээлийн эрсдэлд өртөх нь бий. Энэ тохиолдолд санхүүгийн хөрөнгө болон балансын гадуурх зээлтэй холбоотой болзошгүй үүргийг бий болгодог.

Банкны зээлийн эрсдэлд өртөх дээд хэмжээг санхүүгийн байдлын тайлангийн санхүүгийн хөрөнгийн дансны үнэд тусгадаг. Гаргасан санхүүгийн баталгаа, зээл сунгасны үүрэг, ашиглагдаагүй зээлийн шугам, экспорт/импортын аккредитивын хувьд зээлийн эрсдэлд өртөх дээд хэмжээ нь болзошгүй үүргийн дүн байна.

Зээлийн эрсдэлийн удирдлага. Зээлийн эрсдэл нь Банкны бизнесийн хамгийн том эрсдэл юм. Тиймээс удирдлагын түвшинд зээлийн эрсдэлд онцгой ач холбогдол өгдөг.

Зээлийн эрсдэлийн тооцоолол нь нарийн төвөгтэй бөгөөд эрсдэл нь зах зээлийн нөхцөл байдал, хүлээгдэж буй мөнгөн урсгал, цаг хугацаа зэргээс хамааран өөр өөр байдаг. Зээлийн багцын эрсдэлийн үнэлгээнд дефолт болох магадлал, алдагдлын харьцаа болон харилцагч талуудын хоорондын дефолт болох хамаарлыг уялдуулан тооцоолох шаардлагатай байдаг.

Хязгаарууд. Банк нь нэг зээлдэгч эсвэл хэсэг зээлдэгчдийн бүлэг, газарзүйн болон эдийн засгийн салбарын төвлөрлүүдэд хүлээн зөвшөөрсөн эрсдэлийн хэмжээг тогтоох замаар зээлийн эрсдэлийн түвшинг тогтоодог. Бүтээгдэхүүн болон эдийн засгийн салбарын зээлийн эрсдэлийн түвшний хязгаарлалтыг ТУЗ болон Эрсдэлийн хороодууд баталдаг. Эрсдэлийг жил тутам эргэн хянадаг ба шаардлагатай тохиолдолд илүү ойрхон давтамжтайгаар хянадаг.

35. Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

35.2 Зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)

Зээлийн эрсдэлийн хороо. Банк нь Төв банкны зээлийн эрсдэлийн хороо /цаашид ТБЗЭХ гэх/ болон Салбарын түвшний зээлийн эрсдэлийн хороод гэсэн 2 түвшний зээлийн эрсдэлийн хороотой. Салбарын түвшний зээлийн эрсдэлийн хороодод Бизнес төвийн зээлийн эрсдэлийн хороо, УБИБ-ны Салбарын зээлийн эрсдэлийн хороо, ОНИБ-ны Салбарын зээлийн эрсдэлийн хороод багтдаг. ТБЗЭХ нь сар бүрийн 2 болон 4 дэх долоо хоног бүр, бусад зээлийн эрсдэлийн хороод сард нэгээс доошгүй удаа хуралддаг.

ТБЗЭХ нь зээлийн үйл ажиллагаа, зээлийн эрсдэлтэй холбоотой журмыг хэлэлцэн баталж, зээлийн эрсдэлийн дотоод лимитийг тогтоодог. Түүнчлэн ТБЗЭХ нь нийт зээлийн багцын чанар, төвлөрлийн эрсдэл, зээлийн эрсдэлийн сангийн хүрэлцээ, эрт илрүүлэлтийн системийн хэрэгжилт, дотоод лимит, зээлдүүлэгч байгууллагуудын шаардлагын биелэлт тэдгээрийн гүйцэтгэлийг хэлэлцэж, холбогдох шийдвэрийг гарган, хяналт тавьж ажилладаг. ТБЗЭХ-г Эрсдэл хариуцсан Гүйцэтгэх захирлын орлогч удирддаг.

Салбарын түвшний зээлийн эрсдэлийн хороод нь өөрийн харьяа салбар нэгжүүдийн багцын чанар, асуудалтай зээлийн талаар хэлэлцэж, бууруулах арга хэмжээ, үйл ажиллагааны төлөвлөгөө боловсруулж, биелэлтэд хяналт тавьж ажилладаг.

Зээлийн хороод. Банкны зээлийн хороодын бүтэц нь Банкны зээлийн дүнгээс хамаарч эрсдэлийг шат шатны түвшинд удирдахад нийцүүлж байгуулагдсан. Банк зээл олголтыг батлах болон хяналт тавих зорилгоор дараах төрлийн зээлийн хороодыг бүрдүүлсэн. Үүнд:

Төв Банкны зээлийн хороо (ТБЗХ) нь доод шатны зээлийн хорооны эрхийн хэмжээнээс давсан бүх зээлийн саналыг хэлэлцэн шийдвэрлэнэ. Түүнчлэн “ТУЗ-өөс зээлийн шийдвэрт хяналт тавих үйл ажиллагааны журам”-ын дагуу зээлдэгчийн эрсдэлийн түвшин болон зээлийн саналын хэмжээнээс хамаарч ТУЗ-өөс хяналт тавьдаг.

ТБЗХ нь дараах зээлийн хороодын эрхийн хэмжээг тогтоож, баталдаг:

- а. Төв Банкны зээлийн дэд хороо (ТБЗДХ),
- б. Жижиг дунд бизнесийн банкны зээлийн хороо (ЖДББЗХ)
- в. Ипотекийн орон сууцны зээлийн хороо (ИОСЗХ)
- г. Улаанбаатарын иргэдийн банкны харьяа салбарын зээлийн хороо (УБИБСЗХ)
- д. Орон нутгийн иргэдийн банкны харьяа салбарын зээлийн хороо (ОНИБСЗХ)
- е. Төв банкны ажилтны зээлийн хороо
- ё. УБИБ-ны харьяа цахим салбарын зээлийн хороо

Зээлийн эрсдэлийн үнэлгээний систем. Зээлийн эрсдэлийг хэмжих, санхүүгийн хэрэглүүрийн зээлжих зэрэглэлийг зээлийн эрсдэлийн хэмжээгээр ангилахын тулд Банк хоёр хандлагыг ашигладаг - гадны олон улсын зээлжих зэрэглэлийн байгууллагууд (Стандарт & Пүүрс – “S&P”, Фитч, Мүүдис)-ын тогтоосон эрсдэлийн үнэлгээ болон дотоод чанаргүйдлийн магадлалын (ЧМ) интервалыг ашигладаг. 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Шатлалд ашигласан чанаргүйдлийн магадлалын интервалыг Тодруулга 12, Тодруулга 34-өөс харна уу. Гадны зээлжих зэрэглэлийг дотооддоо тодорхойлсон ерөнхий зээлийн эрсдэлийг үнэлгээтэй хамтруулан чанаргүйдлийн магадлалыг тодорхойлсон интервалын хүрээг дараах хүснэгтэд харууллаа:

Ерөнхий зээлийн эрсдэлийн үнэлгээ	Гадны олон улсын зээлжих зэрэглэлийн байгууллагуудын холбогдох үнэлгээ (S&P)	Холбогдох ЧМ-ын интервал
Маш сайн	AAA зэрэгтэй	0.0193%
Маш сайн	AA– -с AA+ зэрэгтэй	0.0229%
Маш сайн	A– -с A+ зэрэгтэй	0.0457% - 0.0572%
Сайн	BBB– -с BBB+ зэрэгтэй	0.1029%
Сайн	BB– -с BB+ зэрэгтэй	0.5145% - 1.0061%
Хангалттай	B– -с B+ зэрэгтэй	3.1213% - 6.0940%
Дефолт	C -с CCC+ зэрэгтэй	100%
Тодорхойгүй	Зэрэглэл байхгүй	4.0245%

35. Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

35.2 Зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)

Зээлийн барьцаа хөрөнгө ба бусад зээлийн сайжруулалт. Барьцаа хөрөнгийн үнэлгээний дүн болон төрөл нь зээлдэгч болон харилцагч талын зээлийн эрсдэлийн үнэлгээ ба олгох зээлийн төрлөөс хамаардаг. Барьцаалах боломжтой хөрөнгийн гол төрлүүдийг дор үзүүлэв. Үүнд:

- (i) Байгууллага болон Жижиг, дунд бизнесийн зээлийн хувьд үл хөдлөх хөрөнгө, бараа материал, үйлдвэр ба тоног төхөөрөмж, машин механизм;
- (ii) Хэрэглээний зээлийн хувьд автомашин, орлого болон үл хөдлөх хөрөнгө гэх мэт;
- (iii) Орон сууц худалдан авах зээлийн хувьд орон сууцны үл хөдлөх хөрөнгийн барьцаа

Банкны Зээлийн үйл ажиллагааны журмын дагуу цалингийн зээл, тэтгэврийн зээлээс бусад зээлийн хувьд барьцаа хөрөнгийг эрсдэл тооцсон үнэлгээний үнэ ("RAP")-ээр 100% барьцаалахыг шаарддаг. Гэсэн хэдий ч, зээлийн бүтээгдэхүүний тодорхой журамд өөрөөр заагаагүй бол барьцаа хөрөнгийн эрсдэлийн үнэлгээний үнэ нь зээлийн дүнгийн 100%-аас бага байж болно.

Банк нь аж ахуйн нэгжид зээл олгохдоо тухайн аж ахуйн нэгжийн толгой компани болон гол хувьцаа эзэмшигчдээс баталгаа гаргуулж авч болох боловч үүнийг барьцаа хөрөнгөөр тооцдоггүй.

Банк нь барьцаа хөрөнгийн зах зээлийн үнэ цэнд тогтмол хяналт тавьж ажилладаг ба харилцагчтай байгуулсан гэрээний дагуу шаардлагатай үед нэмэлт барьцаа хөрөнгө гаргуулахаар хүсэлт тавьдаг.

Банкны дотоод зээлжих зэрэглэлийн систем, жилийн эцсийн шатлалын ангилалд үндэслэн зээлийн чанар болон зээлийн эрсдэлд өртөх дээд хэмжээг Тодруулга 7, 8, 9, 10, 12-аас харна уу.

Хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдал (ХБЭА)-ын хэмжилт: ХБЭА нь ирээдүйд хүлээж болзошгүй алдагдлын өнөөгийн үнэ цэнэ (өөрөөр хэлбэл: зээлийн үргэлжлэх хугацаанд зээл дефолт болоход жигнэсэн дундаж алдагдал) юм. ХБЭА нь нэг хүчин зүйлээс шууд хамааралтай бус хэд хэдэн боломжит хувилбаруудаас хамаарч тооцоологддог. Банкны ХБЭА-ын тооцоолол дөрвөн бүрэлдэхүүн хэсгээс бүрдэнэ. Үүнд: Чанаргүйдлийн магадлал ("ЧМ"), Чанаргүйдэлд өртөх дүн ("ЧӨД"), Алдагдалд хүргэх чанаргүйдэл ("АХЧ") болон Хөнгөлөлтийн хувь.

ЧӨД гэдэг нь зээл дефолт болох үеийн үлдэгдэл бөгөөд тайлант хугацаанаас хойших зээлийн үлдэгдлийг таамаглахдаа зээлийн эргэн төлөлт буюу үндсэн зээлийн болон хүүгийн төлөлт, нэмж олгож болзошгүй зээлийн дүнг харгалзан авч үздэг. Хүлээж болзошгүй үүргийн дефолт болох үеийн зээлийн үлдэгдлийг тооцоолохдоо зээл хөрвүүлэлтийн коэффициент ("ЗХК") ашигладаг. ЗХК нь хүлээж болзошгүй үүрэг зээл хөрвүүлэлтийн магадлалын коэффициент бөгөөд энэ нь тогтоосон хугацаанд хүлээсэн үүргийн дүнг тайлан тэнцэлд тусгах магадлалыг харуулдаг.

ЧМ нь өгөгдсөн хугацааны туршид дефолт болох магадлалын тооцоолол юм. АХЧ нь зээл дефолт болсон тохиолдолд түүнээс хүлээж болзошгүй алдагдлын тооцоолол юм. АХЧ нь гэрээний дагуух төлөх ёстой мөнгөн дүн болон зээлдүүлэгч тухайн зээлээс төлүүлж чадах мөнгөн дүн хоёрын зөрүү юм. Харилцагчаас төлүүлж чадах мөнгөн дүнд барьцаа хөрөнгө орно. АХЧ нь ихэвчлэн ЧӨД-д эзлэх хувиар илэрхийлэгддэг. Хүлээгдэж буй алдагдлыг тайлант хугацааны эцэст өнөөгийн үнэ цэнээр хорогдуулна.

Хөнгөлөлтийн хувь нь санхүүгийн хэрэглүүрийн үр ашигт хүүгийн аргачлал ("ҮАХА") юм.

Хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлын тооцооллыг зээлийн нийт хугацааны туршид загварчилсан. Нийт хугацааны туршид гэдэг нь өрийн хэрэглүүрийн гэрээний үлдсэн хугацаа ба гэрээнээсээ өмнө төлөгдөх магадлалыг тохируулдаг. Зээлийн үүрэг болон санхүүгийн баталгааны гэрээний хувьд тухайн аж ахуйн нэгж зээлийн хугацааг сунгах гэрээний үүрэгтэй гэрээт хугацаа юм. Нийт хугацааг гэрээний дагуу хүлээгдэж буй үлдэгдэл хугацаагаар тодорхойлдог бол хувь хүнд олгосон зээлийн картын хувьд нийт хугацаа нь гэрээний дагуух картын хугацаа бөгөөд энэ нь хамгийн ихдээ 2 хүртэлх жилтэй тэнцүү байна.

Нийт хугацааны ХБЭА нь зээлийн дуусах хугацааны турш болзошгүй бүх дефолт тохиолдлоос үүсэх алдагдал юм. 12 сарын ХБЭА нь зээлийн дуусах хүртэлх хугацааны ХБЭА-ын нэг хэсэг бөгөөд тайлант хугацаанаас хойших 12 сарын хугацаанд үүсэж болзошгүй зээлийн алдагдал юм. Хэрэв зээлийн дуусах хугацаа нь 12 сараас бага байвал хүлээж болзошгүй зээлийн алдагдлыг дуусах хугацаа хүртэл тооцоолно.

35. Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

35.2 Зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)

Санхүүгийн тайланд толилуулсан ХБЭА-ын тооцоолол нь дотоодын зохицуулагч байгууллагад зориулсан урт хугацааны өгөгдлийг ашиглах бус сүүлийн үеийн өгөгдлийг ашигласан. Тооцоолол нь ирээдүйн таамаглалыг агуулсан буюу зээлийн эрсдэлд нөлөөлдөг гол макро хувьсагчуудын ирээдүйд болох таамаглал тусгагдсан.

Монголбанкны тайлангийн зорилгоор ХБЭА-ын тооцоололд өөр аргачлал ашигладаг. 2024 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар Монголбанкны аргачлалын дагуу ХБЭА нь 440,820,124 мянган төгрөг (2023 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар 398,309,774 мянган төгрөг) байна.

Чанаргүйдлийн тодорхойлолт. ЧМ-ыг хэмжихийн тулд Банк дараах шалгууруудын нэг буюу хэд хэдэн шалгуурыг хангасан нөхцөл байдлыг чанаргүйдэл гэж тодорхойлдог:

- Зээлдэгч гэрээний төлбөрөө төлөх хугацаа 90 хоногоос хэтэрсэн;
- Зээлдэгч бусад банкинд гэрээгээр төлөх хугацаа 90 хоногоос хэтэрсэн зээлтэй;
- Банк зээл муудсаны улмаас зээлдэгчийн өр эсвэл түүний хэсгийг алдагдалтай худалдсан;
- Зээлдэгч нь доорх төлбөр төлөх боломжгүй гэсэн жагсаалтад орсон:
  - Банк өрийн бүтцийн өөрчлөлт хийхээс өөр аргагүй болсон;
  - Зээлдэгч нас барсан;
  - Зээлдэгч төлбөрийн чадваргүй болсон;
  - Зээлийн хугацаан дахь барьцаа хөрөнгийн үнэгүйдэл;
  - Зээлдэгчийн эргэлтийн хөрөнгийн бууралт эсвэл томоохон үйлчлүүлэгчээ алдах;
  - Зээлдэгч дампуурах магадлалтай болж байгаа
  - Банкны зүгээс зээлдэгчийг зээлийн төлбөрийн үүргээ биелүүлэх боломжгүй гэж үзэх бусад нөхцөл байдал
  - Зээл нь ЗЭМӨ (Тодруулга 4) -н аль нэг нөхцөлийг хангасан ба тус зээлдэгчийн өөр нэг зээл чанаргүй болсон.

Тодруулгын зорилгоор, Банкны чанаргүйдлийн тодорхойлолт болон зээлийн үнэ цэнэ бууралтын тодорхойлолт хооронд ямар нэгэн зөрүүгүй бөгөөд дээр дурдсан чанаргүйдлийн тодорхойлолт нь Банкны санхүүгийн бүх хөрөнгөнд мөрдөгдөнө.

Санхүүгийн хөрөнгө нь зургаан сар дараалан чанаргүйдлийн тодорхойлолтод заасан нөхцөлүүд арилсан тохиолдолд чанаргүйдлийн байдлаас гарч болно.

Зээл анх олгогдсоноос хойш зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц өссөн (“ЗЭМӨ”) эсэх үнэлгээ нь зээл нэг бүрчлэн хийгддэг. Банкны Зээлийн Эрсдэлийн Газар зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц өссөн (Тодруулга 4) эсэх нөхцөлүүдийн тохиромжтой байдлыг тогтмол хугацаатай хянаж байдаг. Зээл анх олгогдсоноос хойш эрсдэл илэрхий өссөн эсэх шалгууруудын нэг болох хугацаа хэтэрсэн хоног нь 30-аас дээш байх нөхцөл өөрчлөгдөөгүй болно.

Санхүүгийн тайланд хүлээн зөвшөөрөгдсөн хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлын тооцоолол нь харилцагчийн зээлийн эрсдэл анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс хойш мэдэгдэхүйц өссөн эсэхэд тулгуурладаг. Хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлын тооцооллын загвар нь 3 үе шаттай байдаг. Санхүүгийн хэрэглүүр нь анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үед ямар нэг үнэ цэнийн бууралтгүй байдаг ба түүний зээлийн эрсдэл нь анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс хойш их хэмжээгээр нэмэгдээгүй бөгөөд 12 сарын ХБЭА (1-р үе шат)-д үндэслэн эрсдэлийн алдагдлын хасагдуулгыг тооцдог. Хэрвээ зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц өссөн нь тогтоогдсон тохиолдолд 2-р үе шатанд орж, нийт хугацааны ХБЭА-д үндэслэн эрсдэлийн алдагдлыг тооцоолно. 2-р үе шатанд орсон зээлүүд нь үнэ цэнэ буураагүй санхүүгийн хэрэглүүр болно. Санхүүгийн хэрэглүүр нь үнэ цэнэ буурсан тохиолдолд 3-р үе шатанд хуваарилагдаж, дуусах хугацаа хүртэлх ХБЭА-ыг тооцоолдог. Хүүгийн орлогыг тооцохдоо 3-р үе шатанд орсон зээлүүдийн хүүгийн орлогыг зээлийн эрсдэлийн сангаас цэвэршүүлсэн дүнд тооцоолдог.

Хэрэв зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц өссөн эсэхийг үнэлдэг шалгуурууд нь тухайн зээлд дахин илрээгүй бол 1-р үе шат руу шилжинэ. Банк чанарын үзүүлэлтээр 2-р үе шат руу шилжсэн зээлүүдийг тогтмол хянадаг. Банк үзүүлэлтүүд нь хэвээр байна уу эсвэл өөрчлөгдөж байгаа эсэхийг хянаж байдаг.

Үнэ цэнэ буурсан зээл олгосон ба худалдан авсан санхүүгийн хөрөнгүүдийн хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдал нь үргэлж нийт хугацааны турш тооцоологддог. Иймд Банк эдгээр зээлийн хувьд зөвхөн нийт хугацааны ХБЭА-ын зөрүүг бүртгэдэг.

ХБЭА-ын тооцоолол нь хоёр үнэлгээний аргаас бүрддэг. Үүнд: (1) тусгай үнэлгээ; (2) бүлгийн үнэлгээ: зээлийн багцын нэг ижил төрлийн сегментүүдийн хувьд ХБЭА-ын тооцоололд ижил зээлийн эрсдэлийн параметр (жишээ нь: ЧМ, АХЧ)-ийг ашигладаг.

35. Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

35.2 Зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)

Банк дараах төрлийн зээлүүдийг тусгай үнэлгээний аргаар үнэлдэг:

- (i) 2,000,000 мянган төгрөгөөс дээш үлдэгдэлтэй, 30 хоногоос дээш хугацаа хэтэрсэн, гэрээний бүтцэд өөрчлөлт оруулсан зээл;
- (ii) Дотоод үнэлгээний "Анхаарах зээлийн жагсаалт" орсон тохиолдолд.

Зээлийн үнэ цэнэ бууралтын бодит нотлох баримт илэрсэн тохиолдолд ХБЭА-ыг тооцно. Зээлийн үнэ цэнэ бууралтын бодит нотолгоо нь санхүүгийн хүндрэл, гэрээний үүргээ биелүүлээгүй болон хугацаа хэтэрсэн, гэрээний бүтцийн өөрчлөлт, барьцаа хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт зэрэг юм.

Хүлээгдэж буй алдагдлын тооцоо, боломжит хувилбарыг тодорхой үнэлгээний аргаар үнэлж, хувилбар бүрийн магадлалыг харгалзан ХБЭА-ыг тооцно.

Банк дараах төрлийн зээлүүдэд багцын үнэлгээ хийдэг. Үүнд: Зээлдэгчийн мэдээлэл байхгүй үед хэрэглээний болон ЖДҮ-ийн зээл олгосон. Энэ арга нь зээлдэгчийн тусгайлсан мэдээлэл, тухайлбал, алдагдлын талаарх түүхэн мэдээлэл, байршил болон бусад урьдчилан таамаглах мэдээлэл зэрэгт үндэслэн зээлийн санг нэгэн төрлийн сегмент болгон ангилдаг. Банк нь мөн байгууллагын харилцагчдад олгосон зээл, банк хоорондын зээл, хэрэглээний зээл, ЖДҮ-д олгосон зээлийн үнэлгээг багцаар хийдэг.

Тусгайлсан ХБЭА-ын үнэлгээг үр дүн бүрийн магадлалын эсрэг олон төрлийн боломжит үр дүнгийн зээлийн алдагдлын тооцооллыг жинлэх замаар гүйцэтгэдэг. Банк үнэлгээнд хамрагдсан зээл бүрийн хувьд 2-3 боломжит үр дүнг тодорхойлдог бөгөөд тэдгээрийн нэг хувилбарын магадлал нь маш бага байсан ч зээлийн алдагдалд нөлөөлнө. Тусгай үнэлгээ нь үндсэндээ Байгууллагын банкны газар болон Зээлийн эрсдэлийн газар, Тусгай активын газрын туршлагатай ажилтнууд, шинжээчдийн дүгнэлтэд суурилдаг. Тооцоолол болон бодит алдагдлын зөрүүг багасгахын тулд шинжээчид тогтмол дүгнэлт хийн шалгаж үздэг.

Бүлгийн үнэлгээний аргаар бүлгийн алдагдлын санг тооцоолохдоо зээл бүрийг үе шат бүрд хуваарилдаг. Банкны зээлийн эрсдэлийн нийтлэг шинж чанарт үндэслэн тодорхойлогдсон сегментүүдээр эрсдэлээ шинжилдэг. Банк зээлүүдийг ижил төрлийн эрсдэлийн шинж чанартайгаар нь ялган бүлэглэж тооцоолдог. Ижил төрлийн эрсдэлийн шинж чанартай зээл гэдэг нь харилцагчийн ангилал (бизнесийн, хэрэглээний болон хөдөө аж ахуйн гэх мэт) бүтээгдэхүүний төрөл, зээлийн эрсдэлийн зэрэглэл, анх хүлээн зөвшөөрөгдсөн огноо, дуусах хугацаа, барьцаа хөрөнгийн чанар, зээлийн үнэ (ЗҮ) харьцаа юм. Бүлэг болгон өөр өөр ЧМ болон АХЧ зэрэг эрсдэлийн параметруудтэй байна. Зээлийн эрсдэлийн газар нь зээлүүдийг бүлэглэх нь зохистой байгаа эсэхийг тогтмол хянаж байдаг.

ХБЭА нь ЧӨД, ЧМ, АХЧ зэрэг эрсдэлийн параметруудийн үржвэр бөгөөд тухайн санхүүгийн хөрөнгийн үр ашигт хүүгээр дискаунт хийж өнөөгийн үнэ цэнээр илэрхийлэгдэнэ. Эрсдэлийн параметр (ЧӨД, ЧМ, АХЧ)-ийг ирэх нэг жилийн таамаглалын тооцооллыг зээл нэг бүрийн эсвэл бүлгэлсэн зээлүүдийн хувьд гаргаж тооцоолдог. Эдгээр гурван бүрэлдэхүүн хэсгийг хамтад нь үржүүлж, зээл төлөгдөх магадлалыг тохируулна (өөрөөр хэлбэл, чанаргүйдлийн өмнөх сард төлсөн эсвэл төлөгдөөгүй). ХБЭА нь зээл бүрийн ирээдүйн алдагдлыг тооцоолол ба тайлант огноо руу дискаунт хийсэн алдагдлуудын нийлбэр юм. ХБЭА-ын тооцоололд ашиглагдаж буй дискаунт хүү нь үр ашигт хүү эсвэл ойролцоо тооцоолсон хүү байна.

Зээлийн эрсдэлийн параметруудийг тооцоолох үндсэн зарчим. ЧӨД-үүд нь хүлээгдэж буй төлбөрийн хуваарьт тулгуурлан тодорхойлогддог бөгөөд энэ нь бүтээгдэхүүний төрлөөс хамаарна. ЧӨД нь зээлдэгчийн хүлээсэн үүргийнхээ дагуу ирэх 12 сар эсвэл нийт хугацааны туршид төлөх ёстой зээлийн эргэн төлөлтөд тулгуурладаг. Үүнийг мөн зээлдэгчийн төлөхөөр хүлээгдэж буй илүү төлбөрт тохируулдаг. Зээлдэгч нь зээлийн хуваарьт зааснаас өмнө зээлээ урьдчилан төлөх магадлалтай дүнгээр зээлийн эргэн төлөлтийн хуваарьт тохируулга хийдэг. Эргэн төлөлт, дахин санхүүжилтийн таамаглалыг мөн тооцоололд оруулдаг. Эргэлтийн бүтээгдэхүүнүүдийн хувьд ЧӨД нь одоогийн үлдэгдлийг авч, зээлийн хөрвүүлэлтийн коэффициент ашиглан үлдсэн хугацаан дахь хүлээгдэж буй зээл олголтыг нэмж тооцоолдог. Эдгээр таамаглалууд нь бүтээгдэхүүний төрөл, одоогийн зээлийн эрхийн хэрэглээ болон зээлдэгчийн онцлог зан төлөвөөс хамаарч ялгаатай байж болно.

35. Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)**35.2 Зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)**

ХБЭА-ыг тооцоход хоёр төрлийн ЧМ ашигладаг ба эдгээр нь 12 сар ба нийт хугацааны ЧМ юм. 12 сарын ЧМ-ын үнэлгээ нь хамгийн сүүлийн үеийн өгөгдөлд суурилсан. Нийт хугацааны ЧМ нь санхүүгийн хэрэглүүрийн үлдсэн хугацааны туршид дефолт болох магадлал ба энэ нь санхүүгийн хэрэглүүрийн 12 сар болон дефолт болох магадлалын нийлбэр байна. Банк шилжих хөдөлгөөнт матрицийн статистик аргагүйг ашиглан нийт хугацааны ЧМ-ыг харилцагчийн ангилал болон хугацаа хэтэрсэн хоногт тулгуурлан тооцоолдог. Тухайлбал, шилжих хөдөлгөөний матрицад суурилсан 12 сарын ЧМ-ыг экстраполяци хийж, түүхэн дефолт өгөгдөлд суурилсан нийт хугацааны ЧМ муруйг сайжруулах гэх мэт.

АХЧ нь төлөгдөөгүй эрсдэлээс үүдэн гарах алдагдлын хэмжээг буюу Банкны хүлээлтийг илэрхийлнэ. АХЧ нь харилцагч талын /country party/ төрөл, нэхэмжлэлийн төрөл, насжилт, барьцаа хөрөнгө зэргээс хамаарч өөр өөр байдаг. 12 сар ба нийт хугацааны АХЧ нь зээл дефолт болсны дараа хүлээгдэж буй эргэн төлөлтөд нөлөөлөх хүчин зүйлсийг авч үздэг.

АХЧ хэмжилтийг гурван боломжит аргад хувааж болно:

- Барьцаа хөрөнгийн онцлог шинж чанарт үндэслэсэн АХЧ хэмжилт;
- Эргэн төлөлтийн статистик мэдээлэлд тулгуурласан бүлэгт суурилсан АХЧ тооцоолол;
- Өөр өөр хүчин зүйлс, хувилбараас хамааран дангаар нь тодорхойлсон АХЧ.

Банк үл хөдлөх хөрөнгө, бэлэн мөнгө, хөрвөх чадвартай үнэт цаасаар баталгаажсан зээлийн барьцаа хөрөнгийн төсөөлж буй үнэ, борлуулалтын түүхэн хөнгөлөлт болон бусад хүчин зүйлс зэрэгт үндэслэн АХЧ-ийг тооцдог. АХЧ-ийг хамгийн сүүлийн үеийн эргэн төлөлтийн статистик мэдээлэлд үндэслэн байгууллагын болон хэрэглээний бүх зээлүүдэд бүлгийн түвшинд тооцоолдог.

Санхүүгийн баталгаа болон зээлийн үүргийн ХБЭА-ын хэмжилт. Эдгээр хэрэглүүрийн ХБЭА-ын хэмжилт нь дээр дурдсантай ижил тооцоологдох боловч дефолт болох үеийн зээлийн үлдэгдэл АХЧ-ийн тооцооллын хувьд ялгаатай байна. АХЧ нь зээл хөрвүүлэлтийн коэффициент ("ЗХК") болон үүргийн дүнгээс хамаарна. Зээл хөрвүүлэлтийн коэффициент нь олгогдоогүй зээлийн үүрэг, зээлийн карт, санхүүгийн баталгааны түүхэн статистик тооцоололд тулгуурладаг. Овердрафтын зээл хөрвүүлэлтийн коэффициент нь 100% гэж тодорхойлогддог, учир нь харилцагч ямар ч үед дээд хэмжээгээр нь ашиглах боломжтой байдаг. **ХБЭА-ын тооцоололд орсон ирээдүйн мэдээлэл.** Зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлт болон ХБЭА-ыг тооцоолоход шударга болон дэмжигдэхүйц ирээдүйд үндэслэсэн мэдээллийг оролцуулдаг. Банк зээлийн эрсдэл болон ХБЭА-ыг боловсруулахад хамааралтай гол эдийн засгийн хувьсагч хэмжигдэхүүнүүдийг тодорхойлсон байдаг. Эдийн засгийн гол хувьсагч хэмжигдэхүүнүүдийг ("эдийн засгийн суурь хувилбар") улирал тутам Банкны Хөрөнгийн Удирдлагын газраас гаргаж, таван жилд хүлээгдэж буй макро эдийн засгийн хөгжлийн хамгийн оновчтой тооцоог гаргаж өгдөг. Таван жилийн дараа "дундаж урвуу хандлагыг" ашигладаг бөгөөд энэ нь эдийн засгийн урт хугацааны дундаж түвшин (жишээ нь, ажилгүйдлийн түвшин) эсвэл урт хугацааны дундаж өсөлтийн хувь (жишээлбэл, ДНБ) руу буцах хандлагатай байдаг. Чанаргүйдлийн магадлал (ЧМ), Чанаргүйдэлд өртөх дүн (ЧӨД) болон Алдагдалд хүргэх чанаргүйдэл (АХЧ)-д нөлөөлөх холбогдох эдийн засгийн хувьсагчдыг нөлөөг тодорхойлохын тулд статистик регрессийн шинжилгээ хийн эдгээр хувьсагчдын өөрчлөлт нь өмнө хэрхэн АХЧ болон ЧӨД-ийн бүрэлдэхүүнд нөлөөлж байсныг тодорхойлно.

Сүүлийн жилүүдэд өвөлжилт хүндэрч байгаа тул малын хорогдол нэмэгдэх төлөвтэй байгаа ба ингэснээр малчдын зээлийн багцын зээлийн эрсдэл нэмэгдэнэ. Банк малчдын зээлээ төлөх чадварт ихээхэн сөрөг нөлөө үзүүлнэ гэж үзэж байгаа бөгөөд 2024 оны 12-р сарын 31-ний байдлаар малчдын зээлийн хэтийн төлөвийг тусад нь тооцсон.

Эдийн засгийн суурь хувилбараас гадна Банкны Зээлийн Эрсдэлийн газар нь бусад боломжит хувилбаруудыг магадлалын хувь хэмжээтэй өгдөг. Бусад хувилбаруудын шугаман бус байдлыг харуулахын тулд үндсэн томоохон бүтээгдэхүүнүүдийн тус бүрийн шинжилгээнд үндэслэдэг. Хувилбаруудын хэмжээний хувьд тайлант жил бүр дахин үнэлэгддэг ба статистик шинжилгээ ба шинжээчдийн зээлийн дүгнэлтийг хослуулан тодорхойлдог ба ингэхдээ сонгогдсон хувилбар бүрийг илтгэх боломжит үр дүнг харгалзан үздэг. Зээлийн мэдэхүйц өсөлтийн хэмжээг тооцоолохын тулд ЧМ-ын нийт хугацааг холбогдох хувилбарын хувь хэмжээнд үржүүлнэ, ингэхдээ чанар болон backstop индикаторуудыг оролцуулна. Энэ нь санхүүгийн хэрэглүүрийг бүхэлдээ 1-р үе шат, 2-р үе шат эсвэл 3-р үе шатанд орох эсэхийг тодорхойлж 12 сар эсвэл нийт хугацааны ЧМ бүртгэх эсэхийг тодорхойлно. Энэхүү үнэлгээний дараа Банк 12 сарын магадлалаар жинлэсэн ХБЭА-ыг бүртгэх (1-р үе шат) эсвэл магадлалаар жинлэгдсэн нийт хугацааны ХБЭА-ыг бүртгэнэ (2,3-р үе шат). Энэ магадлалаар жинлэсэн ХБЭА-ыг холбогдох ХБЭА-ын загвар хувилбар тус бүрээр гүйцэтгэж зохих хувилбарын жигнэгчээр үржүүлснээр тодорхойлогдоно.

35. Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)**35.2 Зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)**

Эдийн засгийн урьдчилсан таамаглалын хувьд тэдгээр тохиолдлын биелэх магадлал, төсөөлөл нь маш тодорхойгүй байдаг тул бодит үр дүн нь төлөвлөснөөс эрс ялгаатай байж болно. Банк эдгээр таамаглалуудыг боломжит үр дүнгийн хамгийн сайн тооцоолол гэж үзсэн ба өөр өөр бүлгүүдийн шугаман бус ба тэгш бус байдлын сонгогдсон хувилбарууд нь боломжит хувилбаруудыг хамгийн сайн боломжит байдлаар төлөөлдөг болохыг тогтоосон.

Банк эрсдэлийн тооцоолол болон бодит алдагдал хоёрын хоорондын зөрүүг бага байлгах үүднээс тооцооллын загварыг болон таамаглалыг тогтмол хугацаанд хянадаг.

Хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлын тооцооллын загварын хяналтын үр дүнг банкны удирдлагуудад хүргүүлдэг ба хэлэлцүүлгээс гарсан үр дүнд үндэслэн загвар болон тооцоололд шаардлагатай шинэчлэлүүдийг хийдэг.

35.3 Зах зээлийн эрсдэл

Банк зах зээлийн эрсдэлд өртөх боломжтой бөгөөд энэхүү эрсдэлд а) валютын ханш, б) хүүгийн түвшин, в) өмчийн хэрэглүүр болон г) санхүүгийн хэрэглүүрүүд (үүнд үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр орно)-ийн нээлттэй позицоос үүсэх эрсдэлүүд ордог ба эдгээр нь зах зээлийн ерөнхий болон тусгай хөдөлгөөнд өртдөг. Банкны удирдлага нь хүлээн зөвшөөрөх эрсдэлийн түвшин, түүний хязгаарыг тогтоодог ба хэрэгжилтийг өдөр тутам хянаж ажилладаг. Гэсэн хэдий ч энэ нь зах зээлийн ач холбогдол бүхий үйл явдлуудын үед хязгаараас давсан алдагдлаас сэргийлж чадахгүй юм.

Банк хамгийн их эрсдэлийн арга (VaR), статик хугацааны зөрүүний шинжилгээ, мэдрэмтгий байдлын шинжилгээг ашиглан зах зээлийн эрсдэлээ хэмжин удирддаг бөгөөд АПУХ-оос стоп лосс лимит, позицгийн лимит, мөнгөн гүйлгээний хейджийн зорилгоор хийх бодит бус нөхцөлтэй үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн мөнгөн урсгалын лимит, банкууд ба харилцагчидтай хийх арилжааны лимит болон зээлээс бусад активын нийт лимитийг тогтоон мөрдүүлж ажиллаж байна.

Түүнчлэн Банк өөрийн эрсдэл даах чадварыг үнэлэх, цаашлаад том хэмжээний гэнэтийн өөрчлөлтөөс учирч болзошгүй алдагдлыг тэсвэрлэх, хангалттай хэмжээний өөрийн хөрөнгө ба төлбөрийн чадвартай эсэхийг тодорхойлох, хүндрэлийг даван туулах шаардлагатай нөөцийг бүрдүүлэх, онцгой нөхцөл байдлын үед авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөний үр ашигтай байдлыг нэмэгдүүлэх зорилгоор улирал тутам стресс тестийн шинжилгээг хийдэг. Банк олон улсад өргөн ашиглагддаг шилдэг туршлага, стандартад нийцүүлэн зах зээлийн эрсдэлийг хэмжих загвар, аргачлал, лимит тогтоох үйл явц болон эрсдэл бууруулах арга хэрэгслүүдийг тасралтгүй хөгжүүлж, хэрэгжүүлж ажилладаг.

35.4. Гадаад валютын ханшийн эрсдэл

Гадаад валютын ханшийн хэлбэлзлээс үүдэн санхүүгийн хэрэглүүрийн үнэ цэнэ өөрчлөгдөх эрсдэлийг гадаад валютын ханшийн эрсдэл гэнэ. Банк гадаад валютын ханшийн эрсдэлийн удирдлагын хүрээнд Монголбанкнаас банкуудад гадаад валютын ханшийн хэлбэлзлээс үүсэж болзошгүй алдагдлыг тэдгээрийн эрсдэл даах чадвартай уялдуулах зорилгоор тогтоосон тухайн нэг болон нийт гадаад валютын нээлттэй позицгийн хязгаарлалтуудыг хангаж ажиллаж байна. Мөн дотооддоо гадаад валютын нээлттэй позицоос тодорхой хугацаанд алдаж болох алдагдлын хэмжээг тодорхой магадлалтайгаар тодорхойлдог. Хамгийн их эрсдэлийн аргаар ханшийн эрсдэлээ хэмжиж удирдаж ажилладаг. Банкны ашиглаж буй VaR аргачлал нь 99%-ийн итгэлцлийн түвшинд хэрэв одоогийн позиц нэг өдөр өөрчлөгдөхгүй хэвээр байхад болзошгүй алдагдлын хэмжээ нь хэтэрч илүү гарахгүй байх 1 өдрийн хугацааг ашигладаг ба эдгээр хувьсагчуудыг зах зээлийн өгөгдлийн 250 өдрийн хөдөлгөөнийг ажигласны үндсэн дээр тодорхойлдог. Эдгээр загварууд нь зах зээлийн хэвийн нөхцөлд эрсдэлийн хүчин зүйлсийн өөрчлөлтүүд нь хэвийн тархалттай байна гэж үздэг. Зах зээлд тогтворгүй байдал үүссэн тохиолдолд гадаад валютын эрсдэлийг илүү нарийвчлалтайгаар тооцох хэрэгцээ шаардлага өндөр байдаг. Иймд, банк нь дотоод программ хангамжинд үнэлгээний загварууд болон буцаан шалгах аргачлалуудыг өргөтгөх, удирдлагын мэдээллийн системийн чанарыг сайжруулах зэрэг томоохон хөгжүүлэлтүүдийг хийсэн. Банк нь энэхүү хөгжүүлэлтүүдийг өдөр тутмын үйл ажиллагаандаа ашиглан ханшийн эрсдэлийн VaR тайланг (2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар 61,193 мянган төгрөг 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар 108,702 мянган төгрөг) бэлтгэж, АПУХ-оос тогтоосон лимитийн хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажилладаг.

35. Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

35.4 Гадаад валютын ханшийн эрсдэл (үргэлжлэл)

Банк нь мөн харилцагч байгууллагуудтай хийх арилжааны лимитийг тогтоож тогтмол хяналт тавин ажилладаг. Түүнчлэн гадаад валютын захын тогтворгүй үед банкны хүндрэлтэй үед авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөг боловсруулахын зэрэгцээ гадаад валютын ханшийн эрсдэлийн стресс тестийг улирал бүр хийж, үр дүнг АПУХ-д танилцуулан ажиллаж байна.

Тайлант хугацааны эцэст Банкны гадаад валютын ханшийн эрсдэлийн хураангуйг доорх хүснэгтээр харуулав:

Мянган төг	2024 оны 12 дугаар сарын 31				2023 оны 12 дугаар сарын 31			
	Санхүүгийн мөнгөөр илэрхийлэгдэх хөрөнгө	Санхүүгийн мөнгөөр илэрхийлэгдэх өр төлбөр	Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	Цэвэр дүн	Санхүүгийн мөнгөөр илэрхийлэгдэх хөрөнгө	Санхүүгийн мөнгөөр илэрхийлэгдэх өр төлбөр	Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	Цэвэр дүн
Төгрөг	17,585,041,274	(13,332,720,559)	(2,373,560,045)	1,878,760,670	14,382,830,752	(11,124,138,959)	(1,674,375,258)	1,584,316,535
Ам.доллар	1,714,825,917	(4,132,817,896)	2,403,493,725	(14,498,254)	1,734,884,856	(3,530,737,450)	1,716,515,636	(79,336,958)
Евро	27,887,405	(22,868,096)	105,969	5,125,278	22,410,954	(16,180,375)	(54,010)	6,176,569
Юань	190,030,834	(202,291,121)	16,163	(12,244,124)	480,278,205	(474,355,148)	(8,184)	5,914,873
Бусад	109,556,295	(85,813,748)	(105,457)	23,637,090	67,778,812	(41,563,758)	(515,907)	25,699,147
Нийт дүн	19,627,341,725	(17,776,511,420)	29,950,355	1,880,780,660	16,688,183,579	(15,186,975,690)	41,562,277	1,542,770,166

Бусад бүх хувьсах хүчин зүйлс тогтмол үед Банкны бүртгэлийн валюттай холбоотой тайлант хугацааны эцсийн ханшийн боломжит өөрчлөлт Банкны ашиг, алдагдал болон өөрийн хөрөнгөнд үзүүлэх мэдрэмтгий байдлыг доорх хүснэгтэд тусгав:

Мянган төгрөгөөр	2024 оны 12 дугаар сарын 31	2023 оны 12 дугаар сарын 31
Ам.доллар 15%-аар чангарахад (2023: 15%-аар чангарахад)	(2,174,738)	(11,900,544)
Ам.доллар 15%-аар сулрахад (2023: 15%-аар сулрахад)	2,174,738	11,900,544
Евро 15%-аар чангарахад (2023: 15%-аар чангарахад)	768,792	926,485
Евро 15%-аар сулрахад (2023: 15%-аар сулрахад)	(768,792)	(926,485)
Юань 15%-аар чангарахад (2023: 15%-аар чангарахад)	(1,836,619)	887,231
Юань 15%-аар сулрахад (2023: 15%-аар сулрахад)	1,836,619	(887,231)
Бусад валют 15%-аар чангарахад (2023: 15%-аар чангарахад)	3,545,564	3,854,872
Бусад валют 15%-аар сулрахад (2023: 15%-аар сулрахад)	(3,545,564)	(3,854,872)

35. Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

35.5. Хүүгийн түвшний эрсдэл

Банкны санхүүгийн байдал, мөнгөн гүйлгээ нь зах зээлийн хүүний түвшний хэлбэлзлийн нөлөөнд өртдөг. Ийм хэлбэлзлийн үр дүнд хүүгийн ахиуц ашгийн хэмжээ нэмэгдэх магадлалтай боловч гэнэтийн өөрчлөлт үүсэх тохиолдолд алдагдал өсөх эсвэл эсрэгээрээ буурах ч боломжтой.

Банк нь банкны арилжааны бүртгэл болон банкны бүртгэлийн позициос хүлээж болзошгүй хүүгийн түвшний эрсдэлүүдийг хэмжиж удирддаг. Зах зээл дэх хүүний түвшний өөрчлөлт нь богино хугацаанд банкны цэвэр хүүгийн орлогод шууд нөлөөлдөг бол урт хугацаанд өөрийн хөрөнгийн эдийн засгийн үнэ цэнэд нөлөөлдөг. Банк хүүгийн эрсдэлийг хамгийн бага байлгах үүднээс Банкны хяналт шалгалтын Базелийн хорооноос боловсруулсан аргачлал, түүнд тодорхойлсон хүүний түвшний стандарт болон шокийн сценари хувилбаруудыг ашиглан эрсдэлээ хэмжиж, сөрөг нөлөөллийг хязгаарладаг. Энэхүү аргачлалын хүрээнд мөрдөгдөх дотоод лимитийг АПУХ баталдаг. Үүнд:

- Арилжааны бүртгэлийн хүүгийн түвшний эрсдэлийг удирдахын тулд хөрвөх чадвараар тохируулсан хамгийн их эрсдэлийн аргыг ашиглан позицитайн ба стоп лосс зэрэг хязгаарлалтуудыг тавьдаг.
- Банкны бүртгэлийн хүүгийн түвшний эрсдэлийг удирдахын тулд орлогын ба эдийн засгийн өртгийн хандлагуудыг ашиглаж хүлээн зөвшөөрсөн хязгаарлалтын хүрээнд сар тутам хяналт тавьдаг.

Түүнчлэн Банк олон улсын санхүүгийн байгууллагуудаас тогтоосон хүүгийн эрсдэлийн дахин үнэлгээний зөрүүний харьцаа үзүүлэлтүүдийг хангаж ажиллахын зэрэгцээ хүүгийн стресс тестийг улирал бүр хийн үр дүнг шийдвэр гаргах зорилгоор АПУХ-нд тайлагнадаг.

Доорх хүснэгтэд Банкны хүүгийн түвшний эрсдэлийн өртөх байдлыг хураангуйлан үзүүлэв. Энэхүү хүснэгтэд банкны хөрөнгө ба өр төлбөрийн дансны үнийн дүнг хүүнд өөрчлөлт орох хугацаа эсвэл дуусгавар болох хугацааны аль өмнөх хугацаагаар нь ангилан үзүүлэв:

	Хугацаагүй болон 1 сараас бага	1-6 сар	6-12 сар	1 жилээс их	Хүүгүй	Нийт дүн
<i>Мянган төгрөгөөр</i>						
2024 оны 12 дугаар сарын 31						
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	5,034,593,647	2,432,343,512	2,501,935,366	6,860,961,145	2,831,968,078	19,661,801,748
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	5,797,650,637	4,988,133,070	2,288,895,898	955,342,776	3,746,489,038	17,776,511,419
2024 оны 12 дугаар сарын 31-нээр хүүгийн мэдрэмтгий байдлын цэвэр зөрүү	(763,056,990)	(2,555,789,558)	213,039,468	5,905,618,369	(914,520,960)	1,885,290,329
2023 оны 12 дугаар сарын 31						
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	5,418,887,907	2,727,309,738	2,028,362,996	5,190,873,927	1,374,980,388	16,740,414,956
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	4,760,390,366	3,207,888,717	2,682,367,721	708,222,174	3,833,805,265	15,192,674,243
2023 оны 12 дугаар сарын 31-нээр хүүгийн мэдрэмтгий байдлын цэвэр зөрүү	658,497,541	(480,578,979)	(654,004,725)	4,482,651,753	(2,458,824,877)	1,547,740,713

Хэрэв 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр хүүгийн түвшинг 100 суурь оноогоор бага, бусад бүх хувьсагчийг тогтмол байна гэж үзвэл (2023: 100 суурь оноогоор бага) тухайн жилийн ашиг 24,471,388 мянган төгрөг (2023: 1,818,843 мянган төгрөгөөр бага)-өөр их байхаар байна, шалтгаан нь хүүгийн мэдрэмтгий байдлын цэвэр зөрүү эерэг байгаатай холбоотой. Өөрийн хөрөнгө нь 8,461,831 мянган төгрөг (2023: 2,918,062 мянган төгрөг)-өөр их байхаар байна, шалтгаан нь бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод хэмжигдэх (БДОБҮЦ) тогтмол хүүтэй санхүүгийн хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн өсөлттэй холбоотой байна.

Хэрэв хүүгийн түвшинг 100 суурь оноогоор их (2023: 100 суурь оноогоор их), бусад бүх хувьсагчийг тогтмол байна гэж үзвэл тухайн жилийн ашиг 24,471,388 мянган төгрөг (2023: 1,818,843 мянган төгрөгөөр их)-өөр бага байхаар байна, шалтгаан нь хүүгийн мэдрэмтгий байдлын цэвэр зөрүү эерэг байгаатай холбоотой. Өөрийн хөрөнгө нь 6,830,104 мянган төгрөг (2023: 2,109,783 мянган төгрөг)-өөр бага байхаар байна, шалтгаан нь бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод хэмжигдэх (БДОБҮЦ) тогтмол хүүтэй санхүүгийн хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн бууралттай холбоотой байна.

35. Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

35.5. Хүүгийн түвшний эрсдэл (үргэлжлэл)

Банк өөрийн санхүүгийн хэрэглүүрийн хүүгийн түвшинд тогтмол хяналт тавьдаг. Доорх хүснэгтэнд эрх бүхий албан тушаалтнуудын хянасан тайлангуудад үндэслэн холбогдох тайлант хугацааны хүүгийн түвшнийг хураангуйлан үзүүлэв. Үнэт цаасны хувьд хүүгийн хувь нь тайлант хугацааны зах зээлийн үнэлгээнд үндэслэн гаргасан дуусгавар болох хугацаа хүртэлх өгөөжийн хувийг хэлнэ:

Жилийн хувь	2024					2023				
	Төг	Ам.дол	Евро	Юань	Бусад	Төг	Ам.дол	Евро	Юань	Бусад
Хөрөнгө										
Бэлэн мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	9.36%	2.18%	0%	0%	0%	10.14%	2.79%	0%	0%	0%
Заавал байлгах нөөц	-	-	-	-	-	6.00%	0%	-	-	-
Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх өрийн хэрэглүүр	11.35%	6.54%	-	-	-	12.29%	7.87%	-	-	-
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	15.82%	8.50%	9.88%	-	-	16.16%	8.38%	7.91%	-	-
Өр төлбөр										
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	9.84%	2.25%	-	-	-	12.77%	0.08%	-	-	-
Репо хэлцэл	12.83%	-	-	-	-	13.29%	-	-	-	-
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	-	-	0%	0%	0%	-	-	0%	0%	0%
- харилцах	0.67%	0.65%	0%	0.83%	0.16%	0.64%	0.27%	0%	0.24%	0%
- хугацаагүй хадгаламж	6.58%	1.00%	-	0.70%	-	6.58%	1.00%	-	0.60%	-
- хугацаатай хадгаламж	12.83%	3.53%	-	2.17%	-	12.47%	2.90%	-	2.11%	-
Гаргасан өрийн хэрэглүүр	16.00%	8.18%	-	-	-	16.00%	9.66%	-	-	-
Зээлээр авсан санхүүжилт	3.87%	8.15%	-	-	-	3.22%	8.44%	-	-	-
Түрээсийн өглөг	17.14%	-	-	-	-	16.84%	-	-	-	-

Дээрх хүснэгтийн “-” тэмдэг нь Банкинд холбогдох валютаар илэрхийлэгдсэн хөрөнгө эсвэл өр төлбөр байхгүйг илтгэнэ.

35.6. Хөрвөх чадварын эрсдэл

Банкны хувьд хөрвөх чадварын эрсдэлийн удирдлагад өр төлбөртэй холбоотой үүргээ биелүүлэхэд шаардагдах хөрвөх чадвартай хөрөнгийн түвшинг бүрдүүлэх, олон төрлийн санхүүжилтийн эх үүсвэрийг татан төвлөрүүлэх, санхүүжилтийн болзошгүй үүргийн удирдлага болон хөрвөх чадварын харьцааг холбогдох бодлого зохицуулалтын шаардлагын дагуу хяналт тавин ажилладаг. Харин хөрвөх чадварын эрсдэл гэдэг нь санхүүгийн өр төлбөртэй холбоотой үүргээ хэвийн болон стресстэй нөхцөл байдалд биелүүлэхэд хүндрэл гарах үед үүсэх эрсдэлийг хэлнэ. Энэхүү эрсдэлийг удирдахын тулд удирдлага харилцагчийн харилцах, хадгаламжаас гадна олон төрлийн санхүүжилтийн эх үүсвэрийг татахын зэрэгцээ хөрөнгийн удирдлагадаа хөрвөх чадварын эрсдэлийг авч үзэн, банкны мөнгөн урсгал болон хөрвөх чадварт өдөр тутамд хяналт тавьж ажилладаг. Үүнд ирээдүйн мөнгөн урсгалын болон шаардлагатай үед нэмэлт санхүүжилт авах зорилгоор ашиглах боломжтой өндөр зэрэглэлийн барьцааны үнэлгээг оролцуулна. Түүнчлэн, Банк хөрвөх чадварын аливаа сөрөг хандлагыг тодорхойлж, нэмэгдэж буй эрсдэл ба эмзэг байдлыг бууруулахын тулд өөрийн дотоод шалгуурт үндэслэн хөрвөх чадварын эрт анхааруулах үзүүлэлтүүдийг тодорхойлдог. Эдгээр үзүүлэлтүүд нь болзошгүй хямрал эсвэл стрессийн үйл явдлыг цаг тухайд нь таних боломж олгон банкинд шуурхай үр дүнтэй хариу арга хэмжээ авах боломжийг олгодог.

Банк нь Монголбанкнаас шаарддаг түвшнээс илүү хэмжээний хөрвөх чадвар бүхий хөрөнгөтэй байдаг. Үүнээс гадна Банк хоёр долоо хоногийн дунджид суурилсан нийт харилцагчаас татан төвлөрүүлсэн төгрөгийн харилцах, хадгаламжийн 11%, валютын 16%-тай тэнцэх бэлэн мөнгийг Монголбанкн дахь дансандаа заавал байлгах нөөц хэлбэрээр байршуулж байх ёстой байдаг.

ХААН БАНК ХК

Санхүүгийн тайлангийн тодруулгууд – 2024 оны 12 сарын 31

35. Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

35.6. Хөрвөх чадварын эрсдэл (үргэлжлэл)

Дараах хүснэгтэд 2024 оны 12 сарын 31-ний өдөр болон 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх Банкны санхүүгийн өр төлбөр болон хөрөнгийн дуусгавар хугацааг тэдгээрийн аливаа нэг хөнгөлөлтгүйгээр, гэрээний дагуу эргэн төлөх үүрэг дээр үндэслэн харууллаа. Гэсэн хэдий ч, Банк харилцагчдын дийлэнх нь гэрээт хугацаанаасаа өмнө зарлагын гүйлгээ хийхгүй гэсэн хүлээлттэй байгаа ба хадгаламжийн татан авалтын түүхэн өгөгдөл дээр үндэслэн Банкны хүлээж буй мөнгөн урсгалыг хүснэгтэд тусгаагүй болно.

2024 оны 12 дугаар сарын 31 Мянган төгрөгөөр	Хугацаагүй	3-аас доош сар	3 - 6 сар	6 сараас 1 жил	1 - 5 жил	5 -с дээш жил	Нийт дүн
Хөрөнгө							
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	891,284,165	4,599,229,551	–	–	–	–	5,490,513,716
Монголбанкинд заавал байлгах нөөц	1,635,209,857	–	–	–	–	–	1,635,209,857
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах хадгаламж	–	2,047,572	1,635,058	3,222,683	525,954	–	7,431,267
Өрийн хэрэглүүрт оруулсан хөрөнгө оруулалт	–	54,677,780	89,189,989	154,902,893	975,774,738	873,295,800	2,147,841,200
Өмчийн хэрэглүүрт оруулсан хөрөнгө оруулалт	4,509,664	–	–	–	–	–	4,509,664
Своп ба форвард хэлцлийн нийт дүн:							
– Орох мөнгөн урсгал	–	262,230,535	160,112,095	347,774,319	1,818,449,284	–	2,588,566,233
– Гарах мөнгөн урсгал	–	(260,512,815)	(152,468,924)	(346,131,251)	(1,799,502,885)	–	(2,558,615,875)
ХӨ-өөр бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	–	1,747,102,567	1,748,594,250	2,865,493,697	5,921,387,754	1,327,753,923	13,610,332,191
ААБҮЦ-ээр бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	–	8,123,236	7,800,456	15,884,009	131,007,348	416,730,168	579,545,217
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	–	48,569,969	–	–	–	–	48,569,969
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	2,531,003,686	6,461,468,395	1,854,862,924	3,041,146,350	7,047,642,193	2,617,779,891	23,553,903,439
Өр төлбөр							
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллагын харилцах хадгаламж	13,803,785	75,126,441	–	–	–	–	88,930,226
Репо хэлцэл	–	2,778,171	60,232,865	31,642,571	–	–	94,653,607
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	7,421,923,711	2,587,320,932	1,699,717,819	2,420,245,217	438,523,332	–	14,567,731,011
Гаргасан өрийн хэрэглүүр	–	22,228,644	50,600,659	59,420,166	751,935,535	–	884,185,004
Зээлээр авсан санхүүжилт	13,528,687	199,519,111	205,755,763	380,176,642	1,756,946,574	347,072,484	2,902,999,261
Түрээсийн өглөг	–	2,467,083	2,411,221	4,210,624	6,130,337	–	15,219,265
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	–	138,092,056	–	–	–	–	138,092,056
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	7,449,256,183	3,027,532,438	2,018,718,327	2,895,695,220	2,953,535,778	347,072,484	18,691,810,430
Ашиглагдаагүй зээлийн шугам	1,476,885,258	–	–	–	–	–	1,476,885,258
Санхүүгийн баталгаа	76,814,247	–	–	–	–	–	76,814,247
Гүйцэтгэлийн баталгаа	85,163,613	–	–	–	–	–	85,163,613
Аккредитив	43,232,815	–	–	–	–	–	43,232,815
Ашиглагдаагүй кредит карт	36,315,445	–	–	–	–	–	36,315,445
Факторингийн авлагын шугам	8,851,655	–	–	–	–	–	8,851,655
Нийт балансын гадуурх зүйлс	1,727,263,033	–	–	–	–	–	1,727,263,033
Нийт санхүүгийн өр төлбөр болон балансын гадуурх өр төлбөр	9,176,519,216	3,027,532,438	2,018,718,327	2,895,695,220	2,953,535,778	347,072,484	20,419,073,463
Цэвэр дүн	(6,645,515,530)	3,433,935,957	(163,855,403)	145,451,130	4,094,106,415	2,270,707,407	3,134,829,976
Нийт цэвэр зөрүү	(6,645,515,530)	(3,211,579,573)	(3,375,434,976)	(3,229,983,846)	864,122,569	3,134,829,976	-

ХААН БАНК ХК

Санхүүгийн тайлангийн тодруулгууд – 2024 оны 12 сарын 31

35. Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

35.6. Хөрвөх чадварын эрсдэл (үргэлжлэл)

2023 оны 12 дугаар сарын 31 Мянган төгрөгөөр	Хугацаагүй	3-аас доош сар	3 - 6 сар	6 сараас 1 жил	1 - 5 жил	5 -с дээш жил	Нийт дүн
Хөрөнгө							
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	777,130,513	4,196,480,753	–	–	–	–	4,973,611,266
Монголбанкинд заавал байлгах нөөц	1,090,955,256	–	–	–	–	–	1,090,955,256
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах хадгаламж	–	854,881	2,002,708	3,833,747	8,839,327	–	15,530,663
Өрийн хэрэглүүрт оруулсан хөрөнгө оруулалт	–	304,283,324	431,890,794	92,151,500	757,633,034	911,601,323	2,497,559,975
Өмчийн хэрэглүүрт оруулсан хөрөнгө оруулалт	4,970,548	–	–	–	–	–	4,970,548
Своп ба форвард хэлцлийн нийт дүн:							
– Орох мөнгөн урсгал	–	65,522,690	64,201,245	181,630,120	1,525,458,329	21,457,284	1,858,269,668
– Гарах мөнгөн урсгал	–	(62,485,103)	(57,051,673)	(174,946,423)	(1,496,061,976)	(20,463,664)	(1,811,008,839)
ХӨ-өөр бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	–	1,616,863,449	1,603,832,728	2,417,636,295	4,792,688,477	897,184,445	11,328,205,394
ААБҮЦ-ээр бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	–	5,964,912	4,596,602	9,250,293	69,713,228	206,874,067	296,399,102
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	–	6,162,428	–	–	–	–	6,162,428
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	1,873,056,317	6,133,647,334	2,049,472,404	2,529,555,532	5,658,270,419	2,016,653,455	20,260,655,461
Өр төлбөр							
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллагын харилцах хадгаламж	38,985,374	189,263,601	–	–	–	–	228,248,975
Репо хэлцэл	–	1,971,593	1,993,500	63,093,422	–	–	67,058,515
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	6,376,962,295	1,995,241,706	1,452,623,676	2,745,996,514	137,348,135	–	12,708,172,326
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	–	5,698,552	–	–	–	–	5,698,552
Гаргасан өрийн хэрэглүүр	–	–	4,360,902	–	283,726,435	–	288,087,337
Зээлээр авсан санхүүжилт	13,490,873	120,944,203	75,127,647	345,150,476	1,820,536,961	264,111,132	2,639,361,292
Түрээсийн өглөг	–	2,132,993	1,979,114	3,321,932	5,602,302	–	13,036,341
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	–	161,641,613	–	–	–	–	161,641,613
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	6,429,438,542	2,476,894,261	1,536,084,839	3,157,562,344	2,247,213,833	264,111,132	16,111,304,951
Ашиглагдаагүй зээлийн шугам	636,504,815	–	–	–	–	–	636,504,815
Санхүүгийн баталгаа	65,842,774	–	–	–	–	–	65,842,774
Гүйцэтгэлийн баталгаа	76,168,690	–	–	–	–	–	76,168,690
Аккредитив	27,347,449	–	–	–	–	–	27,347,449
Ашиглагдаагүй кредит карт	52,416,065	–	–	–	–	–	52,416,065
Факторингийн авлагын шугам	200,000	–	–	–	–	–	200,000
Нийт балансын гадуурх зүйлс	858,479,793	–	–	–	–	–	858,479,793
Нийт санхүүгийн өр төлбөр болон балансын гадуурх өр төлбөр	7,287,918,335	2,476,894,261	1,536,084,839	3,157,562,344	2,247,213,833	264,111,132	16,969,784,744
Цэвэр дүн	(5,414,862,018)	3,656,753,073	513,387,565	(628,006,812)	3,411,056,586	1,752,542,323	3,290,870,717
Нийт цэвэр зөрүү	(5,414,862,018)	(1,758,108,945)	(1,244,721,380)	(1,872,728,192)	1,538,328,394	3,290,870,717	-

35. Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

35.6. Хөрвөх чадварын эрсдэл (үргэлжлэл)

Банк төлбөрийн чадвараа удирдахын тулд өр төлбөрийн гэрээний хорогдуулаагүй хугацаанд үндэслэж дээрх эргэн төлөгдөх хугацааны шинжилгээг ашигладаггүй. Үүний оронд Банк хүлээгдэж буй дуусгавар болох хугацаа болон хүлээгдэж буй хугацаан дахь төлбөрийн чадварын зөрүүг дараах байдлаар хянадаг:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Хугацаагүй болон 1 сараас доош	1-6 сар	6-12 сар	12 сараас 5 жил	5 жилээс дээш	Нийт дүн
2024 оны 12 дугаар сарын 31						
Санхүүгийн хөрөнгө	7,675,082,748	2,406,336,605	2,493,695,631	5,593,875,690	1,492,811,074	19,661,801,748
Санхүүгийн өр төлбөр	5,524,689,966	3,768,804,599	2,865,664,374	4,790,004,317	827,348,163	17,776,511,419
Хүлээгдэж буй хугацаан дахь төлбөрийн чадварын цэвэр зөрүү						
	2,150,392,782	(1,362,467,994)	(371,968,743)	803,871,373	665,462,911	1,885,290,329
Нийт цэвэр зөрүү	2,150,392,782	787,924,788	415,956,045	1,219,827,418	1,885,290,329	-
2023 оны 12 дугаар сарын 31						
Санхүүгийн хөрөнгө	6,591,425,655	2,788,792,707	2,057,881,620	4,163,478,763	1,138,836,211	16,740,414,956
Санхүүгийн өр төлбөр	5,093,570,221	2,720,148,056	3,093,261,944	3,659,566,191	626,127,831	15,192,674,243
Хүлээгдэж буй хугацаан дахь төлбөрийн чадварын цэвэр зөрүү						
	1,497,855,434	68,644,651	(1,035,380,324)	503,912,572	512,708,380	1,547,740,713
Нийт цэвэр зөрүү	1,497,855,434	1,566,500,085	531,119,761	1,035,032,333	1,547,740,713	-

Хөрөнгө өр төлбөрийн дуусгавар болох хугацаа болон хүүгийн түвшний нийцтэй байдал болон хяналтанд буй үл нийцэл нь Банкны удирдлагын үндсэн суурь болдог. Банкны хувьд бизнесийн гүйлгээнүүдийн төрөл нь олон, хугацаа нь тодорхойгүй байдаг тул эдгээр нь үргэлж нийцтэй байх явдал бага юм. Хөрөнгө өр төлбөрийн нийцээгүй позицтой байх нь ашигт ажиллагааг нэмэгдүүлэх ч эсрэгээрээ алдагдлын эрсдэлийг өсгөдөг. Банк хүү, валютын ханшийн өөрчлөлтөд өртөх эрсдэлийг бууруулах, төлбөрийн чадварыг үнэлэхэд хөрөнгө, өр төлбөрийн дуусгавар болох хугацаа болон хүүтэй өр төлбөрийг хүлээн зөвшөөрөгдөх өртгөөр нөхөх чадвар чухал хүчин зүйлс болдог.

Харилцагчийн харилцах, хадгаламжийн ихэнх хэсэг нь эрэлттэй ангилалд байгаа боловч, харилцах хадгаламжийн дансуудын тоо болон төрөлжүүлэлт, мөн Банкны өнгөрсөн туршлагаас үзэхэд эдгээр харилцагчийн дансууд нь банкны урт хугацааны тогтвортой эх үүсвэр болж байгаа гэдэгт Банк итгэлтэй байна.

35.7. Үйл ажиллагааны эрсдэл

Банк нь үйл ажиллагааны эрсдэлийг Банкны дотоод үйл ажиллагааны тохиромжгүй, доголдолтой байдал, хувь хүн болон гадны хүчин зүйлсийн улмаас Банкны стратеги болон зорилтод нөлөө үзүүлэх үйл явдал гэж тодорхойлдог. Үйл ажиллагааны эрсдэлд дараах дэд ангиллууд багтдаг:

- Дотоод залилан
- Гадны залилан
- Эрүүл мэнд, амь насны аюул, хөдөлмөр эрхлэлтийн зөрчил
- Бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний алдаа, дутагдал
- Биет эд хөрөнгийн эвдрэл гэмтэл
- Бизнесийн тасалдал
- Гүйцэтгэлийн алдаа ба дутагдал

Үйл ажиллагааны эрсдэлд хууль, комплаенсийн эрсдэл, мэдээллийн аюулгүй байдлын эрсдэл болон мэдээлэл технологийн эрсдэл хамаарахгүй бөгөөд эдгээр эрсдэлийг тусдаа эрсдэл болгон удирддаг.

35. Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)**35.7. Үйл ажиллагааны эрсдэл (үргэлжлэл)**

Хамгаалалтын нэгдүгээр шугам буюу Бизнесийн нэгжүүд болон тэдгээрийг дэмжих функцууд нь өдөр тутмын үйл ажиллагаанд учирч болзошгүй үйл ажиллагааны эрсдэлүүдийг олж илрүүлэх, үнэлгээ хийх, эрсдэл ба хяналтыг хариуцаж удирдах үүргийг хүлээдэг бөгөөд салбар, тооцооны төвүүд болон төв банкны газар, алба, удирдлагуудаас бүрддэг.

Хамгаалалтын хоёрдугаар шугам буюу Үйл ажиллагааны эрсдэлийн газар нь үйл ажиллагааны эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоо болон холбогдох аргачлалыг боловсруулах үүргийг хүлээх ба үйл хамгаалалтын 1-р шугам дахь нэгжүүдэд эрсдэлээ тодорхойлох, эрсдэлийг үнэлэх, бууруулахад дэмжлэг үзүүлэн ажилладаг.

Мөн түүнчлэн Үйл ажиллагааны эрсдэлийн газар нь хагас жил тутамд санхүүгийн бус эрсдэлийн нэгдсэн тайланг бэлтгэж Байгууллагын нэгдсэн эрсдэлийн удирдлагын хороо болон ТУЗ-д танилцуулдаг. Байгууллагын нэгдсэн эрсдэлийн удирдлагын хороо Санхүүгийн бус эрсдэлийн тайланг хянан үзээд холбогдох шийдвэрүүдийг гаргадаг. Байгууллагын нэгдсэн эрсдэлийн удирдлагын хорооны харьяанд дараах дэд хороод харьяалагдаж үйл ажиллагааны эрсдэлийг илүү нарийвчлан удирдаж, хянах зорилгоор Банкны холбогдох бүх түвшинд ажиллаж байна. Үүнд:

- Үйл ажиллагааны эрсдэлийн дэд хороо
- Салбарын эрсдэлийн хороо

Хамгаалалтын гуравдугаар шугамд хамаарах дотоод аудит нь хамгаалалтын 1 болон 2-р шугамын үйл ажиллагаанд хөндлөнгийн хяналт тавьдаг.

Үйл ажиллагааны эрсдэлийн удирдлагад GRC систем дэмжлэг үзүүлдэг бөгөөд энэ нь эрсдэлийн мэдээллийн ил тод байдлыг хангаж тухай бүр тайлагнах боломжийг олгодог.

GRC системийг сайжруулах ажлын хэсэг байгуулагдан бэлтгэн нийлүүлэгчтэй хамтран ажилласнаар системийн хөгжүүлэлт сайжруулалт хийж, шинэчилсэн.

Банк санхүүгийн гэмт хэрэг, залилангийн эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх, хяналтыг сайжруулах, залилан мэхлэх, гэмт хэрэгтэй тэмцэх үйл ажиллагааг үр дүнтэй хэрэгжүүлэх, залилан мэхлэх гэмт хэргийн талаар мэдээлэх, илрүүлэх, залруулах арга хэмжээ авах зорилгоор “Санхүүгийн гэмт хэрэг, залилангийн гэмт хэрэгтэй тэмцэх бодлого”-ын дагуу жил бүр Залилангийн менежментийн хөтөлбөрийг боловсруулан хэрэгжүүлж, ТУЗ-ийн хурлаар батлуулдаг.

35.8. Хууль, комплаенсийн эрсдэл

Комплаенсийн эрсдэлийг банкны хэмжээнд үр дүнтэй удирдах тогтолцоог бий болгох, ялангуяа Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг банкны хэмжээнд хангуулан ажиллахад банкны Төлөөлөн удирдах зөвлөл болон Гүйцэтгэх удирдлагын зүгээс ихээхэн анхаарч Банкны Мөнгө угаах, санхүүгийн гэмт хэргийн эсрэг баримтлах бодлого, Комплаенсийн дотоод хяналтын хөтөлбөр болон холбогдох бусад бодлого журмыг батлан гаргаж, банкны хэмжээнд мөрдлөг болгон ажиллаж байна.

Хуулийн эрсдэл гэдэгт Монгол улсын хууль тогтоомж, төрийн эрх бүхий байгууллагын баталсан дүрэм, журам, заавар, стандартыг үйл ажиллагаандаа мөрдөж ажиллаагүй, банкны хэмжээнд хүчин төгөлдөр гэрээнүүдэд шинээр батлагдсан хууль тогтоомж болон хуульд нэмэлт өөрчлөлт орсон даруйд холбогдох өөрчлөлтүүдийг оруулаагүй, мөн түүнчлэн банк аливаа маргааныг хууль, хяналтын байгууллагаар хянан шийдвэрлүүлэх нөхцөл үүсэх явдлыг ойлгоно.

Комплаенсийн эрсдэл гэдэгт банкны үйл ажиллагаа хууль тогтоомж, зохицуулагч байгууллагын дүрэм журам, шаардлагад нийцээгүйгээс үүсэх эрсдэлийг ойлгоно. Нэн ялангуяа мөнгө угаах, терроризмыг санхүүжүүлэх (МУТС), авлига, хээл хахууль зэрэг санхүүгийн аливаа гэмт хэрэгтэй тэмцэх, банкны үйл ажиллагаатай холбоотой хууль, тогтоомжийг мөрдлөг болгон, хэрэгжилтийг банкны хэмжээнд хангуулан ажиллах нь чухал юм. Үүний дагуу Комплаенсийн газар нь бодлого, журмын болон системийн хяналтыг хэрэгжүүлж, эрсдэл тодорхойлох, үнэлэх, бууруулах, тайлагнах зорилго бүхий Комплаенсийн дотоод хяналтын хөтөлбөрийг батлан гаргаж, үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлэн ажиллаж байна.

35.9. Мэдээллийн аюулгүй байдлын эрсдэл

Банк нь Мэдээллийн технологийн эрсдэлийг үр дүнтэй удирдах зорилгоор Мэдээллийн технологийн эрсдэлийн дэд хороог ажиллуулдаг бөгөөд тус хороо нь банкны систем, мэдээллийн технологийн үйл ажиллагаанд учирч болзошгүй эрсдэлийг тодорхойлж, түүнийг бууруулах арга хэмжээ авах үүрэгтэй.

ХААН БАНК ХК

Санхүүгийн тайлангийн тодруулгууд – 2024 оны 12 сарын 31

36. Санхүүгийн хөрөнгүүд болон Санхүүгийн өр төлбөрүүдийн цэвэршүүлэлт

2024 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар цэвэршүүлэх, цэвэр дүнгээр нь барагдуулах хандлагатай болон түүнтэй адил зохицуулалт хийгдэхээр байгаа санхүүгийн хэрэглүүрүүд дараах байдалтай байна:

	Санхүүгийн байдлын тайланд цэвэршүүлэхээс өмнөх нийт дүн	Санхүүгийн байдлын тайланд цэвэршүүлсэн нийт дүн	Санхүүгийн байдлын тайланд цэвэршүүлсний дараах цэвэр дүн	Санхүүгийн хэрэглүүр- барьцаа	Цэвэр дүн
<i>Мянган төгрөгөөр</i>					
ХӨРӨНГӨ					
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө					
- Монгол банкны үнэт цаас	4,341,204,093	-	4,341,204,093	(84,840,000)	4,256,364,093
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	47,162,872	(17,212,517)	29,950,355	-	29,950,355
МАСТЕР БОЛОН ИЖИЛ ТӨРЛИЙН ГЭРЭЭНИЙ ДАГУУ ЦЭВЭРШҮҮЛЭХ НИЙТ ХӨРӨНГӨ	4,388,366,965	(17,212,517)	4,371,154,448	(84,840,000)	4,286,314,448
ӨР ТӨЛБӨР					
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	17,212,517	(17,212,517)	-	-	-
Репо хэлцэл	87,791,865	-	87,791,865	(84,840,000)	2,951,865
МАСТЕР БОЛОН ИЖИЛ ТӨРЛИЙН ГЭРЭЭНИЙ ДАГУУ ЦЭВЭРШҮҮЛЭХ НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР	105,004,382	(17,212,517)	87,791,865	(84,840,000)	2,951,865

ХААН БАНК ХК**Санхүүгийн тайлангийн тодруулгууд – 2024 оны 12 сарын 31****36. Санхүүгийн хөрөнгүүд болон Санхүүгийн өр төлбөрүүдийн цэвэршүүлэлт (Үргэлжлэл)**

2023 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар цэвэршүүлэх, цэвэр дүнгээр нь барагдуулах хандлагатай болон түүнтэй адил зохицуулалт хийгдэхээр байгаа санхүүгийн хэрэглүүрүүд дараах байдалтай байна:

	Санхүүгийн байдлын тайланд цэвэршүүлэхээс өмнөх нийт дүн	Санхүүгийн байдлын тайланд цэвэршүүлсэн нийт дүн	Санхүүгийн байдлын тайланд цэвэршүүлсний дараах цэвэр дүн	Санхүүгийн хэрэглүүр- барьцаа	Цэвэр дүн
<i>Мянган төгрөгөөр</i>					
ХӨРӨНГӨ					
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө					
- Монгол банкны үнэт цаас	3,065,853,012	-	3,065,853,012	(27,364,000)	3,038,489,012
Хөрөнгө оруулалт					
-ХӨ -р өрийн хэрэглүүр	1,185,802,247	-	1,185,802,247	(39,411,900)	1,146,390,347
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	89,313,290	(42,052,461)	47,260,829	-	47,260,829
МАСТЕР БОЛОН ИЖИЛ ТӨРЛИЙН ГЭРЭЭНИЙ ДАГУУ ЦЭВЭРШҮҮЛЭХ НИЙТ ХӨРӨНГӨ	4,340,968,549	(42,052,461)	4,298,916,088	(66,775,900)	4,232,140,188
ӨР ТӨЛБӨР					
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	47,751,013	(42,052,461)	5,698,552		5,698,552
Репо хэлцэл	60,182,082	-	60,182,082	(66,775,900)	(6,593,818)
МАСТЕР БОЛОН ИЖИЛ ТӨРЛИЙН ГЭРЭЭНИЙ ДАГУУ ЦЭВЭРШҮҮЛЭХ НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР	107,933,095	(42,052,461)	65,880,634	(66,775,900)	(895,266)

Санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрүүдийн дүнг санхүүгийн тайланд зөвхөн хууль ёсны эрх байгаа тохиолдолд цэвэршүүлсэн дүнгээр тайлагнадаг. Үүнд цэвэршүүлсэн дүнгээр тайлагнах эсвэл хөрөнгийг борлуулж өр төлбөрийг нэгэн зэрэг барагдуулах зарчим үйлчилнэ. Ийм төлбөр тооцоо хийх эрх нь (а) ирээдүйн үйл явдлаас шалтгаалахгүй байх ёстой бөгөөд (б) дараах бүх нөхцөл байдалд хууль ёсны дагуу хэрэгжих ёстой: (i) бизнесийн хэвийн үйл ажиллагааны үед, (ii) гэрээний үүрэг зөрчигдөх үед болон (iii) төлбөрийн чадваргүй болсон эсвэл дампуурсан тохиолдолд.

Банк гэрээний үүрэг зөрчигдсөн тохиолдолд хэрэгжүүлэх төлбөр тооцооны цэвэршүүлэх ерөнхий гэрээ болон түүнтэй адилтгах зохицуулалтыг тусгасан гэрээг харилцагч санхүүгийн байгууллагуудтай байгуулдаг. Мөн холбогдох хууль тогтоомж болон журмаар тухайн санхүүгийн байгууллагад төлөх ёстой, ижил валютаар илэрхийлэгдсэн арилжааны авлага, өглөгийг цэвэршүүлэн тооцохыг зөвшөөрдөг. Мөн Банк гэрээний үүргээ зөрчсөн тохиолдолд харилцагч санхүүгийн байгууллага Банкны өглөгийг маржин хэлбэрээр байршуулсан хадгаламжаар барагдуулах зохицуулалтын хүрээнд нээлттэй деравитив хөрөнгийн позицын барьцаанд зориулж маржин хэлбэрээр хадгаламж байршуулдаг.

37. Бодит үнэ цэнийн тодруулга

Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийг бодит үнэ цэнийн шатлал тус бүрт үнэлэх ба эдгээр түвшин нь: (1) ижил төрлийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн идэвхтэй зах зээл дэх зарласан (тохируулаагүй) үнийг ашиглан 1-р түвшинд тодорхойлно, (2) хөрөнгө болон өр төлбөрийн хувьд боломжит өгөгдлийг ашиглан шууд (үнэ) болон шууд бусаар (үнээс гаралтай) бодит үнэ цэнийн үнэлгээг тодорхойлох аргачлалыг 2-р түвшинд хэрэгжүүлнэ, (3) 3-р түвшинд зах зээлийн ашиглаж болох өгөгдөлд тулгуурлахгүйгээр (ашиглагдахгүй өгөгдөл) бодит үнэ цэнийн үнэлгээг тодорхойлно. Удирдлага санхүүгийн хэрэглүүрийг ангилахдаа бодит үнэ цэнийн түвшинг ангилдаг. Хэрэв бодит үнэ цэнийг тодорхойлоход шууд ашиглаж болох өгөгдөлд ихээхэн тодруулга хийгдсэний дараа ашиглаж байгаа бол тухайн хэмжилт нь 3-р түвшинд хийгдэж байна гэсэн үг. Үнэлгээний өгөгдлийн ач холбогдлыг бодит үнэ цэнийн тодорхойлолттой бүхэлд нь уялдуулан авч үзэн үнэлдэг.

ХААН БАНК ХК

Санхүүгийн тайлангийн тодруулгууд – 2024 оны 12 сарын 31

37. Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)

(а) Бодит үнэ цэнийн давтагдах хэмжилт

Бодит үнэ цэнийн давтагдах хэмжилт нь нягтлан бодох бүртгэлийн стандартын дагуу тайлангийн үе бүрийн эцэст санхүүгийн байдлын тайланд заасан эсвэл зөвшөөрөгдсөн хэмжилт юм. Бодит үнэ цэнийн давтагдах хэмжилтийг ангилсан бодит үнэ цэнийн шатлалын түвшин дараах байдалтай байна. Үүнд:

Мянган төгрөгөөр	2024 оны 12 дугаар сарын 31				2023 оны 12 дугаар сарын 31			
	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	Нийт дүн	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	Нийт дүн
БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭЭР БҮРТГЭГДСЭН ХӨРӨНГӨ								
САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГӨ								
Өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалт								
- Бодит үнэ цэнээр үнэлэгдсэн үнэт цаас	339,993,364	-	-	339,993,364	77,090,484	-	-	77,090,484
- Давуу эрхтэй ИЗББ, бодит үнэ цэнээр	-	-	136,364,285	136,364,285	-	-	138,952,185	138,952,185
- Энгийн эрхтэй ИЗББ, ҮЦСК бодит үнэ цэнээр	-	-	193,743,718	193,743,718	-	-	200,790,808	200,790,808
Өмчийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалт								
- Байгууллагын хувьцаа	4,509,664	-	-	4,509,664	4,970,548	-	-	4,970,548
Бодит үнэ цэнээр ашиг, алдагдалд бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	-	400,306,947	-	400,306,947	-	183,423,240	-	183,423,240
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	-	29,950,355	-	29,950,355	-	47,260,829	-	47,260,829
САНХҮҮГИЙН БУС ХӨРӨНГӨ								
Барилга тоног төхөөрөмж	-	-	291,164,675	291,164,675	-	-	293,504,464	293,504,464
БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭЭР БҮРТГЭГДСЭН ДАВТАГДАХ ХЭМЖИЛТТЭЙ НИЙТ ХӨРӨНГӨ	344,503,028	430,257,302	621,272,678	1,396,033,008	82,061,032	230,684,069	633,247,457	945,992,558
БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭЭР БҮРТГЭГДСЭН ӨР ТӨЛБӨР								
САНХҮҮГИЙН ӨР ТӨЛБӨР								
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	-	-	-	-	-	5,698,552	-	5,698,552
БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭЭР БҮРТГЭГДСЭН ДАВТАГДАХ ХЭМЖИЛТТЭЙ НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР	-	-	-	-	-	5,698,552	-	5,698,552

37. Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)

2024 оны 12 сарын 31-ний өдөр болон 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх 2 дугаар түвшний санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийг тооцсон аргачлал болон түүнд ашигласан мэдээлэл:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2024	2023	Үнэлгээний аргачлал	Ашигласан мэдээлэл
БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭЭР БҮРТГЭГДСЭН ХӨРӨНГӨ САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГӨ				
Бодит үнэ цэнээр ашиг, алдагдалд бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	400,306,947	183,423,240	Зах зээлийн харьцуулалтын арга	Зах зээлийн үнэ/өөрийн үнэ
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	29,950,355	47,260,829	Хүүгийн түвшний парето шинжилгээ/ Засварлагдсан хорогдуулалтын муруй	Репо хүү, бодлогын хүү, 28 долоо хоногийн Монголбанкны үнэт цаасны хүү, Z-тархалт, SOFR хүү, фьючерс болон своп хэлцлийн хүү, засварласан форвард хүү
БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭЭР БҮРТГЭГДСЭН ӨР ТӨЛБӨР САНХҮҮГИЙН ӨР ТӨЛБӨР				
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	-	5,698,552	Хүүгийн түвшний парето шинжилгээ/ Засварлагдсан хорогдуулалтын муруй	Репо хүү, бодлогын хүү, 28 долоо хоногийн Монголбанкны үнэт цаасны хүү, Z-тархалт, SOFR хүү, фьючерс болон своп хэлцлийн хүү, засварласан форвард хүү
<hr/>				
2-Р ТҮВШИН ДЭХ ДАВТАГДАХ БОДИТ ҮНЭ ЦЭНИЙН НИЙТ ДҮН	430,257,302	224,985,517		

2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болон тайлант жилд 2-р түвшин дэх давтагдах бодит үнэ цэнийг тооцох аргачлалд өөрчлөлт ороогүй. (2023: байхгүй)

37. Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)

3-р түвшин дэх бодит үнэ цэнийг хэмжихэд ашигласан мэдээлэл, үнэлгээний аргачлал болон боломжит өөрчлөлийг мэдрэх мэдрэмжийг 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар дараах байдлаар харуулав:

	Бодит үнэ цэнэ	Үнэлгээний аргачлал	Ашигласан мэдээлэл	Ашигласан өгөгдлийн хүрээ (жинлэсэн дундаж)	Боломжит өөрчлөлт	Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн мэдрэмтгий байдал
<i>Мянган төгрөгөөр</i>						
БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭЭР БҮРТГЭГДСЭН ХӨРӨНГӨ						
САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГӨ						
Өрийн хэрэглүүрт оруулсан хөрөнгө оруулалт						
- Давуу эрхтэй ИЗББ, бодит үнэ цэнээр	136,364,285	Зах зээлийн харьцуулах арга	Зах зээлийн үнэ/өөрийн үнэ	100	1%	'+/-1,363,643
- Энгийн эрхтэй ИЗББ, бодит үнэ цэнээр	193,743,718	Зах зээлийн харьцуулах арга	Зах зээлийн үнэ/өөрийн үнэ	100	1%	'+/-1,937,437
САНХҮҮГИЙН БУС ХӨРӨНГӨ						
Барилга тоног төхөөрөмж	291,164,675	Элэгдүүлсэн орлуулах ертгийн арга болон зах зээлийн харьцуулалтын арга	Тохиромжтой тохируулгатай метр квадратын зах зээлийн үнэ	2,895-7,940	10%	'+/-29,116,468
3-Р ТҮВШИН ДЭХ ДАВТАГДАХ БОДИТ ҮНЭ ЦЭНИЙН НИЙТ ДҮН	621,272,678					

37. Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)

3-р түвшин дэх бодит үнэ цэнийг хэмжихэд ашигласан мэдээлэл, үнэлгээний аргачлал болон боломжит өөрчлөлийг мэдрэх мэдрэмжийг 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар дараах байдлаар харуулав:

	Бодит үнэ цэнэ	Үнэлгээний аргачлал	Ашигласан мэдээлэл	Ашигласан өгөгдлийн хүрээ (жинлэсэн дундаж)	Боломжит өөрчлөлт	Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн мэдрэмтгий байдал
<i>Мянган төгрөгөөр</i>						
БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭЭР БҮРТГЭГДСЭН ХӨРӨНГӨ						
САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГӨ						
Өрийн хэрэглүүрт оруулсан хөрөнгө оруулалт						
- Давуу эрхтэй ИЗББ, бодит үнэ цэнээр	138,952,185	Зах зээлийн харьцуулах арга	Зах зээлийн үнэ/өөрийн үнэ	100	1%	'+/-1,389,522
- Энгийн эрхтэй ИЗББ, бодит үнэ цэнээр	200,790,808	Зах зээлийн харьцуулах арга	Зах зээлийн үнэ/өөрийн үнэ	100	1%	'+/-2,007,908
САНХҮҮГИЙН БУС ХӨРӨНГӨ						
Барилга тоног төхөөрөмж	293,504,464	Элэгдүүлсэн орлуулах өртгийн арга болон зах зээлийн харьцуулалтын арга	Тохиромжтой тохируулга-тай метр квадратын зах зээлийн үнэ	2,895-7,940	10%	'+/-29,350,446
3-Р ТҮВШИН ДЭХ ДАВТАГДАХ БОДИТ ҮНЭ ЦЭНИЙН НИЙТ ДҮН	633,247,457					

Дээрх хүснэгтэнд санхүүгийн хөрөнгө болон санхүүгийн өр төлбөрийн үнэлгээний өгөгдөлд хамаарах мэдрэмтгий байдлыг тусгасан бөгөөд хэрэв боломжит зохистой таамаглалыг тусгахын тулд зах зээлээс олж авах боломжгүй нэг буюу хэд хэдэн орц, өгөгдлийн өөрчлөлт нь бодит үнэ цэнэд томоохон өөрчлөлт ороход хүргэдэг. Иймд, ач холбогдлын үнэлгээг ашиг, алдагдал болон нийт хөрөнгө, өр төлбөрийн хувьд үнэлж хэрэв бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт үүсвэл БДО-д болон өөрийн хөрөнгөд бүртгэнэ.

2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилд 3-р түвшин дэх давтагдах бодит үнэ цэнийг тооцох аргачлалд өөрчлөлт ороогүй.

37. Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)

2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн бодит үнэ цэнийн шатлалын дагуу 3-р түвшинд хамаарах хэрэглүүрийн өөрчлөлт, хөдөлгөөний тохируулгыг дараах байдлаар харуулав:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Давуу эрхтэй ИЗББ	Энгийн эрхтэй ИЗББ, ҮЦСК
2024 оны 1-р сарын 1-нээрх бодит үнэ цэнэ	138,952,185	200,790,808
Худалдан авалт	85,185,300	9,465,200
Төлөлт	(86,342,600)	(13,168,600)
Хуримтлагдсан хүүгийн өөрчлөлт	(1,430,600)	(3,343,690)
2024 оны 12 дугаар сарын 31-нээрх бодит үнэ цэнэ	136,364,285	193,743,718

Бодит үнэ цэнийн шатлалын дагуу 3-р түвшинд хамаарах хэрэглүүрийн өөрчлөлт, хөдөлгөөний тохируулгыг 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн байдлаар харуулав:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Давуу эрхтэй ИЗББ	Энгийн эрхтэй ИЗББ, ҮЦСК
2023 оны 1-р сарын 1-нээрх бодит үнэ цэнэ	74,849,224	174,218,961
Ашиг алдагдалд бүртгэсэн элэгдлийн дүн	-	-
Худалдан авалт	254,638,300	38,660,100
Төлөлт	(191,140,700)	(13,811,300)
Шилжүүлсэн	-	-
Хуримтлагдсан хүүгийн өөрчлөлт	605,361	1,723,047
Данснаас хассан	-	-
2023 оны 12 дугаар сарын 31-нээрх бодит үнэ цэнэ	138,952,185	200,790,808

37. Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)

(б) Давамгайлалгүй бодит үнэ цэнийн хэмжилт

Банк борлуулах зорилгоор эзэмшиж байгаа эргэлтийн бус хөрөнгийг бодит үнэ цэнээс нь борлуулах зардлыг хассан дүнгээр бууруулан бүртгэсэн. Бодит үнэ цэнэ нь бодит үнэ цэнийн шатлалын дагуу 3-р түвшинд хамаарна. 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар бодит үнэ цэнийн үнэлгээнд ашиглагдсан үнэлгээний аргачлал болон мэдээлэл:

	Бодит үнэ цэнэ	Үнэлгээний аргачлал	Ашигласан мэдээлэл	Мэдээллийн хүрээ (Жинлэсэн дундаж)
<i>Мянган төгрөгөөр</i>				
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө	414,488	Элэгдүүлсэн орлуулах өртгийн арга болон зах зээлийн харьцуулалтын арга	Тохиромжтой тохируулгатай метр квадратын зах зээлийн үнэ	349,810-983,610

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар бодит үнэ цэнийн үнэлгээнд ашиглагдсан үнэлгээний аргачлал болон мэдээлэл:

	Бодит үнэ цэнэ	Үнэлгээний аргачлал	Ашигласан мэдээлэл	Мэдээллийн хүрээ (Жинлэсэн дундаж)
<i>Мянган төгрөгөөр</i>				
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө	389,140	Элэгдүүлсэн орлуулах өртгийн арга болон зах зээлийн харьцуулалтын арга	Тохиромжтой тохируулгатай метр квадратын зах зээлийн үнэ	282,670-1,496,770

(в) 3-р түвшний давамгайлал болон давамгайлалгүй бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн үнэлгээний процесс

Бодит үнэ цэнийн 3-р түвшний үнэлгээг барилга байгууламжийн хувьд Хөрөнгийн удирдлагын газар, хөрөнгө оруулалтын үнэт цаасны хувьд Зах зээлийн эрсдэлийн газартай хамтран Банкны Санхүүгийн удирдлагын газар жил бүр хяналт тавьдаг. Банкны удирдлага үнэлгээний загварын орцуудын зохистой байдал, түүнчлэн санхүүгийн үйлчилгээний салбарт стандарт гэж хүлээн зөвшөөрөгдсөн үнэлгээний арга, техникийг ашиглан үнэлгээний үр дүнг авч үздэг. Үнэлгээний хамгийн тохиромжтой загварыг сонгохдоо хороо дахин шалгалт хийж, аль загварын үр дүн нь зах зээлийн бодит гүйлгээтэй түүхэндээ хамгийн ойр нийцэж байгааг нь авч үздэг.

ХААН БАНК ХК

Санхүүгийн тайлангийн тодруулгууд – 2024 оны 12 сарын 31

37. Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)

(г) Бодит үнэ цэнээр хэмжигдээгүй боловч бодит үнэ цэнийг нь тодруулсан хөрөнгө, өр төлбөр

Бодит үнэ цэнээр хэмжигдээгүй хөрөнгийг бодит үнэ цэнийн шатлалын дагуух түвшин болон дансны үнээр нь доорх байдлаар харуулав:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2024 оны 12 дугаар сарын 31					2023 оны 12 дугаар сарын 31				
	1-р түвшин Бодит үнэ цэнэ	2-р түвшин Бодит үнэ цэнэ	3-р түвшин Бодит үнэ цэнэ	Бодит үнэ цэнэ	Дансны үнэ	1-р түвшин Бодит үнэ цэнэ	2-р түвшин Бодит үнэ цэнэ	3-р түвшин Бодит үнэ цэнэ	Бодит үнэ цэнэ	Дансны үнэ
САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГӨ										
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	169,843,089	5,300,500,050	-	5,470,343,139	5,470,343,139	235,566,035	4,722,159,716	-	4,957,725,751	4,957,727,074
Монголбанкинд заавал байлгах нөөц	-	1,635,209,857	-	1,635,209,857	1,635,209,857	-	1,090,955,256	-	1,090,955,256	1,090,955,256
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж	-	7,004,654	-	7,004,654	7,004,654	-	13,728,242	-	13,728,242	13,728,242
Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	495,285,213	-	96,587,889	591,873,101	600,182,758	1,063,175,375	7,315,571	122,330,472	1,192,821,418	1,185,802,247
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	-	-	10,501,496,537	10,501,496,537	10,795,623,037	-	-	8,580,253,201	8,580,253,201	8,833,551,615
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	-	-	48,569,969	48,569,969	48,569,969	-	-	6,162,428	6,162,428	6,162,428
НИЙТ ДҮН	665,128,302	6,942,714,561	10,646,654,395	18,254,497,257	18,556,933,414	1,298,741,410	5,834,158,785	8,708,746,101	15,841,646,296	16,087,926,862

ХААН БАНК ХК

Санхүүгийн тайлангийн тодруулгууд – 2024 оны 12 сарын 31

37. Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)

Бодит үнэ цэнээр хэмжигдээгүй өр төлбөрийг бодит үнэ цэнийн шатлалын дагуух түвшин болон дансны үнээр нь доорх байдлаар харуулав:

	2024 оны 12 дугаар сарын 31					2023 оны 12 дугаар сарын 31				
	1-р түвшин Бодит үнэ цэнэ	2-р түвшин Бодит үнэ цэнэ	3-р түвшин Бодит үнэ цэнэ	Бодит үнэ цэнэ	Дансны үнэ	1-р түвшин Бодит үнэ цэнэ	2-р түвшин Бодит үнэ цэнэ	3-р түвшин Бодит үнэ цэнэ	Бодит үнэ цэнэ	Дансны үнэ
<i>Мянган төгрөгөөр</i>										
САНХҮҮГИЙН ӨР ТӨЛБӨР										
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	-	88,910,731	-	88,910,731	88,910,731	-	228,123,208	-	228,123,208	228,123,208
Репо хэлцэл	-	87,791,865	-	87,791,865	87,791,865	-	60,182,082	-	60,182,082	60,182,082
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	-	14,205,829,251	-	14,205,829,251	14,202,469,957	-	12,380,560,457	-	12,380,560,457	12,378,271,995
Зээлээр авсан бусад санхүүжилт	-	2,472,505,324	-	2,472,505,324	2,485,410,252	-	2,092,992,641	-	2,092,992,641	2,121,721,870
Банкнаас гаргасан үнэт цаас	-	758,617,294	-	758,617,294	758,617,294	-	223,998,582	-	223,998,582	223,998,582
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	-	118,522,120	19,569,934	138,092,054	138,092,054	-	149,106,749	12,534,864	161,641,613	161,641,613
НИЙТ ДҮН	-	17,732,176,585	19,569,934	17,751,746,519	17,761,292,153	-	15,134,963,719	12,534,864	15,147,498,583	15,173,939,350

Бодит үнэ цэнийн шатлалын 2 болон 3-р түвшний бодит үнэ цэнийг хямдруулсан мөнгөн урсгалын үнэлгээний аргачлалыг ашиглан тооцсон. Идэвхтэй зах зээлд арилжаалагддаггүй хөвөгч хүүтэй хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийг дансны үнэтэй нь тэнцүү байхаар тооцсон. Хөрөнгийн биржид бүртгэлгүй, тогтмол хүүтэй хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийг ижил зээлийн эрсдэл болон ижил үлдэх хугацаатай шинэ хэрэглүүрийн тухайн үеийн хүүгийн хувьд хямдруулж авахаар хүлээгдэж буй ирээдүйн мөнгөн урсгалд үндэслэн тооцоолсон.

38. Холбоотой талын тодруулга

Талууд нийтлэг хяналтанд байгаа, эсвэл нэг тал нь нөгөө талдаа хяналт тавих чадвартай, эсвэл санхүүгийн болон үйл ажиллагааны шийдвэр гаргахад нөгөө талдаа чухал нөлөө үзүүлж чаддаг бол талуудыг ихэвчлэн харилцан холбоотой гэж үздэг. Холбоотой талын боломжит харилцаа бүрийг авч үзэхдээ зөвхөн эрх зүйн хэлбэрт бус харилцааны мөн чанарт анхаарлаа хандуулдаг.

Бизнесийн хэвийн үйл ажиллагааны явцад Банк нь үндсэн хувьцаа эзэмшигчид, захирлууд болон бусад холбоотой талуудтай гүйлгээ хийдэг. Эдгээр гүйлгээнд төлбөр тооцоо, зээл олгох, хадгаламж татах, батлан даалт, бусдаас зээлсэн эх үүсвэр, аккредитив орно. Банкны бодлогын дагуу холбоотой талуудын гүйлгээний нөхцөл нь сунгасан гарын зарчмын дагуу харилцан тохиролцсон гүйлгээнд давамгайлсан нөхцөлтэй тэнцүү байна.

Холбоотой талын ангилал нь дараа байдалтай байна:

Гол хувьцаа эзэмшигч:	Эйч Эс Холдингс Лимитед Компани нь банкны гол хувьцаа эзэмшигч бөгөөд Тодруулга 1-ийг харна уу.
Бусад томоохон хувьцаа эзэмшигч:	Таван Богд Холдингс ХХК нь банкны томоохон хувьцаа эзэмшигч бөгөөд Банкинд чухал нөлөө үзүүлдэг.
Эрх бүхий албан тушаалтан:	Банкны гүйцэтгэх удирдлагууд болон ТУЗ.
Бусад холбоотой талууд:	Гол болон томоохон хувьцаа эзэмшигчдийн хяналтанд байдаг аж ахуйн нэгж байгууллагууд.

2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар холбоотой талуудын үлдэгдэл дараах байдалтай байна:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Гол хувьцаа эзэмшигч	Бусад томоохон хувьцаа эзэмшигч	Эрх бүхий албан тушаалтан	Бусад холбоотой талууд
Хувьцаа эзэмшигчдэд олгосон зээл ба урьдчилгаа (гэрээний хүү: 2.4% – 24%)	-	-	4,356,511	31,266,254
Хүлээж болзошгүй алдагдал	-	-	(33,225)	(175,516)
Авлага	-	52,688	-	-
Урт хугацаат своп хэлцэл (бодит үнэ цэнээр)	-	-	-	1,576,453
Хувьцаа эзэмшигчдийн харилцах, хадгаламж (гэрээний хүү: 0.0% – 14.0%)	135,380	44,572	4,856,333	48,303,026
Бусад зээлээр авсан санхүүжилт (гэрээний хүү: 9.38%)	35,331,917	-	-	-
Ажилчдын эзэмшиж буй хувьцаа	-	-	676,945	-

2024 онд холбоотой талуудтай хийгдсэн орлого, зардлын гүйлгээний дүнг доор харуулав:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Гол хувьцаа эзэмшигч	Бусад томоохон хувьцаа эзэмшигч	Эрх бүхий албан тушаалтан	Бусад холбоотой талууд
Хүүгийн орлого	-	633,254	243,949	3,351,984
Хүүгийн зардал	3,208,738	1,044,712	725,439	3,595,365
Үйл ажиллагааны зардал	-	610,709	11,316,490	57,961,363

Үйл ажиллагааны зардалд түрээс, АТМ, тээврийн хэрэгслийн засвар үйлчилгээ болон бусад үйлчилгээний зардал багтсан.

2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар холбоотой талуудад хамаарах бусад эрх, үүрэг дараах байдалтай байна:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Гол хувьцаа эзэмшигч	Бусад томоохон хувьцаа эзэмшигч	Эрх бүхий албан тушаалтан	Бусад холбоотой талууд
Эргэж төлөгдөхгүй ашиглагдаагүй зээлийн шугам	-	-	312,683	369,959
Хүлээж болзошгүй алдагдал	-	-	(1,199)	(786)
Батлагдсан хэмжээ	-	40,862,140	-	-
Хүлээж болзошгүй алдагдал	-	(116,464)	-	-
Олгосон баталгаа батлан даалт	-	-	-	2,411,838
Аккредитив	-	-	-	11,754,752
Хүлээж болзошгүй алдагдал	-	--	-	(34,232)

38. Холбоотой талын тодруулга (үргэлжлэл)

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар холбоотой талуудын үлдэгдэл дараах байдалтай байна:

	Гол хувьцаа эзэмшигч	Бусад томоохон хувьцаа эзэмшигч	Эрх бүхий албан тушаалтан	Бусад холбоотой талууд
<i>Мянган төгрөгөөр</i>				
Хувьцаа эзэмшигчдэд олгосон зээл ба урьдчилгаа (гэрээний хүү: 2.4% – 24%)	-	-	3,201,749	65,358,478
Хүлээж болзошгүй алдагдал	-	-	(35,976)	(966,806)
Авлага	-	86,632	-	-
Урт хугацаат своп хэлцэл (бодит үнэ цэнээр)	-	-	-	282,675
Хувьцаа эзэмшигчдийн харилцах, хадгаламж (гэрээний хүү: 0.0% – 13.3%)	214,890	49,178,646	4,165,789	157,740,383
Зээлээр авсан санхүүжилт (гэрээний хүү: 9.77%)	35,311,033	-	-	-
Ажилчдын эзэмшиж буй хувьцаа	-	-	657,025	-

2023 онд холбоотой талуудтай хийгдсэн орлого, зардлын гүйлгээний дүнг доор харуулав:

	Гол хувьцаа эзэмшигч	Бусад томоохон хувьцаа эзэмшигч	Эрх бүхий албан тушаалтан	Бусад холбоотой талууд
<i>Мянган төгрөгөөр</i>				
Хүүгийн орлого	-	128,257	194,939	1,881,484
Хүүгийн зардал	3,433,810	378,286	756,251	1,295,904
Үйл ажиллагааны зардал	-	625,537	8,520,799	57,216,637

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар холбоотой талуудад хамаарах бусад эрх, үүрэг дараах байдалтай байна:

	Гол хувьцаа эзэмшигч	Бусад томоохон хувьцаа эзэмшигч	Эрх бүхий албан тушаалтан	Бусад холбоотой талууд
<i>Мянган төгрөгөөр</i>				
Эргэж төлөгдөхгүй ашиглагдаагүй зээлийн шугам	-	-	286,094	135,824
Хүлээж болзошгүй алдагдал	-	-	(897)	(776)
Батлагдсан хэмжээ	-	3,362,476	-	-
Хүлээж болзошгүй алдагдал	-	(11,831)	-	-
Олгосон баталгаа батлан даалт	-	-	-	87,554
Аккредитив	-	-	-	6,163,706
Хүлээж болзошгүй алдагдал	-	-	-	(39,012)

Эрх бүхий албан тушаалтнуудын нөхөн олговрыг доор харуулав:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2024	2023
<i>Богино хугацаат тэтгэмж:</i>		
- Цалин болон бусад олговор	7,153,990	5,589,787
- Богино хугацаат урамшуулал	4,162,500	2,931,012
Нийт дүн	11,316,490	8,520,799

ХААН БАНК ХК

Санхүүгийн тайлангийн тодруулгууд – 2024 оны 12 сарын 31

39. Хөрөнгө болон өр төлбөрийн дуусгавар болох хугацааны шинжилгээ

Дараах хүснэгтэд Банкны хөрөнгө, өр төлбөрийг хүлээгдэж буй эргэн төлөгдөх, барагдуулах хугацаагаарх шинжилгээг харуулсан. Тодруулга 35-д тусгасан “Төлбөрийн чадварын эрсдэл ба санхүүжилтийн удирдлага”-аас Банкны санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн эргэн төлөлтийн хорогдуулж тооцоогүй гэрээт үүргийн дүнг харна уу.

2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	12 сар хүртэлх	12 сараас дээш	Нийт дүн
Санхүүгийн хөрөнгө			
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	5,470,343,139	-	5,470,343,139
Монголбанкинд заавал байлгах нөөц	1,635,209,857	-	1,635,209,857
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж	6,484,773	519,881	7,004,654
Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	188,039,826	1,082,244,299	1,270,284,125
Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	4,509,664	-	4,509,664
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	11,003,956	18,946,399	29,950,355
ХӨ-өөр бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	5,194,481,884	5,601,141,153	10,795,623,037
ААБҮЦ-ээр бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	16,471,914	383,835,033	400,306,947
Бусад санхүүгийн хөрөнгүүд	48,569,969		48,569,969
Нийт дүн	12,575,114,982	7,086,686,765	19,661,801,747
Санхүүгийн бус хөрөнгө			
Хараат компанид оруулсан хөрөнгө оруулалт	168,976	-	168,976
Бусад хөрөнгө	132,395,887	-	132,395,887
Биет бус хөрөнгө	-	34,377,217	34,377,217
Ашиглах эрхтэй хөрөнгө	-	14,096,706	14,096,706
Үндсэн хөрөнгө	-	459,469,587	459,469,587
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө	414,488	-	414,488
Нийт дүн	132,979,351	507,943,510	640,922,861
Нийт дүн	12,708,094,333	7,594,630,275	20,302,724,608
Санхүүгийн өр төлбөр			
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	88,910,731	-	88,910,731
Репо хэлцэл	87,791,865	-	87,791,865
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	11,126,635,902	3,075,834,055	14,202,469,957
Банкнаас гаргасан үнэт цаас	70,877,077	687,740,217	758,617,294
Бусад зээлээр авсан санхүүжилт	637,762,381	1,847,647,871	2,485,410,252
Түрээсийн өр төлбөр	9,088,927	6,130,338	15,219,265
Бусад өр төлбөр	138,092,054	-	138,092,054
Нийт дүн	12,159,158,937	5,617,352,481	17,776,511,418
Санхүүгийн бус өр төлбөр			
Орлогын албан татварын өр төлбөр	8,915,881	-	8,915,881
Хойшлогдсон татварын өр төлбөр	-	10,898,887	10,898,887
Бусад өр төлбөр	41,740,174	-	41,740,174
Нийт дүн	50,656,055	10,898,887	61,554,942
Нийт дүн	12,209,814,992	5,628,251,368	17,838,066,360
Цэвэр дүн	498,279,341	1,966,378,907	2,464,658,248

39. Хөрөнгө өр төлбөрийн дуусгавар болох хугацааны шинжилгээ (үргэлжлэл)

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр

Мянган төгрөгөөр	12 сар хүртэлх	12 сараас дээш	Нийт дүн
Санхүүгийн хөрөнгө			
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	4,957,727,074	-	4,957,727,074
Монголбанкинд заавал байлгах нөөц	1,090,955,256	-	1,090,955,256
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж	5,318,242	8,410,000	13,728,242
Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	721,294,868	881,340,856	1,602,635,724
Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	4,970,548	-	4,970,548
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	16,870,856	30,389,973	47,260,829
ХӨ-өөр бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	4,627,054,654	4,206,496,961	8,833,551,615
ААБҮЦ-ээр бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	7,746,056	175,677,184	183,423,240
Бусад санхүүгийн хөрөнгүүд	6,162,428	-	6,162,428
Нийт дүн	11,438,099,982	5,302,314,974	16,740,414,956
Санхүүгийн бус хөрөнгө			
Хараат компанид оруулсан хөрөнгө оруулалт	283,589	-	283,589
Бусад хөрөнгө	101,540,824	-	101,540,824
Биет бус хөрөнгө	-	43,529,294	43,529,294
Ашиглах эрхтэй хөрөнгө	-	12,115,097	12,115,097
Үндсэн хөрөнгө	-	452,369,173	452,369,173
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө	389,140	-	389,140
Нийт дүн	102,213,553	508,013,564	610,227,117
Нийт дүн	11,540,313,535	5,810,328,538	17,350,642,073
Санхүүгийн өр төлбөр			
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	228,123,208	-	228,123,208
Репө хэлцэл	60,182,082	-	60,182,082
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	9,954,284,612	2,423,987,383	12,378,271,995
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	5,698,552	-	5,698,552
Банкнаас гаргасан үнэт цаас	4,360,901	219,637,681	223,998,582
Бусад зээлээр авсан санхүүжилт	485,255,214	1,636,466,656	2,121,721,870
Түрээсийн өр төлбөр	7,434,039	5,602,302	13,036,341
Бусад өр төлбөр	161,641,613	-	161,641,613
Нийт дүн	10,906,980,221	4,285,694,022	15,192,674,243
Санхүүгийн бус өр төлбөр			
Орлогын албан татварын өр төлбөр	27,366,766	-	27,366,766
Хойшлогдсон татварын өр төлбөр	-	8,855,501	8,855,501
Бусад өр төлбөр	30,010,202	-	30,010,202
Нийт дүн	57,376,968	8,855,501	66,232,469
Нийт дүн	10,964,357,189	4,294,549,523	15,258,906,712
Цэвэр дүн	575,956,346	1,515,779,015	2,091,735,361

40. Өөрийн хөрөнгийн хүрэлцээ

Банкны өөрийн хөрөнгийн хүрэлцээг Монголбанкнаас тогтоосон дүрэм, үзүүлэлтүүдийн харьцаагаар хянадаг. Банк 2024 болон 2023 онуудад зохицуулах байгууллагаас тогтоосон өөрийн хөрөнгийн шаардлагыг бүрэн хангасан.

Капиталын хөрөнгийн удирдлага

Банкны капитал хөрөнгийн удирдлагын үндсэн зорилго нь хөндлөнгөөс тавигдсан зохистой харьцааны шалгууруудыг биелүүлэх ба сөрөг цочролыг дааж чадах өөрийн хөрөнгийн зохистой харьцааг хадгалахад оршдог.

Банк өөрийн хөрөнгийн бүтцийг удирдаж, эдийн засгийн нөхцөл байдал болон үйл ажиллагааных нь эрсдэлийн онцлог шинжид орсон өөрчлөлтүүдийг харгалзан капиталын бүтэцдээ тохируулга хийдэг.

Зохицуулалттай капитал

Монголбанкнаас арилжааны банкуудын нэгдүгээр зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгө, эрсдэлээр жигнэсэн активын зохистой харьцааг хамгийн багадаа 9% (2023: 9%), өөрийн хөрөнгө, эрсдэлээр жигнэсэн активын харьцааг 13% (2023: 13%)-аас доошгүй байхаар тогтоосон байдаг бөгөөд эдгээр харьцаа нь эрсдэлийн энэхүү онцлог шинжээр тохируулагдсан нийт хөрөнгө болон нийт капиталд тулгуурлан тооцоологдсон байдаг.

Банк нь 2024 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр болон 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар зохицуулагч байгууллагаас тогтоосон өөрийн хөрөнгийн бүх шаардлагыг хангаж биелүүлсэн бөгөөд банкны өөрийн хөрөнгийн зохистой харьцаа дараах байдалтай байна:

	2024 оны 12 дугаар сарын 31	2023 оны 12 дугаар сарын 31
Нэгдүгээр зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгө, эрсдэлээр жигнэсэн активын зохистой харьцаа	17.77%	18.63%
Өөрийн хөрөнгө, эрсдэлээр жигнэсэн активын харьцаа	17.77%	18.63%

12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банкны өөрийн хөрөнгийн хүрэлцээний харьцаа дараах байдалтай байна:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2024 оны 12 дугаар сарын 31	2023 оны 12 дугаар сарын 31
Энгийн хувьцаа	191,219,800	191,219,800
Нэмж төлөгдсөн капитал	164,257,808	164,257,808
Хуримтлагдсан ашиг	2,018,390,804	1,649,038,593
Нийт 1-р зэрэглэлийн хөрөнгийн дүн	2,373,868,412	2,004,516,201
Нийт капитал /капиталын суурь	2,373,868,412	2,004,516,201

41. Тайлант хугацааны дараах үйл явдал

Банк 2025 оны 2 сарын 14-ний өдөр 373,547,879 мянган төгрөгийн ногдол ашгийг хувьцаа эзэмшигчдэд хувь тэнцүүлэн тараахаар зарласан.

Монголбанкны Мөнгөний бодлогын хороо 2025 оны 3 сарын 7-ны өдрийн хуралдаанаараа бодлогын хүүг 10.0%-иас 12.0% болгон нэмэгдүүлсэн.

Удирдлага тайлагналын эцсийн өдрөөс хойш эдгээр санхүүгийн тайлангуудад нөлөө үзүүлэх өөр бусад үйл явдал гараагүй гэж үзэж байна.